HEINRICH BÖLL

Opiniile unui clovn

CLASSICI MODERNI

OSCAR MONDADORI

Heinrich Böll
Opiniile unui clovn

1.

Era deja întuneric când am ajuns la Bonn. Mi-am dat osteneala ca sosirea mea să nu decurgă după tipicul care s-a format în cei cinci ani de când sunt mereu pe drumuri: „Coborâtul treptelor de peron, urcatul lor, depunerea sacoşei, scoaterea biletului din buzunarul paltonului, ridicarea sacoşei, predarea biletului, mersul la chioşcul de ziare, cumpărarea unui ziar de seară, ieşitul din gară şi chemarea unui taxi. Timp de cinci ani am plecat şi am sosit aproape în fiecare zi undeva, am urcat şi am coborât dimineaţa trepte, iar după masă le-am coborât şi urcat, am chemat taxiuri, am căutat bani în buzunare pentru a plăti şoferul, am cumpărat la chioşcuri ziare de seară şi am gustat într-un colţ al conştiinţei mele neglijenţa exact studiată a acestui automatism. De când Marie m-a părăsit pentru a se căsători cu Zupfner, catolicul ăsta, totul a devenit şi mai automat, fără a pierde însă ceva din neglijenţă. Pentru distanţa de la gară la hotel şi de la hotel la gară există o măsură: contorul kilometric. Distanţă de două, de trei, de patru mărci cincizeci. De când Marie m-a părăsit, mi-am ieşit uneori din ritm, am confundat hotelul cu gara, căutându-mi nervos biletul în faţa lojei portarului sau întrebându-l pe funcţionarul de la gară de numărul camerei mele; e ceva care ar putea fi denumit destin, dacă mă gândesc la profesiunea şi situaţia mea. Sunt clovn, denumirea oficială a profesiunii mele: comic, nu sunt enoriaşul nici unei biserici, am douăzeci şi şapte de ani, iar unul dintre numerele mele se numeşte „Plecare şi sosire", o (aproape prea) lungă pantomimă, pe parcursul căreia spectatorul confundă până la urmă sosirea cu plecarea; pentru că repet numărul ăsta de obicei în tren (constă din mai mult de şase sute de mişcări, a căror coregrafie trebuie bineînţeles s-o ţin minte), nu sunt departe de a mă lăsa uneori doborât de propria-mi fantezie: mă reped într-un hotel, caut tabelul cu plecarea trenurilor, îl şi găsesc, fug pe trepte în sus şi în jos pentru a nu scăpa trenul, pe când ar trebui doar să mă duc în camera mea şi să mă pregătesc pentru spectacol. Din fericire sunt cunoscut în cele mai multe hoteluri, căci pe parcursul a cinci ani se

formează un ritm cu mai puţine posibilităţi de variaţie decât se crede în mod obişnuit; iar în afară de aceasta agentul meu, care-mi cunoaşte ciudăţeniile. Are grijă să preîntâmpine neplăcerile care s-ar putea ivi. Ceea ce el numeşte „sensibilitatea sufletului de artist" e respectat pe deplin, şi un „nimb de confort" mă înconjoară de îndată ce sosesc în cameră: flori într-o vază drăguţă, de abia mi-am scos paltonul şi mi-am azvârlit pantofii (pe care-i urăsc) Într-un colţ. Că şi apare o cameristă drăguţă, aducându-mi cafea şi coniac; îmi lasă apoi apa în cadă, punând în ea săruri verzui, bine mirositoare şi cu efect liniştitor. În cadă citesc ziare, doar din cele neserioase, până la şase, dar cel puţin trei, şi cânt cu voce temperată exclusiv cântece liturgice: corale, imnuri, secvenţe, care mi-au rămas în amintire încă din vremea când eram elev. Părinţii mei, protestanţi convinşi, s-au lăsat târâţi de moda toleranţei religioase, apărută după război, şi m-au trimis la o şcoală catolică. Nu sunt religios, nu mă duc nici măcar la biserică, şi mă folosesc de textele şi melodiile liturgice din motive terapeutice: mă ajută cel mai bine să combat cele două suferinţe cu care m-a înzestrat natura: melancolia şi durerile de cap. De când Marie a trecut la catolici (deşi Marie însăşi e catolică, expresia mi se pare potrivită), pregnanţa acestor suferinţe a crescut, şi până şi *Tantum ergo* sau *Litania Lauretană,* până acum favoritele mele în combaterea migrenelor, nu-mi mai ajută. Există un medicament, cu efect trecător însă: alcoolul – ar exista şi unul cu efect permanent: Marie; dar Marie m-a părăsit. Un clovn care ajunge beţiv decade mai repede decât se prăbuşeşte de pe acoperiş un tinichigiu beat.

Când sunt beat execut inexact la spectacolele mele mişcările, care sunt bazate pe precizie, şi fac cea mai penibilă greşeală pe care o poate face un clovn: râd de propriile mele figuri. O nemaipomenită înjosire! Cât timp sunt treaz, tracul mă copleşeşte pană în momentul intrării pe scenă (de cele mai multe ori trebuise să fiu împins), iar ceea ce unii critici numeau „acea veselie meditativă, critică", „în spatele căreia poţi auzi bătăile inimii", nu era nimic altceva decât răceala desperată cu care mă sileam să devin marionetă; e destul de rău când sforile se rup şi cad grămadă peste mine însumi. Probabil că există călugări cărora li se întâmplă la fel în starea lor de contemplaţie; Marie căra pretutindeni cu ea multă literatură mistică, şi-mi amintesc că unele cuvinte ca „gol" şi „nimic" apăreau adesea acolo.

În ultimele trei săptămâni fusesem aproape întotdeauna beat şi mă urcasem pe scenă cu o încredere amăgitoare, iar urmările se arătară mai repede decât la un elev chiulangiu, care-şi mai poate face iluzii până la primirea certificatului; o jumătate de an e un răstimp destul de lung pentru a te lăsa amăgit de vise. După trei săptămâni nu mai aveam flori în cameră, la jumătatea lunii a doua camera nu mai avea baie, iar la începutul celei de a treia distanţa de la gară se ridica la şapte mărci, în timp ce venitul se redusese la o treime. Nu mai primeam nici coniac, ci rachiu, nu mă mai produceam în varieteuri, ci în faţa unor asociaţii ciudate, care se întruneau în săli întunecoase, unde urcam pe o scenă mizerabil iluminată, pe care nu mai făceam nici măcar mişcări inexacte, ci doar strâmbături, de bare râdeau pensionari de la căile ferate, poştă sau vamă, gospodine catolice sau surori evanghelice, ofiţeri ai armatei germane, care beau bere şi al căror sfârşit de studii îl înfrumuseţam, şi care nu ştiau dacă aveau voie său. Nu să râdă când prezentam resturile numărului meu „Consiliul apărării”; iar ieri, la Bochum, în faţa unor adolescenţi, am alunecat în mijlocul unui număr în care-l imitam pe Chaplin, nemaiputându-mă ridica. Nu s-au auzit nici măcar fluierături, ci doar o rumoare plină de compătimire; când în sfârşit cortina s-a lăsat, m-am târât de-acolo şchiopătând, mi-am înşfăcat boarfele şi m-am cărat, fără să mă demachiez, la pensiunea mea, unde s-a lăsat cu un tărăboi nemaipomenit, deoarece gazda mea a refuzat să-mi împrumute bani pentru taxiu. L-am putut liniști pe şoferul care bombănea doar dându-i aparatul meu electric de ras, nu ca gaj, ci ca plată. A fost atât de drăguţ să-mi dea ca rest un pachet de ţigări început şi două mărci bani gheaţă. M-am trântit îmbrăcat pe patul nefăcut, şi pentru prima dată de luni întregi m-am simţit eliberat de melancolie şi de dureri de cap. Zăceam în pat într-o stare pe care uneori mi-o doresc pentru. Sfârşitul zilelor mele: beat şi simţindu-mă ca într-un Canal. Mi-aş fi dat şi cămaşa pentru un rachiu, şi doar manevrele complicate pe care le implica acest schimb mă reţineau de a-i face. Am dormit minunat, adânc şi cu vise, în care cortina cădea peste mine, asemănătoare unui linţoliu moale şi gros, ca o binefacere din umbră, şi totuşi, încă în timpul somnului şi al viselor, îmi era frică de deşteptare: machiajul pe faţă, genunchiul drept inflamat, un mic dejun mizerabil pe o tavă din material plastic, iar lângă cafetieră, o telegramă de la agentul meu: „Koblenz şi Mainz renunţă la

reprezentații. Stop. Telefonez diseară la Bonn. Zohnerer". Pe urmă un telefon de la cel care aranjase spectacolul, și de la care aflai abia acum că se găsea în fruntea „Asociației culturale creștine".

— Kostert, spuse el la telefon, cu o voce înghețată, deși umilă. Trebuie să lămurim problema onorarului, domnule Schnier.

— Vă rog, i-am răspuns, nu văd ce s-a întâmplat.

— Așa? zise el.

Tăceam, iar când a continuat, răceala atât de ieftină din vocea lui se transformase (în sadism sadea.

— Ne-am înțeles asupra unui onorar de o sută de mărci pentru un clovn, care pe atunci valora două sute.

Făcu o pauză, desigur pentru a-mi da răgazul să mă înfurii, dar eu tăceam, iar el continuă în același fel, cum era de la natură, adică ordinar.

— Sunt în fruntea unei asociații care se ocupă de binele public, iar conștiința mea îmi interzice să plătesc o sută de mărci unui clovn care cu douăzeci e prea bine plătit, aș spune chiar mărinimos.

N-am văzut niciun motiv pentru a-mi întrerupe tăcerea. Mi-am aprins o țigară, mi-am mai turnat din cafeaua cea proastă și am auzit că răsufla greu. M-a întrebat:

— Mai sunteți încă la aparat?

— Da, i-am răspuns, așteptând să continue.

Tăcerea este o armă bună; pe când eram la școală și eram chemat în fața directorului sau a colegiului de conducere, tăcusem întotdeauna cu consecvență, îl făceam să asude pe creștinul domn Kostert la celălalt capăt al firului. Era prea josnic pentru a i se face milă de mine, dar în cele din urmă i se făcu milă de el însuși și murmură:

— Faceți-mi dumneavoastră o propunere, domnule Schnier.

— Ascultați-mă bine, domnule Kostert, vă propun următorul lucru: luați o mașină, mergeți până la gară, cumpărați-mi un bilet de clasa I-a până la Bonn, cumpărați și o sticlă de rachiu, veniți la hotel, plătiți factura, inclusiv bacșișul și lăsați într-un plic atâția bani, de cât e nevoie pentru un taxiu până la gară. Luați-vă de asemenea obligația, în fața conștiinței dumneavoastră creștine, să-mi trimiteți pe gratis geamantanele la Bonn. Sunteți de acord?

A început să socotească, a chibzuit puțin, pe urmă a spus:

— Dar voiam să vă dau cincizeci de mărci!

— Bine. Puteţi călători cu tramvaiul şi o să ieşiţi şi mai ieftin de cincizeci. Da?

Începu din nou să socotească, pe urmă zise:

— N-aţi putea lua bagajele cu dumneavoastră în taxiu?

— Nu. M-am rănit şi nu pot să le car cu mine.

Probabil conştiinţa lui de creştin intrase în acţiune, căci îmi spuse:

— Domnule Schnier, îmi pare rău că eu…

— Bine, bine, domnule Kostert, sunt foarte fericit să pot economisi pentru cauza creştinătăţii între cincizeci şi patru şi cincizeci şi şase de mărci.

Am apăsat pe furcă şi am pus receptorul lângă aparat. Era tipul care ar mai fi sunat o dată şi ar fi început să scâncească într-un fel plicticos. Era mult mai bine să-i las pradă conştiinţei lui. Mi se făcuse rău. Am uitat să spun că nu sufăr doar de melancolie şi dureri de cap, ci mai sunt înzestrat şi cu o altă însuşire, aproape mistică: aceea de a percepe prin telefon mirosurile, iar Kostert mirosea dulceag a pastile de viorele. A trebuit să mă ridic şi să-mi spăl dinţii. Mi-am clătit gâtlejul cu un rest de rachiu, m-am demachiat cu greu, m-am aşezat din nou în pat şi am început să mă gândesc la Marie, la creştini, la catolici, imaginându-mi şi viitorul care mă aştepta. Mă gândeam şi la canalele în care voi zăcea odată. Pentru un clovn există doar două posibilităţi atunci când se apropie de cincizeci de ani: canalul sau palatul. Nu credeam în palat, iar până la cincizeci, trebuie să-mi petrec cumva mai bine de douăzeci şi doi de ani. Faptul că oraşele Koblenz şi Mainz renunţaseră la spectacole constituia ceea ce Zohnerer ar fi numit „alarma de gradul întâi”; mai am însă şi o altă trăsătură de caracter, pe care am uitat s-o enumăr: indolenţa. Şi Bonnul avea canale, şi cine mă obliga să aştept până la cincizeci de ani? Mă gândeam la Marie, la vocea şi pieptul ei, la mâinile şi părul ei, la mişcările ei şi la tot ceea ce făcusem împreună. Mă gândeam şi la Zupfner, cu care voia să se mărite. Ne cunoscusem bine ca băieţi, atât de bine, încât atunci când ne-am întâlnit mai târziu, eram deja bărbaţi, nu ştiam dacă trebuia să ne spunem *tu* sau *dumneavoastră,* amândouă modurile de adresare ni se păreau nepotrivite, şi de câte ori ne întâlneam nu ştiam precis cum să procedăm. Nu puteam înţelege de ce Marie fugise tocmai cu el, dar probabil că eu n-o „înţelesesem” niciodată pe Marie.

Am început să mă înfurii, şi Kostert fu acela care-mi întrerupse firul gândurilor. Zgârie la uşă ca un câine şi spuse:

— Domnule Schnier, trebuie să mă ascultaţi. Aveţi nevoie de un medic?

— Lăsaţi-mă în pace, am strigat eu, băgaţi plicul pe sub uşă şi căraţi-vă acasă!

Împinse plicul pe sub uşă; m-am ridicat şi l-am deschis. În el se găseau un bilet de tren Bochum-Bonn de clasa a II-a şi banii de taxiu, număraţi cu exactitate: şase mărci şi cincizeci de pfenigi. Sperasem că va rotunji suma la zece mărci, şi calculasem deja cât puteam să obţin dând biletul de clasa I-a înapoi, în pierdere, şi cumpărând unul de clasa a II-a. Ar fi fost vorba cam de cinci mărci.

— E totul în ordine? strigă el de afară.

— Da, iar acum, căraţi-vă de aici, câine creştin împuţit ce sunteţi!

— Daţi-mi voie…

— Cară-te, am răcnit eu.

Un moment domni liniştea, pe urmă l-am auzit coborând treptele. Fiii acestei lumi nu sunt doar mai inteligenţi, ci sunt şi mai umani şi mai mărinimoşi decât cei ai altor astre. M-am dus la gară cu tramvaiul, ca să economisesc ceva bani pentru ţigări şi rachiu. Gazda îmi mai încărcase socoteala şi cu costul unei telegrame pe care i-o trimisesem seara Monikăi Silvs, şi pe care Kostert refuzase s-o plătească. Aşa că banii pentru taxiul până la gară nu mi-ar fi ajuns; dădusem telegrama mai înainte de a afla că oraşul Koblenz renunţase la spectacol; mi-o luaseră înainte şi lucrul acesta mă râcâia puţin. Ar fi fost mai bine pentru mine să fi putut renunţa eu printr-o telegramă: „Reprezentaţia imposibilă din cauza rănirii grave a genunchiului”. Cel puţin bine că trimisesem telegrama pentru Monika: „Vă rog pregătiţi locuinţa pentru mâine. Dragi salutări, Hans!”

2.

La Bonn totul era altcumva; acolo n-am apărut niciodată pe scenă, acolo locuiesc, şi taxiul căruia îi făceam semn nu mă ducea niciodată la hotel, ci în locuinţa mea. Ar trebui să spun: pe noi, pe Marie şi pe mine. Nici pomeneală de vreun portar în casă, pe care să-i pot confunda cu un

funcţionar de la căile ferate, şi totuşi această locuinţă, în care-mi petrec între trei şi patru săptămâni pe an, îmi e mai străină decât orice hotel. A trebuit să mă stăpânesc ca să nu chem din faţa gării din Bonn un taxi: gestul acesta era atât de bine studiat, încât îl făceam aproape inconştient. Mai aveam în buzunar o singură marcă. Am adăstat pe trepte şi m-am încredinţat că aveam cheile la mine: cea de la poartă, cea de la uşă, cea de la masa de scris; în masa de scris aş găsi cheile de la bicicletă. De mult mă gândesc la o pantomimă despre chei; mă gândesc la o întreagă grămadă de chei din gheaţă care se topesc una după alta pe parcursul prezentării numărului.

N-aveam bani pentru taxiu, şi pentru prima dată în viaţă aş fi avut nevoie de unul, căci genunchiul mi se umflase; traversai şchiopătând piaţa din faţa gării, luând-o pe Strada Poştei; cele două minute de la gară până la locuinţa noastră mi se părură nesfârşite. Mă sprijinii de un automat pentru ţigări şi aruncai o privire casei în care bunicul îmi făcuse cadou un apartament; apartamente îngrămădite elegant unul într-altul, cu balcoane zugrăvite discret; cinci etaje, cinci nuanţe deosebite pentru balcoane; la etajul cinci, unde tonalitatea este ruginie, locuiesc eu.

Era oare acesta un număr pe care-l prezentam? Vârâtul cheii în broasca porţii, scoaterea ei, fără a fi surprins că nu se topeşte, deschisul uşii de la ascensor, apăsarea pe butonul pentru etajul cinci, zgomotul blând care mă ducea sus; priveam prin geamul îngust al liftului spre fragmentele de coridor, şi prin geamurile acestora: spatele unui monument, piaţa, biserica, toate puternic luminate; o porţiune întunecată, placa de beton, şi din nou, într-o optică puţin schimbată, monumentul, piaţa, biserica puternic luminate; toate acestea de trei ori, a patra oară doar piaţa şi biserica. Vâr cheia de la etaj în broască, o scot, fără să mă mir că şi această uşă se deschide.

Totul e de culoare ruginie în locuinţa mea: uşile, îmbrăcămintea pereţilor, dulapurile zidite în perete; o femeie îmbrăcată într-un capot ruginiu s-ar fi potrivit bine pe divanul cel negru; probabil că aş fi putut găsi una, dar nu sufăr doar de melancolie, migrene, indolenţă şi capacitatea mistică de a percepe prin telefon mirosurile, ci şi de o îngrozitoare înclinare spre monogamie; există doar o singură femeie cu care pot face tot ceea ce fac bărbaţii cu femeile: Marie, şi de când a

plecat de la mine, trăiesc așa cum ar trebui să trăiască un călugăr, numai că nu sunt călugăr. M-am gândit dacă să plec la țară și să cer sfatul unui pater de la vechea mea școală, dar toți flăcăii aceștia socotesc că omul este o ființă poligamă (și din acest motiv apără cu atâta îndârjire monogamia); probabil că le-aș apărea ca un monstru și sfatul lor n-ar fi altceva decât o îndrumare camuflată spre lăcașurile în care, cred ei, dragostea se vinde. De la creștini mă mai aștept la surprize, ca de exemplu de la Kostert, căruia i-a reușit să mă uimească, dar la catolici nu mă mai miră nimic. Am avut o mare simpatie pentru catolicism, chiar și atunci încă pe când Marie, acum patru ani, m-a luat pentru prima dată cu ea în acel „Cerc al catolicilor progresiști"; o interesa să-mi prezinte catolici inteligenți, și bineînțeles că nutrea și gândul ascuns că într-o zi m-aș fi putut converti (gândul acesta îl au toți catolicii). Deja primele clipe în acest cerc fuseseră îngrozitoare. Eram în acea vreme într-o fază foarte dificilă a dezvoltării mele de clovn – nu aveam încă douăzeci și doi de ani și mă antrenasem cât fusese ziua de lungă. Mă bucurasem mult la gândul acestei seri, eram mort de oboseală și mă așteptam la un fel de întâlnire veselă, cu mult vin bun, cu mâncare bună, eventual cu dans (ne mergea foarte prost și nu ne puteam permite nici vin și nici mâncare bună); în loc de asta, vinul a fost prost și totul a fost așa cum îmi imaginez că trebuie să fie un seminar de sociologie la un profesor plictisitor. Nu numai obositor, ci și extenuant într-un mod inutil și nenatural. La început s-au rugat în colectiv și tot timpul n-am știut ce să fac cu mâinile și unde să-mi ascund fața; cred că un necredincios n-ar trebui pus într-o astfel (de situație. Nu rostiseră pur și simplu un „Tatăl nostru" sau o „Născătoare" (asta ar fi fost deja destul de penibil, căci fiind protestant sunt obișnuit cu rugăciuni doar pentru mine); nu, era un text oarecare compus de Kinkel, foarte programatic, „și Te rugăm să ne învrednicești să judecăm cu aceeași măsură și pe cei temători și pe ceilalți", și așa mai departe, și abia pe urmă s-a trecut la tema serii, despre „Sărăcia în societatea în care trăim". A fost una dintre cele mai penibile seri din viața mea. Pur și simplu nu cred că discuțiile religioase trebuie să fie atât de obositoare. Știu că e greu să crezi în religie. Învierea cărnii și o viață eternă. Marie îmi citise adeseori din biblie. Trebuie să fie greu să crezi toate lucrurile acelea. Mai târziu l-am citit pe Kierkegaard (o lectură utilă pentru un

viitor clovn); a fost greu, dar nu obositor. Nu știu dacă există oameni care-și brodează fețele de masă folosind ca model picturile lui Picasso și Klee. În acea seară am avut impresia că acești catolici progresiști își împleteau cingătorile din Thomas de Aquino, Francisc de Assisi, Bonaventura și Leon al XIII-lea, niște cingători care bineînțeles că nu le acopereau goliciunea, căci nu era nici unui printre cei prezenți (în afară de mine) care să nu câștige cel puțin o mie cinci sute de mărci pe lună. Și pentru ei era tot atât de penibil, așa că mai târziu au devenit cinici și snobi, în afară de Zupiner, pe care întreaga poveste îl chinuia într-atât, încât îmi ceru o țigară. Era prima țigară din viața lui, pufăia neajutorat și am observat că era mulțumit că fumul îi învăluia fața. Mă simțeam prost, mai ales pentru Marie care stătea palidă și tremurând, pe când Kinkel povestea anecdota despre omul care câștigă cinci sute de mărci lunar și se descurcă bine, care apoi câștigă o mie și observă că se descurcă mai greu, și care intră în mari greutăți financiare atunci când câștigă două mii, și care, în sfârșit, atunci când câștigă trei mii observă că se descurcă din nou bine, și-și formulă experiența în următoarea sentință: „Până la cinci sute pe lună merge bine, însă între cinci sute și trei mii e o adevărată nenorocire”. Kinkel nici măcar nu observă atmosfera care se crease: trăncănea fumându-și țigara groasă de foi, ridicând paharul cu vin la gură, înfulecând crochete cu o seninătate olimpiană, până când și prelatul Sommerwild, consilierul spiritual al cercului, începu să se neliniștească, și-i sugeră altă temă. Cred că pronunță cuvântul „reacțiune” și Kihkel se lăsă imediat prins. Mușcă imediat momeala, deveni furibund și se întrerupse în mijlocul unei cuvântări, despre faptul că un automobil care costă douăsprezece mii de mărci e mai ieftin decât unul cu patru mii cinci sute; și până și nevasta lui, care-l divinizează și căreia nici prin cap nu-i trece să-i critice, răsuflă ușurată.

3.

Pentru prima dată m-am simțit aproape bine în această locuință; era cald și curat și mă gândeam, în timp ce-mi atârnam haina în cuier și-mi rezemam chitara într-un colț, dacă o locuință este ceva mai mult decât o autoamăgire. Nu mă pot fixa într-un loc, nici n-o să pot vreodată

– iar Marie şi mai puţin decât anine, şi totuşi se pare că s-a hotărât să se fixeze definitiv. Devenea nervoasă când eram angajat într-un loc mai mult de o săptămână.

Monika Silvs fusese şi de astă dată tot atât de drăguţă ca de obicei, când îi trimiteam o telegramă; ceruse de la administratorul clădirii cheile, curăţise totul, aşezase flori în camera de zi şi umpluse frigiderul cu de toate. Cafeaua măcinată era pe masa din bucătărie; lângă ea o sticlă de coniac. Ţigări, o lumânare aprinsă lângă flori pe măsuţa din camera de zi. Monika poate fi nemaipomenit de drăguţă, până la sentimentalism, face chiar şi lucruri lipsite de gust; lumânarea pe care o pusese pe masă era una dintre acelea decorate artificial cu picuri de ceară şi n-ar fi rezistat la examenul unui „Cerc catolic pentru problemele gustului", dar probabil că nu găsise în grabă altă lumânare sau nu avusese bani pentru una mai scumpă şi de calitate mai bună, şi am simţit că tocmai din cauza lumânării ăsteia afecţiunea mea pentru Monika se oprea la punctul unde ciudata mea predispoziţie spre monogamie îşi arată graniţele. Ceilalţi catolici din cerc n-ar fi riscat niciodată să fie lipsiţi de bun gust sau sentimentali, nu şi-ar fi dat niciodată în petec, şi în orice caz ar fi făcut-o mai degrabă în puncto morală, decât în puncto bun gust. În locuinţă se mai simţea şi parfumul Monikăi, prea amărui şi prea modern pentru ea, şi care cred că se numeşte „Taiga".

Am aprins la lumânarea Monikăi una dintre ţigările Monikăi, am adus coniacul din bucătărie, cartea de telefon din hol şi am ridicat receptorul. Monika făcuse într-adevăr până şi asta: telefonul era cuplat la reţea. Tonul mi se părea ca bătaia unei inimi nesfârşit de îndepărtate şi mi-a fost în acea clipă mai drag decât zgomotul valurilor mării, decât răbufnirile furtunilor, decât mârâitul leilor. Undeva în acest ton era ascunsă vocea Mariei, vocea lui Leo, vocea Monikăi. Am aşezat încet receptorul în furcă. Era singura armă care-mi mai rămăsese şi va trebui să mă folosesc în curând de ea. Îmi suflecai pantalonul drept şi-mi privii genunchiul inflamat; zgârieturile erau superficiale, umflătura abia se simţea; mi-am turnat un pahar mare cu coniac, l-am băut pe jumătate şi am turnat restul peste genunchiul zdrelit; am şchiopătat înapoi în bucătărie şi am pus coniacul în frigider. Abia acum mi-am amintit că Kostert nu-mi adusese rachiul pe care i-l cerusem. Desigur că-şi

imaginase că era mai bine, din raţiuni pedagogice, să nu mi-l aducă şi economisise în felul acesta şapte mărci cincizeci pentru cauza creştină. Mi-am propus să-i sun şi să-i rog să-mi trimită suma echivalentă. Câinele ăsta nu trebuie să scape atât de uşor şi în afară de aceasta, aveam nevoie de bani. Cinci ani câştigasem mai mult decât ar fi trebuit să cheltuiesc, şi totuşi totul se dusese. Aş fi putut bineînţeles să mă produc din nou pentru treizeci-cincizeci de mărci, de îndată ce genunchiul meu s-ar fi făcut bine; îmi era totuna, publicul din sălile astea mizere este chiar mai drăguţ decât cel din varieteuri. Dar treizeci până la cincizeci de mărci pe zi sunt pur şi simplu prea puţin, camerele de hotel prea mici, în timpul antrenamentului te loveşti de masă şi dulapuri, şi sunt de părerea că baia nu constituie un lux, iar atunci când călătoreşti cu cinci geamantane taxiul nu e o risipă.

Am scos din nou coniacul din frigider şi am tras o înghiţitură direct din sticlă. Nu sunt beţiv. Alcoolul îmi face bine doar de când a plecat Marie. Nu mai eram obişnuit nici cu greutăţile băneşti, iar faptul că mai aveam doar o singură marcă şi nicio perspectivă de a câştiga ceva în curând mă făcea nervos. Singurul lucru pe care l-aş fi putut într-adevăr vinde ar fi fost bicicleta, dar dacă aş fi hotărât să mă produc din nou bicicleta mi-ar fi fost foarte folositoare, căci mi-ar fi economisit banii de călătorie şi de taxiu. Dreptul de proprietate asupra apartamentului era legat de o condiţie: nu aveam voie să-i vând sau să-i închiriez. Un cadou tipic din partea unui om bogat. Întotdeauna cu câte o chichiţă. Am reuşit cumva să nu mai iau din coniac, am mers în camera de zi şi am deschis cartea de telefon.

4.

Sunt născut la Bonn şi cunosc aici mulţi oameni: rude, cunoştinţe, foşti colegi de şcoală. Părinţii mei locuiesc aici, iar fratele meu Leo, care s-a convertit sub influenţa lui Zupfner, studiază aici teologia. În caz de nevoie va trebui să-mi văd o dată părinţii, chiar şi dacă doar pentru a-mi aranja problemele băneşti. Poate că o să las lucrul acesta pe seama unui avocat. În privinţa asta nu m-am hotărât încă. De la moartea surorii mele, Henriette, părinţii nu mai există pentru mine. Henriette a murit acum şaptesprezece ani. Avea şaisprezece ani când războiul era

pe sfârşite, o fată frumoasă, blondă, cea mai bună jucătoare de tenis între Bonn şi Remagen. Se comunicase că fetele pot să se înscrie voluntar la apărarea antiaeriană, şi Henriette se înscrisese în februarie 1945. Totul se întâmplă atât de repede şi firesc, încât atunci nici n-am priceput ce se petrecea. Veneam de la şcoală, am traversat Kölner Strasse şi am văzut-o pe Henriette şezând în tramvaiul care tocmai pleca în direcţia Bonn. Ea îmi făcu semne cu mâna şi râse. Avea un rucsac mic în spate, purta o cochetă pălărie albastru închis şi era îmbrăcată cu paltonul cel gros, bleumarin, cu guler de blană. N-o văzusem niciodată cu pălărie, nu se putuse hotărî nicicum să poarte vreuna. Pălăria o schimba foarte mult. Arăta ca o tânără femeie. Am crezut că face vreo excursie, deşi era o perioadă nepotrivită pentru excursii. Dar pe vremea aceea la şcoală se putea întâmpla orice. Încercaseră chiar să ne înveţe în adăpost regula de trei simple, deşi auzeam deja tunurile. Învăţătorul Brühl cânta cu noi „Cântece pioase şi naţionale" cum le spunea el, şi sub care înţelegea „Priviţi la casa plină de glorie" şi „Vezi tu la răsărit a dimineţii aurora?". Noaptea când totul se liniştea pentru o jumătate de oră, auzeai doar picioare care mărşăluiau: prizonieri italieni (ni se explicase la şcoală de ce italienii nu mai erau acum aliaţii noştri, ci lucrează ca prizonieri la noi, dar eu n-am putut pricepe nici până astăzi de ce), prizonieri ruşi, femei prizoniere, soldaţi germani; de-a lungul întregii nopţi, doar picioare care mărşăluiau. Nimeni nu ştia precis ce se întâmplase.

Henriette arăta într-adevăr de parcă ar fi făcut o excursie cu şcoala. Puteai să te aştepţi pe atunci la orice. Uneori, când şedeam în clasele noastre între alarme, auzeam prin geamurile deschise împuşcături adevărate, şi când priveam înspăimântaţi spre ferestre, învăţătorul Brühl ne întreba dacă ştim ce înseamnă asta. Aflasem între timp: din nou fusese împuşcat în pădure un dezertor. „Aşa o să se întâmple cu toţi cei care – spunea Brühl – se dau înapoi de la apărarea sfântului nostru pământ german împotriva yankeilor evrei". (De curând l-am reîntâlnit, e acum bătrân, cu părul alb; e profesor la un institut pedagogic şi e considerat un om cu „un trecut politic vitejesc", deoarece n-a fost niciodată înscris în partidul nazist.)

Am mai fluturat încă o dată mâna spre tramvai şi m-am dus prin parcul nostru spre casă, unde părinţii mei şedeau deja, împreună cu

Leo, la masă. Se servea o zeamă chioară, felul principal era cartofi cu sos, şi ca desert câte un măr. Abia la desert am întrebat-o pe mama unde plecase în excursie Henriette. Ea surâse şi spuse

— Excursie? Da' de unde. A plecat la Bonn să se înroleze la apărarea antiaeriană. Nu curăţi mărul atât de gros, copile, uită-te la mine, şi-mi luă într-adevăr cojile de mere de pe farfurie, le râcâi cu cuţitul vârându-şi rodul străduniei, feliuţe subţiri ca foiţa, în gură.

Am privit spre tata. Se uita în farfurie şi nu spunea nimic. Şi Leo tăcea, iar când m-am uitat încă o dată la maică-mea, îmi spuse cu vocea el domoală

— O să recunoşti, cred, că fiecare trebuie să-şi facă datoria pentru a alunga yankeii evrei de pe sfântul nostru pământ german.

M-a măsurat cu privirea, am început să nu mă simt în apele mele, s-a uitat apoi cu aceeaşi căutătură la Leo, şi mi s-a părut că era pregătită să ne trimită şi pe noi la luptă împotriva yankeilor evrei.

— Sfântul nostru pământ german, spuse ea, şi ei au şi ajuns deja adânc în munţii Eifel.

Îmi venea să râd dar am izbucnit în lacrimi, aruncai cuţitul de fructe şi fugii în camera mea. Mi-era frică, ştiam şi de ce, dar n-aş fi putut s-o spun şi am devenit furios când mi-am adus aminte de blestematele coji de mere. M-am uitat la pământul german acoperit de zăpada murdară din grădina noastră, am privit în lungul Rinului, peste sălciile plângătoare, spre Siebengebirge şi toată înscenarea asta mi se păru idioată. Văzusem câţiva din aceşti „yankei evrei"; erau căraţi într-un camion de la Venusberg spre Bonn la un loc de adunare; păreau degeraţi, disperaţi şi erau tineri. Dacă îmi puteam închipui într-adevăr ceva sub denumirea de evreu, atunci acel ceva semăna mai curând cu italienii, care arătau şi mai degeraţi decât americanii, şi prea din cale-afară de obosiţi pentru a le mai fi frică. Am lovit cu piciorul scaunul din faţa patului meu, şi cum acesta nu căzu, l-am mai lovit o dată. Se dezechilibră în sfârşit şi sparse placa de sticlă de pe noptiera mea. Henriette cu pălărie albastră şi rucsac. Nu se mai: întoarse niciodată, şi nici până astăzi nu ştim unde e înmormântată. Cineva veni la noi după ce războiul se sfârşise şi ne spuse că i-ar fi „căzut la Leverkusen".

Grija asta faţă de sfântul pământ german este comică într-un anumit fel, dacă mă gândesc că bună parte din acţiunile carbonifere se

găsesc de două generaţii în mâinile familiei noastre. De şaptezeci de ani venitul familiei Schnier provine din lucrările de extracţie a cărbunelui, iar sfântul pământ german trebuie să le îndure pe toate: sate, păduri şi castele se dărâmă în faţa excavatoarelor ca zidurile Ierihonului.

Abia câteva zile mai târziu am aflat cine ar fi putut să ridice pretenţii de autor al formulei de… Yankeu evreu": Herbert Kalick, pe atunci de paisprezece ani, conducătorul tineretului, căruia mama îi pusese cu mărinimie la dispoziţie parcul nostru, în care eram instruiţi cu toţii în mânuirea proiectilelor-rachetă anticar. Participa şi fratele meu de opt ani, Leo; I-am văzut trecând pe lângă terenul de tenis cu un proiectil-rachetă de exerciţiu pe umăr, având întipărită pe faţă acea seriozitate pe care doar copiii pot s-o aibă. L-am oprit şi l-am întrebat

— Ce faci aici?

Iar el mi-a răspuns cu o faţă serioasă ca moartea

— Vreau să devin şi eu un Werwolf[1], tu nu?

— Ba da!

Am luat-o împreună pe lângă terenul de tenis spre standul de tragere, unde Herbert Kalick tocmai povestea istoria despre băiatul care la zece ani primise Crucea de fier clasa întâia, undeva în îndepărtata Silezie, deoarece lichidase trei tancuri ruseşti cu proiectile anticar. Când unul dintre băieţi întrebă cum se numea acel tânăr, eu am spus

— Rübezahl, uriaşul legendar.

Herbert Kalick se îngălbeni şi strigă

— Mă, defetist împuţit!

M-am aplecat şi i-am aruncat lui Herbert un pumn de cenuşă în ochi. S-au năpustit cu toţii asupra mea, doar Leo rămase neutru; plângea, dar nu mă ajută, şi în disperarea mea i-am strigat lui Herbert în faţă.

— Porc de nazist!

Citisem undeva cuvântul, într-un pasaj de cale ferată, scris pe rampă. Nu ştiam precis ce înseamnă, dar aveam sentimentul că-l puteam întrebuinţa acum. Herbert Kalick a încetat imediat cu bătaia şi a devenit oficial; m-a arestat şi am fost închis în baraca de tir, între ţinte şi indicatoare, până când Herbert i-a chemat pe părinţii mei, pe

învățătorul Brühl și pe un membru al partidului nazist. Urlam de ciudă, sfărâmam țintele și strigam mereu băieților care mă păzeau.

— Porci de naziști!

După o oră am fost târât în camera noastră de zi pentru interogator. Învățătorul Brühl se dezlănțuise. Repeta mereu:

— Trebuie stârpit din rădăcină, din rădăcină, trebuie stârpit, și nici până astăzi nu știu precis dacă prin asta înțelegea o acțiune fizică, sau, ca să zic așa, psihică. Mă gândesc să-i scriu la Institutul pedagogic și să-i rog să mă lămurească, de dragul stabilirii adevărului istoric. Membrul partidului nazist, Ortsgruppenleiter-ul[2] locțiitor Lovenich, a fost cât se poate de rezonabil. Repeta mereu

— Gândiți-vă că băiatul nici măcar n-are unsprezece ani, și pentru că prezența lui aproape că avea un efect liniștitor asupra mea, i-am răspuns când m-a întrebat de unde cunoșteam îngrozitorul cuvânt.

— L-am citit scris pe rampa din pasajul de pe Annabergerstrasse.

— Nu ți i-a spus nimeni, mai întrebă el, vreau să spun, nu l-ai auzit rostit?

— Nu, am răspuns eu.

— Băiatul nu-și dă seama ce spune, a spus tata și-mi puse mâna pe umăr.

Brühl i-a aruncat tatii o privire rea, s-a uitat apoi plin de teamă la Herbert Kalick. Probabil că gestul tatii i se părea prea încărcat de simpatie. Mama, plângând, spuse cu glasul ei domol, tâmp.

— Nu știe ce face, nu-și dă seama, căci dacă n-ar fi așa, ar trebui să-mi. Iau mina de pe el.

— Ia-ți-o! i-am strigat.

Totul se petrecea în enorma noastră cameră de zi cu mobilă de stejar întunecată și pompoasă, cu trofeele de vânătoare ale bunicului Iisus pe polița lată, cu căni vechi și dulapuri grele de cărți, cu geamurile prinse în plumb. Auzeam artileria sus în Eifel, dacă erau douăzeci de kilometri până acolo, uneori se auzea și câte o mitralieră. Herbert Kalick, palid, blond, cu fața lui fanatică, ai fi zis că-i un fel de avocat, lovea cu degetele în placa bufetului și cerea

— Intransigență, intransigență deosebită!

Am fost condamnat să sap sub supravegherea lui Herbert un şanţ antitanc în grădină, şi îndată după masă săpam – urmând tradiţia familiei Schnier – pământul german, chiar dacă – fapt care contrazicea tradiţia familiei Schnier – o făceam cu propriile-mi mâini. Am săpat grădina de-a curmezişul, direct prin stratul de trandafiri preferat al bunicului, îndreptându-mă spre copia lui Apollo de Belvedere şi mă bucuram deja la gândul că statuia se va prăbuşi în urma entuziasmului cu care săpam. Mă bucuram însă prea devreme; a fost doborâtă de un băiat mic şi pistruiat, care se numea Georg. S-a aruncat pe sine însuşi şi pe Apollo în aer cu un proiectil-rachetă pe care l-a declanşat din greşeală. Comentariul lui Herbert Kalick asupra acestui accident a fost laconic – Din fericire, Georg era orfan.

5.

Am căutat în cartea de telefon numerele tuturor oamenilor cu care ar fi trebuit să vorbesc; în stânga am scris unul sub altul numerele acelora pe care-i puteam stoarce de ceva bani: Karl Emonds, Heinrich Behlen, amândoi camarazi de şcoală, primul fost student în teologie, acum profesor titular, celălalt capelan, pe urmă Bela Brosen, iubita tatălui meu – iar în dreapta unul sub altul pe ceilalţi, la care aş fi apelat doar în caz extrem; părinţii mei, Leo. Pe care aş fi putut să-i rog să-mi dea bani, dar care n-avea niciodată (deoarece îi dă pe toţi), membrii cercului: Kinkel, Fredebeul, Blothert, Sommerwild. Între cele două coloane am aşezat-o pe Monika Silvs, al cărei nume l-am terminat cu o înfloriturǎ frumoasă. Lui Karl Emonds trebuia să-i trimit o telegramă prin care să-i rog să mă sune. El n-are telefon. Aş fi chemat-o cu plăcere pe Monika prima, dar va trebui s-o chem doar la sfârşit, căci relaţiile noastre sunt într-un stadiu în care i-ar fi nepoliticos atât fizic, cât îşi metafizic dacă aş începe să profit de pe urma ei. Din acest punct de vedere eram într-o situaţie îngrozitoare: monogam fiind, împotriva vrerii şi totuşi potrivit cu natura mea trăiesc ca un celibatar de când Marie, cuprinsă de „groază metafizică” – aşa îi spusese ea, fugise de la mine. La Bochum alunecasem mai mult sau mai puţin intenţionat, mă lăsasem să cad în genunchi pentru a putea întrerupe turneul început şi a mă reîntoarce la Bonn. Sufeream într-un mod aproape insuportabil de

ceea ce, în cărţile religioase pe care le avea Marie, este numit în mod eronat „dorinţă carnală”. Monika îmi era prea dragă ca să-mi liniştesc cu ea dorinţa pentru altă femeie. Dacă în acele cărţi religioase ar sta scris „dorinţa după o femeie”, formularea ar fi destul de grosieră, dar în orice caz ar fi mai potrivită decât „dorinţă carnală”. Nu cunosc nimic carnal, în afară de măcelării, şi nici măcar ele nu sunt cu totul carnale. Când mă gândesc că Marie face lucrul acela, pe care ar trebui să-i facă doar cu mine, cu Zupfner, melancolia mea ia proporţiile disperării. Am şovăit multă vreme până să caut şi numărul lui Zupfner şi până l-am scris în coloana celor de la care nu intenţionam să cer bani. Marie mi-ar da îndată toţi banii pe care i-ar avea, ar veni şi ar sta lângă mine, mai ales dacă ar afla ce serie de insuccese mă urmărise, dar n-ar fi venit fără să fie însoţită. Şase ani înseamnă un răstimp destul de îndelungat şi locul ei nu este în casa lui Zupfner, la masa lui, în patul lui. Eram pregătit să lupt pentru ea, deşi cuvântul „luptă” declanşează în mine aproape numai reprezentări fizice, deci caraghioase, adică o răfuială cu Zupfner. Marie nu era încă moartă pentru mine, aşa cum de fapt e maică-mea. Cred că viii pot fi morţi, iar morţii pot trăi, dar nu aşa cum îşi imaginează lucrul ăsta creştinii şi catolicii. Pentru mine, un băiat cum a fost Georg ăla, care sărise în aer cu proiectilul-rachetă, e mult mai viu decât mama. Îl văd pe băiatul pistruiat şi neajutorat în faţa statuii lui Apollo, pe pajişte, îl aud pe Herbert Kalick strigând

— Nu aşa, nu aşa!

Aud explozia, câteva, nu prea multe strigăte, apoi comentariul lui Kalick.

— Din fericire, Georg era orfan, iar o jumătate de oră mai târziu, la cină, la acea masă unde fusesem judecat, mama îi spunea lui Leo

— Tu o să te descurci mai bine decât băiatul acela prost, nu-i aşa?

Leo dă din cap, tata îmi aruncă o privire, fără să găsească consolare în ochii băiatului său de zece ani.

Între timp, mama a devenit de mai mulţi ani preşedinta Comitetului central al Asociaţiilor de luptă pentru atenuarea deosebirilor de rasă; merge la casa Annei Franck, călătoreşte câteodată în America şi ţine în cluburile femeilor americane, cu vocea ei domoală şi candidă, cuvântări despre căinţa tineretului german, cu aceeaşi voce cu care îi spuse probabil Henriettei la despărţire

— Fă-ți datoria, copilo!

Vocea asta o puteam auzi oricând la telefon, vocea Henriettei – niciodată. Avea o voce surprinzător de joasă și un râs cristalin. Odată, în timpul unui meci de tenis, i-a căzut racheta din mână; a rămas încremenită pe teren, uitându-se visătoare la cer; altă dată scăpă la masă lingura în supă; maică-mea țipă, uitându-se la petele de pe rochie și de pe fața de masă; Henriette nici n-o luă în seamă, și când își reveni scoase lingura din farfurie, o șterse de șervet și mâncă mai departe. O altă dată, pe când jucau cărți în fața căminului și căzu în starea asta, mama se enervă de-a binelea. Strigă

— Iar blestematele tale de visări! Henriette se uită la ea și spuse calmă

— Ce s-a întâmplat? Pur și simplu nu mai am chef, și aruncă cărțile pe care le mai avea în mână în focul din cămin.

Mama scoase cărțile din foc, își arse degetele, dar le salvă, cu excepția unui șapte de roșu, care era pârlit bine, și nu mai puteam juca niciodată cărți fără să ne gândim la Henriette, chiar dacă mama se prefăcea că „nu s-a întâmplat nimic". Nu e. Rea, ci numai inexplicabil de săracă cu duhul și de zgârcită. Nu acceptă să se cumpere alte cărți și-mi imaginez că respectivul șapte de roșu mai e încă folosit și că maică-mea nu se gândește la nimic când, făcând pasiențe, el îi ajunge în mână. Aș fi vrut să-i telefonez Henriettei, dar felul în care poți obține legătura pentru astfel de convorbiri n-a fost încă descoperit de teologi. Am căutat numărul părinților mei, pe care îi uit mereu. În carte era scris: „Schnier Alfons, Dr. h. c. Director general". „Doctor h. c". era ceva nou. În timp ce formam numărul, mă dusei în închipuire spre casă, în josul străzii Koblenz, în Ebertallee, cotind în stânga spre Rin. O oră bună pe jos. O auzii pe fata în casă

— Aici casa dr. Schnier:

— Aș dori să vorbesc cu doamna Schnier, am spus eu.

— Cine e la telefon?

— Schnier, am zis, iubitul fiu al numitei doamne.

A tras aer în piept, s-a gândit un moment și am simțit, în ciuda distanței de șase kilometri, că șovăie. Mirosea de altfel simpatic, a săpun și puțin și a apă proaspătă. Probabil că avea cunoștință de

existența mea, dar nu și dispoziții clare în legătură cu mine. Desigur, Ido ar zvonuri vagi: un original, un radical.

— Pot oare să fiu sigură, întrebă ea în sfârșit, că nu e vorba de o glumă?

— Puteți fi sigură, i-am spus, la nevoie sunt gata să vă dau amănunte despre semnalmentele mamei mele. O pată cafenie la stânga, sub gură, un semn…

Râse și spuse

— Bine, și-mi dădu legătura.

Sistemul nostru de telefoane e complicat. Tata are trei telefoane diferite: un aparat roșu pentru cărbuni, unul negru pentru bursă și unul pentru convorbiri particulare, care e alb. Mama are doar două telefoane: unul negru pentru Comitetul central al Asociațiilor de luptă pentru atenuarea deosebirilor de rasă, și unul pentru convorbiri particulare. Deși contul mamei la bancă arată un sold cu șase cifre în favorul ei, cheltuielile pentru telefon (și natural și cheltuielile de călătorie la Amsterdam sau în altă parte) sunt remise contului Comitetului central. Fata dăduse probabil greșit legătura, deoarece mama se prezentă oficial la aparatul ei negru:

— Comitetul central al organizațiilor de luptă pentru atenuarea deosebirilor de rasă.

Am amuțit. Dacă ar fi spus

— Aici doamna Schnier, i-aș fi spus probabil

— Aici Hans, ce mai faci mamă?

În loc de asta am zis

— Aici e un delegat în trecere al Comitetului central al yankeilor evrei, vă rog să-mi dați legătura cu fiica dumneavoastră.

Până și eu m-am speriat. Mama scoase un țipăt, pe urmă suspină într-un fel care-mi arătă cât de mult îmbătrânise. Spuse

— Nu poți uita asta. Niciodată, nu-i așa?

Și eu aproape plângeam, și am spus încet

— Să uit? Ar trebui, mamă?

Ea tăcu și se auzea numai plânsul acela îngrozitor de femeie bătrână. N-o mai văzusem de cinci ani și trebuie să aibă peste șaizeci deja. O clipă am crezut într-adevăr că ar fi putut să-mi dea legătura cu Henriette, vorbește mereu despre faptul că „probabil are o legătură cu

cerulspune asta într-un mod bizar, așa cum toți vorbesc astăzi despre legăturile lor: o legătură la partid, la universitate, la televiziune, la Ministerul de interne.

Tare mi-ar fi plăcut să aud vocea Henriettei, chiar dacă ar fi spus doar „nimic" sau, din parte-mi, chiar „rahat". În gura ei, n-ar fi sunat de loc vulgar. Când i-a spus-o lui Schnitzler, care vorbea despre vocația ei mistică, sunase la fel de frumos ca și căzutul zăpezii. (Schnitzler era scriitor, unul din trântorii care au locuit la noi în timpul războiului și care vorbea mereu despre o vocație mistică atunci, când Henriette cădea în starea amintită; odată ea replicase pur și simplu „rahat", când el încercase iarăși să vorbească despre asta.) Putea să spună și cu totul altceva, ca: „Am nechezat din nou prostește, ca un mânz", sau ceva pe franțuzește: *„La condition du Monsieur le Comte est parfaite"*[3] îmi ajuta uneori la lecții și ne amuzam împreună că se pricepe atât de bine la temele altuia, pe când la ale ei e atât de slabă.

În loc de toate astea, auzeam doar plânsul de femeie bătrână al mamei, și am întrebat-o

— Ce face tata?

— O, răspunse ea, a îmbătrânit – e bătrân și înțelept.

— Și Leo?

— O, Leo, e harnic, harnic, spuse ea, i se prezice un frumos viitor ca teolog.

— Dumnezeule, am zis eu, tocmai Leo să aibă un viitor ca teolog!

— A fost destul de neplăcut pentru noi, când a trecut la catolicism, spuse mama, dar sufletul merge pe drumul care îi este predestinat.

Din nou își putea stăpâni vocea și un moment am fost tentat să întreb despre Schnitzler, care ne mai vizitează și acum destul de des. E un tip grăsuț și îngrijit, care pe atunci se entuziasma pentru noblețea europenilor și pentru conștiința de sine a germanilor. Din curiozitate, am citit mai târziu unul dintre romanele sale, se numea „Iubire franceză", și era mai plictisitor decât se putea bănui după titlu. Original era faptul că eroul, un locotenent francez prizonier, era blond, iar eroina, o fată germană din regiunea Moselei, brunetă. De fiecare dată se îngrozea când Henriette – cred că se întâmplase cu totul de două ori – rostea „rahat" și afirma că o vocație mistică se poate confunda pe de-a-

ntregul cu „patima forțată de a arunca cuvinte urâte” (la Henriette însă lucrul acesta nu era deloc silit și nu „arunca”, ci rostea pur și simplu cuvântul), și aducea ca dovadă *Mistica creștină* în cinci volume a lui Gorres. Bineînțeles că totul era fin în romanul său, „poezia numelor de vin franțuzești suna ca paharele de crist tal, pe care îndrăgostiții le ciocneau, unul în sănătatea celuilalt”. Romanul se termina cu o căsătorie secretă; asta însă l-a făcut pe Schnitzler nepopular la *Reichsschriftumskammer*[4], care i-a ridicat, cam pentru zece luni, dreptul de a publica. Americanii l-au primit cu brațele larg deschise la serviciul cultural, considerându-l luptător în Rezistență, și astăzi aleargă prin Bonn povestind cu orice ocazie că naziștii îi interziseră să scrie. Un asemenea ipocrit nu trebuie nici măcar să mintă, pentru a cădea întotdeauna în picioare. În plus, el fusese acela care o obligase pe mama să ne trimită pe mine la *Jungvolk* și pe Henriette la *BDM*[5]

— În ceasul acesta, stimată doamnă, trebuie pur și simplu să fim cu toții uniți, să luptăm împreună, să suferim împreună.

Îl văd în fața focului din cămin, cu una din țigările tatii în mână.

— Anumite nedreptăți, cărora le-am căzut victimă, nu pot tulbura viziunea mea clară că führerul – vocea sa tremura într-adevăr – că führerul are de pe acum salvarea în mâna sa.

Cuvintele acestea le rostise cam cu o zi și jumătate înainte ca americanii să fi cucerit Bonnul.

— Ce mai face Schnitzler? o întrebai pe mama.

— Minunat, spuse ea, la Ministerul afacerilor externe nici nu se mai pot descurca fără el.

Bineînțeles că uitase totul, și e de mirare că yankeii evrei mai putuseră trezi în ea amintiri. Nu-mi mai părea rău că începusem în acest fel discuția cu ea.

— Și ce face bunicul?

— Fantastic, spuse ea, de nezdruncinat. Își sărbătorește în curând a nouăzecea aniversare. Pentru mine rămâne un mister cum se poate menține atât de bine.

— Asta e foarte simplu, i-am spus, flăcăii ăștia bătrâni nu sunt măcinați nici de amintiri, și nici de mustrări de conștiință. E acasă?

— Nu, spuse ea, e plecat pentru șase săptămâni la Ischia.

Am tăcut amândoi, eu tot nu eram încă prea sigur pe vocea mea, ea însă şi-o stăpânea perfect când mă întrebă

— Dar care e scopul propriu-zis al telefonului tău? îţi merge din nou rău, după câte am auzit. Ai avut necazuri în meseria ta, aşa mi s-a spus.

— Da? am întrebat eu. Ţi-e teamă că o să vă cer bani, dar nu trebuie să-ţi fie frică, mamă. Oricum nu mi-aţi da. O să vorbesc pe şleau, am nevoie de bani pentru că vreau să plec în America. Cineva mi-a oferit acolo o şansă. Un yankeu evreu de altfel, dar voi face totul, pentru a atenua deosebirile de rasă.

Era mai departe de lacrimi decât oricând. Am auzit înainte de a închide că spunea ceva despre principii. De altfel mirosise aşa ca întotdeauna, adică a nimic. Unul dintre principiile ei:

— O doamnă nu răspândeşte în jurul ei niciun fel de miros.

Probabil din această cauză tatăl meu are o iubită atât de drăguţă, care desigur că nu răspândeşte niciun fel de miros, dar care arată ca şi cum ar mirosi.

6.

Mi-am îngrămădit la spate toate pernele pe care le-am putut găsi, mi-am sprijinit piciorul rănit, am tras telefonul mai aproape, gândindu-mă dacă n-ar trebui să merg în bucătărie, să deschid frigiderul şi să aduc în cameră sticla de coniac.

Acel „necazuri în meserie” sunase foarte răutăcios în gura mamei mele şi nici nu încercase să-şi ascundă triumful. Probabil că eram prea naiv dacă-mi imaginam că la Bonn nu ştia nimeni de isprăvile mele. Dacă ştia mama, ştia şi tata şi desigur o ştia şi Leo, prin Leo Zupfner, întregul cerc, şi Marie. Desigur că o afectase îngrozitor lucrul acesta, mai mult decât pe mine. Dacă aş renunţa la băutură, aş ajunge din nou repede pe treapta pe care Zohnerer, agentul meu, o numeşte „sensibil deasupra mediei” şi asta ar ajunge să-mi pot petrece cu bine cei douăzeci şi doi de ani pe care-i mai am până să ajung la mocirla din şanţuri. Ceea ce Zohnerer flutură mereu e „solida ţinea bază profesională”; habar n-are de artă şi o apreciază cu o naivitate de-a dreptul genială, în funcţie de succes. Despre profesiune are ceva habar,

și știe bine că mai pot sta douăzeci de ani deasupra nivelului de treizeci de mărci. Cu Marie situația se schimbă. O să se întristeze din cauza „decadenței artistice” și a suferinței mele, pe care eu n-o găsesc chiar atât de îngrozitoare. Cineva din afară – fiecare în această lume stă în afara tuturor celorlalți – consideră un lucru întotdeauna mai rău sau mai bun decât cel direct interesat, fie că e vorba de fericire sau nenorocire, necazuri pricinuite de dragoste sau datorate „decadenței artistice”. Pe mine nu m-ar deranja dacă aș face clovnerie bună, sau chiar numai grimase în săli stătute, în fața unor gospodine catolice sau a surorilor evanghelice. Numai că aceste asociații confesionale au o concepție nenorocită despre onorar. Desigur că o conducătoare de treabă a unei asemenea asociații crede că cincizeci de mărci reprezintă o sumă frumoasă și că dacă o primesc de douăzeci de ori pe lună ar trebui să mă descurc binișor. Dar dacă-i arăt nota de la magazinul de cosmeticale și-i spun că pentru a mă antrena am nevoie de u. Cameră de hotel care să fie mai mare de doi douăzeci pe trei, crede că iubita mea e la fel de costisitoare ca regina din Saba. Dacă-i mai spun că trăiesc aproape numai din ouă moi, bulion, bulete și roșii, se crucește și-și imaginează că trebuie să fiu subnutrit, pentru că nu iau la fiecare amiază o „mâncare zdravănă”. Iar dacă-i spun mai departe că viciile mele constau din ziare de seară, țigări și „Nu te supăra, frate”, își imaginează că sunt un șarlatan. Am renunțat de mult să mai vorbesc cu cineva despre bani, sau despre artă. Când lucrurile acestea vin împreună, nimic nu se potrivește, căci arta e sau prea mult, sau prea modest plătită. Am văzut odată într-un circ ambulant englez un clovn care era din punct de vedere al meseriei de douăzeci de ori, iar din punct de vedere artistic de zece ori mai bun decât mine și care nu câștiga nici măcar zece mărci pe seară. Îi chema James Ellis, era bine trecut de patruzeci de ani și când l-am invitat la cină – s-a servit omletă cu șuncă, salată și plăcintă cu mere – i s-a făcut rău, căci nu mai aruncase de zece ani atât de mult deodată. De când l-am cunoscut pe James nu mai vorbesc despre bani și despre artă.

Îi iau, așa cum vin, și mă gândesc că aș putea sfârși într-un șanț. Marie avea cu totul alte idei în cap; vorbea mereu despre „Bunavestire”, totul era o bunăvestire, chiar și ceea ce făceam eu; eram atât de vesel, eram în felul meu atât de cucernic și de pur, și așa mai departe. E-

ngrozitor ce gânduri se pot învârti în capul unui catolic. Nu pot nici măcar să bea un vin bun fără a se gândi la tot felul de scrânteli, trebuie cu orice preţ să fie „conştienţi” cât de bun e vinul şi de ce e atât de bun. În ceea ce priveşte conştiinţa, simpatizez cu marxiştii. Marie s-a îngrozit când, acum câteva luni, mi-am cumpărat o ghitară şi i-am spus că voi chita în curând la ea cântece concepute şi compuse de mine. Pretindea că asta ar fi sub „nivelul” meu, i-am răspuns că sub nivelul rigolei mai e numai canalul, dar ea. N-a înţeles ce voiam să spun prin asta, şi eu urăsc să explic o imagine pe care am folosit-o. Ori sunt înţeles, ori nu, n-am talentele unui exeget.

S-ar putea crede că sforile marionetei mele s-au rupt; dimpotrivă, le ţineam sigur în mână şi mă vedeam zăcând la Bochum pe scena asociaţiei aceleia, cherchelit, cu genunchiul zdrelit, auzeam murmurul compătimitor din sală şi m-am considerat vulgar, căci nu meritam atâta compătimire şi nişte fluierături mi-ar fi plăcut mai mult; chiar şi şchiopătatul fusese exagerat, deşi mă rănisem într-adevăr. Voiam s-o capăt pe Marie înapoi şi începusem să lupt, în felul meu, pentru lucrul care în cărţile ei e denumit „dorinţă carnală”.

7.

Aveam douăzeci şi unu de ani, ea nouărezece. Când într-o seară m-am dus pur şi simplu: camera ei pentru a face cu ea lucrul pe care-l fac împreună bărbatul cu femeia. În aceeaşi după-amiază încă, o mai văzusem cu Zupfner ieşind mână-n mână de la Căminul tineretului, surâzând, şi simţisem o lovitură în inimă. Nu-i aparţinea lui Zupfner şi ţinutul acela prostesc de mână mă îmbolnăvea. Pe Zupfner îl cunoştea aproape toată lumea din oraş. În special din cauza tatălui său. Pe care naziştii îl dăduseră afară din slujbă; fusese profesor titular şi, uzase să funcţioneze după război la aceeaşi şcoală cu director superior de studii. Cineva avusese chiar ideea de a-i face ministru, dar el se înfuriase, spunând.

— Sunt profesor şi vreau să fiu din nou profesor.

Era un bărbat înalt şi liniştit, pe care-l găseam puţin plictisitor ca profesor. Îl înlocuise odată pe profesorul nostru de germană şi ne citise o poezie, cea despre frumoasă, tânăra Lilofee.

Concepţia mea despre şcoală nu are nicio însemnătate. A fost pur şi simplu o greşeală că m-au trimis la şcoală mai mult timp decât e obligatoriu prin lege; chiar şi perioada legal obligatorie am găsit-o prea lungă. Nu le-am făcut niciodată reproşuri profesorilor din pricina şcolii, ci doar părinţilor mei. Acea idee că „trebuie să-şi facă măcar bacalaureatul” este un lucru care ar trebui discutat odată de către Comitetul central al Asociaţiilor pentru atenuarea deosebirilor de rasă. Căci este într-adevăr o problemă de rasă: bacalaureaţi, nebacalaureaţi, profesori, profesori titulari, oameni titraţi, oameni netitraţi, numai şi numai rase.

— După ce tatăl lui Zupfner ne citise poezia, aşteptă câteva minute şi ne întrebă zâmbind

— Ei, are cineva ceva de spus?

şi eu am sărit de îndată în picioare şi am spus

— Găsesc că poezia e minunată!

Toată clasa izbucni în râs, tatăl lui Zupfner însă, nu zâmbea, dar nu într-un fel arogant. L-am găsit foarte amabil, poate puţin prea sec. Pe fiul lui nu-l cunoşteam prea bine, totuşi mai bine decât pe tată. Treceam odată pe lângă terenul de sport, pe când Zupfner-fiul juca împreună cu echipa lui fotbal, şi când m-am oprit să privesc, mi-a strigat

— Nu vrei să joci şi tu?

Am răspuns îndată da, şi am intrat ca mijlocaş stânga în echipa care juca împotriva lui. După meci mi-a spus

— Nu vrei să vii cu noi?

L-am întrebat

— Unde?

El mi-a răspuns

— La seara de la căminul nostru.

I-am replicat

— Dar nici măcar nu sunt catolic.

A râs, şi ceilalţi băieţi au râs şi ei. Zupfner adăugă

— Cântăm – şi precis că şi tu cânţi cu plăcere.

— Da, i-am răspuns, dar serile de la cămin mi-au ieşit pe nas, doar am locuit doi ani la un internat.

Deşi râse, se simţi totuşi jignit. Spuse

— Dacă ai chef, vino să mai joci fotbal.

Am jucat de câteva ori fotbal cu echipa lui, am mers cu ei să mâncăm înghețată, iar el nu m-a mai invitat niciodată la serile de la cămin. Știam că și Marie lua parte cu grupa ei la serile organizate în același cămin, o cunoșteam bine, foarte bine, pentru că îmi petreceam mult timp cu tatăl ei, și uneori seara, când ea bătea împreună cu alte fete mingea, mă duceam la terenul de sport, să mă uit la ele. Mai exact, ca să mă uit – la ea, și ea îmi făcea uneori semne în timpul jocului, îmi zâmbea, și eu îi făceam semne, și-i zâmbeam; ne cunoșteam foarte bine. Pe vremea aceea, mergeam foarte des la tatăl ei și uneori rămânea și ea cu noi, pe când tatăl ei încerca să-mi explice pe Hegel și pe Marx, dar acasă nu-mi zâmbea niciodată. Când am văzut-o în acea după-masă, ieșind mână în mână cu Zupfner din Căminul tineretului, am simțit o lovitură în inimă. Mă aflam pe atunci într-o situație neplăcută. Părăsisem școala la douăzeci și unu de ani, ca elev în clasa a șasea de liceu. Părinții profesori fuseseră foarte drăguți, se organizase chiar și o seară de adio pentru mine, cu bere și sandvișuri, țigări, iar pentru nefumători ciocolată, și prezentasem tot felul de numere în fața colegilor mei: „Predica catolică” și „Predica evanghelică”, „Muncitor cu plicul cu salariul”, tot felul de figuri și imitații după Chaplin. Ținusem chiar și o cuvântare de adio: „Despre credința falsă că bacalaureatul ar fi o parte componentă a mântuirii eterne”. Fusese o despărțire amețitoare, dar acasă lumea era supărată și acră. Maică-mea fusese de-a dreptul nesuferită cu mine. Îl sfătui pe tata să mă vâre „în puț, la mină”, și cum tata mă întreba mereu ce vreau să devin, i-am spus

— Clovn!

— Vrei să spui artist, zise el, bine, poate pot să te trimit la o școală.

— Nu, am zis, nu artist, ci clovn, și nicio școală nu-mi poate fi de folos.

— Dar cam ce-ți închipui? mă întrebă el. Nimic, am răspuns eu, nimic. Și așa mă voi căra de aici.

Fuseseră două luni îngrozitoare, deoarece nu găseam curajul să plec cu adevărat, și la fiecare îmbucătură pe care o băgăm în gură mama se uita la mine de parcă aș fi fost un infractor. Cu toate astea ținuse ani în șir cu casă și masă tot felul de neisprăviți, dar aceia erau „artiști și poeți”; Schnitzler, acest nimic lipsit de orice fel de gust și Gruber, care nu era chiar atât de rău. Era un poet liric gras, tăcut și murdar, care

locuise la noi o jumătate de an, fără să scrie măcar un rând. Când cobora dimineaţa la micul dejun, mama se uita la el de fiecare dată de parcă s-ar fi aşteptat să vadă urmele luptei lui nocturne cu demonul. Era aproape necuviincios cum se uita la el. Într-o bună zi dispăru fără urmă, iar noi copiii am fost surprinşi şi îngroziţi când am descoperit în camera lui o grămadă mare de romane polițiste, pe masa de lucru, câteva bilete pe care era scris un singur cuvânt: „Nimic”; pe unul dintre ele era scris de două ori: „Nimic, nimic”. Pentru astfel de oameni mama mergea chiar şi în pivniță, să aducă o bucată specială de şuncă. Cred că dacă mi-aş fi făcut rost de nişte şevalete uriaşe şi aş fi mâzgălit pe ecranele lor enorme nişte tâmpenii, ar fi fost în stare să se împace cu existenţa mea. Ar fi putut spune

— Hans al nostru e un artist, o să-şi găsească el drumul. Mai luptă încă.

Dar aşa nu eram decât un elev în clasa a şasea de liceu, ceva mai în vârstă, despre care ştia doar că se pricepe bine „să facă nişte strâmbături”. Bineînţeles că m-am ferit ca pentru puţină mâncare să dau „probe de ştiinţa mea”. În Felul acesta petreceam jumătăţi de zile la tatăl Mariei, la bătrânul Derkum, căruia-i dădeam o mână de ajutor în prăvălie, şi care-mi dăruia ţigări, deşi nu-i mergea prea bine. Au fost doar două lunile pe care le-am petrecut în felul acesta acasă, dar mi s-au părut o veşnicie, mult mai lungi decât războiul. Pe Marie o vedeam arareori, era în toiul pregătirii pentru bacalaureat şi învăţa împreună cu colegele ei de şcoală. Uneori bătrânul Derkum mă prindea că nu-l ascultam, pândind doar uşa bucătăriei; atunci clătina din cap şi spunea

— Astăzi va veni târziu, iar eu roşeam.

Era într-o vineri şi eu ştiam că bătrânul Derkum merge întotdeauna vineri seara la cinematograf, dar nu ştiam dacă Marie o să fie acasă, ori la vreo colegă, să tocească pentru bacalaureat. Nu mă gândeam la nimic, şi totuşi la toate, chiar şi la faptul dacă „după aceea” ea o să mai fie în stare să-şi dea examenul, şi ştiam deja, adevăr pe urmă confirmat, că nu numai că jumătate din Bonn va fi revoltat din cauza seducerii, dar va adăuga: „cu atât de puţin înaintea bacalaureatului!”. Mă gândeam şi la fetele din grupul ei, pentru care ea va fi o dezamăgire. Îmi era teribil de frică de ceea ce un băiat din internat numise odată „amănunte ale corpului” şi problema potenţei mă neliniştea.

Surprinzător era însă faptul că nu simțeam nici cea mai mică „poftă carnală”. Mă gândeam de asemenea că nu era frumos din partea mea să intru în casă și în camera Mariei cu cheile pe care mi le dăduse tatăl ei, dar nu vedeam altă posibilitate decât să le folosesc. Singura fereastră din camera Mariei dădea spre stradă, care era atât de plină de oameni până la ora două noaptea, încât aș fi nimerit la poliție – ori trebuia să fac lucrul acela cu Marie chiar în acea zi. M-am dus la o drogherie și am cumpărat, cu banii pe care-i împrumutasem de la Leo, ceva despre care se povestea la școală că intensifică vigoarea bărbătească. M-am făcut roșu ca sfecla când am intrat în drogherie; din fericire servea un bărbat, dar am vorbit atât de încet, încât a răcnit la mine și mi-a cerut să spun „clar și răspicat” ce doresc, iar eu am numit preparatul, l-am primit și am plătit nevestei droghistului, care m-a privit clătinând din cap. Bineînțeles că mă cunoștea, și când a aflat a doua zi dimineața ce s-a întâmplat, și-a făcut probabil gânduri, deși nu era cazul, pentru că la a doua stradă deschisesem cutia și aruncasem pilulele în rigolă.

La șapte, când filmele începuseră să ruleze, am mers în Gudenaugasse cu cheia pregătită în mână, dar ușa prăvăliei era încă deschisă și când am intrat, Marie și-a scos sus capul în coridor strigând

— Halo, e cineva acolo?

— Da, am strigat, eu sunt! și am fugit pe scări în sus, iar ea s-a uitat surprinsă la mine când, fără s-o ating, am urmat-o în camera ei. Nu vorbisem prea mult împreună, doar ne uitasem unul la altul și ne zâmbisem și nu știam dacă trebuie să-i spun tu sau dumneavoastră. Era îmbrăcată cu halatul de baie, gri și uzat, pe care-l moștenise de la maică-sa, părul întunecat îi era legat la spate cu un șnur; mai târziu, când îl desfăcui, observai că era o bucată de ață de pescuit de-a tatălui ei. Era atât de speriată, încât n-a fost nevoie să spun nimic și ea știa precis ce vreau.

— Pleacă, spuse ea, dar o spuse în mod automat și știam că trebuie s-o spună și știam amândoi că o spune tot pe atât de serios, pe cât de automat, dar deja când îmi spuse „pleacă”, și nu „plecați” lucrurile fuseseră hotărâte. Era cuprinsă atâta gingășie în micuțul cuvânt, încât am crezut c-o să-mi ajungă pentru o viață, și aproape că-mi venea să plâng; o spusese astfel încât eram convins că ea știuse că voi veni, în orice caz nu era surprinsă cu desăvârșire.

— Nu, nu, am zis, nu plec – unde aş putea pleca?

Ea clătină din cap.

— Să împrumut douăzeci de mărci şi să plec la Köln – şi apoi să mă căsătoresc cu tine mai târziu?

— Nu, spuse ea, nu pleca la Köln.

M-am uitat la ea şi nu mi-a mai fost frică. Nu mai eram copil, iar ea era femeie. Am privit spre locul unde-şi ţinea cu mâna halatul, m-am uitat la masa ei de la fereastră şi am fost fericit că nu văd acolo nimic în legătură cu şcoala, ci doar cutia de lucru şi un tipar de rochie. Am coborât în fugă în prăvălie, am închis-o şi am pus cheia acolo unde stă de cincizeci de ani, între bomboanele care seamănă cu perinţele de mătase şi caietele de caligrafie. Când m-am întors, ea şedea plângând pe pat. M-am aşezat şi eu pe patul ei, în celălalt colţ, am aprins o ţigară, i-am dat-o, şi ea fumă neîndemânatic prima ţigară din viaţa ei; nu puteam să nu râdem, zvârlea atât de comic fumul printre buzele ţuguiate, într-un fel aproape cochet, şi când din întâmplare l-a aruncat pe nas am râs din nou, căci ni se părea foarte nostim. În cele din urmă am început să vorbim, şi am vorbit mult. A spus că se gândea la femeile din Köln care fac „lucru ăsta” pentru bani, şi care cred că aşa ceva se poate plăti cu bani, şi că de fapt ea, Marie, crede că toate femeile ai căror bărbaţi merg acolo sunt păcătoase, iar ea nu vrea să fie ca ele. Şi eu am vorbit mult, i-am spus că tot ceea ce citisem despre aşa numita dragoste trupească şi despre cealaltă dragoste mi se pare a fi o prostie. Nu le puteam despărţi una de alta, iar ea m-a întrebat dacă o găseam frumoasă şi dacă o, iubeam, iar eu i-am spus că ea e singura fată cu care vreau să fac „lucrul ăsta” şi că m-am gândit întotdeauna numai la ea când m-am gândit la el, chiar şi în internat; mereu numai la ea. În sfârşit, Marie s-a ridicat şi s-a dus în baie, în timp ce eu am rămas pe patul ei, fumând şi gândindu-mă la îngrozitoarele pilule pe care le aruncasem în rigolă. Mi se făcu din nou frică, am mers la uşa băii, am bătut, Marie şovăi o clipă înainte de a zice da, pe urmă am intrat, şi de îndată ce am zărit-o, frica a dispărut. Lacrimile i se rostogoleau pe obraji, în timp ce-şi masa capul cu o soluţie pentru păr, apoi se pudră, şi eu am spus

— Ce faci aici?

— Mă fac frumoasă, mi-a răspuns ea.

Lacrimile săpau şanţuri mici în pudra, care era aşternută într-un strat prea gros. M-a întrebat

— Nu mai vrei să pleci?

— Nu, i-am răspuns.

Se dădu cu apă de colonie în timp ce eu şedeam pe marginea vanei şi mă gândeam dacă două, ore o să fie de ajuns; pierdusem deja mai mult de o jumătate de oră. La şcoală cunoscusem specialişti în treaba asta, adică, în cât de greu e să faci dintr-o fată o femeie, şi nu-mi ieşea din cap Günther ăla de trebuise să-i trimită pe Siegfried înaintea lui, şi mă gândeam şi la îngrozitorul măcel nibelungic, care avusese loc tocmai din această cauză, şi cum eu la şcoală, când am citit legenda nibelungilor, m-am sculat şi i-am spus părintelui Wunibald

— De fapt, Brunhilda a fost soţia lui Siegfried. Dar el zâmbise şi spusese

— Dar căsătorit a fost cu Krimhild, copilul meu!

Iar eu, înfuriat, afirmasem că este o interpretare pe care o găsesc „popească". Părintele Wunibald se înfurie şi el, izbi cu palma în masă, uză de autoritatea sa, şi-mi interzise să-i aduc o „asemenea jignire".

M-am ridicat şi i-am spus Mariei

— Nu mai plânge!

Ea încetă să mai plângă şi netezi cu puful şanţurile lăsate de lacrimi. Înainte de a intra în camera ei ne-am oprit în coridor la fereastră şi ne-am uitat în stradă: era ianuarie, strada era udă, luminile galbene se răsfrângeau în asfalt, reclama de deasupra prăvăliei de legume licărea verde: „Emil Schmitz". Îl cunoşteam pe Schmitz, nu ştiam însă că prenumele lui era Emil şi prenumele Emil mi se păru nepotrivit cu numele Schmitz. Înainte de a intra în camera Mariei, am crăpat puţin uşa şi am stins înăuntru lumina.

Când tatăl ei veni acasă, nu dormeam încă; era aproape unsprezece; I-am auzit cum umblă prin prăvălie, luându-şi ţigări înainte de a urca scările. Ne imaginam amândoi că va observa ceva, doar se întâmplase un lucru cu totul neobişnuit. Însă nu observă nimic, se opri o clipă în faţa uşii, pe urmă se duse sus. Am auzit cum şi-a scos pantofii şi i-a aruncat pe podele, după aceea l-am auzit tuşind în somn. Mă gândeam cum o să privească el lucrurile. Nu mai era catolic, ieşise de mult din sânul bisericii şi bombănise mereu de faţă cu mine în legătură

cu „mincinoasa morală sexuală a societății burgheze” și era furios în legătură cu „șarlataniile pe care le fac popii cu căsătoria”. Dar nu eram sigur că o să se împace fără să facă scandal cu ceea ce făcusem cu Marie.

Țineam la el foarte mult, și el ținea la mine; eram tentat să mă scol în toiul nopții, să mă duc la el în cameră și să-i spun totul; pe urmă mi-a venit în minte că sunt destul de măturat, am douăzeci și unu de ani, iar Marie de asemenea, nouăsprezece, și că anumite forme ale sincerității unui bărbat sunt mai penibile decât tăcerea, iar în afară de asta găseam că nici nu avea de ce să-i intereseze atât de mult precum crezusem eu. N-aș fi putut să mă duc la el după-masă și să-i spun: „Domnule Derkum, vreau să dorm în noaptea aceasta la fata dumneavoastră”, iar ceea ce se întâmplase, oricum, tot va afla-o.

Puțin mai târziu Marie se ridică, mă sărută pe întuneric și trase cearșafurile de pe pat. În cameră era întuneric, de afară nu pătrundea nicio rază de lumină, căci coborâsem jaluzelele; mă gândeam de unde oare știe ea ce trebuie să facă acum, adică să tragă cearșafurile și să deschidă fereastra. Îmi șopti

— Eu mă duc în baie, tu spală-te aici.

Mă trase de mână din pat, mă conduse prin întuneric în colțul unde stătea spălătorul, îmi plimbă mâna peste cana pentru apă, peste savonieră și peste lighean, apoi ieși din încăpere cu așternutul sub braț. M-am spălat, m-am culcat din nou în pat întrebându-mă de ce întârzie atât de mult Marie până să aducă cearșafuri curate. Eram mort de oboseală și vesel că mă puteam gândi la zăpăcitul de Günther fără să mă podidească frica, pe urmă am început să fiu îngrijorat că i se putuse întâmpla ceva Mariei. La internat se povestiseră amănunte fioroase. Nu era plăcut să stai întins pe saltele, fără cearșaf, pentru că erau vechi și rupte, iar eu aveam pe mine doar un tricou și-mi era frig. Am început să mă gândesc din nou la tatăl Mariei. Toți credeau că e comunist, dar când fusese vorba să devină după război primar, ai săi se îngrijiseră să nu ajungă, și de câte ori începeam să vorbesc despre comuniști și despre naziști se înfuria și spunea:

— E o deosebire tinere, dacă cineva cade într-un război pe care-l duce o fabrică de săpun, sau dacă moare pentru o cauză în care poți crede.

Ce era cu adevărat nu știu până astăzi, iar când Kinkel îl numise odată în prezența mea „sectant genial”, aproape că mi-a venit să-i scuip pe Kinkel în față. Bătrânul Derkum era unul dintre puținii oameni care-mi inspira respect. Era slab și îndârjit, mult mai tânăr decât părea; avea greutăți de respirație din cauza prea multelor țigări. Tot timpul cât am așteptat-o pe Marie l-am auzit tușind. Sus în dormitor, mi se păru că sunt vulgar și știam totuși că nu eram. Odată îmi spusese

— Știi de ce în casele domnești, cum e cea a părinților tăi, camera servitoarelor e lângă cea a băieților mari? Să-ți spun eu: o speculație străveche în legătură cu natura și cu mila.

Îmi doream să vină jos și să mă surprindă în patul Mariei, dar nu voiam să merg eu sus și, ca să zic așa, să mă autodenunț.

Afară se luminase. Îmi era frig și ponoseala din camera Mariei mă apăsa. Familia Derkum era considerată de mult falimentară, și se zicea că ar fi din cauza „fanatismului politic” al tatălui Mariei. Avuseseră o mică tipografie, o mică editură, o librărie, dar acum nu mai aveau decât papetăria asta mică, în care se vindeau și dulciuri pentru copii. Tata îmi spusese odată.

— Poți să vezi acum cât de departe îl poate duce fanatismul pe un om – or Derkum avusese după război, ca fost persecutat politic, cele mai mari șanse să poată întemeia un ziar al său.

Ciudat, dar eu nu-l găseam pe bătrânul Derkum fanatic, probabil că tatăl meu confundase fanatismul cu consecvența. Tatăl Mariei nici măcar nu vindea cărți de rugăciuni, ori asta ar fi fost o posibilitate de a câștiga ceva bani în plus.

Când în camera Mariei s-a luminat de tot, mi-am dat seama cât de săraci erau: în dulap atârnau doar trei rochii: cea verde închis, despre care aveam impresia că o îmbracă de un secol, una gălbuie, care era aproape zdrențuită și taiorul albastru închis, ciudat, pe care-l purta întotdeauna la procesiuni, vechiul palton verde ca sticla și doar trei perechi de pantofi. Un moment m-am simțit tentat să mă scol, să deschid sertarul și să mă uit la lenjeria ei, pe urmă am renunțat. Cred că nici dacă aș fi căsătorit într-adevăr cu o femeie, nu m-aș putea uita la lenjeria ei. Tatăl ei nu mai tușea de multă vreme. Trecuse deja de șase când Marie se întoarse în sfârșit din camera de baie. Eram vesel că făcusem cu ea ceea ce întotdeauna îmi dorisem să fac, am sărutat-o și

m-am simţit fericit c-o văd zâmbind. I-am simţit mâna pe gât, rece ca gheaţa şi am întrebat-o în şoaptă:

— Ce-ai făcut atâta vreme?

— Ce să fi făcut, mi-a răspuns ea, am spălat cearşafurile. Aş fi vrut să-ţi aduc altele, curate, dar avem doar patru perechi, unele pe pat, în timp ce celelalte sunt la spălat.

M-am tras lângă ea, am acoperit-o şi i-am pus mâinile reci ca gheaţa în subţiorile mele, iar Marie mi-a spus că acolo stau minunat, calde ca nişte păsări într-un cuib.

— Nu puteam să-i dau cearşafurile doamnei Huber, îmi spuse, ea spală întotdeauna pentru noi, şi tot oraşul ar fi luat parte la ceea ce s-a întâmplat între noi, dar nici să le arunc n-am vrut. M-am gândit o clipă să le arunc, apoi mi-a părut totuşi rău.

— Dar n-ai avut apă caldă? am întrebat-o.

— Nu, boilerul e de mult stricat.

Apoi a început dintr-odată să plângă, eu am întrebat-o de ce plânge acum, iar ea mi-a şoptit

— Dumnezeule, doar sunt catolică, ştii asta!

Mi-am spus că oricare altă fată, evanghelică sau necredincioasă, ar plânge probabil la fel şi ştiam chiar şi de ce; ea s-a uitat întrebător la mine şi eu i-am replicat

— Pentru că există într-adevăr ceva care se numeşte nevinovăţie.

Ea plângea mai departe şi n-am mai întrebat-o de ce plânge. Ştiam, era în grupul acela de fete deja de câţiva ani, mersese întotdeauna la procesiuni şi vorbise desigur mereu cu fetele despre Fecioara Maria – iar acum i se părea că o înşelase sau o trădase. Îmi puteam imagina cât da neplăcut trebuia să fie pentru ea. Era neplăcut într-adevăr, dar eu nu mai putusem aştepta. I-am spus că o să vorbesc cu fetele, ea însă a sărit ca arsă

— Ce? Cu cine?

— Cu fetele din grupul tău, făcui eu, e într-adevăr neplăcut pentru tine şi dacă vei ajunge la strâmtoare, poţi să le spui, de pe partea mea, că te-am violat.

A râs şi mi-a răspuns

— Nu, n-ar avea rost, ce vrei să le spui fetelor?

— N-o să le spun nimic, voi sta pur și simplu în fața lor, le voi prezenta câteva numere și imitații și ele se vor gândi: aha, ăsta-i deci acel Schnier, care a făcut cu Marie lucrul ăla – atunci e cu totul altfel decât s-a șușotit peste tot.

A stat pe gânduri, râse din nou și js încet

— Nu ești prost!

Apoi a izbucnit din nou în lacrimi a continuat…

— Nu mai pot să dau ochii cu cineva de aici. Am întrebat-o

— De ce? dar ea plângea doar și scutura din cap.

Mâinile ei în subțioarele mele se încălziseră, și cu cât se încălzeau mai tare, cu atât mai somn mi se făcea. În curând mâinile ei erau cele care mă încălzeau și când mă întrebă din nou dacă o iubesc și dacă o găsesc frumoasă, i-am spus că asta e de la sine înțeles, dar ea mi-a spus că-i place să audă lucruri care sunt de la sine înțelese, iar eu am murmurat somnoros că da, da, o găsesc, frumoasă și o iubesc.

M-am trezit atunci când Marie se ridică din pat, se spălă și se îmbrăcă. Ea nu se jena, iar mie mi se părea natural să mă uit la ea. Era și mai evident decât înainte cât de săracă era. În timp ce încheia și îmbumba totul, mă gândeam la mulțimea de lucruri drăguțe pe care i le voi cumpăra când voi avea bani. Mă oprisem adesea în fața magazinelor de îmbrăcăminte, uitându-mă la fuste și pulovere, pantofi și poșete și mă gândisem cum i-ar sta astea toate, dar tatăl ei avea o părere atât de strictă despre bani, încât n-aș fi îndrăznit niciodată să-i aduc ceva. Odată el îmi spusese

— E îngrozitor să fii sărac, dar tot rău e și dacă abia te descurci, o stare în care trăiesc aproape toți oamenii.

— Dar bogat, l-am întrebat, asta cum e?

M-am înroșit. S-a uitat aspru. La mine, s-a împurpurat și el și mi-a spus

— Tinere, poate fi și asta rău, dacă nu renunți să te gândești. Dacă aș mai avea curaj și credința că poți realiza ceva în lumea asta, știi ce aș face?

— Nu, i-am spus.

— Aș întemeia, urmă el și se înroși din nou, o asociație care să aibă grijă de copiii oamenilor bogați. Numai imbecilii folosesc noțiunea de asocial doar pentru săraci.

Îmi treceau multe prin cap în timp ce mă uitam la Marie care se îmbrăca. Mă umplea de fericire şi în acelaşi timp de nefericire cât de la sine înţeles era pentru ea propriu-i corp. Mai târziu, când mergeam împreună de la un hotel la altul, rămâneam întotdeauna dimineaţa în pat ca să mă pot uita la ea cum se spală şi se îmbracă, iar când baia – era astfel aşezată, încât nu mă puteam uita din pat, mă culcam în cadă. În acea dimineaţă din camera ei, mi-aş fi dorit să pot rămâne întins, iar ea să nu mai termine niciodată cu îmbrăcatul. Îşi spălă temeinic gâtul, braţele, pieptul şi-şi frecă energic dinţii. Eu mă ferisem întotdeauna pe cât îmi fusese cu putinţă de spălatul de dimineaţa, iar spălatul dinţilor e şi acum un chin. Eu prefer cada, dar m-am uitat întotdeauna cu plăcere la Marie; era atât de curată şi totul era atât de la sine înţeles, chiar şi mica mişcare cu care înşuruba căpăcelul tubului cu pastă de dinţi! Mă gândeam de asemenea la fratele meu Leo care era foarte religios, conştiincios şi precis, şi care mereu afirma că el „crede" în mine. Şi el era în faţa bacalaureatului, şi se ruşina într-o oarecare măsură că reuşise să ajungă până acolo la nouăsprezece ani, normal deci, în timp ce eu, la douăzeci şi unu, mă mai zbăteam în cursul superior cu interpretarea eronată a Cântecului Nibelungilor. Leo o cunoştea chiar şi pe Marie, de la nişte cercuri oarecare de lucru, în care tinerii catolici şi evanghelici discutau despre democraţie şi despre toleranţa confesională. Noi doi, Leo şi cu mine, ne consideram părinţii doar ca pe o pereche care conduce casa. Pentru Leo a fost un şoc îngrozitor când a aflat că tata are de aproape zece ani o iubită. Şi pentru mine a fost un şoc, dar nu unul moral, pentru că îmi puteam închipui cât de neplăcut e să fii căsătorit cu maică-mea, a cărei blândeţe înşelătoare era o blândeţe bazată pe sunetele I şi E. Arareori rostea o propoziţie în care să apară un A, O sau U, şi e caracteristic pentru ea că prescurtează numele lui Leo înle. Propoziţia ei favorită era „Suntem de păreri diferite" – a doua în ordinea preferinţei „în principiu am dreptate, sunt pregătită însă să-mi schimb unele opinii". Pentru mine faptul că tatăl meu are o iubită a fost mai degrabă un şoc estetic, deoarece aşa ceva nu i se potrivea. Nu e nici plin de pasiune, şi nici prea viril, şi dacă trebuie să accept că ea nu era pentru el doar o soră sau o băieşiţă a sufletului (cu care noţiuni nu se potriveşte expresia patetică de iubită), atunci lucru pe care nu-l puteam înţelege era cum de se potriveşte cu tata. Asta fiindcă era o

cântăreață drăguță, frumușică și nu teribil de deșteaptă, căreia el nici măcar nu-i făcea rost de angajamente suplimentare sau de concerte. Pentru așa ceva era din nou prea corect. Mie chestia mi se părea tare încâlcită, însă pentru Leo însemna suferință. Fusese atins în idealurile sale, iar maică-mea n-ar fi fost în stare să descrie altfel starea lui Leo decât prin cuvintele: „Le e într-o criză", și când fratele meu luă la o lucrare scrisă nota cea mai proastă, a vrut să-i ducă la un psiholog. Am izbutit să împiedic asta, după ce pentru început i-am povestit lui Leo tot ce știam despre ceea ce făceau împreună bărbatul cu femeia, iar apoi l-am ajutat atât de intens la teme, încât la următoarele lucrări luă note tot mai bune – or așa stând lucrurile, mama crezu că psihologul nu mai e necesar.

Marie se îmbrăcă în rochia verde închis și deși avu greutăți cu fermoarul nu m-am ridicat s-o ajut „pentru că era atât de frumos să mă uit cum umbla cu mâinile pe spate, să-i privesc pielea albă, părul întunecat și rochia verde închis; eram de asemenea fericit să observ că nu se enervează din cauza asta; în sfârșit veni spre pat, iar eu m-am ridicat puțin și i-am închis fermoarul. Am întrebat-o de ce se scoală atât de îngrozitor de devreme, iar ea mi-a spus că tatăl ei adoarme ca lumea abia spre dimineață și că rămâne în pat până la nouă, iar ea trebuie să aducă înăuntru ziarele și să deschidă prăvălia, deoarece uneori copiii vin și înaintea utreniei ca să cumpere caiete, creioane și bomboane.

— Și în afară de asta, spuse ea, e bine dacă pleci de aici la șapte și jumătate. Mă duc să fac cafea, iar peste cinci minute cobori și tu încetișor.

Mi s-a părut că sunt căsătorit când am coborât în bucătărie, când Marie mi-a turnat cafea și mi-a uns o felie de pâine. Clătină din cap și spuse

— Nespălat, nepieptănat, vii întotdeauna așa la micul dejun? iar eu am spus da, nici măcar cei de la internat nu reușiseră să mă educe să mă spăl regulat dimineața.

— Și atunci cum faci, m-a întrebat ea, într-un fel oarecare trebuie să te înviorezi.

— Mă dau întotdeauna cu apă de colonie.

— Ăsta-i cam scump, spuse ea, și se înroși imediat.

— Da, am zis, dar o primesc cadou, o sticlă mare, de la un unchi, care e reprezentant general la o firmă.

M-am uitat prin bucătărie, pe care o cunoșteam atât de bine, ca să ies din încurcătură; era mică și întunecoasă, un fel de cameră din dos a prăvăliei, într-un colț, mica sobă în care Marie păstrase jarul în felul cum o fac toate gospodinele: învelesc seara cărbunii încinși în hârtk de ziar udă, iar dimineața răscolesc jarul și întețesc focul cu lemne și cărbuni. Urăsc mirosul cenușii de cărbuni, care năpădește dimineața străzile și care umplea în această dimineață bucătăria sărăcăcioasă. Era atât de strâmt, încât de fiecare dată când lua oala de cafea de pe sobă, trebuia să se scoale și să împingă scaunul la o parte, și probabil că tot așa trebuiseră să facă și bunica și mama ei. În dimineața asta, bucătăria pe care o cunoșteam atât de bine mi se păru pentru prima dată ceva cotidian. Poate că trăiam pentru întâia oară cotidianul: lucruri pe care trebuie să le faci, și în care nu mai hotărăști tu dacă ai sau nu chef de ele. Acum, n-aveam chef să mai părăsesc vreodată casa asta strâmtă și de îndată ce voi fi fost afară, să iau vreo obligație asupra mea; obligația de a mărturisi ceea ce făcusem cu Marie fetelor, lui Leo; chiar și părinții mei vor afla-o de undeva. Aș fi rămas mai bine aici, vânzând până la sfârșitul vieții bomboane și caiete de caligrafie, iar seara m-aș fi întins lângă Marie și aș fi dormit, aș fi dormit cu adevărat lângă ea, așa cum făcusem în ultimele ore înainte de a ne scula, cu mâinile ei în subțioarele mele. Găseam îngrozitor și măreț acest cotidian, cu oala de cafea și chifle, cu șorțul alb-albastru al Mariei, ieșit de atâta spălat, pus peste rochia verde, și mi se păru că doar femeile de fiecare zi sunt tot atât de naturale ca și corpurile lor. Dar deși mândru că Marie era nevasta mea, nu mă simțeam chiar atât de matur după cum ar fi trebuit să fiu de aici înainte. M-am sculat, am ocolit masa, am luat-o pe Marie în brațe și i-am spus

— Îți mai aduci aminte cum te-ai sculat noaptea și ai spălat cearșafurile?

Ea dădu din cap

— Și nu uit nici cum mi-ai încălzit mâinile sub subțiori. Dar acum trebuie să pleci, e îndată șapte și jumătate și sosesc primii copii.

Am ajutat-o să aducă înăuntru pachetele de ziare și să le desfacă. Pe stradă tocmai venea Schmitz de la piață cu mașina lui pentru legume,

iar eu am sărit înapoi în coridor ca să nu mă vadă, dar mă văzuse deja. Nici măcar dracul nu poate avea o privire atât de ageră ca vecinii. Stăteam în prăvălie și mă uitam la ziarele de dimineață proaspete, după care cei mai mulţi bărbaţi se înnebunesc. Pe mine ziarele mă interesează doar seara sau când sunt în cadă, iar în cadă chiar și cele mai serioase ziare de dimineață mi se par la fel de neserioase ca și cele de seară. Titlul articolului de fond din dimineața asta era „Strauss – cu toate consecințele!" Poate că ar fi mai bine ca o mașină cibernetică să preia confecţionarea articolelor de fond sau ale titlurilor importante. Există totuși granițe peste care tâmpenia n-ar trebui lăsată să treacă. Clopoțelul de la ușa prăvăliei sună, o fetiță de opt sau nouă ani, cu părul negru, cu obrajii roșii și proaspăt spălaţi, cu cartea de rugăciuni sub braț, intră în prăvălie.

— Perniţe de mătase, spuse ea, de zece pfenigi.

Nu știam câte bomboane să-i dau de zece pfenigi am deschis sticla și am numărat douăzeci de bucăţi într-o pungă și m-am rușinat pentru prima dată de degetele mele nu tocmai curate, care păreau și mai mari prin sticla de bomboane. Fetița se uită mirată la mine, când observă câte bomboane îi pun în pungă, dar eu i-am spus

— E în regulă, du-te! și am luat banul de pe tejghea, aruncându-l în sertar.

Marie a râs când s-a întors și i-am arătat mândru piesa de zece pfenigi.

— Acum trebuie să pleci, spuse ea.

— Dar de ce, am întrebat-o, nu pot să aştept până coboară tatăl tău?

— Când coboară, la nouă, trebuie să fii din nou aici; Du-te, adăugă, trebuie să-i spui fratelui tău Leo, înainte s-o afle de la altcineva.

— Da, am zis, ai dreptate, dar tu – m-am înroșit din nou – nu trebuie să mergi la școală?

— Nu mă duc astăzi, nu mă mai duc niciodată. Vino repede înapoi!

Mi-a fost greu să plec de la ea; m-a condus până la ușa prăvăliei și eu am sărutat-o în ușa deschisă, așa încât Schmitz și nevasta lui să ne poată vedea. Se holbau la noi ca niște pești care descoperă dintr-odată că au înghiţit de mult cârligul.

Am plecat fără să mă uit înapoi. Îmi era frig, mi-am ridicat gulerul de la haină, mi-am aprins o țigară, am ocolit puțin ca să trec prin piață, am coborât pe Franziskanerstrasse și am sărit în colțul lui Koblenzer Strasse într-un autobuz, care pornise deja; taxatoarea apăsă pe butonul de deschidere al ușii, mă amenință cu degetul și arătă clătinând din cap spre țigara mea. Am zvârlit-o afară, am vârât restul de bani în buzunarul hainei și am mers spre mijloc. Stăm acolo în picioare, priveam la Koblenzer Strasse și mă gândeam la Marie. Ceva de pe chipul meu păru să-i enerveze pe bărbatul de lângă mine. Lăsă ziarul în jos, renunță la „Strauss – cu toate consecințele lui", își împinse ochelarii în jos pe nas, se uită clătinând din cap la mine și murmură

— De necrezut!

Femeia care ședea în spatele lui – aproape că mă împiedicasem de un sac de morcovi pe care-l ținea lângă ea – dădu din cap aprobator, apoi clătină capul și-și mișcă buzele, fără a scoate vreun sunet.

În mod excepțional mă pieptănasem în fața oglinzii Mariei cu pieptenele ei, purtam vestonul meu gri, curat și cât se poate de normal croit, și barba nu-mi crescuse atât de tare încât o zi fără a mă rade să facă din mine o apariție „de necrezut". Nu sunt nici prea mare, nici prea mic și nasul meu nu e atât de lung. Încât să fie trecut în pașaport la semnalmente. La rubrica respectivă scrie: nu are. Nu eram nici murdar și nici beat, și totuși femeia cu sacul de morcovi se enervă mai mult decât bărbatul cu ochelari, care după ce-și mai clătină o dată desperat capul își împinse în sfârșit ochelarii în sus pe nas și se ocupă de consecințele lui Strauss. Femeia înjura fără a scoate totuși vreun sunet, făcea mișcări neliniștite cu capul, pentru a face atenți pe ceilalți pasageri, la ceea ce nu putea rosti. Nu știu nici astăzi cum arată evreii, altfel aș putea să cred că-și imaginase că-s unul dintre ei, presupun însă că nu era vorba de exteriorul meu, ci mai degrabă de expresia ochilor mei, pe când priveam strada din autobuz și mă gândeam la Marie. Dușmănia asta mută mă enervă, coborâi cu o stație mai devreme și străbătui pe jos porțiunea din Ebertallee, înainte de a coti spre Rin.

Trunchiurile fagilor din parcul nostru erau negre încă umede, terenul de tenis, roșu, fusese proaspăt dat cu tăvălugul, dinspre Rin auzeam zgomotul remorcherelor, și când am intrat în coridor am auzit-

o pe Anna bombănind încetişor. Ca întotdeauna, deslușeam doar „… n-o să aibă sfârşit bun, nu!”. I-am strigat prin ușa deschisă a bucătăriei:

— Pentru mine nu pregăti micul dejun, Anna?

Pe urmă am mers repede mai departe şi m-am oprit în camera de zi. Niciodată lambriurile, galeriile de lemn cu polițe şi trofeele de vânătoare nu mi se păruseră atât de întunecate. În camera de muzică de alături, Leo cânta o mazurcă de Chopin. Pe atunci se pregătea să studieze muzica şi se scula dimineața la cinci şi jumătate să mai exerseze înainte de a merge la şcoală. Ceea ce cânta mă aruncă înainte în timp şi uitai până şi faptul că Leo era acela care cânta. Leo şi Chopin nu se potrivesc unul cu celălalt, dar cânta atât de bine, încât am uitat că era Leo. Dintre compozitorii mai vechi Chopin şi Schubert îmi sunt cei mai dragi. Ştiu că profesorul nostru de muzică avea dreptate când îl numea pe Mozart dumnezeiesc, pe Beethoven magnific, pe Gluck absolut singular şi pe Bach tumultuos; ştiu asta. Bach însă mi s-a părut totdeauna ca un manual de dogmatică în treizeci de volume, care mă derutează. Dar Schubert şi Chopin sunt tot atât de pământeni pe cât sunt şi eu. Îi ascult cu cea mai mare plăcere. În parc, în direcţia Rinului, am văzut ţintele, mişcându-se în poligonul aranjat de bunicul meu. Probabil că Fuhrmann primise sarcina să le greseze. Bunicul meu cheamă din când în când nişte „vechi camarazi” şi atunci cincisprezece limuzine enorme se opresc în părculeţul dinaintea casei, cincisprezece şoferi stau tremurând între tufişuri şi copaci sau joacă în grupuri skat pe băncile de piatră, şi când unul dintre „vechii camarazi” nimereşte un doisprezece se aude imediat şi pocnetul unei sticle de şampanie. Uneori bunicul mă chema şi le dădeam vechilor camarazi câte o mică reprezentaţie, îi imitam pe Adenauer sau pe Erhard – ceea ce e deprimant de simplu, sau le prezentam câte un mic număr: „Manager în vagonul restaurant”. Şi oricât de rău mi-ar fi reuşit, ei râdeau de se strâmbau, „se amuzau copios” şi când la sfârşit mă duceam spre ei cu o cutie de cartuşe goală sau cu o tavă, îmi dăruiau de cele mai multe ori bancnote destul de mari. Cu hodoroagele astea bătrâne şi cinice mă înţelegeam bine, nu aveam nimic comun cu ei, şi m-aş fi înţeles la fel de bine şi cu nişte mandarini chinezi. Unii dintre ei comentaseră chiar ceea ce le oferisem, spunând „Colosal! Minunat!” Alţii spuseseră chiar mai mult de un cuvânt: „Băiatul are lucrurile în sânge. O să iasă ceva din el!”

În timp ce ascultam Chopin m-am gândit pentru prima oară să încerc să caut angajamente pentru a câştiga ceva bani. Îl puteam ruga pe bunicul meu să mă recomande pentru a da reprezentaţii la adunările capitaliştilor sau pentru a prezenta momente vesele după şedinţele consiliului de supraveghere, studiasem chiar un număr care se numea „Consiliul de supraveghere”.

Când Leo intră în cameră, Chopin dispăru imediat; Leo e foarte înalt, blond şi arată, cu ochelarii lui fără ramă, aşa cum ar trebui să arate un superintendent sau un iezuit suedez. Pantalonii săi cu dungile impecabil călcate, făcură să dispară şi ultimele urme din Chopin, puloverul alb peste pantalonii impecabili dădea o impresie penibilă, ca şi gulerul cămăşii roşii care se zărea peste puloverul alb.

O asemenea privelişte – când observ cum cineva încearcă zadarnic să pară chipeş – mă transpune întotdeauna într-o stare de melancolie adâncă, la fel ca şi prenumele pretenţioase de tipul: Ethelbert, Gerentrud, şi am observat din nou că Leo arată ca Henriette, fără să-i semene totuşi: nasul mic, ochii albaştri, felul în care-i stă părul – dar n-are gura ei, şi tot ce la Henriette părea drăguţ şi fin e la el imobil şi înduioşător. Nu se observă la el că e cel mai bun gimnast din clasă; arată ca un elev scutit de educaţie fizică, deşi are atârnate deasupra patului o jumătate de duzină de diplome sportive.

Veni repede spre mine, se opri brusc la câţiva paşi depărtare, cu mâinile lui stângace puţin depărtate de corp şi spuse

— Hans, ce s-a întâmplat?

Se uita puţin mai jos de ochii mei, asemeni cuiva care vrea să-ţi atragă atenţia asupra unei pete, şi îmi dădui seama că plânsesem. Când ascult Chopin sau Schubert plâng întotdeauna. Mi-am şters cu degetele arătătoare ochii şi am spus

— N-am ştiut că poţi cânta atât de bine Chopin. Cântă încă odată mazurca, te rog.

— Nu pot, spuse el, trebuie să mă duc la şcoală pentru că primim în prima oră temele de germană pentru bacalaureat.

— Te duc eu cu maşina mamei, i-am spus.

— Nu-mi place să merg cu maşina asta idioată, spuse el, ştii doar c-o urăsc.

Mama cumpărase pe atunci de la o prietenă, „teribil de ieftin”, o maşină sport şi pe Leo îl sensibiliza teribil dacă cineva îl bănuia că vrea să facă pe grozavul. Doar un singur lucru îl scotea din sărite: când cineva îl lua peste picior sau îl necăjea din pricina bogăţiei părinţilor noştri; atunci se făcea roşu şi dădea cu pumnii în jurul lui.

— Fă o excepţie, i-am spus, aşază-te la pian şi cântă. Şi chiar nu vrei să ştii unde am fost?

Se înroşi, se uită în pământ şi spuse

— Nu, nu vreau să ştiu.

— Am fost la o fată, i-am spus, la o femeie, la nevasta mea.

— Da? spuse el, fără să mă privească. Când a avut loc căsătoria?

Nu ştia ce să facă cu mâinile şi vru dintr-odată să treacă pe lângă mine, fără să-şi ridice capul. L-am prins de mânecă.

— E Marie Derkum, i-am spus încet. Îşi smulse cotul din strânsoarea mea, se dădu un pas înapoi şi spuse

— Dumnezeule, nu!

Se uită supărat la mine şi mormăi ceva.

— Ce-i, l-am întrebat, ce-ai spus?

— Că acum trebuie să merg totuşi cu maşina, mă duci?

Am spus da, l-am luat pe după umeri şi am mers cu el de-a lungul salonului. Voiam să-i cruţ să se uite la mine.

— Du-te şi adă cheile, i-am spus, ţie ţi le dă mama – şi nu uita actele, şi… Leo, am nevoie de bani – ai tu ceva bani?

— La bancă, spuse el, poţi să ţi-i scoţi singur?

— Nu ştiu, i-am spus, mai bine ar fi să mi-i trimiţi.

— Să ţi-i trimit? a întrebat el. Vrei să pleci?

— Da, i-am spus. Dădu din cap şi urcă scările.

Abia în clipa în care m-a întrebat, am ştiut că voiam să plec. Am mers în bucătărie, unde Anna mă întâmpină bombănind.

— Credeam că nu vrei să mănânci, îmi spuse ea supărată.

— Să mănânc nu, dar vreau cafea. Mă aşezai la masa lustruită şi mă uitai la Anna cum scotea la sobă filtrul ibricului de cafea şi-l puse pe o ceaşcă să se scurgă. Dimineaţa mâncam întotdeauna cu fetele în bucătărie, deoarece ni se pare plictisitor să fim serviţi cu pompă în sufragerie. La vremea asta doar Anna se afla în bucătărie. Norette, cea de a doua fată, era la mama în dormitor, servindu-i micul dejun şi

vorbind despre îmbrăcăminte și cosmeticale. Poate că mama ronțăia acum niște fulgi de grâu cu dinții ei splendizi, în timp ce fața îi e acoperită cu un produs cosmetic fabricat din placente, iar Norette îi citește ziarul. Sau poate că erau abia la rugăciunea de dimineață, compusă din citate din Goethe și Luther, și care se bucură de obicei de o completare pentru rezistența morală, sau poate că Norette îi citește mamei prospectele referitoare la purgative. Are dosare întregi de prospecte de medicamente ordonate după „Digestie", „Inimă", „Nervi", și dacă poate pune undeva mâna pe un medic, se informează imediat despre „noutăți", economisind astfel banii pentru o consultație. Iar dacă medicul îi trimite cumva mostre, e în al nouălea cer.

După cum sta cu spatele, îmi dădeam seama că Anna întârzia intenționat clipa. Când trebuia să se întoarcă, să mă privească în față și să vorbească cu mine. Ținem unul la altul, deși ea nu-și poate înăbuși tentația de a mă mai dăscăli încă. E de cincisprezece ani încheiați la noi, mama o luase de la un văr, care fusese preot evanghelic. Anna e din Potsdam și până și faptul că noi, deși suntem evanghelici, vorbim în dialectul renan, i se pare nemaipomenit, aproape nenatural. Cred că un protestant care ar fi vorbit bavareza i s-ar fi părut dracul în persoană. Se obișnuise însă într-un fel oarecare cu Renania. E înaltă, zveltă, și mândră că „se mișcă *ca o* cucoană". Tatăl ei fusese casier la o instituție despre care știm doar că se numea I.R.9. N-are niciun rost să-i spui Annei că nu ne găseam la acei I.R.9; în ceea ce privește educația tineretului, nu se lăsa abătută de la principiul că: „Așa ceva n-ar fi fost cu putință la I.R.9". N-am ajuns niciodată să scap de tot de acest I.R.9, însă între timp mi-am dat seama că în această misterioasă instituție de educare n-aș fi avut probabil nicio șansă, nici măcar curățitor de closete. În special sistemul meu de a mă spăla îi aducea aminte mereu de I.R.9, și „acest obicei îngrozitor de a rămâne atât de mult în pat" o umplea de scârbă, de parcă aș fi fost plin de lepră. Când în sfârșit s-a întors și a venit spre masă cu cana de cafea, își ținea ochii plecați ca o călugăriță care servește un episcop cam rău famat, îmi părea rău de ea, ca și de fetele din grupul Mariei. Anna observase, desigur, cu instinctul ei de călugăriță de unde veneam, pe când mama, chiar dacă aș fi fost de trei ani căsătorit în secret, probabil n-ar fi observat nimic. I-am luat Annei cana din mână, mi-am turnat cafea, am strâns-o cu putere de braț

și am obligat-o să se uite la mine; mă. Privi cu ochii ei albaştri deschis, cu pleoapele zbătându-i-se, şi am văzut că într-adevăr plângea.

— La dracu', Anna, i-am spus, uită-te la mine. Presupun că şi în I.R.9-al tău era obiceiul să te uiţi bărbăteşte în ochii cuiva.

— Nu sunt bărbat, suspină ea, iar eu i-am dat drumul; se aşează cu faţa spre sobă, murmură ceva –, despre păcat şi ruşine, despre Sodoma şi Gomora, dar i-am spus

— Anna, pentru Dumnezeu, gândeşte-te că asta. N-are nimic de a face cu cei din Sodoma şi Gomora.

Mi-a îndepărtat mâna de pe umărul ei şi am ieşit din bucătărie fără să-i spun că voiam să plec de acasă. Ea era singura cu care vorbeam uneori despre Henriette.

Leo era deja afară, în faţa garajului, şi se uita îngrijorat la ceas.

— A observat mama că am fost plecat? I-am întrebat.

— Nu, spuse el. Îmi dădu cheile şi deschise poarta.

M-am suit în maşina mamei, am scos-o din garaj, iar Leo s-a urcat şi el. Îşi privea încordat unghiile.

— Am adus carnetul de economii, mi-a spus el, scot banii în pauză. Unde să ţi-i trimit?

— Trimite-i la bătrânul Derkum, i-am spus.

— Te rog, mi-a spus, dă-i drumul, e deja târziu.

Am condus repede pe drumul care taie grădina, apoi pe stradă, şi a trebuit să opresc în staţia, unde se urcase Henriette când plecase de acasă. Câteva fete de vârsta Henriettei urcară în tramvai. Pe când depăşeam vagonul, am văzut şi mai multe fete de vârsta Henriettei râzând cum râsese şi ea, cu berete albastre pe cap şi paltoane cu guler de blană. Dacă ar veni un război, părinţii lor le-ar trimite şi pe ele, aşa cum părinţii mei o trimiseseră pe Henriette, le-ar da ceva bani de buzunar, le-ar împacheta câteva sandvişuri, le-ar bate pe umăr şi le-ar spune… Fă-ţi datoria. Le-aş fi făcut semne fetelor, dar apoi m-am răzgândit. Totul se înţelege fals: ca şi atunci când îi dăruisem odată unui băiat o jumătate de tablă de ciocolată, în parc, şi-i dădusem la o parte părul de pe fruntea murdară; plângea, se murdărise pe frunte, şi voiam doar să-i împac. Se întâmplase însă o poveste îngrozitoare cu două femei, care aproape că chemaseră poliţia, şi după aceea chiar că m-am

simţit ca un monstru, pentru că una dintre femei nu contenea să-mi spună

— Tu, băiat rău, tu neisprăvitule!

Fusese îngrozitor, totul mi se păruse atât de pervers, încât avusesem impresia că într-adevăr sunt un monstru.

În timp ce coboram Koblenzer Strasse, mult prea repede, căutai cu privirile o maşină ministerială, pe care aş fi putut s-o agăţ nițel. Maşina mamei are aripi mult ieşite în afară, cu care aş fi putut zgâria altă maşină, dar atât de devreme nu se vedea pe drum niciun ministru. L-am întrebat pe Leo

— Ce faci, chiar te duci la armată?

El se înroşi şi spuse

— Am vorbit despre asta la cercul de lucru şi am ajuns la concluzia că serveşte cauzei democraţiei.

— Ei bine, i-am spus, du-te şi fă idioţia astar uneori şi mie îmi pare rău că sunt scutit de armată.

Leo se răsuci întrebător spre mine, dar îşi întoarse capul când am vrut să-i privesc în ochi. Mă întrebă

— De ce?

— O, i-am răspuns, tare aş vrea să-i revăd pe maiorul care a fost încartiruit la noi, şi care voia să o împuşte pe doamna Wieneken. Sigur că a ajuns colonel sau general.

Am oprit în faţa gimnaziului Beethoven ca să poată coborî, iar el clătină din cap şi spuse

— Parchează, te rog, în spate, la dreapta şcolii. Am mers mai departe, am oprit, i-am întins lui Leo mina, dar el surâse chinuit şi rămase cu mâna întinsă. Plecasem deja în gând, nu înţelegeam, şi mă enerva că Leo se uita mereu îngrijorat la ceas. Era. De-abia opt fără cinci şi mai avea timp suficient…

— Nu vrei cu tot dinadinsul să mergi la armată „nu-i aşa? I-am întrebat.

— De ce nu? spuse el supărat. Dă-mi cheia.

I-am dat-o, i-am făcut un semn cu capul şi am plecat. Mă gândisem tot timpul la Henriette şi mi se părea o nebunie că Leo vrea să devină soldat. Mă dusei prin parc, pe lângă universitate până la piaţă. Mi-era frig, şi voiam să merg la Marie.

Când am ajuns acolo, prăvălia era plină de copii. Copiii cereau din rafturi bomboane, condeie, radiere, și-i puneau bătrânului Derkum banii pe masă. Când m-am strecurat prin prăvălie spre camera din spate, nu-mi aruncă nicio privire. M-am oprit la sobă, mi-am încălzit mâinile, ținându-le în jurul cănii de cafea și mă gândeam că Marie trebuie să apară în orice moment. Nu mai aveam țigări și mă gândeam dacă ar trebui să le iau doar așa, sau, dacă aș ruga-o pe Marie să-mi aducă, dacă ar trebui să le plătesc. Mi-am turnat cafea din cană și am observat că pe masă se găseau trei cești. Când în prăvălie s-a făcut liniște, am pus ceașca pe masă. Îmi doream ca Marie să fi fost lângă mine. Mi-am spălat la chiuveta de lângă sobă fața și mâinile, mi-am pieptănat părul cu periuța de unghii care se găsea în savonieră, mi-am aranjat gulerul, am strâns nodul de la cravată și mi-am examinat încă odată unghiile: erau curate. Am știut dintr-odată că trebuia să fac tot ceea ce nu mai făcusem înainte.

Când tatăl ei intră, tocmai mă așezasem, dar m-am ridicat imediat. Era la fel de încurcat ca și mine, la fel de timid, nu arăta supărat ci doar foarte serios și când întinse mâna spre cana de cafea, am tresărit, nu prea tare, totuși vizibil. Clătină din cap, își turnă cafea, îmi întinse cana, i-am mulțumit, dar tot nu se uita încă la mine. Noaptea, în patul Mariei, când mă gândisem la toate astea, mă simțisem foarte sigur. Aș fi vrut să fumez o țigară, dar nu îndrăzneam să iau una din cutia lui, de pe masă. Oricând înainte aș fi făcut-o însă. Așa cum stătea acum, aplecat deasupra mesei, cu chelia lui mare și cununa de păr cărunt în dezordine, mi se păru foarte bătrân. Am spus

— Domnule Derkum, aveți dreptate, dar el izbi cu pumnul în masă se uită în sfârșit la mine, peste ochelari și zise

— Al dracului să fie, trebuia să se întâmple asta, și încă așa ca toți din vecini să afle?

Îmi părea bine că nu era dezamăgit și că nu începuse să vorbească despre onoare.

— A trebuit să fie astfel? Știi doar cum ne-am străduit pentru examenul ăsta, dar acum – închise și deschise palma, ca și cum ar fi dat drumul unei păsări – acum, nimic.

— Unde e Marie? I-am întrebat.

— A plecat, îmi spuse, la Köln.

— Unde e, am strigat, unde?

— Ține-ți firea, mi-a spus el, ai să afli. Cred că acum ai avea chef să începi să-mi vorbești despre dragoste, căsătorie și așa mai departe – scutește-mă, te rog, și pleacă. Sunt curios ce o să iasă din tine. Du-te.

Mi se făcu frică să trec pe lângă el.

— Dar adresa? I-am întrebat.

— Aici, mi-a spus el, și-mi împinse o bucată de hârtie peste masă.

— Și altceva? strigă el, altceva? Ce mai aştepți?

— Am nevoie de bani, i-am spus și am fost fericit că a râs dintr-odată; era un râs ciudat, puternic și supărat, așa cum îl mai auzisem o dată la el când vorbisem despre tatăl meu:

— Bani, zise el, bună glumă! Vino, îmi spuse, vino, și mă târî după el în prăvălie, intră după tejghea, smulse sertarul și începu să arunce cu amândouă mâinile mărunțișul: monede de zece, de cinci și de un pfenig. Presăra monedele peste caiete și ziare; șovăii la început, pe urmă am început să strâng banii, eram tentat să-i adun pe toți deodată apoi i-am luat câte unul și i-am vârât în grămezi de ei te o marcă în buzunar. Se uită la mine, dădu din cap, scoase portmoneul și-mi întinse o bancnotă de cinci mărci. Am roşit amândoi.

— Iartă-mă spuse el încet, iartă-mă, o, Dumnezeule, iartă-mă.

Credea că sunt jignit, dar îl înțelegeam foarte bine. I-am spus

— Mai dați-mi, vă rog, și o cutie de țigări, și el luă îndată două din raft și mi le întinse. Plângea. M-am aplecat peste tejghea și l-am sărutat pe obraz. E singurul bărbat pe care l-am sărutat vreodată.

8.

Gândul că Zupfner putea și îi era îngăduit să se uite la Marie pe când aceasta se îmbrăca, că o vedea înșurubând căpăcelul de la tubul cu pasta de dinți, mă făcu să sufăr. Piciorul mă durea și am început să mă îndoiesc dacă aș mai avea vreo șansă pentru reprezentațiile dintre treizeci și cincizeci de mărci. Mă chinuia și gândul că pe Zupfner nu-l interesa s-o vadă pe Marie cum înșurubează căpăcelul pe tubul cu pasta de dinți; după modesta mea experiență, catolicii n-au nici cel mai mic simț pentru detalii. Numărul de telefon al lui Zupfner se găsea pe hârtia din fața mea, dar nu mă simțeam încă înarmat să-i formez. Nu poți ști ce

poate face un om sub presiunea concepției despre lume, și poate că se măritase într-adevăr cu Zupfner, iar ca să aud vocea Mariei spunând la telefon „Aici casa Zupfner", n-aș fi suportat. Pentru a-i putea suna pe Leo, căutasem în cartea de telefon la seminariile teologice, dar nu găsisem nimic și știam totuși că amândouă lucrurile astea există: Leoninum și Albertinum. În sfârșit, găsii puterea să ridic receptorul și să formez numărul de la informații, primii legătura, iar fata care-mi răspunse vorbea cu accent renan. Uneori mi se face atât de dor de dialectul renan, încât chem de la un hotel oarecare un post telefonic din Bonn ca să aud limba asta cu totul nemarțială, căreia îi lipsește r-ul, adică exact sunetul pe care se bazează în special disciplina militară.

Am auzit acel „Așteptați vă rog" doar de cinci ori, apoi se prezentă o fată și întrebai despre „Chestiile alea în care învață cei ce vor să devină preoți catolici", i-am spus că deja căutasem la seminariile teologice și că nu găsisem nimic. Ea râse și spuse că acele „chestii" – pronunță foarte drăguț ghilimele – se numesc cămine pentru teologi, și-mi dădu numerele amândurora. Vocea fetei de la telefon mă consolă puțin. Sunase atât de natural, nici afectat, nici cochet și foarte renan. Reușii pe urmă să obțin serviciul de preluare al telegramelor și să trimit telegrama lui Karl Emonds.

Mi s-a părut întotdeauna de neînțeles de ce oricine care vrea să fie considerat inteligent își dă osteneala să urască Bonn-ul din oficiu. Bonnul a avut întotdeauna un anumit farmec, un farmec somnolent, așa cum există femei despre care îmi închipui că au farmec tocmai prin somnolență. Desigur că Bonnul nu suportă exagerările, ori în acest oraș totul s-a exagerat. Un oraș care nu suportă exagerările nu se pretează la descrieri: oricum, e o însușire rară. Până și un copil o știe: climatul Bonnului e un climat de pensionari; există o anumită corelație între presiunea atmosferică și tensiunea arterială. Ceea ce Bonn-ul nu acceptă mai ales este acea stare de iritare defensivă; am avut destule ocazii acasă să vorbesc cu funcționari de la ministere, deputați și generali – maică-mea se dă în vânt după party-uri – și toți se aflau într-o stare de apăsare iritată, uneori aproape plângăreață. Toți zâmbeau chinuiți când vorbeau despre Bonn. Lucrul ăsta nu-l pot înțelege. Dacă o femeie al cărei farmec e somnolența s-ar apuca dintr-odată să danseze cancan ca o sălbatică, s-ar putea crede că s-a țicnit, dar nu-i poate reuși

nimănui să aiurească un întreg oraș. O mătușică bătrână poate învăța pe cineva cum se împletește un pulover, cum se tricotează șervețele sau cum se servește vișinata – dar nu pot aștepta de la ea să-mi țină o prelegere de două ceasuri, spirituală și plină de înțelegere, despre homosexualitate, sau să înceapă să folosească jargonul târfelor, care din păcate nu există la Bonn. Aşteptări false, falsă ruşine, false speculaţii asupra lucrurilor împotriva firii. Nu m-ar mira dacă până și reprezentanții Sfântului Scaun ar începe să deplângă lipsa târfelor. La unul dintre *party*-uri, am cunoscut odată un om care făcea parte dintr-un comitet pentru combaterea prostituţiei și care mi s-a plâns pe șoptite de lipsa târfelor la Bonn. Bonnul nu era înainte atât de neplăcut, cu multele lui străduțe strâmte, cu librăriile, cu asociațiile de tineri, cu micile brutării care aveau o cameră în spate, în care se putea bea cafea.

Înainte de a încerca să-i chem pe Leo m-am târât pe balcon să arunc o privire orașului meu natal. Orașul e într-adevăr drăguț; catedrala, acoperișul fostului palat al prinţului elector, monumentul lui Beethoven, mica piață și parcul. Soarta Bonnului este ca de soarta lui să nu-i pese nimănui. Am inspirat adânc pe balcon în câteva rânduri aerul Bonnului, care în mod surprinzător îmi făcu bine; aerul din Bonn poate face în câteva ore minuni.

Am intrat de pe balcon în cameră, și formai, fără să șovăi, numărul de la chestia aia unde studia Leo. Nu mă simțeam în largul meu. De când a devenit catolic, nu l-am mai văzut pe Leo. Îmi comunicase convertirea în stilul lui copilăros-corect: „Dragă frate, scria el, prin aceasta îți comunic că după o matură chibzuinţă am ajuns la concluzia să trec la catolicism și să mă pregătesc pentru cariera de preot. Desigur că vom avea în curând prilejul să vorbim despre această deosebit de importantă schimbare din viața mea. Fratele tău iubitor Leo”. Până și felul demodat cum încercase chinuit să ocolească începutul scrisorii cu „eu” scrisese „prin aceasta îți comunic”, nu „eu îți comunic prin asta” – îl caracteriza în întregime. Nimic din eleganța cu care poate cânta la pian. Felul ăsta de a rezolva totul corect îmi mărește melancolia. Dacă va continua așa, odată și odată va ajunge un nobil prelat cu părul cărunt. Din punctul ăsta de vedere – stilul scrisorilor – atât tata cât și Leo sunt la fel de neajutorați; scriu despre toate ca și cum ar fi vorba de cărbuni.

A durat mult până cineva de acolo s-a deranjat să vină la telefon, şi tocmai când începusem să înfierez potrivit stării mele sufleteşti lipsa asta bisericească de organizare, şi când tocmai spusesem „rahat”, cineva a ridicat receptorul, iar o voce nemaipomenit de răguşită interpelă

— Alo?

Am fost dezamăgit. Crezusem că voi auzi o voce blândă de călugăriţă, cu miros de cafea slabă şi prăjitură uscată; în loc de aşa ceva, se prezentă un glas croncănitor de bărbat care mirosea a tutun şi a varză atât de pătrunzător, încât am început să tuşesc.

— Scuzaţi-mă, am spus în sfârşit, aş putea vorbi cu studentul în teologie Leo Schnier?

— Cu cine vorbesc?

— Schnier, am spus.

Probabil că asta îi depăşea imaginaţia. A tăcut timp îndelungat, eu am început din nou să tuşesc, m-am stăpânit şi am adăugat

— Vă spun numele literă de literă: şcoală, nord, Ida, Emil, Richard.

— Ce-i asta? a spus el în sfârşit, şi eu am crezut că aud tot atâta disperare în vocea lui câtă simţeam şi eu. Probabil că la telefon era un profesor bătrân, care fumează pipă, şi la repezeală am strâns câteva cuvinte latineşti şi am spus umil

— *Sum frater leonis*[6]

Mi s-a părut că sunt nepoliticos, şi m-am gândit la oamenii care probabil simţeau câteodată nevoia să vorbească cu cineva de acolo şi nu ştiau niciun cuvânt latinesc.

În mod ciudat chicoti acum şi spuse

— *Frater tuus est in refectorio* – la masă, spuse ceva mai tare, domnii sunt la masă şi în timpul mesei nu pot fi deranjaţi.

— Treaba e foarte urgentă, am spus eu.

— Moarte? întreabă el.

— Nu, am spus, dar aproape.

— Un accident grav, deci?

— Nu, un accident interior.

— Ah, făcu el şi vocea îi era ceva mai blândă, hemoragie internă?

— Nu, am răspuns, spirituală. O chestiune pur spirituală.

Probabil că așa ceva îi era necunoscut, deoarece tăcu într-un fel care te înfiora.

— Dumnezeule, continuai, omul e totuși format din trup și suflet.

Bombăneala lui părea să exprime îndoială în această privință, iar în pauza dintre două fumuri de pipă, murmură:

— Augustin – Bonaventura – Cusanus – sunteți pe un drum greșit.

— Sufletul, am spus eu, vă rog comunicați-i domnului Schnier că sufletul fratelui său este în primejdie, și că-l rog de îndată ce va termina cu masa, să mă cheme la telefon.

— Sufletul, ripostă cu răceală. Frate, primejdie.

Ar fi putut spune la fel de bine: gunoi, murdărie, găleată. Totul mi se părea comic: studenții sunt pregătiți acolo pentru a se preocupa în viitor de grijile sufletești, și probabil că mai auzise vreodată cuvântul suflet.

— Chestiunea este foarte, foarte urgentă, am spus eu.

A făcut doar:

— Hm, hm, și se părea că nu poate înțelege cum un lucru care e în legătură cu sufletul poate fi urgent.

— Am să-i anunț, spuse el, ce ai vrut să spui prin cuvântul școală?

— Nimic, am zis, chiar nimic. Chestiunea n-are nimic de a face cu școala. Am folosit cuvântul doar pentru a înțelege prima literă din numele Schnier.

— Dumneavoastră credeți că la școală se mai învață așa ceva? O credeți într-adevăr?

Deveni atât de vioi, încât aș fi putut crede că a ajuns la tema lui favorită.

— Astăzi se folosesc metode mult prea blânde, strigă el, mult prea blânde.

— Desigur, am spus, ar trebui să existe mult mai multă bătaie în școală.

— Nu-i așa? întreabă el cu înflăcărare.

— Da, am spus, în special profesorii ar trebui să primească mai multă bătaie. Nu uitați să-i comunicați fratelui meu ce v-am rugat?

— Mi-am și notat, spuse el, o chestiune urgentă în legătură cu sufletul. Ceva în legătură cu școala.

Ascultaţi-mi, tinere prieten, îmi daţi voie, ca unul care cu siguranţă sunt mai în vârstă, să vă dau un sfat bine intenţionat?

— Vă rog, i-am spus.

— Mai lăsaţi-l la o parte pe Augustinus: un subiectivism abil formulat nu e încă teologie, şi provoacă dezastre în sufletele tinere. Nu e nimic altceva decât jurnalism, plus câteva elemente dialectice. Nu-mi luaţi sfatul acesta în nume de rău?

— Nu, i-am spus, chiar din acest moment o să-i arunc în foc pe Augustinus.

— Chiar aşa să faceţi, mi-a spus el jubilând, în foc cu el. Dumnezeu cu tine.

Aproape că eram gata să-i mulţumesc, dar mi se păru nepotrivit, aşa că aşezai receptorul în furcă şi-mi ştersei fruntea de sudoare. Sunt foarte sensibil la mirosuri, şi mirosul intens de varză îmi mobilizase sistemul nervos vegetativ. M-am gândit la metodele oficialităţilor bisericeşti: era frumos din partea lor să-i dea unui om bătrân senzaţia că încă mai poate fi de folos, dar nu puteam înţelege de ce-i puseseră de serviciu la telefon tocmai pe acest flăcău bătrân, tare de urechi şi capricios. Mirosul de varză îl cunoşteam de la internat. Un *pater* de acolo ne spusese odată că varza calmează tendinţa spre senzualitate. Gândul că senzualitatea mea sau a oricui altcuiva putea fi potolită, mă scârbea. Probabil cei de acolo se gândesc zi şi noapte doar la „dorinţele carnale", şi sigur că undeva, la bucătărie, există o călugăriţă care întocmeşte meniul, îl discută apoi cu directorul şi fiecare stă în faţa celuilalt şi nu vorbesc despre asta, dar se gândesc la fiecare fel de mâncare cuprins pe listă: asta înăbuşă, asta stimulează senzualitatea. O asemenea scenă mi se pare de-a dreptul obscenă, ca blestematele ore întregi de jucat fotbal; ştiam cu toţii că trebuia să ne obosească, să nu ne mai stea gândul la fete, or asta făcea să urăsc fotbalul, şi când îmi imaginez că fratele meu Leo trebuie să mănânce aşa ca senzualitatea lui să fie înăbuşită, îmi vine să mă duc la institutul lui şi să torn acid clorhidric în varză. Ce-i aşteaptă pe băieţii ăştia e şi fără varză destul de greu; trebuie să fie greu nu glumă să te ocupi zi de zi de lucrurile astea de neînţeles: înviere din morţi şi viaţă veşnică. Să sapi via Domnului şi să observi cât de puţine lucruri palpabile răsar. Heinrich Behlen, care a fost atât de drăguţ cu noi când Marie trebuise să avorteze, îmi explicase

toate lucrurile astea. Își zicea mereu „neexperimentat lucrător în via Domnului, atât ca dorință cât și ca plată”.

L-am condus acasă pe jos când am ieșit la ora cinci de la spital, pentru că nu aveam bani de tramvai, și când s-a oprit în fața ușii de la intrare și a scos legătura de chei din buzunar, nu se deosebea prin nimic de un muncitor care se întoarce de la schimbul de noapte, obosit, neras, și știam că trebuie să fie îngrozitor pentru el să se apuce atunci să țină slujba încărcată de toate misterele de care-mi vorbise Marie. Când Heinrich a deschis ușa, îngrijitoarea lui stătea în coridor, o femeie bătrână și posacă, în papuci de casă, cu pielea de pe picioarele fără ciorapi galbenă de tot; nu era nici măcar călugăriță, și nici mama ori sora lui; șâșâi

— Ce-i asta, ce-i asta?

Fioroasa aia morocăneală de om singuratic; al dracului să fie, nu mă miră că unor părinți catolici le e frică să-și trimită fiicele la preoți acasă, și nu mă miră nici că, uneori bieții de ei mai fac câte o prostie.

Aproape că-mi venea să-i chem din nou pe bătrânul și surdul fumător de pipă de la internatul lui Leo; m-aș fi întreținut bucuros cu el despre dorințele carnale. Îmi era frică să sun pe cineva pe care-l cunoșteam, cred că străinul ăsta m-ar fi înțeles mai bine. L-aș fi întrebat dacă opinia mea despre catolicism este corectă. Pentru mine existau pe lume doar patru catolici: papa Ioan, Alec Guinness, Marie și Gregory, un boxer negru care îmbătrânise și care acum era. Bun doar pentru chinuite demonstrații de forță într-un varieteu. Îl întâlneam câteodată, atunci când angajamentele ne aduceau în același loc. Era foarte cucernic, de-a dreptul bisericos, aparținea celui de al Treilea Ordin și purta întotdeauna un scapular pe enormul său piept de boxer. Cei mai mulți îl socoteau țicnit, pentru că abia scotea câte un cuvânt, și aproape că nu mânca altceva decât castraveți și pâine; și totuși era atât de puternic, încât ne putea purta pe mâini, prin cameră, pe mine și pe Marie, ca pe niște păpuși. Mai erau câțiva catolici cu un înalt grad de probabilitate: Karl Emonds și Heinrich Behlen, și de asemenea Zupfner. De Marie începusem să mă îndoiesc: „frica ei metafizică” nu mă convingea, și dacă plecase și făcea cu Zupfner ceea ce făcuse cu mine, atunci săvârșea lucruri care în cărțile ei erau numite stricare de căsătorie și desfrâu. Frica ei metafizică se referea numai și numai la

șovăiala mea în legătură cu căsătoria civilă și cu educația catolică a copiilor. Nici măcar nu aveam copii, dar vorbeam într-una despre cum îi vom îmbrăca, cum vom vorbi cu ei, cum îi vom educa, și eram de acord în toate privințele, în afara educației catolice. Eram de acord să-i botezăm. Marie spusese că trebuie să-i dau asta în scris, căci altfel nu vom putea fi cununați religios. Când m-am declarat de acord și cu căsătoria religioasă, am constatat că era necesară și căsătoria civilă – arunci mi-am pierdut răbdarea și am zis că ar trebui să mai aşteptăm, că acum nu mai contează un an, doi; ea începu să plângă și spuse că eu nu înțeleg ce înseamnă pentru ea să trăiască în situația asta, fără să aibă siguranța că ei, copiii noștri, vor primi o educație creștinească. Era neplăcut, pentru că se vedea cât de colo că în privința asta discutasem cinci ani fără să știm despre ce era vorba. Într-adevăr, nu știusem că trebuie să te căsătorești la ofițerul stării civile înainte de a te putea căsători religios. Sigur că ar fi trebuit să știu asta, ca oricare cetățean matur și „persoană de sex bărbătesc care răspunde de faptele sale", dar n-am știut-o pur și simplu, așa cum până de curând n-am știut că vinul alb se servește la gheață, iar cel roșu încălzit. Știam bineînțeles că există oficii de căsătorie, că acolo au loc niște ceremonii și că se eliberează documente, dar credeam că toate astea există doar pentru oamenii nereligioși și pentru cei care doreau să facă, hai să zicem, o mică bucurie statului. M-am înfuriat când am aflat că trebuie să mergi acolo înainte de a te căsători religios, și când Marie a început să-mi spună că trebuie să-i dau în scris asigurarea că educația copiilor noștri va fi catolică, ne-am certat. Mi s-a părut că asta seamănă cu un șantaj și nu mi-a plăcut faptul că Marie ținea cu tot dinadinsul la ideea documentului ăluia scris. N-avea decât să boteze copiii și să-i educe așa cum ar fi vrut.

Îi era rău în seara aceea, era palidă și obosită, vorbea pe un ton ridicat și când am zis că e-n regulă, o să fac orice, o să iscălesc și hârtia aia, s-a supărat și a spus

— Faci asta doar din comoditate, și nu pentru că ești convins de justețea acestor principii abstracte de ordine.

Iar eu i-am răspuns că da, o fac într-adevăr din comoditate și pentru că doresc s-o am toată viața lângă mine și că voi trece așa cum se cuvine la religia catolică, dacă va fi necesar, doar ca s-o pot păstra la

mine. Am devenit patetic, și i-am spus că asemenea cuvinte ca „principii abstracte de ordine” îmi evocă o cameră de tortură. Ea a luat drept jignire faptul că eram în stare să trec la catolicism nu – mai s-o păstrez. Iar eu crezusem că o lingușisem doar, e drept, într-un mod care mergea puțin cam departe. Ea a replicat că aici nu mai e vorba de ea sau de mine, ci de „ordine”.

Era seară, într-o cameră de hotel din Hannover, într-unul din acele hotele scumpe în care, când comanzi o ceașcă de cafea, o primești doar pe trei sferturi plină. În asemenea hotele sunt ţipi atât de rafinaţi, încât o ceaşcă de cafea plină e socotită ceva ordinar, iar chelnerii știu ce e rafinat mult mai bine decât chiar şi cei mai rafinaţi oameni care locuiesc acolo. În hotelele astea, am mereu impresia că mă aflu într-un internat din cale-afară de scump și din cale-afară de plictisitor, iar în seara aia eram mort de oboseală, pentru că avusesem trei reprezentaţii una după alta. Imediat după-masă în fața unor acționari ai oțelului, mai târziu în fața unor profesori care se pregăteau pentru definitivat, iar seara într-un varieteu unde aplauzele fuseseră atât. De înăbușite, încât parcă percepusem aievea decadența care se apropie. Când am comandat în hotelul ăla idiot bere în cameră, oberchelnerul îmi spuse înghețat la telefon „Desigur, domnule!” de parcă aș fi cerut must de bălegar, iar berea mi-a fost adusă în cameră într-un pahar de argint. Eram obosit, nu voiam decât să beau bere, să joc puțin „Nu te supăra, frate”, să fac o baie, să citesc ziarele de seară și să adorm lângă Marie, cu mâna dreaptă pe sâni și cu fața atât de aproape de a ei, încât să-i duc cu mine în somn mirosul părului. În urechi îmi răsunau încă aplauzele înăbușite. Ar fi fost poate mai uman dacă ar fi întors cu toții degetul mare în jos. Disprețul ăsta obosit și blazat pentru numărul meu era la fel de fad ca și berea în paharul de argint. Și pe deasupra, după toate astea pur și simplu nu eram în stare să discut te miri ce probleme legate de concepţia asupra lumii.

— Este vorba despre un anumit lucru, Hans, spuse ea, cu voce mai scăzută, și nici măcar nu observă că pentru noi acel „anumit lucru” avea o semnificație foarte precisă; părea că uitase. Se agita încolo și încoace prin fața patului și-și mișca țigara în timp ce gesticula cu atâta precizie, încât micii nori de fum păreau niște puncte. Învățase între timp să fumeze, arăta bine în jerseul verde stins, cu pielea albă, părul mai

întunecat decât mai înainte, şi-i observai pentru prima dată tendoanele de la gât. I-am spus

— Ai milă, te rog, lasă-mă să dorm şi mâine la micul dejun vom discuta încă odată despre toate, în special despre lucru acesta.

Ea însă nu observă nimic, se întoarse, se opri în faţa patului şi am văzut după gura ei că discuţia asta era prilejuită de motive pe care nici ea nu şi le mărturisea. Când trase din ţigară, am remarcat în jurul gurii câteva cute pe care nu i le văzusem până atunci. Se uită la mine clătinând din cap, suspină, se întoarse din nou şi reîncepu plimbatul în sus şi în jos.

— Nu înţeleg bine, i-am spus obosit, la început ne-am certat pentru iscălitura mea pe formularul ăla de şantaj – pe urmă pentru căsătoria civilă – acum sunt gata să le fac pe amândouă, iar tu eşti şi mai supărată ca înainte.

— Da, a zis ea, totul a mers prea repede şi simt că ţi-e groază de discuţii. Ce vrei de fapt?

— Pe tine, i-am spus, şi nu ştiu dacă poţi spune unei femei un lucru mai drăguţ. Vino, culcă-te lângă mine şi adă şi scrumiera, aşa putem vorbi mult mai bine.

Nu mai puteam folosi în prezenţa ei cuvântul „lucru” i Clătină din cap, puse scrumiera pe pat, se duse la fereastră şi se uită afară. Îmi era frică.

— Ceva din discuţia asta nu-mi place – nu-ţi seamănă!

— Dar cui îi seamănă? întrebă ea încet şi m-a surprins cât de domoală îi era vocea.

— Miroase a Bonn, i-am spus, a cercul tău, a Sommerwild şi Zupfner, sau cum îi mai cheamă pe toţi.

— Poate, răspunse fără să se întoarcă, poate că urechile tale îşi imaginează că au auzit ceea ce ochii tăi au văzut.

— Nu te înţeleg, i-am replicat obosit, ce vrei să spui?

— Ah, te porţi ca şi cum n-ai şti că aici are loc o conferinţă a catolicilor.

— Am văzut afişul, i-am spus.

— Şi că Heribert şi prelatul Sommerwild sunt aici, nu ţi-a trecut prin minte?

Nu știam că prenumele lui Zupfner e Heribert. Când a rostit însă numele, am știut că doar despre el putea fi vorba. Mi-a venit în minte cum se țineau de mână. Mi se păruse mie că în Hannover se puteau zări mai mulți preoți catolici și călugărițe decât cerea orașul, dar nu mă gândisem că Marie ar putea întâlni pe cineva aici, și chiar dacă ar fi fost așa nu mi se păruse important, pentru că de fiecare dată când aveam câteva zile libere mergeam la Bonn și ea putea să se bucure în tihnă de întregul ei „cerc".

— Aici, în hotel? am întrebat-o ostenit.

— Da, a răspuns ea.

— De ce nu m-ai dus și pe mine la ei?

— Nu erai aici, spuse ea, o întreagă săptămână ai fost mereu pe drumuri: Braunschweig, Hildesheim, Celle…

— Dar acum am vreme, făcui eu, cheamă-i la telefon, și bem poate ceva jos la bar.

— Au plecat, spuse, au plecat azi după-masă.

— Mă bucur că ai putut respira atâta timp și cu atâta nesaț, aer catolic, chiar dacă a fost importat.

Nu era expresia mea, ci a ei. Uneori spunea că trebuie să respire aer catolic.

— De ce te-ai supărat? întreabă ea. Încă stătea cu fața spre stradă, fuma din nou, și asta aveam impresia că îi este străin: fumatul intermitent, care mi se părea tot atât de ciudat ca și felul ei de a vorbi cu mine. În momentele acelea era o femeie oarecare, drăguță, nu prea inteligentă, căutând un pretext cât de cât bun ca să poată pleca.

— Nu sunt supărat, i-am spus, știi doar. Știi, nu-i așa?

Nu spuse nimic, dădu din cap și puteam vedea destul din fața ei ca să-mi dau seama că-și reținea lacrimile. De ce oare? Putea doar plânge, tare și mult. Aș fi putut atunci să mă scol, s-o iau în brațe și s-o sărut. N-am făcut-o însă. Nu aveam chef, și doar din rutină sau obligație nu voiam s-o fac. Am rămas întins. Mă gândeam la Zupfner și Sommerwild, la faptul că vorbise cu ei timp de trei zile, fără să-mi spună ceva despre asta. Discutaseră cu siguranță despre mine. Zupfner face parte din Asociația generală a laicilor catolici. Am șovăit prea mult, un minut, o jumătate, sau două, nu mai știu. Când apoi m-am ridicat și m-am îndreptat spre ea, a clătinat din cap, mi-a dat la o parte mâinile de pe

umerii ei şi a început din nou să vorbească despre frica ei metafizică şi despre principiile ordinii şi am avut impresia că sunt căsătorit de cel puţin douăzeci de ani cu ea. Vocea îi avea un ton moralizator şi eram prea obosit ca să-i pot înţelege argumentele care zburau pe lângă mine. Am întrerupt-o şi i-am povestit despre incidentul de la varieteu, primul pe care-l avusesem în ultimii trei ani. Stăteam unul lângă altul la fereastră, ne uitam în jos pe stradă, la taxiurile care plecau unul după altul, ducând membrii comitetului catolic la gară: călugăriţe, preoţi şi laici cu aspect serios. Într-un grup l-am recunoscut pe Schnitzler, ţinând deschisă portiera unui taxi pentru o călugăriţă, care arăta foarte bine. Pe când locuia la noi, era evanghelic. Fie se convertise, fie se afla aici ca observator evanghelic. Puteai să te aştepţi la orice de la el. Jos se cărau geamantane şi se dădeau bacşişuri servitorilor de hotel. Din cauza oboselii şi a zăpăcelii, totul mi se învârtea în faţa ochilor: taxiuri şi călugăriţe, lumini şi geamantane, şi tot timpul îmi răsunau în urechi aplauzele ucigător de obosite.

Marie îşi întrerupsese de mult monologul despre principiile ordinii, nu mai fuma şi când am plecat de la fereastră, a venit după mine, m-a luat de umăr şi m-a sărutat pe ochi.

— Eşti atât de drăguţ, spuse ea, atât de drăguţ şi de obosit. Dar când am vrut s-o îmbrăţişez, protestă încet.

— Te rog, te rog, nu – şi n-am făcut bine că i-am dat drumul.

M-am aruncat îmbrăcat în pat, am adormit imediat şi când m-am trezit dimineaţa, n-am fost surprins că Marie plecase. Am găsit biletul pe masă: „Trebuie să merg pe drumul care mi-a fost hărăzit”. Avea aproape douăzeci şi cinci de ani şi ar fi putut să-i vină ceva mai bun în minte. Nu i-am luat-o în nume de rău, mi se păru însă cam puţin. M-am aşezat imediat şi i-am scris o lungă scrisoare, după micul dejun încă una, îi scriam în fiecare zi şi trimiteam scrisorile la adresa lui Fredebeul la Bonn, dar n-am primit răspuns niciodată.

9.

Şi la Fredebeul a durat mult până cineva a ridicat receptorul; apelul repetat mă enerva, îmi imaginasem că doamna Fredebeul dormea, că fusese trezită de telefon, că adormise din nou, că din nou

fusese trezită, şi înduram şi eu toate chinurile provocate urechilor ei de acest telefon. Mă gândeam tocmai să închid, mi-am zis însă că sunt într-o situaţie disperată şi am sunat mai departe. Dacă l-aş fi sculat pe Fredebeul din cel mai adânc somn, nu m-aş fi simţit chinuit; flăcăul ăsta nu merită să aibă un somn liniştit; este bolnăvicios de egoist şi probabil că mereu stă cu mâna pe telefon, pentru a da sau a primi telefoane, de la directori de ministere, redactori, comitete centrale, asociaţii generale şi de la partid. Nevasta lui însă mi-e dragă. Era încă elevă când a adus-o pentru prima oară la cerc şi felul în care ea şedea, urmărind cu ochii ei frumoşi discuţiile teologico-sociologice, îmi făcuse aproape rău. Îmi dădeam seama că ar fi preferat să meargă la dans sau la un film. Sommerwild, la care avea loc întâlnirea, mă întreba mereu

— Vă e prea cald, Schnier?

Iar eu răspundeam

— Nu, părinte, deşi sudoarea îmi şiroia pe frunte şi pe obraji.

În cele din urmă m-am dus pe balconul lui Sommerwild, pentru că nu mai puteam suporta discuţia. Ea provocase de fapt întreaga pălăvrăgeală, deoarece – de altfel cu totul în afara subiectului de discuţie privitor la măreţia şi limitele provincialismului – a spus că găseşte unele din scrierile lui Benn „foarte drăguţe". Fredebeul, care era socotit logodnicul ei, se făcu ca racul auzind asta, deoarece Kinkel îi aruncă una dintre vestitele lui priviri pline de semnificaţie: „Cum, încă n-ai pus la punct lucrurile în ceea ce-o priveşte?" Deci făcu el însuşi ordine şi o modelă pe biata fată aşa cum crezu că e mai bine, punând în funcţiune în scopul ăsta rindeaua întregului Occident. Aproape că nu mai rămase nimic din fata cea drăguţă, aşchiile săreau, şi m-a enervat atitudinea laşului Fredebeul, care nu-i lua apărarea pentru că „s-a jurat", chipurile, să îmbrăţişeze împreună cu Kinkei aceeaşi linie ideologică, nu mai ştiu precis dacă de stânga sau de dreapta, în orice caz au o linie, iar Kinkei se simţise obligat moral să se ocupe de logodnica lui Fredebeul. Nici Sommerwild nu mişcă un deget, deşi reprezenta linia opusă lui Kinkei şi Fredebeul, nu mai ştiu care, dacă Kinkei şi Fredebeul sunt de stânga, atunci Sommerwild e de dreapta şi invers. Şi Marie păli puţin, dar pe ea o impresionează cultura – la asta n-am putut s-o fac să renunţe – iar cultura lui Kinkei îi impunea şi viitoarei doamne Fredebeul: accepta cu suspine de-a dreptul nelalocul lor morala bine

învelită în cuvinte; cuvântarea străbătu totul de la părinții bisericii până la Brecht, iar când m-am întors împrospătat de pe balcon, toți ședeau ca împușcați și beau punș – și totul, numai pentru că sărmana făptură spusese, că unele dintre scrierile lui Benn ar fi „foarte drăguțe".

De pe acum are doi copii cu Fredebeul, deși nici n-a împlinit încă douăzeci și doi de ani, și în timp ce telefonul suna, îmi imaginam că trebăluiește pe undeva cu biberoane, cutii de pudră, scutece și alifii, cu desăvârșire neajutorată și confuză, și m-am gândit la mormanele de scutece murdare și la vasele nespălate din bucătăria ei. Odată, când discuțiile mi se păruseră prea obositoare, i-am ajutat să prăjească pâine, să facă sandvișuri și cafea, o muncă despre care pot spune doar că mi se pare mai puțin respingătoare decât anumite forme de discuție.

O voce foarte timidă spuse

— Alo? și am auzit după voce că în bucătărie, baie și dormitor, totul arată mai fără speranță ca oricând. N-am simțit de data asta niciun miros, doar că trebuia să fi avut o țigară în mână.

— Schnier, am spus și am așteptat exclamația de bucurie, așa cum se întâmpla întotdeauna când o sunam. „Ah, dumneavoastră la Bonn – ce amabil", sau ceva asemănător, dar ea tăcea încurcată, apoi spuse moale

— Ah, ce drăguț.

Nu știam ce să spun. Înainte îmi spunea. Întotdeauna

— Când veniți la noi să ne prezentați un număr bun?

Niciun cuvânt. Îmi era penibil, nu atât din cauza mea cât mai mult din a ei, pentru mine era doar deprimant, pentru ea era penibil.

— Scrisorile, rostii în sfârșit cu greutate, ce-i cu scrisorile pe care le-am trimis Mariei la adresa dumneavoastră?

— Sunt aici, spuse ea, au fost trimise înapoi fără a fi deschise.

— La ce adresă le-ați trimis?

— Nu știu, spuse ea, bărbatul meu le-a trimis.

— Dar probabil v-ați uitat la scrisorile care au fost trimise înapoi și ați văzut ce adresă scrisese pe ele.

— Poate vreți să mă interogați?

— Nu, i-am spus blând, nu, nu, mi-am imaginat doar că aș avea dreptul să știu ce s-a întâmplat cu scrisorile mele.

— Pe care dumneavoastră le-ați trimis la noi fără să ne întrebați.

— Scumpă doamnă Fredebeul, i-am spus, fiţi vă rog omenoasă!

Râse, stins, dar totuşi râse, însă nu spuse nimic.

— Cred, i-am spus, că există un punct în care oamenii – fie şi numai din motive ideologice – devin omenoşi.

— Asta înseamnă că până acum nu m-am comportat astfel?

— Da, am spus.

Ea râse, din nou foarte stins, totuşi perceptibil.

— Îmi pare foarte rău de această poveste, spuse ea, în sfârşit, dar mai mult nu vă pot spune. Ne-aţi dezamăgit îngrozitor pe toţi.

— În calitate de clovn?

— Da, replică ea, dar nu numai astfel.

— Soţul dumneavoastră nu e acasă?

— Nu, spuse ea, vine abia peste câteva zile. Face propagandă electorală în Eifel.

— Ce? am strigat; asta era într-adevăr o noutate, doar n-o fi candidat al CDU[7]-ului?

— De ce nu? replică ea pe un ton care m-a făcut să simt că ar fi închis cu plăcere telefonul.

— Ei bine, am spus eu, cer prea mult dacă vă rog să-mi trimiteţi aici scrisorile?

— Unde?

— La Bonn, aici la adresa mea din Bonn.

— Sunteţi la Bonn? întrebă ea, şi mi s-a părut că abia putu să înăbuşe un „Pentru numele lui Dumnezeu”.

— La revedere, i-am spus, şi vă mulţumesc pentru atâta umanitarism.

Mi-a părut rău că fusesem atât de grosolan cu ea, dar eram şi eu sfârşit. Am mers în bucătărie, scosei coniacul din frigider şi luai o înghiţitură bună. Nu-mi ajută deloc, am mai luat încă una, dar mi-a ajutat la fel de puţin. De la doamna Fredebeul mă aşteptam cel mai puţin la o astfel de atitudine. Eram pregătit să înghit o predică despre căsătorie, şi reproşuri în legătură cu comportarea mea faţă de Marie; putea fi dogmatică într-un fel simpatic şi consecvent, dar de cele mai multe ori, când o chemam la telefon din Bonn, mă invita în glumă să-i mai ajut încă o dată la bucătărie şi în camera copiilor. Probabil că mă

înşelasem asupra ei, sau poate că era din nou gravidă şi deci într-o dispoziţie proastă. Nu aveam curajul s-o mai chem o dată şi să aflu ce se întâmplase cu ea. Fusese întotdeauna atât de drăguţă cu mine. Nu-mi puteam explica într-alt fel decât că Fredebeul îi dăduse „indicaţii stricte cum să se comporte faţă de mine. Adesea am observat că soţiile sunt loiale faţă de bărbaţii lor până la nebunie în toată legea. Doamna Fredebeul era prea tânără ca să-şi poată da seama cât de mult mă afecta răceala ei forţată, şi n-o credeam în stare să observe că Fredebeul nu e nimic altceva decât un oportunist guraliv, care vrea să facă cu orice preţ carieră, şi care ar renega-o şi pe bunică-sa dacă aceasta ar încerca cumva să-i împiedice. Cu siguranţă că-i spusese „Renunţă la Schnier", şi ea renunţase pur şi simplu.

Îi era supusă, şi atâta vreme cât crezuse că i-aş putea fi într-un fel de ajutor el îi permisese să-şi urmeze firea şi să fie drăguţă, după cum în actuala situaţie trebuia, împotriva voinţei ei, să se poarte urât cu mine. Probabil că şi eu îi nedreptăţeam, iar ei nu făceau altceva decât să-şi urmeze conştiinţa, în cazul că Marie se căsătorise cu Zupfner, ar fi fost un păcat dacă ei mi-ar fi înlesnit o legătură cu ea – deşi faptul că Zupfner era în Asociaţia generală *omul* care le era de ajutor nu le producea mustrări de conştiinţă. Desigur, trebuiau să fie corecţi şi buni chiar şi atunci când lucrul ăsta le aducea avantaje personale. Fredebeul mă punea mai puţin pe gânduri decât nevasta lui. În legătură cu el nu-mi făcusem niciodată iluzii, şi nici măcar faptul că făcea acum propagandă electorală pentru C D U nu mă mai putea surprinde.

Am pus sticla de coniac înapoi în frigider.

Cel mai bine ar fi să-i chem la telefon acum pe toţi, unul după altul, ca să mă scap de catolici. Mă simţeam oarecum treaz şi nici nu mai şchiopătam când am părăsit bucătăria ca să mă întorc în cameră.

Chiar şi dulapul din hol şi uşa camerei pentru ţinut măturile erau vopsite în ruginiu.

Nu-mi făceam iluzii în legătură cu Kinkel – şi totuşi am format numărul lui. Se arătase întotdeauna admirator entuziast al artei mele, şi cei care lucrează în branşa mea ştiu că şi cea mai mică laudă a unui maşinist de la teatru ne umple pieptul de mândrie. Aveam chef să stric tihna de seară creştină a lui Kinkel – nutream de asemenea gândul ascuns că el ar putea să-mi spună adresa Mariei. El era conducătorul

cercului, studiase. Teologia, își întrerupsese studiile din cauza unei femei drăguțe, devenise jurist, avea șapte copii și era considerat „unul dintre politicienii noștri sociologi cei mai capabili”. Poate că era într-adevăr, nu puteam să-mi dau seama. Înainte de a-i cunoaște, Marie îmi dăduse să citesc o broșură de a lui, *Drumuri spre o nouă ordine,* iar după ce am citit-o, plăcându-mi mult, îmi imaginasem că e un bărbat înalt, fin și blond, și când l-am văzut pentru prima dată, un tip greoi, îndesat, cu păr negru și des, „plesnind de vitalitate”, aproape că nu mi-am putut imagina că ar fi el! Faptul că nu arăta așa cum mi-l imaginasem mă face să fiu atât de nedrept cu el. Bătrânul Derkum vorbea întotdeauna despre „coctailuri-Kinkel”: Marx plus Guardini, sau Bloy plus Tolstoi, atunci când Marie aducea vorba, despre asta…

Când am fost invitați la el prima dată. Situația s-a dovedit de la bun început penibilă. Am ajuns prea devreme și în fundul locuinței copiii lui Kinkel se certau cu voci ascuțite, arareori domolindu-se, care dintre ei să strângă masa de seară. Kinkel veni zâmbind, mestecând încă, și încercă chinuit să-și ascundă iritarea cauzată de apariția noastră înainte de vreme. Veni de asemenea și Sommerwild, dar ăsta nu mesteca, ci rânjea și-și freca mâinile. Copiii lui Kinkel mai mormăiau răutăcios în fundul locuinței, lucru în penibilă contradicție cu zâmbetul tatălui și cu rin jetul lui Sommerwild; am auzit cum răsunau palme, apoi un zgomot brutal, și mi-am dat seama că îndărătul ușii închise cearta se întețise și mai mult. Ședeam lângă Marie și fumam o țigară după alta din cauza enervării produse de răfuiala de dincolo de ușă și care mă făcuse să-mi pierd cu totul echilibrul, în timp ce Sommerwild trăncănea cu Marie, având tot timpul pe față acel „zâmbet iertător și mărinimos”. Eram pentru prima dată de la plecarea noastră din nou la Bonn. Marie pălise din cauza emoției, a admirației și a mândriei, iar eu o înțelegeam foarte bine. Pentru ea era foarte important „să se împace din nou cu biserica”, Sommerwild fusese atât de drăguț cu ea, iar Kinkel și Sommerwild erau oameni la care ea se uita cu venerație. Mi-l prezentă pe Sommerwild, iar când ne așezarăm din nou, Sommerwild spuse

— Sunteți înrudit cu familia Schnier, cei cu cărbunii?

Întrebarea mă enervă. Știa foarte bine cu cine sunt înrudit. Aproape fiecare copil din Bonn știa că Marie Derkum a fugit cu unul din familia Schnier, „cu atât de puțin timp înainte de bacalaureat, deși era

atât de pioasă". N-am răspuns la întrebarea lui Sommerwild, iar el râse şi-mi spuse

— Cu bunicul dumneavoastră merg uneori la vânătoare, iar cu tatăl dumneavoastră mă întâlnesc la skat la „Bonner Herren-union".

Şi asta m-a enervat. Nu putea fi atât de prost încât să creadă că tâmpeniile astea cu vânătoarea şi cu Herren-union ar putea să mă impresioneze, şi nu mi se părea a fi omul care spune ceva doar ca să nu tacă. Mi-am deschis, în sfârşit, gura şi am spus

— La vânătoare? Am crezut întotdeauna că preoţilor catolici le este interzisă participarea la vânătoare.

S-a produs o tăcere penibilă, Marie se înroşi, Kinkel se foia iritat prin cameră căutând tirbuşonul, nevasta lui cape tocmai intrase în cameră presăra migdale sărate pe o farfurie de sticlă, plină cu măsline. Chiar şi Sommerwild se înroşi şi nu-i stătea bine de loc, pentru că şi aşa avea obrajii destul de roşii. Spuse încet, şi totuşi puţin jignit

— Pentru un protestant, sunteţi bine informat.

— Nu sunt protestant, dar mă interesează unele lucruri, deoarece ele o interesează pe Marie.

În timp de Kinkel turna tuturor vin, Sommerwild spuse

— Există prescripţii, domnule Schnier, dar şi excepţii. Provin dintr-o familie în care meseria de pădurar-şei se moştenea prin tradiţie.

Dacă ar fi spus pădurar, aş fi înţeles, poate, însă pentru că spusese pădurar-şef mă enervai din nou, dar n-am mai zis nimic, ci mi-am compus numai o mină morocănoasă. Apoi au început să vorbească cu ochii. Doamna Kinkel îi spuse cu ochii lui Sommerwild: lăsaţi-l, e încă atât de îngrozitor de tânăr. Iar Sommerwild îi spuse cu ochii: Da, tânăr şi cam necioplit, iar Kinkel îmi spuse cu ochii în timp ce-mi umplea paharul: O, Dumnezeule, cât de tânăr mai puteţi fi! apoi spuse cu voce tare Mariei

— Ce mai face tata? E mereu acelaşi?

Biata Marie era atât de palidă şi de derutată, încât abia putu să încuviinţeze, fără să scoată un cuvânt. Sommerwild interveni:

— Ce s-ar alege din bătrânul, atât de piosul nostru oraş, fără domnul Derkum?

Asta mă enervă din nou, pentru că bătrânul Derkum îmi povestise cum Sommerwild încercase să îndepărteze de la el copiii de la şcolile

catolice, care mai cumpărau în prăvălia lui bomboane şi creioane. Am spus:

— Fără domnul Derkum, bunul şi atât de piosul nostru oraş ar fi şi mai murdar; el cel puţin pu e un făţarnic.

Kinkel îmi aruncă o privire mirată, ridică paharul şi spuse

— Vă mulţumesc, domnule Schnier. Îmi oferiţi prilejul să toastez: să bem în sănătatea lui Martin Derkum.

Am replicat

— Da, în sănătatea *lui,* cu plăcere.

Iar doamna Kinkel vorbi iar din priviri soţului ei: Nu e numai tânăr şi necioplit, mai e şi nesimţit. N-am înţeles niciodată de ce Kinkel pomenea mereu de acea „primă seară cu dumneavoastră" ca fiind foarte reuşită. Apoi au venit Fredebeul, logodnica sa, Monika Silvs şi un oarecare domn von Severn, despre care se spusese, înainte de a veni, că „de fapt se convertise, dar că avea legături strânse cu S P D-ul", ceea ce era privit ca o senzaţie nemaipomenită. Şi pe Fredebeul îl vedeam pentru prima dată în seara aia şi mi se întâmplă cu el ca şi cu toţi ceilalţi: mă găseau simpatic în ciuda oricăror lucruri, iar ei mi se păreau antipatici cu toţii, în afara logodnicei lui Fredebeul şi a Monikăi Silvs; von Severn nu mi se păru nici simpatic, nici antipatic. Nu era decât plicticos şi părea ferm hotărât să existe prin faptul senzaţional că era şi convertit şi membru al SPD-ului; zâmbea, se străduia să fie drăguţ, şi totuşi ochii lui puţin bulbucaţi parcă spuneau: uitaţi-vă la mine, eu sunt acela! Nu mi se părea nelalocul lui. Fredebeul se arăta foarte jovial cu mine, vorbi aproape trei-sferturi de ceas despre Beckett şi Ionesco, turăi o mulţime de lucruri pe care le citise, iar faţa sa netedă şi drăgălaşă, cu gura surprinzător de mare, străluci când eu recunoscui în mod prostesc că-l citisem pe Beckett; tot ceea ce spunea mi se părea atât de cunoscut, de parcă aş fi citit undeva despre lucrurile alea. Kinkel îl privea cu admiraţie, iar Sommerwild se uita în jurul lui, spunând cu ochii: Nici noi, catolicii, nu suntem rupţi de lume. Toate astea se întâmplaseră înainte de rugăciune. Doamna Kinkel fu aceea care spuse

— Crede, Odilo, că putem începe rugăciunea, căci Heribert nu vine astăzi.

Toţi se uitară la Marie, apoi îşi luară privirile de la ea prea brusc, dar n-am înţeles de ce se produse o tăcere atât de penibilă – abia la

Hannover în hotel am ştiut dintr-odată că Heribert e prenumele lui Zupfner. El sosi mai târziu, după rugăciune, în toiul discutării temei din acea seară, iar mie mi s-a părut foarte drăguţ că de îndată ce Zupfner intră în cameră, Marie se îndreptă spre el, îl privi şi ridică neputincios din umeri, înainte ca el să-i salute pe ceilalţi şi să se aşeze lângă mine. Sommerwild povesti apoi istoria despre scriitorul catolic care trăia de multă vreme cu o femeie divorţată, iar după ce s-a căsătorit cu ea un înalt prelat îl întrebase

— Dar, dragul meu Besewitz, n-aţi fi putut să vă mulţumiţi cu concubinajul?

Toţi au râs cu poftă, doamna Kinkel mai ales, într-un fel de-a dreptul obscen. Singurul care n-a râs fu Zupfner, şi de aceea mi-a fost drag. Nici

Marie n-a râs. Desigur că Sommerwild povestise istoria asta ca să-mi arate cât de mărinimoasă, caldă, cât de spirituală şi complexă e biserica catolică; la faptul că şi eu trăiam în concubinaj cu Marie nu se gândiseră. Eu le-am povestit întâmplarea cu muncitorul care locuise în apropierea noastră; se numea Frehlingen şi trăia şi el în căsuţa lui cu o femeie divorţată, ai cărei trei copii îi întreţinea. La Frehlingen venise într-o zi preotul, spunându-i cu o morgă serioasă şi folosind ameninţări discrete să „termine odată cu lucrul acesta imoral", iar Frehlingen, care era destul de credincios, o expediase de la el pe femeie împreună cu copiii ei. Am povestit apoi cum femeia a început să facă trotuarul pentru a-şi putea întreţine copiii şi cum Frehlingen a dat în darul beţiei, pentru că o iubea cu adevărat. Se lăsă din nou tăcerea acea penibilă, care apărea întotdeauna când spuneam eu ceva, dar Sommerwild râse şi interveni

— Dar, domnule Schnier, doar nu cumva vreţi să comparaţi cele două cazuri?

— De ce nu?

— Puteţi face aşa ceva, doar pentru că nu ştiţi cine e Besewitz, spuse el furios. Este cel mai spiritual autor care merită pe deplin denumirea de creştin.

Dar şi eu m-am înfuriat, replicându-i

— Ştiţi care, dumneavoastră, cât de spiritual era Frehlingen, şi ce fel de muncitor creştin era?

Se uită la mine clătinând din cap şi-şi ridică desperat mâinile. Se făcu din nou o pauză, în care se auzi doar tusea uşoară a Monikăi Silvs, dar dacă Fredebeul se află în încăpere, nicio gazdă nu trebuie să se teamă de o lâncezire a discuţiei. Se zvârli imediat în scurta tăcere, ne conduse înapoi la tema serii, şi vorbi despre relativitatea noţiunii de sărăcie, cam o oră şi jumătate, până îi oferi în sfârşit lui

Kinkel ocazia de a povesti anecdota despre omul care trăise cea mai îngrozitoare mizerie câştigând între cinci sute şi trei mii de mărci pe lună, iar Zupfner m-a rugat să-i dau o ţigară, să-şi ascundă în fum roşeaţa ruşinii.

Sufeream la fel ca şi Marie, când am plecat cu ultimul tren spre Köln. Abia strânsesem banii pentru bilete, şi o făcusem doar pentru că Marie insistase să acceptăm invitaţia. Şi fizic ne simţeam rău, mâncasem prea puţin şi băusem mai mult decât eram obişnuiţi. Călătoria mi se păru fără sfârşit, şi când am coborât la gara de vest din Köln a trebuit să mergem pe jos acasă, deoarece nu mai aveam bani pentru o maşină.

La Kinkel răspunsese imediat cineva la telefon.

— Aici Alfred Kinkel, anunţă vocea sigură a unui tânăr.

— Schnier, am spus eu, pot vorbi cu tatăl dumitale?

— Schnier-teologul, sau Schnier-clovnul?

— Clovnul, am spus.

— Ah, făcu el, sper că n-o luaţi prea în tragic.

— În tragic, am spus eu obosit, ce să iau în tragic?

— Ce? spuse el, n-aţi citit ziarele?

— Care ziare?

— „Die Stimme Bonns”[8]

— E o critică aspră? I-am întrebat.

— Oh, exclamă, cred că e mai curând un necrolog. Să-l aduc să vă citesc din el?

— Mulţumesc, nu, i-am spus.

Băiatul ăsta avea un pronunţat accent sadic în voce.

— Ar trebui să-i citiţi totuşi, spuse el, ca să învăţaţi ceva din toate acestea.

Dumnezeule, mai avea şi ambiţii pedagogice.

— Cine l-a scris? am întrebat.

— Un oarecare Kostert, care e desemnat ca fiind corespondentul nostru în ținutul Ruhrului. E scris strălucit, dar puțin cam vulgar.

— Ei, am spus, e și el doar un creștin.

— Dumneavoastră nu sunteți?

— Nu, făcui eu. Nu pot vorbi cu tatăl dumitale?

— Nu vrea să fie deranjat, dar pentru dumneavoastră îl deranjez cu plăcere.

Era pentru prima dată că sadismul îmi aducea foloase.

— Mulțumesc, i-am spus.

Am auzit cum a pus receptorul pe masă, cum a mers prin cameră și apoi din nou zgomotul acela supărător în fundul locuinței. Se părea că o întreagă familie de șerpi intrase în conflict; doi șerpi și o șerpoaică. Mi-e penibil întotdeauna să fiu martorul unor întâmplări care nu sunt destinate ochiului sau urechii mele, iar calitatea mistică de a simți mirosurile prin telefon nu e în niciun caz o bucurie, ci mai degrabă o povară. În locuința lui Kinkel se simțea miros de supă de carne, de parcă fusese fiert un bou întreg. Sâsâitul din fundal suna amenințător, ca și cum fiul l-ar fi omorât pe tată, sau mama pe fiu. M-am gândit la Laokoon și la faptul că asemenea sâsâituri – am putut deslușI chiar zgomotul unei încăierări, strigăte de au și ah, vorbe ca „Tu, brută scârboasă", „Porc brutal" – puteau fi auzite în locuința aceluia care era numit „eminența cenușie a catolicismului german"; toate astea n-au dus la ridicarea moralului meu. Mă gândeam și la mizerabilul de Kostert de la Bochum, care probabil se apucase încă ieri seara să-și telefoneze articolul și totuși zgâriase azi dimineață la ușa mea că un pisoi nevinovat și făcuse pe fratele creștin.

Probabil că Kinkel se apăra într-adevăr cu mâinile și picioarele ca să nu vină la telefon, iar soția lui – puteam descifra zgomotele și mișcările din fundal – era și mai împotrivă decât el, în timp ce fiul șovăia să vină și să-mi spună că s-a înșelat și că tatăl său nu e acasă. Dintr-odată se făcu o liniște desăvârșită, tot atât de desăvârșită ca atunci când cineva sângerează; într-adevăr, era o liniște din care parcă curgea sânge. Apoi am deslușit pași târșiți, am auzit cum receptorul era ridicat de pe masă, și am avut impresia că va fi pus în furcă. Știam încă precis unde se află telefonul în locuința lui Kinkel. Exact sub aceea din

cele trei madone baroce, pe care Kinkel o socotește cea mai puțin valoroasă. Aproape că mi-ar fi părut mai bine dacă ar fi închis. Îmi era milă de el, trebuia să-i fie îngrozitor de penibil să vorbească acum cu mine, iar în ce mă privește convorbirea asta nu avea nicio însemnătate, nici materială, nici spirituală. Dacă albia ar mai fi suflat, mi-ar fi fost milă de el, dar vocea lui era la fel de răsunătoare și vitală ca și mai înainte. Cineva comparase cândva vocea lui cu o întreagă orchestră de trompete.

— Alo, Schnier, urlă el, e drăguț că ne chemați la telefon!

— Salut doctore, i-am spus eu, sunt la strâmtoare.

Singurul lucru răutăcios din spusele mele era „doctore", deoarece doctoratul lui este, ca și cel al tatălui meu, un ultra nou h. c.[9]

— Schnier, spuse el, sunt oare relațiile dintre noi de asemenea natură, încât credeți că e necesar să vă adresați cu „domnule doctor"?

— Habar n-am care sunt relațiile dintre noi, i-am răspuns.

Râse deosebit de răsunător: vita, catolic, deschis, cu o „veselie barocă".

— Simpatia mea pentru dumneavoastră e mereu aceeași și neschimbată.

Îmi venea greu să cred așa ceva. Probabil că pentru el căzusem atât de adânc, încât i se părea că nu merită să mă afunde și mai mult.

— Sunteți într-o criză, spuse el, nimic altceva; sunteți încă tânăr, adunați-vă puterile și o să meargă din nou.

„A-ți aduna puterile", suna a I.R.9 al Annei.

— Despre ce vorbiți? I-am întrebat eu moale.

— Despre ce aș putea vorbi? făcu el. Despre arta dumneavoastră, despre carieră.

— Dar nu despre asta e vorba, i-am spus eu, după cum știți, nu discut din principiu despre artă, ca să nu mai vorbim despre carieră. Vreau să spun, că o vreau, că o caut pe Marie.

Scoase un sunet greu de definit, cam între grohăială și râgâit. În fundal se distingeau încă frânturi de zgomot, am auzit cum Kinkel a pus receptorul pe masă, l-a ridicat din nou, vocea îi deveni mai scăzută și mai joasă; își vârâse în gură o țigară de foi.

— Schnier, lăsaţi trecutul în pace. Prezentul dumneavoastră este arta.

— Trecutul? am întrebat eu. Încercaţi să vă imaginaţi că soţia dumneavoastră ar pleca dintr-odată la altul.

Tăcu într-un fel care mi se păru că spunea: măcar de-ar face-o! Pe urmă silabisi, morfolindu-şi ţigara.

— Nu era nevasta dumneavoastră, şi, nu aveţi şapte copii împreună.

— Aşa deci, am spus, nu era nevasta mea?

— Ah, continuă el, acest anarhism romantic! îi;: bărbat!

— La dracu, i-am spus, tocmai pentru că aparţin acestui sex e atât de neplăcută treaba pentru mine – iar cei şapte copii mai pot veni încă. Marie are abia douăzeci şi cinci de ani.

— Printr-un bărbat, spuse el, înţeleg pe cineva care se descurcă.

— Asta sună foarte creştineşte, i-am răspuns.

— Dumnezeule, trebuie să înţeleg că dumneavoastră ştiţi ce înseamnă ceva creştinesc?

— Da, i-am spus, din câte ştiu eu, după religia catolică soţii sunt legaţi unul de altul prin taina căsătoriei.

— Desigur, spuse el.

— Şi, chiar dacă sunt de două sau de trei ori căsătoriţi la ofiţerul stării civile şi religios dar nu sunt legaţi prin această taină, căsătoria e nulă.

— Hm, făcu el.

— Ascultaţi-mă, domnule doctor, i-am spus eu, v-ar deranja, dacă v-aţi scoate ţigara din gură? Totul sună de parcă am vorbi despre cursul acţiunilor. Molfăiala dumneavoastră îmi face situaţia penibilă.

— Ascultaţi aici, zise el însă cu ţigara scoasă din gură, şi credeţi-mă: ceea ce gândiţi dumneavoastră despre treaba aceasta e problema dumneavoastră personală. Domnişoara Derkum gândeşte probabil altfel, şi acţionează aşa cum îi dictează conştiinţa ei. Adică exact cum trebuie – aşa zic eu.

— Dar de ce nu-mi spune niciunul dintre voi, catolici scârboşi, unde e ea? O ascundeţi de mine.

— Nu fiţi caraghios Schnier, făcu el, nu mai trăim în Evul Mediu.

— Mi-aş dori să trăim, am spus eu, atunci aş putea s-o ţin lângă mine ca pe o concubină şi n-aş fi strâns mereu în cleştele conştiinţei. Ei, o să vină ea înapoi.

— În locul dumneavoastră n-aş fi atât de sigur, Schnier, spuse Kinkel. E păcat că vă lipseşte simţul pentru metafizică.

— Totul a fost în ordine cu Marie atâta timp cât şi-a făcut griji din cauza sufletului meu, dar voi aţi convins-o să-şi facă griji în legătură cu propriu-i suflet, şi acum situaţia e că eu, care n-am simţ pentru metafizică, îmi fac griji din cauza sufletului Mariei. Dacă s-a căsătorit cu Zupfner, abia atunci devine păcătoasă. Atâta lucru am priceput din metafizica voastră: păcat înseamnă şi stricarea căsătoriei, ceea ce face ea acum, iar prelatul Sommerwild joacă aici rolul codoşului.

Reuşi să râdă, chiar dacă nu foarte răsunător.

— Asta sună foarte comic, dacă te gândeşti că Heribert reprezintă, ca să zic aşa, eminenţa laică, iar prelatul Sommerwild pe cea spirituală a catolicismului german.

— Iar dumneavoastră sunteţi conştiinţa lui, am spus eu furios, şi ştiţi precis că am dreptate.

Răsuflă un răstimp, adânc, sub cea mai puţin valoroasă din cele trei madone baroce ale lui.

— Sunteţi copleşitor de tânăr, într-un fel demn. De invidiat.

— Lăsaţi asta, domnule doctor, am spus eu, nu vă lăsaţi copleşit şi nu mă invidiaţi. Dacă Marie nu se întoarce, să ştiţi că-l omor pe cel mai atractiv prelat al dumneavoastră, pentru că oricum, nu mai am ce pierde.

Tăcu şi-şi vârî din nou ţigara în gură.

— Ştiu, am continuat eu, că acum conştiinţa dumneavoastră lucrează febril. Dacă l-aş omorî eu pe Zupfner, v-aţi simţi bine; el nu vă place, şi stă prea la dreapta, în timp ce Sommerwild este pentru dumneavoastră un bun sprijin la Roma, unde dumneavoastră – absolut pe nedrept, după umila mea părere, sunteţi desemnat ca reprezentant al stângii.

— Lăsaţi prostiile astea, Schnier. Ce v-a veni?

— Catolicii mă enervează, i-am spus, pentru că nu sunt corecţi.

— Dar protestanţii? întrebă el râzând.

— Mă îmbolnăvesc cu veşnicele lor probleme de conştiinţă.

— Dar ateii? continuă el să râdă.

— Mă plictisesc, pentru că vorbesc numai despre Dumnezeu.

— Ce sunteţi dumneavoastră, de fapt?

— Clovn, i-am spus, mai bun decât mi-e reputaţia la ora actuală. Şi există o fiinţă catolică de care am neapărată nevoie: Marie. Dar probabil că mi-aţi răpit-o.

— Prostii, Schnier, făcu el, scoateţi-vă teoriile astea despre răpire din cap. Trăim în secolul douăzeci.

— Tocmai, am spus, în secolul treisprezece aş fi fost un simpatic bufon la curte, şi nici măcar cardinalilor nu le-ar fi păsat dacă aş fi fost sau nu căsătorit cu ea. Acum orice biet laic catolic se împăunează cu conştiinţa lui, iar ea va duce o viaţă păcătoasă şi împotriva religiei, din cauza unei bucăţi de hârtie.

— Madonele dumneavoastră, domnule doctor, v-ar fi adus în secolul treisprezece excomunicarea şi persecuţia din partea bisericii. Ştiţi precis că sunt furate din Bavaria şi din Tirol, din biserici, şi nu trebuie să vă spun eu că furtul din biserici e considerat şi astăzi ca o infracţiune destul de gravă.

— Ascultaţi-mă, Schnier, spuse el, vreţi să vă referiţi la mine? Asta mă surprinde la dumneavoastră.

— Dumneavoastră vă amestecaţi încă de ani de zile în treburile mele personale, iar dacă pot face o mică observaţie, şi vă pun în faţa unui adevăr care-ar putea fi neplăcut, deveniţi de-a dreptul sălbatic. Când voi ajunge din nou la bani voi angaja un detectiv particular care să cerceteze de unde provin madonele dumneavoastră.

Nu mai râdea, tusea doar uşor, şi am observat că încă nu înţelesese că vorbeam serios.

— Puteţi închide, Kinkel, i-am spus, închideţi, altfel încep să vorbesc despre minimul necesar pentru existenţă. Vă doresc dumneavoastră şi conştiinţei dumneavoastră o seară plăcută.

Dar el tot nu înţelegea, aşa că eu am fost acela care a închis aparatul.

10.

Știam prea bine că Kinkel fusese surprinzător de amabil cu mine. Cred că mi-ar fi dat chiar și bani dacă i-aș fi cerut. Trăncăneala lui despre metafizică, cu țigara în gură, și faptul că se simțise brusc jignit când începusem să vorbesc despre madonele lui, mi se păruseră însă dezgustătoare. Nu mai voiam să am nimic de a face cu el. Nici cu doamna Fredebeul. Ba încă pe Freidebeul o să-i și plesnesc cu vreo ocazie. Ar fi lipsit de sens să lupți împotriva lui cu „arme spirituale". Uneori regret că nu mai există dueluri. Situația dintre mine și Zupfner, din cauza Mariei, ar putea fi lămurită doar printr-un duel. Era îngrozitor că fusese elucidată prin principii ale ordinii, prin declarații scrise și prin convorbiri secrete care duraseră zile întregi într-un hotel din Hannover. Marie era după cel de al doilea avort atât de dărâmată, nervoasă, fugea tot timpul la biserică și mi-o lua în nume de rău dacă în serile mele libere nu mergeam cu ea la teatru, la concert sau la vreo conferință. Când îi propuneam să jucăm ea mai înainte „Nu te supăra, frate", să bem ceai și să stăm întinși pe burtă în pat, se enerva și mai tare. De fapt, totul începuse din aceea că ea juca „Nu te supăra, frate" doar din amabilitate, să mă liniștească, sau când voia să fie drăguță. Și nu mai venea cu mine nici la filmele care-mi plac atât de mult: cele pentru capii de șase ani.

Cred că nu există nimeni pe lume care să poată înțelege un clovn, nici măcar un clovn nu-l înțelege pe altul, pentru că apare întotdeauna invidia sau răutatea. Marie aproape că mă înțelesese, dar pe de-a-ntregul nu mă înțelesese niciodată. Avea impresia că trebuia, ca „spirit creator", să am un „interes arzător", să-mi însușesc cât mai multă cultură cu putință. Asta e o greșeală. Bineînțeles că aș lua imediat un taxi, dacă aș fi liber într-o seară și aș afla că undeva se joacă o piesă de Beckett, de asemenea mă duc din când în când la film, destul de des dacă mă gândesc bine, dar numai la filmele pentru copii de șase ani. Marie n-a putut înțelege așa ceva niciodată; o mare parte din educația ei catolică cuprinde numai informații psihologice și un raționalism de nuanță mistică, în limitele lui „Lăsați-i să joace fotbal, să nu le mai stea gândul la fete". Iar mie-mi sta gândul cu atâta plăcere la fete; mai târziu, doar la Marie. Uneori mi se pare că sunt un monstru. Mă duc cu plăcere

la filmele astea pentru copii de șase ani, pentru că acolo nu e vorba de kitsch-urile pentru maturi cu divorțuri și despărțiri. În filmele cu divorțuri și despărțiri, fericirea unuia sau a altuia are o importanță prea mare. „Fă-mă fericită, iubitule!" sau „Vrei să stai în calea fericirii mele?" Prin fericire, care durează o secundă sau două, poate trei, nu pot să-mi imaginez nimic. Adevăratele filme cu târfe îmi plac de asemenea, dar sunt atât de puține. Cele mai multe sunt atât de pretențioase, încât nici nu mai observi că ar fi filme cu târfe. Mai există o categorie de femei, care nu sunt nici târfe și nici soții, femeile miloase, dar astea sunt neglijate de filme. În filmele pentru copii de șase ani apar de altfel o mulțime de târfe. N-am înțeles niciodată după ce principii se ghidează cei de la cenzură, când dau voie copiilor de șase ani la filme de astea. Femeile din filmele astea sunt târfe fie de la natură, fie numai din punct de vedere sociologic; miloase însă, nu sunt niciodată. Într-un saloon oarecare din vestul sălbatic, niște blondine dansează cancan; cowboy-i necioplți, căutătorii de aur sau vânători, care au trăit câte doi ani în singurătate vânând animale cu blană prețioasă, se holbează la blondinele tinere care dansează cancan, dar când acești cowboy, căutători de aur sau vânători, se iau după fete și vor să intre în camerele lor, li se trântește de obicei ușa în nas, sau un porc brutal îi culcă fără milă la pământ. Cred că intenția tuturor lucrurilor ăstora e să exprime ceva asemănător cu virtutea. Nemilostivirea, acolo unde doar mila ar fi omenească. Nu-i de mirare că bieții oameni încep apoi să se bată și să tragă focuri – este ca jocul de fotbal de la Internat – dar cum e vorba de băieți maturi, totul e mai brutal. Nu pot înțelege morala americană. Cred însă că o femeie miloasă ar fi arsă acolo pe rug ca vrăjitoare; o femeie care ar face totul nu pentru bani și nu din pasiune pentru un bărbat, ci doar din milă față de natura bărbaților.

Deosebit de penibile mi se par filmele despre artiști. De obicei sunt făcute de oameni care nu i-ar fi dat lui van Gogh pentru un tablou nici măcar un pachet întreg de tutun, ci doar o jumătate, și cărora le-ar fi părut rău și de atâta mai târziu, pentru că și-ar fi dat seama că l-ar fi putut obține și doar pentru cât ai umple o pipă. În filmele despre artiști, suferințele sufletului artistului, mizeria și lupta cu demonul sunt proiectate întotdeauna în trecut. Un artist în viață, care n-are nici măcar o țigară și nu poate cumpăra pantofi soției, este neinteresant pentru

cineaşti, întrucât nu le-a fost confirmat de trei generaţii de flecari că ar fi un geniu. O singură generaţie de flecari nu le-ar fi de ajuns. „Tumultuoasele căutări ale sufletului artistic”. Chiar şi Marie credea în asta. Penibil e că există aşa ceva. Numai că ar trebui să i se spună altfel. Lucrul de care într-adevăr are nevoie un clovn e liniştea, simularea a ceea ce ceilalţi numesc o seară liberă, însă ceilalţi oameni nu înţeleg că simularea asta înseamnă pentru un clovn să-şi uite meseria; nu înţeleg lucrul ăsta pentru că ei – şi faptul e din nou foarte natural – nu se ocupă decât în timpul lo*r li*ber cu aşa-numita artă. O problemă în sine o constituie oamenii cu preocupări artistice care nu se gândesc la altceva decât la artă, dar nu au nevoie de o seară liberă, pentru că nu lucrează. Dacă cineva începe însă să spună unor asemenea oameni artişti, pot apărea cele mai penibile confuzii. Oamenii ăştia încep să vorbească întotdeauna despre artă tocmai atunci când artistul are impresia că beneficiază de o seară liberă. Unor asemenea oameni cu preocupări artistice le vine tocmai atunci inspiraţia să discute, în cele două, trei sau cinci minute în care artistul uită arta, şi înşiră verzi şi uscate despre van Gogh, Kafka, Chaplin sau Beckett. În astfel de momente îmi vine să mă sinucid: tocmai când încep să mă gândesc la ceea ce fac eu cu Marie, la bere, la frunzele care cad, la ceva lipsit de orice fel de gust, poate la ceva sentimental, tocmai atunci începe un Fredebeul sau un Sommerwild să vorbească despre artă. Chiar în clipa în care am sentimentul copleşitor că sunt normal, la fel de banal normal ca şi Karl Emonds, tocmai atunci încep Fredebeul sau Sommerwild să vorbească despre Claudel sau Ionesco. Ceva din asta se putea observa şi la Marie, înainte mai puţin, în ultimul timp tot mai mult. Am observat lucru ăsta când i-am spus că o să încep să interpretez unele cântece la chitară. Asta i-a atins, după cum a spus ea, instinctul estetic. Seara liberă a unui neartist este timpul de lucru al unui clovn. Toţi ştiu ce înseamnă timpul liber, de la managerul cel mai bine plătit până la acel mai simplu muncitor, fie că beau bere sau sunt la vânătoare de urşi în Alaska, fie că sunt colecţionari de timbre, de impresionişti sau expresionişti (un lucru e sigur, cei care co*lecţionează artă*, nu sunt artişti). Deja felul cum îşi aprind ţigara în timpul liber, cum îşi compun o anumită morgă mă poate scoate din minţi, pentru că mi-e cunoscut mult prea bine acel simţământ ca să nu-i invidiez că şi-l pot permite şi savura atâta vreme. În timpul său liber, un

clovn are momente în care, întinzându-şi picioarele pe când fumează o jumătate de ţigară, simte nevoia să le guste pe deplin. Ucigător însă e aşa-numitul concediu: unii îl au probabil trei, patru sau şase săptămâni! Marie a încercat de câteva ori să mă atragă şi pe mine, am plecat la mare, prin ţară, la băi, în munţi; deja a doua zi m-am îmbolnăvit, carpul mi s-a umplut de sus până jos de pustule şi sufletul de gânduri criminale. Cred că eram bolnav de invidie. Pe urmă, Mariei i-a venit ideea să ne petrecem timpul liber într-un loc unde-şi făceau concediul artiştii. Bineînţeles că erau doar oameni cu preocupări artistice, şi încă din prima seară m-am încăierat cu un cretin care joacă un rol de seamă în industria filmului şi care m-a atras într-o discuţie despre Grock şi Chaplin, despre nebunii din dramele lui Shakespeare. Nu numai că m-a bătut zdravăn (oamenii aceştia cu preocupări artistice, care trăiesc cât se poate de bine din meserii aşa-zise artistice, nu lucrează nimic şi plesnesc de sănătate, de vigoare), ci m-am îmbolnăvit şi de icter. De îndată ce am părăsit cuibul ăla îngrozitor, m-am vindecat însă repede.

Ce mă nelinişteşte e incapacitatea mea de a mă încadra în anumite limite, sau cum ar spune agentul meu Zohnerer, de a mă concentra. Numerele mele sunt foarte amestecate şi constau din pantomimă, elemente artistice şi clovnerie – aş fi un Pierrot bun, dar aş putea fi şi un clovn bun, numai că schimb prea des numerele. Probabil că aş fi putut trăi ani în şir cu numerele mele despre predica catolică şi cea evanghelică, despre şedinţa consiliului de supraveghere, despre traficul de pe stradă şi alte câteva, dar dacă am prezentat numărul de zece – douăzeci de ori începe să mă plictisească în aşa hal, încât în timpul reprezentaţiei mă cuprind atât de îngrozitoare accese de căscat, încât am nevoie de toată voinţa pentru a-mi disciplina musculatura gurii. Mă plictisesc de mine însumi. Gândul că există clovni care prezintă aceleaşi numere timp de treizeci de ani mă înspăimântă la fel de mult ca atunci când aş fi obligat să mănânc cu lingura un întreg sac cu făină. Trebuie ca un lucru să-mi facă plăcere, altfel mă îmbolnăvesc. Mi-a trecut prin minte aşa, dintr-odată, că aş putea, în măsura posibilităţilor, să şi jonglez sau să cânt; orice fel de refugiu e bun, numai să scap de antrenamentul zilnic. Cel puţin patru, dacă e posibil şase ore de antrenament, eventual chiar şi mai mult. Neglijasem şi antrenamentul în ultimele şase săptămâni, mulţumindu-mă cu câteva exerciţii de stat

în cap, în mâini, cu câteva rostogoliri şi făcând puţină gimnastică pe salteaua de cauciuc pe care o car peste tot cu mine. Acum, datorită genunchiului rănit, aveam o scuză grozavă să stau întins pe canapea, să fumez şi să-mi plâng de milă. Ultima mea pantomimă despre cuvântarea unui ministru fusese foarte bună, dar o executasem din păcate prea caricatural şi nu am putut depăşi o anumită limită. Toate încercările mele lirice eşuaseră. Nu reuşisem încă să prezint ceea ce e omenesc, fără să realizez un kitsch îngrozitor. Numerele despre perechea care dansează, despre mersul şi venitul de la şcoală erau acceptabile din punct de vedere artistic. Când însă am încercat să prezint biografia unui bărbat, am căzut din nou în caricatură. Marie avea dreptate când considera încercările mele de a cânta la chitară ca pe o dorinţă de refugiu. Cel mai bine îmi reuşeşte prezentarea absurdităţilor cotidiene: observ, adun observaţiile astea, le amplific şi scot din ele esenţa, dar cu un alt factor decât cu cel cu care le amplificasem. În fiecare gară mai mare sosesc în fiecare dimineaţă mii de oameni care lucrează în oraş – alte mii pleacă din oraş, pentru că lucrează în afara lui. De ce nu schimbă oamenii ăştia locurile lor de muncă? Sau coloanele de maşini, care se preling unele pe lângă celelalte în perioadele de vârf ale traficului. Schimbul locurilor de muncă şi al caselor, mirosul îngrozitor de benzină şi semnele dramatice ale poliţiştilor cu braţele ar putea fi evitate; încrucişările străzilor ar fi atât de liniştite, încât ai putea juca acolo „Nu te supăra, frate”. Din observaţiile acestea am făcut o pantomimă, pe care am executat-o doar cu mâinile şi picioarele, faţa rămânându-mi tot timpul imobilă şi albă ca neaua, şi am reuşit ca doar prin mişcarea celor patru extremităţi să creez impresia unei îngrozitoare cantităţi de agitaţie inutilă. Principiul meu este să folosesc cât mai puţină recuzită, sau, da că se poate, deloc. Pentru numărul cu mersul şi venitul de la şcoală n-am avut nevoie nici măcar de un ghiozdan; mina care-l ţine e de ajuns, traversez în fugă strada prin faţa tramvaielor care huruie, sar în autobuze, cobor din ele, mă las atras de vitrine, scriu ortografic, cu cretă, lucruri urâte pe zidurile caselor, stau – deoarece am întârziat – în faţa învăţătorului care mă dojeneşte, îmi scot ghiozdanul de pe umăr şi mă strecor în bancă. Prezentarea liricului din existenţa copiilor îmi reuşeşte foarte bine; în viaţa unui copil, banalul primeşte măreţie, e neobişnuit, fără ordine, şi

întotdeauna tragic. Nici copiii n-au niciodată timp liber, abia după acceptarea „principiilor ordinii” apare şi timpul liber. Observ cu un zel fanatic orice manifestare a timpului liber; cum vâră un muncitor în buzunar plicul cu salarul şi se urcă pe motocicletă, cum un funcţionar de la bursă lasă definitiv receptorul în furcă, îşi pune carnetul de notiţe în sertar şi apoi închide, cum o vânzătoare de la băcănie îşi dă jos şorţul, îşi spală mâinile, se piaptănă şi se rujează în faţa oglinzii, îşi ia mănuşile – şi s-a şi dus; totul e atât de omenesc, încât zise pare că eu sunt un neom, pentru că nu pot face altceva decât să prezint timpul liber în numerele mele. Am discutat cu Marie dacă şi animalele au seri libere, o vacă care rumegă, sau un măgar care stă priponit lângă un gard. Ea spuse că animale care să lucreze şi să aibă seri libere i se pare o blasfemie. Somnul ar fi ceva asemănător cu timpul liber, o asemănare izbitoare între om şi animal, dar cred că timpul liber există doar dacă-i trăieşti conştient, ca atare. Chiar şi medicii îl au iar mai nou şi preoţii. Asta mă scoate din sărite pentru că n-ar trebui să-i aibă şi ar trebui să-i înţeleagă pe artişti. Nu e nevoie să înţeleagă ceva despre artă, despre misiunea sau datoria artistului sau alte asemenea absurdităţi, dar ar trebui să aibă habar despre natura artistului. De asemenea, m-am certat adesea cu Marie, dacă Dumnezeu avea sau nu timp liber, iar ea a spus că da, a scos Vechiul Testament şi mi-a citit din cartea despre Facere: în ziua a şaptea Dumnezeu s-a odihnit. Eu o contraziceam cu Noul Testament, că era posibil ca Dumnezeu din Vechiul Testament să se fi odihnit, dar un Cristos care să facă acelaşi lucru mi se părea de neînchipuit. Marie păli când auzi asta, dar spuse şi ea că imaginea unui Cristos care se odihnea i se părea a fi blasfemică, şi că participase la sărbători, dar nu avusese timp liber pentru odihnă.

Pot dormi ca un animal, de cele mai multe ori fără să visez, adeseori doar cinci minute şi totuşi am impresia că dormisem o eternitate, ca şi cum mi-aş fi vârât capul printr-un zid în spatele căruia se găseşte infinitul întunecos, uitarea şi veşnica odihnă, şi acel lucru la care se gândea Henriette când arunca dintr-odată racheta din mână, scăpa lingura în supă sau zvârlea cu o mişcare bruscă cărţile de joc în foc, adică la nimic. Am întrebat-o o dată la ce se gândeşte, când i se întâmpla aşa ceva, iar ea se miră

— Nu ştii, într-adevăr?

— Nu, am spus eu, şi ea spuse încet

— La nimic, nu mă gândesc la nimic.

I-am răspuns că nu se poate să nu te gândeşti la nimic, dar ea zise

— Ba da, se poate, deodată mă simt cu desăvârşire golită şi totuşi ca şi cum aş fi beată, şi aş vrea să-mi pot arunca şi pantofii şi hainele – să fiu fără niciun fel de balast.

Mai spunea că senzaţia era copleşitoare şi că o aştepta mereu, dar că nu venea niciodată când o aştepta, ci întotdeauna pe neaşteptate, şi că e ea o eternitate. I se întâmplase uneori şi la şcoală; îmi aduc aminte de conversaţia agitată a mamei mele cu diriginta şi expresia

— Da, da, histerie, acesta e cuvântul. Vă rog s-o pedepsiţi aspru.

Uneori am o senzaţie asemănătoare de gol minunat în timp ce joc „Nu te supăra, frate", dacă durează mai mult de trei-patru ore; chiar şi doar sunetele, ţăcănitul zarului, mutatul pionilor, zgomotul căderii unui pion. Am izbutit s-o fac pe Marie, deşi înclina mai mult spre şah, să se îndrăgostească de-a dreptul de jocul ăsta. Era ca un narcotic pentru noi. Jucam uneori cinci-şase ore în şir, iar chelnerii şi cameristele care ne aduceau ceai şi cafea în cameră aveau aceeaşi expresie întipărită pe faţă, un amestec de frică şi furie, ca şi mama, când Henriette era cuprinsă de stările ei, şi uneori spuneau ceea ce spuseseră oamenii din autobuz, pe când mă întorceam de la Marie

— E de necrezut!

Marie născoci un foarte complicat sistem de notare cu puncte: după felul în care erai scos din joc sau îl scoteai pe celălalt, primeai puncte; se dezvolta cu încetul un tabel interesant, şi i-am cumpărat un creion cu patru culori, pentru că în felul ăsta putea marca mai bine valorile pasive şi pe cele active, cum le spunea ea. Uneori jucam şi în timpul călătoriilor lungi cu trenul spre mirarea călătorilor serioşi, până când am observat că Marie juca cu mine doar pentru a-mi face plăcere, pentru a mă linişti şi pentru a procura o destindere „sufletului meu de artist". Nu mai juca cu interes şi totul începuse acum câteva luni, când am şovăit să merg la Bonn, deşi nu aveam cinci zile în şir nicio reprezentaţie. Nu voiam să merg la Bonn. Mi-era frică de cerc, mi-era frică să-i întâlnesc pe Le», dar Marie spunea mereu că trebuie să respire „aer catolic". I-am amintit cum călătorisem după prima seară petrecută acolo, de la Bonn la Köln, obosiţi, nenorociţi şi dărâmaţi, şi cum îmi

spusese tot timpul în tren „Ești atât de drăguț, atât de drăguț”, apoi cum adormise cu capul pe umărul meu. Trezindu-se doar uneori, când conductorul striga numele staţiilor: Sechtem, Walberberg, Brühl, Kalscheuren – de fiecare dată se ghemuia puţin, tresărea. Eu îi apăsam din nou capul pe umărul meu, iar când am coborât la gara de vest din Köln, spusese „Mai bine am fi mers la cinematograf”.

I-am amintit de toate lucrurile astea când a început să vorbească despre aerul catolic pe care ar fi dorit să-i respire, și i-am propus să mergem la film, la dans, să jucăm „Nu te supăra, frate”, dar ea clătină doar din cap și plecă apoi singură la Bonn. Nu pot să-mi imaginez ce ar putea să însemne aerul catolic. Ne găseam totuşi la Osnabrück, și chiar atât de necatolic nu putea fi nici acolo aerul.

11.

M-am dus în baie, Am turnat puţin din sărurile de baie lăsate de Monika Silvs în vană și am dat drumul robinetului pentru apă caldă. Baia e aproape la fel de bună ca somnul, la fel cum somnul e la fel de bun ca „lucrul acela”. Marie îl numise astfel, și-mi vin mereu în minte cuvintele ei. Nu-mi pot imagina de loc că Marie face „lucrul acela” cu Zupfner, fantezia mea este pur și simplu prea limitată pentru așa ceva, la fel cum n-am fost niciodată cu adevărat ispitit să răscolesc prin lenjeria Mariei, îmi puteam imagina doar că juca cu Zupfner „Nu te supăra, frate”, și asta mă scotea din sărite. Nimic din ceea ce făcusem noi împreună n-ar fi trebuit să facă cu el, fără să aibă impresia că e o trădătoare sau o târfă. N-ar fi avut voie nici măcar să-i ungă cu unt chiflele. Când mă gândesc că ar putea să-i ia ţigara din scrumieră și s-o fumeze ea mai departe, îmi vine să înnebunesc, iar faptul că el nu fuma și că ea probabil juca doar șah cu el, nu era o consolare. Ceva trebuia să facă împreună, fie să danseze sau să joace cărţi, fie să-i citească el ei sau ea lui; trebuia de asemenea să vorbească, despre vreme sau despre bani.

Doar să gătească putea pentru el, fără să fie obligată să se gânde, ască tot timpul la mine, pentru că o făcuse foarte rar pentru imine, și deci n-ar fi fost neapărat trădare sau preacurvie. L-aș fi chemat cu plăcere pe Sommerwild la telefon, dar era prea devreme, pentru că îmi

propusesem să-i scol dan somn la ora două şi jumătate noaptea şi să mă întreţin amănunţit cu el despre artă. Opt seara era o oră prea cumsecade ca să-i sun şi să-i întreb cu câte principii ale ondinei o înfundase deja pe Marie, şi ce fel de răsplată urma să primească de la Zupfner: un crucifix din secolul treisprezece, sau o madonă renană din paisprezece. Mă gândeam de asemenea în ce fel să procedez ea să-i omor. Esteţii trebuie omorâţi cu obiecte valoroase de artă, ca murind să se mai poată încă enerva de distrugerea unui obiect preţios. O statuie a Madonei n-ar fi fost destul de scumpă şi prea solidă, şi ar fi putut muri având consolarea că Madona a fost salvată, iar o pictură nu e destul de grea, poate cel mult rama, şi asta i-ar da din nou mângâierea că pânza n-a fost distrusă. Aş fi putut să răzuiesc vopseaua de pe o pictură valoroasă şi să-i sugrum apoi cu pânza; n-ar fi o crimă perfectă, dar ar fi o moarte perfectă pentru un estet, în afară de asta, nu e chiar atât de uşor să trimiţi un flăcău atât de sănătos în veşnicie; Sommerwild e înalt şi zvelt, o „apariţie demnă" cu părul alb şi „binevoitoare", e alpinist şi e mândru că a luat parte la cele două războaie mondiale, că a primit distincţia de argint ca sportiv. Un adversar dârz şi bine antrenat. Trebuia să fac neapărat rost de un obiect preţios de metal, din bronz sau aur, poate chiar din marmoră, dar mi-era peste mână să plec mai întâi la Roma şi să fur ceva din muzeele Vaticanului.

În timp ce apa curgea în baie, mi-a venit în minte Blothert, un important membru al cercului, pe care-l văzusem doar de două ori. Întruchipa ceea ce ar fi putut fi numit „adversarul de dreapta" al lui Kinkel, politician ca şi acesta, dar cu o „altă platformă şi venind din alte sfere"; pentru el, Zupfner era ceea ce era Fredebeul pentru Kinkel, un fel de înlocuitor şi „moştenitor spiritual", dar ar fi avut tot atâta rost să-i sun pe Blothert, cât dată aş cere ajutor de la pereţii camerei mele. Singurul lutru care-l făcea să dea oarecare semne de viaţă erau madonele baroce ale lui Kinkel. Le compara cu ale lui, într-un fel care-mi arăta cât de mult se urăsc reciproc. Era preşedinte undeva, unde Kinkel ar fi dorit să fie, şi se tutui au de pe vremea când învăţaseră la aceeaşi şcoală. M-am speriat în amândouă ocaziile în care l-am văzut pe Blothert. E potrivit de înalt, blond, şi arată de douăzeci şi cinci de ani; dacă te uitai la el rânjea, şi înainte de a spune ceva scrâşnea din dinţi o jumătate de minut, iar din patru cuvinte pe care le rostea două era

„cancelarul” și „catolon” – pe urmă observai dintr-odată că avea peste cincizeci de ani și că arăta ca un absolvent de liceu îmbătrânit din cauza cine știe căror dificultăți misterioase. O apariție stranie. Uneori avea convulsii când rostea câteva cuvinte, începea să se bâlbâie și spunea: „ca… ca… ca…” sau „c… c… c… Iar mie mi se făcea milă de el, și, în sfârșit, scuipa și restul cuvintelor „ncelar” sau „atolon”. Marie îmi spusese că era… Senzațional de inteligentă N-am avut niciodată vreo confirmare a afirmației ăsteia și doar cu o singură ocazie l-am auzit rostind mai mult decât douăzeci de cuvinte, anume atunci când se discutase despre pedeapsa cu moartea. Era „fără niciun fel de rezerve” pentru ea și ceea ce m-a mirat atunci era că nu se prefăcea că vrea contrariul. Vorbea cu fața iluminată de triumf, lupta cu „ca… ca”-urile lui și suna ca și cum eu fiecare „ca”, i-ar fi tăiat cuiva capul. Se uita uneori la mine, întotdeauna cu o uimire de parcă abia și-ar fi înghițit un „de necrezut”, dar nu se putea stăpâni să nu clatine din cap. Cred că unul care nu e catolic nici nu există măcar pentru el. Îmi imaginez că dacă ar fi introdusă pedeapsa cu moartea, ar începe să pledeze ea toți necatolicii să fie executați. Avea o soție, copii și un telefon. Apoi m-am gândit că ar fi mai bine s-o chem din nou pe mama. Blothert îmi venise în minte pentru că mă gândisem la Marie. Probabil că are intrare liberă la ei, are legături și cu Asociația generală, și gândul că el este unul dintre obișnuiții casei îmi făcu frică. Mi-e foarte dragă, și vorbele rostite de ea: „Trebuie să mă duc pe drumul care mi-a fost hărăzit” trebuiau înțelese ca motoul unei creștine din antichitate, care se lasă azvârlită fiarelor. Mă gândeam și la Monika Silvs, și știam că voi accepta odată milostivenia ei. Era atât de drăgălașă și bună și mi se părea că e potrivită în cercul ăla și mai puțin decât Marie. Fie că trebăluia prin bucătărie – îi ajutasem și ei o dată să facă sandvișuri – fie că zâmbea, dansa sau desena, totul era de la sine înțeles, chiar dacă tablourile ei nu-mi plăceau. Îl ascultase prea mult timp pe Sommerwild vorbind despre bunăvestiri și credință, așa că picta aproape numai madone. Voi încerca s-o fac să renunțe la asta. Nu poate nimeni reuși așa ceva, chiar dacă credința ți-e tare și pictezi bine. Ar trebui să lase pictarea madonelor copiilor sau călugărilor foarte credincioși, care n-au impresia că sunt artiști. Am început să mă gândesc dacă voi reuși s-o conving pe Monika să renunțe la madone. Nu-i o diletantă, e încă tânără, are douăzeci și doi sau douăzeci și trei de

ani, e cu siguranță fecioară și asta îmi inspiră parcă frică. Mi-a venit gândul îngrozitor că în planurile catolicilor eu trebuia să joc pentru ea rolul lui Siegfried. Ar trăi cu mine câțiva ani, ar fi drăguță, până când principiile ordine iar intra în acțiune, apoi s-ar întoarce la Bonn și s-ar căsători cu von Severa. M-am înroșit la gândul ăsta. Și ă-am dat la o parte. Monika era atât de drăguță și nu voiam să fac din ea obiectul unor gânduri nedemne. Dacă voiam să fim împreună, trebuia să i-l scot din cap pe Sommerwild, leul ăsta de salon, care arată aproape ca tatăl meu. Numai că tatăl meu nu are altă pretenție decât că e un exploatator semiuman și se mulțumește cu atât. În ce-i privește pe Sommerwild, am mereu impresia că ar putea să fie tot atât de bine director al unei stațiuni balneare sau al unei filarmonici, manager pentru *public relations la o fa*brică de încălțăminte, cântăreț de muzică ușoară, poate chiar redactor al unei reviste „inteligent" întocmite și moderne. În fiecare duminică seara ținea o predică la biserica St. Korbinian. Marie mă târâse și pe mine de două ori acolo. Spectacolul e mai penibil decât ar avea voie să accepte superiorii lui Sommerwild. Mai bine îi citesc pe Rilke, Hofmannsthal și Newman pe fiecare în parte, decât să accept să mi se servească un fel de limonadă dulce din amestecul lor. Am început să transpir în timpul predicii. Sistemul meu nervos vegetativ nu suportă anumite forme ale manifestărilor nenaturale. Faptul că există ceea ce există, și că e relativ ceea ce e relativ – asemenea expresii îmi fac frică. Ascult mai cu plăcere un nenorocit de pastor grăsan care vorbește de la amvon despre adevărurile de neînțeles ale religiei ăsteia, și care nu-și imaginează că e „literă de evanghelie" ceea ce spune… Marie se întristase că nu-mi plăcuse nimic din predicile lui Sommerwild. Îndeosebi chinuitor a fost că după predică ne-am dus la o cafenea din apropierea bisericii St. Korbinian, care s-a umplut de oameni cu pretenții artistice, venind de la predica lui Sommerwild. Apoi veni și el, se formă un fel de cerc în jurul lui, în care am fost atrași și noi, și tot ceea ce spusese de la amvon, a mai fost rumegat încă de două, trei sau patru ori. O tânără artistă, frumoasă ca o cadră, cu păr lung, auriu, cu o față de înger, despre care Marie îmi șoptise că e convertită „pe trei sferturi", era cât pe ce să-i sărute picioarele lui Sommerwild. Și cred că el n-ar fi împiedicat-o.

Am închis robinetul la baie, mi-am scos vestonul, cămașa și tricoul aruncându-le într-un colț și eram gata să intru în cadă, când a sunat telefonul. Cunosc doar un singur om care poate face telefonul să sune atât de vital și viril: agentul meu, Zohnerer. Vorbește atât de lipit de receptor, încât de fiecare dată mi-e frică să nu mă scuipe. Când vrea să-mi spună ceva amabil, începe convorbirea cu

— Ieri ați fost minunat!

Asta o spune doar așa, fără să știe dacă am fost într-adevăr sau nu minunat; dacă vrea însă să-mi spună lucruri neplăcute, începe cu

— Ascultați-mă, Schnier, nu sunteți Chaplin!

Prin asta nu înțelege că n-aș fi un clovn tot atât de bun ca Chaplin, ci doar că nu sunt destul de renumit ca să-mi pot permite lucruri care pe el îl enervează. Astăzi cred că nu avea de spus nici măcar lucruri neplăcute și nici nu va prevesti apropiatul sfârșit al lumii, așa cum făcea întotdeauna când contramandam un spectacol. Nu va aminti nici măcar de „histeria contramandării". Desigur, spectacolele fuseseră contramandate și la Offenbach, Bamberg și Nürnberg, și probabil că-mi va spune la cât se ridică deficitul din contul meu. Telefonul suna mai departe, viguros, viril, vital și era cât pe, ce să arunc peste el o pernă de divan; mi-am îmbrăcat însă halatul de baie, am intrat în cameră și m-am oprit în fața telefonului care suna. Managerii au nervi și echilibru, expresii ca „sensibilitatea sufletului de artist" sunt pentru ei la fel ea „Fabrica de bere din Dortmund" și ori cât ai încerca să vorbești serios cu ei despre artă și artiști înseamnă să-ți răcești gura de pomană. De asemenea, ei știu că până și artistul cel mai lipsit de conștiință are de o mie de ori mai multă conștiință decât un manager, însă mai știu și că posedă o armă împotriva căreia nu poate lupta nimeni: siguranța că un artist nu poate face altceva decât tocmai ceea ce face: să picteze tablouri, să colinde țara ca simplu clovn, să cânte sau să sculpteze în piatră sau granit „lucruri care să rămână". Un artist seamănă cu o femeie care nu știe altceva decât să iubească și care cedează oricărui măgar de bărbat care o dorește. Artiștii și femeile sunt și cei mai ușor de exploatat, și orice manager are în el între unul și nouăzeci și nouă procente dintr-un proxenet. Felul cum suna la telefon era tipic pentru un proxenet. Bineînțeles că aflase de la Kostert când plecasem de la

Bochum şi ştia cu precizie că eram acasă. Mi-am strâns halatul în jurul meu şi am ridicat receptorul, îndată mirosul de bere m-a lovit în faţă.

— Al dracului să fie, Schnier, a spus el, ce înseamnă să mă laşi să aştept atâta?

— Tocmai întreprindeam încercarea modestă de a lua o baie, i-am replicat; nu e asta oare în spiritul contractului?

— Umorul dumneavoastră nu poate fi decât din acela de sub spânzurătoare.

— Unde-i laţul, am întrebat, se leagănă deja?

— Să lăsăm simbolica, spuse el, să vorbim mai bine despre ceea ce ne interesează.

— Nu eu am început cu simbolurile.

— Tot una e cine a început, răspunse el, probabil că doriţi neapărat să vă sinucideţi ca artist?

— Dragă domnule Zohnerer, i-am spus cu voce scăzută, v-ar deranja foarte mult dacă v-aţi îndepărta puţin faţa de lângă telefon? Respiraţia dumneavoastră mirosind a bere mă izbeşte drept în faţă.

Începu să înjure în argou: „Fante”! „Mamelucule!”, apoi zise

— Obrăznicia v-a rămas neatinsă. Despre ce vorbeam?

— Despre artă, i-am spus, dar dacă aş putea să vă rog, n-ar fi mai bine să vorbim despre afaceri?

— Atunci n-am avea nimic de vorbit împreună, făcu el. Ascultaţi-mă, nu renunţ la dumneavoastră. Mă înţelegeţi?

Din cauza mirării nu puteam răspunde.

— Vă retragem din circulaţie pentru o jumătate de an, apoi vă pun din nou pe picioare. Sper că spusele acelui bleg de la Bochum nu v-au atins prea tare.

— Ba da, i-am spus, deoarece m-a înşelat cu o sticlă de rachiu, şi cu diferenţa dintre clasa a doua şi a întâia pentru călătoria la Bonn.

— E o tâmpenie din partea dumneavoastră că v-aţi amestecat în chestiuni de onorar. Contractul e contract – şi prin accidentul suferit, refuzul de a continua reprezentaţia avea o explicaţie.

— Zohnerer, i-am spus încet, sunteţi într-adevăr atât de uman, sau…

— Fleacuri, făcu el, ţin la dumneavoastră. Dacă n-aţi observat până acum, sunteţi mai prost decât am crezut şi în afară de aceasta,

dumneavoastră mai reprezentaţi ceva din punct de vedere al afacerilor. Renunţaţi la trasul ăsta copilăresc la măsea!

Avea dreptate. Copilăresc era expresia potrivită pentru asta. Replicai

— Mi-a ajutat însă.

— Cum? m-a întrebat.

— Sufletește.

— Fleacuri, a spus el. Să lăsăm sufletul afară din conversaţie. Am putea desigur să dăm Mainz-ul în judecată pentru că a reziliat contractul și cred că am câștiga – dar e mai bine să renunţăm. O jumătate de an pauză – și vă pun din nou pe picioare.

— Dar din ce să trăiesc? am întrebat.

— Na-ți-o bună, spuse el, tata o să vă ajute oricum cele puțin.

— Și dacă n-o face?

— Atunci căutaţi-vă o prietenă drăguță, care să vă întreţină în timpul acesta.

— Mai bine aș călători prin sate și orășele, cu bicicleta, dând reprezentanţii ieftine.

— Vă înșelaţi, spuse el, și în sate și orășele se citesc ziarele, și în prezent nu v-aș putea găsi nici măcar angajamente cu douăzeci de mărci la asociaţiile de tineret.

— Aţi încercat? I-am întrebat.

— Da, spuse el, toată ziua am dat telefoane pentru dumneavoastră. Nu-i nimic de făcut. Nu există nimic mai deprimant pentru oameni decât un clovn care inspiră milă. Ar fi ca un chelner care v-ar aduce berea, venind pe un cărucior pentru invalizi. Vă faceţi fluizii deșarte.

— Dumneavoastră, nu? I-am întrebat.

Tăcu, iar eu continuai

— Am vrut să spun, atunci cum de credeţi că peste o jumătate de an aș putea încerca din nou?

— Poate, a spus el, dar e unica șansă. Poate ar fi mai bine să aștептăm un an întreg.

— Un an, replicai, ştiţi cât durează un an?

— Trei sute șaizeci și cinei de zile, spuse el, și se lipi din nou fără milă de receptor. Mirosul de bere mă scârbea.

— Dar dacă aș încerca sub un alt nume, cu alt nas și cu alte numere? Aș putea cânta la chitară și aș putea face puțină jonglerie.

— Fleacuri, spuse el, cântatul dumneavoastră aduce a urlet, și jongleria e pur diletantism. Numai fleacuri. Aveți calități pentru a fi un clovn bun, poate chiar foarte bun, și vă rog să nu veniți la mine înainte de a fi exersat cel puțin trei luni câte opt ore zilnic. Vin și mă uit la noile dumneavoastră numere – sau pot să fie și vechi, dar antrenați-vă și lăsați la o parte trasul ăsta la măsea prostesc.

Am tăcut. L-am auzit chicotind și trăgând din țigară.

— Căutați-vă din nou un suflet credincios din ăla, cum avea fata care călătorea cu dumneavoastră.

— Suflet credincios! făcui eu.

— Da, întări el, celelalte sunt doar fleacuri. Și nu vă imaginați că ați putea să vă descurcați și fără mine, prezentând numere la niște asociații mizerabile. Trei săptămâni o să meargă, Schnier, puteți să vă prostiți puțin la sărbătorile pompierilor, și apoi să mergeți de jur-împrejur cu pălăria. De îndată ce aflu despre așa ceva, am terminat cu dumneavoastră.

— Câine, ripostai.

— Da, spuse el, sunt cel mai bun câine pe care-l puteți găsi și dacă începeți să acționați pe barbă proprie, sunteți la pământ în cel mult două luni. Mă pricep la afaceri. Mă auziți?

Tăceam.

— Mă auziți, oare? întreabă cu vocea înceată.

— Da, am spus eu.

— Îmi sunteți drag, Schnier, am lucrat bine împreună, altfel nici n-aș duce o convorbire telefonică atât de scumpă cu dumneavoastră.

— E trecut de șapte, am spus eu, și toată afacerea vă costă cam două mărci cincizeci.

— Da, spuse el, poate chiar trei mărci, dar în prezent niciun agent n-ar plăti atâta pentru dumneavoastră. Deci: peste trei luni și cu cel puțin șase numere ireproșabile. Stoarceți din bătrânul dumneavoastră cât puteți mai mult. Salut!

Într-adevăr, închisese. Mai țineam receptorul în mână, am auzit tonul, am așteptat, apoi după o oarecare șovăială am închis. Mă trăsese de câteva ori pe sfoară, dar nu mă mințise niciodată. Într-o vreme, când

valoram probabil două sute cincizeci de mărci pe seară, îmi procurase contracte cu o sută optzeci – şi probabil câştigase frumuşel de pe urma mea. Abia după ce-a închis mi-am dat seama că el era singurul cu care aş fi vorbit mai mult. Ar fi trebuit să-mi dea altă şansă decât aceea de a aştepta o jumătate de an. Poate că s-ar fi găsit un grup care ar fi avut nevoie de unul ca mine, nu sunt greu, nu ameţesc şi aş fi putut să fac, cu puţin antrenament, un pic de acrobatică, sau să mă perfecţionez în scheciuri împreună cu un alt clovn. Marie spusese întotdeauna că am nevoie de un „partner"; atunci numerele nu mi-ar părea atât de plictisitoare. Cu siguranţă că Zohnerer nu se gândise la toate posibilităţile. M-am hotărât să-l chem mai târziu la telefon; m-am dus în baie, am azvârlit halatul de pe mine într-un colţ, apoi restul hainelor, şi m-am urcat în vană. O baie caldă e aproape la fel de bună ea somnul. Chiar şi atunci când aveam bani puţini luam o cameră cu baie. Marie spunea că originea mea e de vină, de-aia sunt atât de pretenţios, dar asta nu-i adevărat. Acasă se făcea economie de apă caldă, aşa după cum se făcea economie la toate. Un duş rece puteam face oricând, dar o baie caldă şi acasă trecea drept risipă şi chiar şi Anna, care mai închidea ochii, era în această privinţă neînduplecată. Probabil că la I.R.9. O baie caldă era socotită păcat de moarte.

Şi în cadă, însă, îmi lipsea Marie. Uneori îmi citea cu voce tare, în timp ce eu stăteam întins în vană, iar ea era în pat. O dată, din Vechiul Testament, istoria lui Solomon şi a reginei din Saba, o altă dată despre lupta fraţilor Macabei, iar din când în când din *Priveşte spre înger* de Thomas Wolfe. Acum zăceam părăsit cu desăvârşire în vana asta idioată, de culoare ruginie. Baia avea dale negre, dar vana, savoniera, mânerul de la duş şi capacul closetului erau ruginii. Îmi lipsea vocea Mariei. Dacă mă gândeam bine, nici măcar din biblie nu putea citi cu Zupfner fără să aibă impresia că e trădătoare sau târfă. Trebuia să se gândească la hotelul din Düsseldorf unde-mi citise despre Solomon şi regina din Saba, până ce adormisem din cauza epuizării. Covoarele verzi din camerele hotelului, părul întunecat al Mariei, vocea ei, şi cum pe urmă mi-a adus o ţigară aprinsă, iar eu am sărutat-o.

Stăteam scufundat în spumă şi mă gândeam la ea. Nu putea face nimic cu el, sau la el acasă, fără să trebuiască să se gândească la mine. Nu putea nici măcar să înşurubeze în prezenţa lui căpăcelul la tubul cu

pasta de dinți. De câte ori nu luasem micul dejun împreună, uneori sărăcăcios, alte ori prea îmbelșugat, în grabă sau pe îndelete, foarte devreme dimineața sau spre amiaz, cu foarte multă marmeladă, sau fără niciun pic! Gândul că lua micul dejun cu Zupfner în fiecare dimineață, exact la aceeași oră, înainte ca el să se urce în mașină și să meargă la biroul lui catolic, mă făcu aproape credincios. Mă rugai ca asta să nu se mai întâmple niciodată, adică micul dejun împreună cu Zupfner. Am încercat să mi-l imaginez și pe Zupfner: părul castaniu, pielea albă, ținuta dreaptă, un fel de Alcibiade al catolicismului german, doar că mai puțin ușuratic. După cum spunea Kinkel, el stătea „de fapt, la mijloc, dar mai mult spre dreapta decât spre stânga". Acest stat la stânga sau la dreapta era una dintre temele lor favorite de discuție. Și ca să fiu cinstit, ar fi trebuit să-i adaug și pe Zupfner la cei patru catolici, care îmi par ca atare: papa Ioan, Alee Guiness, Marie, Gregory – și Zupfner. Bineînțeles, cu toată posibila îndrăgostire, avusese o mare importanță pentru el faptul că putea s-a salveze pe Marie dintr-o situație păcătoasă, aducând-o într-una fără păcat. Ținutul ăla prostesc de mână nu fusese probabil nimic serios. Discutasem cu Marie despre asta; ea se înroșise, dar într-un fel drăgălaș, și îmi spusese că „multe contribuiseră la această prietenie"; amândoi tații lor fuseseră persecutați de naziști, pe urmă faptul că erau catolici și „felul lui de a fi, știi tu. Și acum țin la el".

Am lăsat să se scurgă o parte din apa care se răcise, dădui drumul la cea caldă din nou și mai dizolvai puțin din sărurile de baie. Gândul îmi zbură la tatăl meu, care este și el angrenat în producerea lor. Dacă-mi cumpăr țigări, săpun, hârtie de scris, înghețată pe băț sau cârnați, tatăl meu este și el amestecat peste tot, ca om de afaceri. Cred că are o contribuție și la cei doi centimetri și jumătate de pastă de dinți pe care-i întrebuințez uneori. Despre bani, însă, nu era îngăduit să se discute la noi acasă. Când Anna voia să-i vorbească mamei mele în legătură cu cheltuielile și să-i arate registrele de socoteli, mama exclama întotdeauna „Să vorbești despre bani – ce lucru groaznic!" Acceptă din când în când câte un diftong *ea,* însă îl rostește foarte apropiat de e.

Primeam doar foarte puțini bani de buzunar. Din fericire, aveam o mulțime de rubedenii – dacă îi chemai pe toți, veneau cincizeci-șaizeci de unchi și mătuși – și unii dintre ei erau foarte drăguți și ne dădeau din

când în când câte un ban de buzunar, pentru că zgârcenia mamei devenise proverbială. Ca să pună capac la toate, mama mamei mele fusese nobilă, o von Hohenbrode, și tatăl meu are și acum impresia că i s-a făcut o deosebită cinste fiind acceptat ca ginere, deși socrul său se numea Tühler, și doar soacra lui era născută von Hohenbrode. Germanii sunt și mai dornici de titluri astăzi decât în 1910. Chiar oamenii consideraţi inteligenţi se dau în vânt după cunoştinţe cu nobili. Ar fi trebuit să atrag atenţia Comitetului central al mamei și asupra chestiunii ăsteia. La urma urmei, e o problemă rasială. Chiar și un om. Atât de raţional ca bunicul nu poate trece peste faptul că familia Schnier trebuia să fie înnobilată în anul 1918 și că „pentru a spune așa” și fusese, dacă ne-am lua după acte, dar pe urmă, în momentul hotărâtor, kaiserutl, care ar fi trebuit să semneze decretul, abdicase, și avusese probabil alte griji, dacă a avut vreodată într-adevăr griji. Această istorie cu „aproape-înnobilarea” familiei Schnier e povestită și acum, după aproape o jumătate de secol, la toate ocaziile!

— Decretul a fost găsit în mapa de scris a Maiestăţii Sale, spune mereu tatăl meu.

Mă mir că încă nu s-a găsit nimeni să plece la Doorn și să dea documentul la semnat. Eu aș fi trimis acolo un sol călare; în felul ăsta lucrul ar fi fost rezolvat așa cum se cuvine.

Mă gândeam la Marie, care despacheta geamantanul în timp ce eu stăteam în cadă. Cum zăbovea în faţa oglinzii, cum își scotea mănușile și-și netezea părul; cum scotea umerașele, cum așeza pe ele hainele și le punea din nou în dulap; auzeam parcă zgomotul pe care-l făceau pe bara de metal. Pe urmă pantofii, zgomotul ușor al tocurilor, acela mai înfundat al tălpilor și cum așeza tuburile, sticluţele și borcănașele pe placa de sticlă a măsuţei de toaletă; borcanul cel mare cu cremă, sau flaconul îngust cu lac de unghii, pudriera, și zgomotul metalic iscat când punea pe placă tubul de ruj.

Am observat dintr-odată că începusem să plâng în timp ce stăteam în vană, și făcui o descoperire senzaţională din punct de vedere fizic: lacrimile îmi erau reci. Altă dată erau întotdeauna calde, și în lunile din urmă vărsasem adeseori lacrimi fierbinţi când eram beat. Mă gândeam și la Henriette, la tatăl meu, la Leo cel convertit și mă miram că încă nu mă chemase la telefon.

12.

La Osnabrück îmi spusese pentru prima oară că îi e frică de mine, atunci când am refuzat să mă duc la Bonn, iar ea insista să plecăm neapărat, ca să poată respira „aer catolic”. Expresia asta nu mi-a plăcut de loc și i-am spus că sunt și la Osnabrück destui catolici, dar ea mi-a răspuns că n-o înțeleg și că nici nu vreau s-o înțeleg. Ne aflam de două zile la Osnabrück, între două angajamente, și mai aveam trei zile înaintea noastră. Ploua încă de dimineaţă, la cinematografe nu era niciun film care ne-ar fi putut interesa şi nici măcar nu încercasem să-i propun să jucăm „Nu te supăra, frate”. Când îi propusesem asta cu o zi înainte, făcuse o figură ca de bonă care caută să se stăpânească în faţa copiilor.

Marie citea în pat, eu stăteam fumând la fereastră şi mă uitam la Hamburger Strasse, la piaţa gării şi la oamenii care fugeau din clădirea gării la tramvaiele staţionate acolo. Nu puteam face nici „lucru acela”, deoarece Marie era bolnavă. Nu avusese un avort, dar ceva cam în felul ăsta. Nu putusem afla precis ce, şi nimeni nu-mi putuse, da vreo lămurire. Crezuse în orice caz că e însărcinată, acum nu mai era şi stătuse câteva ore la spital în dimineaţa aia. Era palidă, obosită şi nervoasă şi eu îi spusesem că sigur nu era bine pentru ea să facă o călătorie atât de lungă cu trenul. Aş fi vrut să ştiu dacă avea cumva dureri, dar ea nu-mi spunea nimic, plângea doar în răstimpuri, într-un fel nervos pe care nu i-l cunoşteam.

Am văzut un copil urcând strada din partea stângă spre piaţa gării, era ud leoarcă, şi ţinea deschis în faţa lui ghiozdanul care şiroia de apă. Ridicase capacul ghiozdanului şi-l purta cu o astfel de expresie a feţei, cum mai văzusem doar în tablourile cu cei trei magi care aduc copilului Iisus tămâie, aur şi smirnă. Aproape că puteam vedea coperţile ude, deja dezlipite. Expresia feţei lui mi-a adus aminte de Henriette: dăruire, uitare de sine şi sfinţenie. Marie m-a întrebat din pat

— La ce te gândeşti?

— La nimic, i-am spus.

L-am mai văzut pe copil traversând încet piaţa gării, apoi a dispărut în gară. Mi s-a făcut frică pentru el; va trebui să sufere amarnic,

cinci minute pentru acest sfert de ceas plin de sfinţenie: o mamă agasată, un tată îngrijorat, iar în casă nu vor fi bani pentru cărţi şi caiete noi.

— La ce te gândeşti? m-a întrebat Marie din nou.

Am vrut din nou să-i răspund că la nimic, apoi mi-a venit în minte copilul şi i-am povestit la ce mă gândeam, cum va ajunge copilul acasă, într-un sat oarecare din apropiere şi cum probabil va minţi, pentru că nimeni n-ar putea crede ceea ce făcuse el cu adevărat. Va spune că a alunecat şi că geanta îi căzuse într-o baltă, sau că a lăsat-o pentru câteva clipe din mână, chiar sub o streaşină, şi dintr-odată un şuvoi de apă se revărsase în geantă. I-am povestit toate acestea Mariei cu o voce stinsă şi monotonă, iar ea spuse din pat

— Ce înseamnă asta? De ce-mi povesteşti asemenea prostii?

— Pentru că ăsta era lucrul la care mă gândeam atunci când m-ai întrebat.

N-a crezut niciun cuvânt din povestea cu copilul, iar eu m-am supărat. Nu ne minţisem niciodată. M-am înfuriat atât de tare, încât am obligat-o să se scoale din pat, să-şi ia pantofii şi să coboare cu mine în gară. În grabă am uitat să iau umbrela, ne-am udat până la piele, iar în gară n-am mai găsit băiatul. Am trecut prin sala de aşteptare, chiar şi la Misiunea gării şi în cele din urmă l-am întrebat pe funcţionarul de la ieşire, dacă a plecat nu de mult un tren. El a spus că da, plecase acum două minute, un tren spre Bohmte. Dar când l-am întrebat dacă văzuse un băiat ud leoarcă cu părul blond, atât şi atât de înalt, deveni bănuitor şi întrebă:

— Ce înseamnă asta? A făcut ceva rău?

— Nu, am spus, vreau doar să ştiu dacă a plecat cu trenul acesta.

Amândoi eram uzi, şi Marie şi eu, iar el ne măsura bănuitor de sus până jos.

— Sunteţi din ţinutul Rinului? ne-a întrebat.

Suna de parcă m-ar fi întrebat dacă aveam cazier.

— Da, am spus eu.

— Informaţii de felul acesta pot da doar cu aprobarea superiorilor mei, spuse el.

Era sigur că avusese neplăceri cu cei din ţinutul Rinului, probabil la militărie. Cunoscusem odată un muncitor de la teatru, care fusese

înşelat la armată de către un berlinez şi care de atunci îi trata pe berlinezi şi berlineze ca pe duşmanii lui personali. Odată, când o artistă din Berlin trebuia să intre în scenă, a stins brusc luminile; artista s-a împiedicat şi şi-a rupt un picior. Faptul n-a putut fi dovedit însă niciodată şi s-a spus că a avut loc un scurt-circuit, dar eu sunt sigur că muncitorul acela a stins lumina doar fiindcă fata era din Berlin şi pentru că fusese înşelat cândva la armată, de un berlinez. Funcţionarul de la gara din Osnabrück se uita la mine cu o figură care aproape că-mi făcea frică.

— Am pariat cu această doamnă, am spus eu, e vorba de un pariu.

Era neadevărat, mințeam, și oricine poate observa imediat dacă mint.

— Așa deci, spuse el, e vorba de un pariu. Când încep cei din ţinutul Rinului cu pariurile…

Nu mai era nimic de făcut. Un moment m-am gândit să iau un taxi până la Bohmte, să aşteptăm acolo, în gară, sosirea trenului şi să-i vedem pe băiat coborând. Dar se putea întâmpla ca el să coboare într-un sat înainte sau după Bohmte. Eram uzi până la piele şi tremuram de frig când ne-am reîntors la hotel. Am dus-o pe Marie la cârciuma de jos; m-am apropiat de tejghea, am cuprins-o cu un braţ pe Marie şi am comandat coniac. Cârciumarul, care era în acelaşi timp şi proprietarul hotelului, s-a uitat la noi de parcă ar fi vrut să cheme poliția. Cu o zi înainte jucasem ore în şir „Nu te supăra, frate”, comandând sandvişuri cu şuncă şi ceai, iar dimineaţa Marie se dusese la spital şi se întorsese apoi palidă acasă. Ne aşeză astfel paharele încât o parte din conţinutul lor se vărsă, şi se uită ostentativ pe lângă noi.

— Nu mă crezi, am întrebat-o pe Marie, în chestia aceea cu băiatul?

— Ba da, spuse ea, te cred.

O spusese însă din milă, nu pentru că m-ar fi crezut cu adevărat, iar eu m-am înfuriat, pentru că nu aveam curajul să-i apostrofez pe cârciumar că ne vărsase coniacul. Lângă noi stătea un tip solid, care-şi sorbea berea plescăind din buze. După fiecare sorbitură, îşi ştergea cu limba spuma de pe gură şi se uita la mine, ca şi cum ar fi vrut să înceapă o conversaţie. Îmi era groază de aşa ceva, adică să intru în vorbă cu nemţi semibeţi de o vârstă anumită; vorbesc doar despre război, cred

că a fost totuși minunat, și dacă s-au îmbătat de-a binelea, iese la iveală și faptul că sunt ucigași și găsesc că totul e doar „pe jumătate atât de rău cum se crede”. Marie tremura de frig și se uită la mine clătinând din cap când am împins paharele goale pe tejgheaua nichelată spre cârciumar. M-am simțit ușurat, pentru că, de data asta le-a umplut cu grijă, fără să mai verse din ele. M-am simțit eliberat de apăsarea de a mă simți laș. Tipul de lângă noi își sorbise berea și începu să vorbească de unul singur.

— În patruzeci și patru, spuse el, beam berea și coniacul cu găleata – în patruzeci și patru, cu găleata, restul l-am vărsat pe stradă și l-am aruncat în… nicio picătură pentru urechile pleoștite!

Râse.

— Nicio picătură!

Când am împins încă o dată paharele peste tejghea, cârciumarul umplu doar unul, apoi se uită întrebător la mine înainte de a-i umple și pe al doilea, și abia atunci am observat că Marie plecase. Am dat din cap și el l-a umplut și pe al doilea. Le-am golit pe amândouă și astăzi îmi pare bine că am reușit pe urmă să plec de acolo.

— Marie stătea pe pat plângând; când i-am pus mâna pe frunte, mi-a dat-o la o parte încet, cu blândețe, totuși mi-a îndepărtat-o. M-am așezat lângă ea, i-am luat mâna, iar ea nu și-a retras-o. M-am simțit fericit. Afară se întunecase, iar eu am rămas o oră lângă ea pe pat și i-am ținut mâna, înainte de a începe să vorbesc. Am vorbit în șoaptă, i-am povestit încă o dată întâmplarea cu băiatul, iar ea mi-a strâns mâna ca și cum ar fi vrut să-mi zică: da, te cred. Am rugat-o să-mi povestească mai pe larg ce se întâmplase cu ea la spital, dar ea spuse că era vorba de ceva „femeiesc, fără nicio noimă, dar îngrozitor”. Expresia „femeiesc” mă îngrozi. Sună pentru mine extrem de misterios, pentru că sunt complet neștiutor în astfel de lucruri. Eram deja de trei ani împreună cu Marie când am aflat prima dată ceva despre lucrurile astea. Știam bineînțeles cum nasc femeile copii, dar nu cunoșteam de loc amănuntele. Aveam douăzeci și patru de ani, și Marie era deja de trei ani femeia mea, când am aflat pentru prima dată despre lucrurile astea. Marie râsese atunci, observând cât de neștiutor eram. Îmi strângea capul la pieptul ei și spunea mereu „Ești scump, cu adevărat scump! Al doilea om care-mi povestise câte ceva în legătură cu lucrurile astea fusese Karl Emonds,

colegul meu de școală, care avea tot felul de tabele îngrozitoare, cuprinzând perioadele când nu pot fi concepuți copii.

Mai târziu, am plecat pentru Marie la farmacie, i-am adus un somnifer și am rămas lângă patul ei până ce adormi. Nici până astăzi nu știu ce se petrecuse cu ea și ce fel de complicații se întâmplaseră. În dimineața următoare m-am dus la biblioteca orășenească, am citit într-un lexicon tot ce am putut găsi despre treburile de felul ăsta și m-am simțit ușurat. Spre amiază Marie a plecat singură la Bonn, doar cu o sacoșă în mână. N-a mai amintit nimic despre faptul că ar fi bine să plec și eu. Spusese doar „Ne întâlnim din nou, poimâine, la Frankfurt".

După masă, când a venit poliția de moravuri, am fost fericit că Marie plecase, deși tocmai pentru că plecase era deosebit de penibil pentru mine. Presupun că proprietarul ne denunțase. O prezentam pe Marie peste tot drept nevasta mea și avusesem doar în două-trei rânduri greutăți din cauza asta. La Osnabrück însă a fost de-a dreptul penibil. Au venit o funcționară și un funcționar în civil, foarte politicoși, corecți, dar într-un fel care le fusese impus tocmai pentru a crea impresia de „plăcut". Unele forme de politețe la polițiști îmi sunt din cale afară de neplăcute. Funcționara era drăguță, cochet fardată și luă loc numai după ce o poftii eu, luă chiar și o țigară, în timp ce colegul ei scotocea din priviri camera, „pe neobservate".

— Domnișoara Derkum nu mai e la dumneavoastră?

— Nu, am spus eu, a plecat, ne întâlnim din nou poimâine la Frankfurt.

— Sunteți artist?

Am spus da, deși nu e adevărat, dar m-am gândit că e mai simplu să spun da.

— Trebuie să ne înțelegeți, spuse funcționara, este necesar să facem anumite investigații atunci când o călătoare suferă de o boală care – ea tuși ușor – provoacă avortul.

— Înțeleg foarte bine, am spus eu, deși nu citisem nimic în lexicon despre asemenea boli.

Funcționarul refuzase să „se așeze, fusese politicos și se uita mai departe „pe neobservate" împrejurul lui.

— Adresa dumneavoastră de acasă? mă întrebă femeia.

I-am dat adresa noastră de la Bonn. Ea se ridică, colegul ei aruncă o privire spre dulapul deschis.

— Sunt rochiile domnișoarei Derkum? întrebă el.

— Da, i-am răspuns.

Privi „semnificativ” la colega sa, ea dădu din umeri, pe urmă şi el, se uită atent la covor, se aplecă pentru a cerceta o pată, apoi căută spre mine, ca şi cum s-ar fi aşteptat să mărturisesc acum crima pe care o comisesem. Pe urmă au plecat. Au fost până la capăt extrem de politicoşi. Îndată ce au plecat, mi-am împachetat în grabă geamantanul, am cerut nota de plată, am chemat un hamal de la gară şi am plecat cu primul tren. Am plătit la hotel chiar şi pentru noaptea care urma. În timp ce împachetam, am observat pe prosopul Mariei pete de sânge. Încă şi pe peron, înainte de a mă urca în trenul de Frankfurt, îmi era teamă să nu simt dintr-odată o mână pe umăr şi cum o voce politicoasă îmi spune „Mărturiseşti?” Aş fi mărturisit orice. Era după miezul nopţii când am trecut prin Bonn. Nici nu mi-a trecut prin minte să cobor.

Am călătorit până la Frankfurt, unde am ajuns spre ora patru dimineaţa. Am tras la un hotel mult prea scump şi am chemat-o imediat la telefon pe Marie la Bonn. Îmi era frică că s-ar fi putut să nu fie acasă, dar ea veni imediat la telefon şi spuse.

— Hans, Doamne-ţi mulţumesc că mă chemi la telefon, am fost îngrijorată pentru tine.

— Ai fost îngrijorată?

— Da, spuse ea, te-am sunat la Osnabrück şi de acolo mi s-a spus că ai plecat. Vin imediat la Frankfurt, chiar acum.

Am făcut o baie, am cerut micul dejun în cameră, am adormit şi pe la unsprezece am fost trezit de Marie. Era ca schimbată, foarte drăguţă şi aproape veselă. Am întrebat-o:

— Ai respirat destul aer catolic?

A râs şi m-a sărutat. Nu i-am povestit nimic despre vizita poliţiei.

13.

Mă gândeam dacă mai e cazul să dau iară drumul la apă caldă. Dar nu mai avea niciun rost, şi am simţit că trebuie să ies din baie. Apa nu-i făcuse bine genunchiului meu, se umflase din nou şi era aproape

înţepenit. Când am ieşit din cadă am alunecat şi era cât pe aici să mă întind pe frumoasele dale. Voiam să-i chem imediat pe Zohnerer şi să-i rog să-mi înlesnească intrarea într-o trupă de artişti. M-am şters, mi-am aprins o ţigară şi m-am privit în oglindă, observând că slăbisem. Când am auzit telefonul, am sperat o clipă c-ar putea fi Marie. Dar nu era felul ei de a suna. Putea fi Leo. M-am târât şchiopătând în cameră, ridicai receptorul.

— Alo?

— Oh, exclamă vocea lui Sommerwild, sper că nu v-am deranjat în timpul executării unui dublu salt.

— Nu sunt artist, i-am spus eu furios, ci clovn, şi între astea este o diferenţă cel puţin atât de mare ca între un iezuit şi un dominican – iar dacă aici se întâmplă ceva dublu, atunci este cel mult o dublă crimă.

— Schnier, Schnier, spuse el râzând, mă îngrijoraţi în mod serios. Aţi venit oare la Bonn pentru a ne declara la telefon duşmănia dumneavoastră?

— Eu v-am chemat la telefon, sau dumneavoastră pe mine?

— Ah, făcu el, e oare acest lucru atât de important?

Am tăcut.

— Ştiu prea bine, continuă el, că nu mă agreaţi, o să vă surprindă poate, dar mie dumneavoastră îmi sunteţi drag şi o să-mi recunoaşteţi dreptul de a impune anumite principii în care cred şi pe care le reprezint.

— La nevoie, cu forţa, am spus eu.

— Nu, răspunse el, iar vocea îi răsuna clar, nu, nu cu forţa, dar insistent, aşa cum este necesar cu persoana despre care e vorba.

— De ce spuneţi persoana şi nu spuneţi Marie?

— Deoarece doresc să rămân cât se poate de obiectiv în toate privinţele.

— Asta e marea dumneavoastră greşeală, prelate, i-am spus eu, căci chestiunea este cât se poate de subiectivă.

Îmi era frig în halatul de baie, ţigara mi se umezise şi nu mai ardea cumsecade.

— Nu vă omor doar pe dumneavoastră, ci şi pe Zupfner, dacă Marie nu se reîntoarce.

— Oh, Doamne, spuse el agasat, lăsaţi-l pe Heribert afară din combinaţie.

— Glumiţi, i-am replicat, un oarecare îmi ia nevasta şi chiar de acela n-am voie să mă leg?

— El nu e un oarecare, domnişoara Derkum n-a fost soţia dumneavoastră – iar el nu v-a luat-o, ci ea a plecat de la dumneavoastră.

— Absolut de bunăvoie, nu?

— Da, spuse el, de bunăvoie, chiar dacă s-a dus o luptă între natură şi supranatură.

— Aha, şi unde vedeţi aici supranatura?

— Schnier, spuse el nervos, cred în ciuda tuturor celor întâmplate că sunteţi un clovn bun, dar de teologie n-aveţi habar.

— Atâta însă înţeleg din ea, ripostai, că voi catolicii vă purtaţi la fel de rău cu un necredincios ca evreii cu creştinii, şi întocmai precum creştinii cu păgânii. Mereu aud aceleaşi cuvinte: lege, teologie – şi astea toate doar din cauza unui nenorocit de petec de hârtie pe care trebuie să-i elibereze statul.

— Confundaţi efectul cu cauza, spuse el, dar eu vă înţeleg, Schnier, eu vă înţeleg.

— Nu înţelegeţi nimic, iar urmarea va fi o dublă rupere a căsătoriei. Aceea pe care Marie o rupe căsătorindu-se cu Heribert al dumneavoastră, şi aceea pe care o va rupe când într-o bună zi va pleca din nou cu mine. Nu am deloc simţuri fine, nu sunt un artist, şi în plus nu destul de creştin ca un prelat să-mi spună „Schnier, mai bine aţi fi rămas la concubinaj”.

— Denaturaţi miezul teologic al deosebirii dintre cazul dumneavoastră şi acela despre care vorbisem cândva.

— Ce fel de deosebire? am întrebat eu. Poate aceea că Besewitz este mai sensibil – iar pentru asociaţia dumneavoastră e un fel de locomotivă a credinţei?

— Nu, spuse el, şi râse de-a binelea. Nu. Este o deosebire din punct de vedere ai dreptului bisericesc. B. trăia împreună cu o femeie divorţată, cu care nu se putea căsători religios, în timp ce dumneavoastră – ei, domnişoara Derkum nu a fost divorţată, şi nimic nu stătea în calea unei căsătorii!

— Eram gata-gata să iscălesc, am spus eu, și chiar să mă convertesc.

— Gata într-un mod disprețuitor.

— Ar trebui să mă prefac că am sentimente pe care nu le am? Dacă vorbiți despre drept și despre lege – lucruri atât de formale – de ce-mi reproșați lipsa sentimentelor?

— Nu vă reproşez nimic.

Am tăcut. Avea dreptate, şi situaţia era neplăcută. Marie plecase şi ei o primiseră cu braţele deschise, dar dacă ar fi vrut să rămână la mine, n-ar fi putut niciunul s-o oblige să plece.

— Alo, Schnier, reveni Sommerwild, mai sunteţi încă la aparat?

— Da, am spus eu, mai sunt încă.

Altfel îmi imaginasem eu convorbirea cu el. Să-l scol dimineaţa la trei din somn, să-i ocărăsc şi să-i ameninţ.

— Ce pot face pentru dumneavoastră? întrebă el cu vocea scăzută.

— Nimic, făcui eu, dacă o să-mi spuneţi că şi conferinţa aceea secretă de la hotelul din Hannover a avut ca unic şi singur scop să întărească credinţa Mariei faţă de mine – aş fi în stare să vă cred.

— Degeaba nu vreţi să recunoaşteţi, Schnier, spuse el, dar relaţiile domnişoarei Derkum cu dumneavoastră se aflau într-o criză.

— Şi atunci trebuia să apăreţi voi, cu legile şi dreptul vostru bisericesc, şi s-o despărţiţi de mine. Am crezut întotdeauna că biserica catolică este împotriva divorţului.

— Dumnezeule, Doamne, Schnier, strigă el, nu puteţi să-mi cereţi mie, ca preot catolic, să accept ca o femeie să trăiască în concubinaj?

— De ce nu? I-am întrebat. O duceţi la păcat şi la despărţire – puteţi să vă asumaţi răspunderea pentru asta?

— Anticlericalismul dumneavoastră mă surprinde. Am cunoscut aşa ceva doar la catolici.

— Nu sunt deloc anticlerical, nu cumva să credeţi aşa ceva, sunt numai anti-Sommerwild, pentru că nu aţi fost cinstit şi pentru că sunteţi un om cu două feţe.

— Dumnezeule, a spus el, cum aşa?

— Dacă asculţi predicile dumneavoastră, ai impresia că inima vă e tot atât de mare ca pânza unei corăbii, pe urmă însă începeţi să umblaţi cu şopoteli şi măsluieli prin holurile hotelurilor. În timp ce eu îmi câştig pâinea cu sudoarea frunţii, dumneavoastră discutaţi cu soţia mea, fără să-mi cereţi şi mie părerea. Sunteţi necinstit şi cu două feţe, dar la ce altceva te-ai putea aştepta de la un estet?

— Insultaţi-mă spuse el. Nedreptăţiţi-mă. Vă înţeleg foarte bine.

— Nu înţelegeţi nimic. Aţi îmbătat-o de cap pe Marie cu tot felul de amestecături dubioase. Eu însă prefer să beau lucruri curate: mai bine

rachiu pur de cartofi decât coniac falsificat.

— Vorbiţi, spuse el, vorbiţi – totul sună de parcă v-aţi simţi atins sufletește.

— Sunt atins, prelate, sufletește și trupește, pentru că e vorba de Marie.

— O să vină o zi când o să vă daţi seama că m-aţi nedreptăţit, Schnier. În această privinţă şi în general – vocea lui primi un ton aproape plângăreţ – iar în ceea ce privește amestecăturile mele, uitaţi poate că există oameni care sunt însetaţi, pur şi simplu însetaţi, şi că o băutură botezată le poate fi mai de folos decât să nu bea nimic.

— Dar în scrierile dumneavoastră sfinte se vorbește mereu de apa curată și clară – de ce nu oferiţi asemenea apă?

— Poate, spuse el, şi vocea îi tremura, pentru că eu – rămân la comparaţia dumneavoastră – mă găsesc la capătul unui lanţ lung care scoate apa din fântână, sunt poate al o sutălea sau al o miilea în acest lanţ, şi apa nu mai e atât de proaspătă – şi încă ceva, Schnier, mă auziţi?

— Da, i-am spus eu.

— Puteţi iubi o femeie şi fără să trăiţi cu ea.

— Așa? făcui eu, acum o să începeţi să-mi predicaţi despre Fecioara Maria?

— Nu vă bateţi joc, Schnier, spuse el, așa ceva nu vi se potrivește.

— Nu-mi bat joc deloc, continuai, şi sunt în stare să respect un lucru chiar dacă nu-l înţeleg. Găsesc doar că este o mare greșeală s-o dai ca exemplu pe Fecioara Maria unei fete tinere și care nu dorește să meargă la mănăstire. Am ţinut odată chiar și o conferinţă în legătură cu aceasta.

— Zău, spuse el, unde?

— Aici la Bonn, i-am răspuns, în faţa unor tinere fete din grupul Mariei. Veneam tocmai de la Köln, am prezentat câteva numere în faţa fetelor şi am vorbit cu ele despre Fecioara Maria. N-aveţi decât s-o întrebaţi pe Monika Silvs, părinte. Sigur că n-am putut vorbi cu fetele despre toate, despre ceea ce dumneavoastră numiţi dorinţă carnală. Mă auziţi?

— Aud, confirmă el, şi mă mir. Începeţi să deveniţi drastic, Schnier.

— La naiba, prelate, am spus eu, preludiul conceperii unui copil este un lucru destul de drastic – dar putem, dacă vă place mai mult, să

vorbim despre barză. Tot ceea ce se spune, se predică și se învață despre lucrul ăsta drastic este doar fățărnicie. În fundul inimii voastre, considerați lucrul ăsta drept o porcărie pricinuită de natură și legitimată prin căsătorie, sau vă faceți iluzii și despărțiți trupescul de ce mai e implicat încă în lucru ăsta – dar tocmai ce mai e încă implicat complică problema. Nici chiar soția pe care o acceptați lângă bărbat nu e numai corp – și nici ultimul bețivan, care se duce la o femeiușcă, nu e numai corp, așa precum nici femeiușcă nu este. Dumneavoastră considerați că lucrurile astea sunt doar petarde de carnaval, dar ele sunt de fapt dinamită.

— Schnier, spuse el stins, sunt surprins că v-ați gândit atât de mult la problema aceasta.

— Surprins, am strigat eu, mai bine v-ar surprinde câinii lipsiți de scrupule care-și consideră soțiile drept proprietate garantată prin lege. N-aveți decât s-o întrebați pe Monika Silvs, ce am spus eu atunci despre asta. De când știu că aparțin sexului bărbătesc nu m-am gândit la nimic atât de mult. Și asta vă miră?

— Dumneavoastră vă lipsește și cea mai modestă idee despre *drept* și *lege.* Lucrurile acestea – oricât de complicate ar fi – trebuie totuși reglementate.

— Da, am zis eu, am înțeles câte ceva din reglementările voastre. Împingeți natura pe un drum, căruia îi spuneți stricarea căsătoriei – iar dacă natura pătrunde în căsătorie, începe să vă fie frică.

Spovedanie, iertare, păcat și așa mai departe. Totul legal reglementat.

El râse. Un râs care suna vulgar.

— Schnier, spuse el, mi-am dat deja seama ce e cu dumneavoastră. Probabil sunteți tot atât de monogam pe cât un măgar.

— Nici măcar de zoologie n-aveți habar, i-am replicat, ca să nu mai vorbim de *homo sapiens.* Măgarii nu sunt deloc monogami, deși au un aspect cucernic. La măgari domnește cea mai crasă promiscuitate. Corbii sunt monogami, plevuștile, stăncuțele și uneori rinocerii.

— Marie probabil că nu, spuse el.

Am impresia că a observat cât de tare mă atinse remarca asta, deoarece continuă cu voce scăzută

— Îmi pare rău, Schnier, n-aș fi vrut să spun asta, mă credeți?

Tăceam. Am aruncat mucul ţigării pe covor şi am văzut cum jarul se întindea şi cum apăreau mici găuri negre.

— Schnier, strigă rugător, mă credeţi cel puţin că nu vă spun asemenea lucruri cu plăcere?

— Oare nu e indiferent dacă vă cred sau nu? Dar fie, vă cred.

— Aţi vorbit atâta despre natură, spuse el. Ar fi trebuit să vă urmaţi, temperamentul, să plecaţi după Marie şi să luptaţi pentru ea.

— Să lupt, am spus eu, unde poţi găsi cuvântul ăsta în blestematele voastre de legi privind căsătoria?

— Ceea ce a fost între dumneavoastră şi domnişoara Derkum n-a fost o căsătorie.

— Bine, de pe partea mea, fie. Aproape în fiecare zi am încercat să vorbesc cu ea la telefon, şi i-am scris în fiecare zi.

— Ştiu, spuse el, ştiu. Acum e prea târziu.

— Acum nu mai rămâne altceva decât ruperea oficială a căsătoriei.

— N-aţi fi în stare de aşa ceva, spuse el, vă cunosc mai bine decât credeţi, şi n-aveţi decât să mă ocărâţi şi să mă ameninţaţi cât vreţi, eu tot o să spun că lucrul cel mai îngrozitor este că dumneavoastră sunteţi un om nevinovat, chiar pur aş putea spune. Aş putea să vă ajut oare… Adică, vreau să spun…

Tăcu.

L-am întrebat

— Poate cu bani?

— Şi în felul acesta, spuse el, dar mă gândeam că în profesiune.

— Am să revin poate la amândouă, i-am spus eu, şi la bani şi la profesiune. Unde e ea?

L-am auzit respirând şi în liniştea care se lăsă, am simţit pentru prima dată un miros: o soluţie discretă pentru după bărbierit, puţin vin roşu, o ţigară de foi, dar totul slab de tot.

— Au plecat la Roma, spuse el.

— Luna de miere, nu-i aşa? am întrebat răguşit.

— Aşa i se spune, făcu el.

— Pentru ca preacurvia să fie completă, încheiai eu.

Am închis, fără să-i mulţumesc sau să-i spun la revedere. Privii găurile negre pe care le făcuse jarul de la ţigară în covor, dar eram prea

obosit să le calc în picioare, ca să fiu sigur că jarul s-a stins, îmi era frig și genunchiul mă durea. Stătusem prea mult în cadă.

Cu mine Marie nu voise să meargă la Roma. Când îi propusesem, roșise spunând

— În Italia da, dar la Roma nu!

Iar când am întrebat-o: de ce nu? răspunse cu o întrebare

— Chiar nu știi?

— Nu. I-am spus eu, iar ea nu mai insistase.

Cu ea, aș fi mers cu plăcere la Roma să-i văd pe papă. Cred chiar că aș fi fost în stare să stau ore în șir în piața Sf. Petru, să bat din palme și să strig *evviva,* când ar fi apărut la fereastră. Când i-am vorbit despre asta Mariei, aproape că s-a înfuriat. Spuse că găsea „pervers pe undeva" ca un agnostic ca mine să-i aplaude pe sfântul Părinte. Era geloasă de-a binelea. Lucrul ăsta l-am observat adeseori la catolici: își păzesc comorile – sacramentele, papa – ca niște zgârie-brânză. În afară de asta alcătuiesc cea mai plină de sine adunătură de oameni pe care am văzut-o vreodată. Despre toate au câte o părere: despre ceea ce constituie tăria bisericii lor, despre ce e slab în ea, și ce așteaptă de la oricine considerat cât de cât inteligent: să se convertească imediat. Probabil că Marie nu voise să meargă la Roma pentru că acolo ar fi trebuit să-i fie și mai rușine de legătura păcătoasă cu mine. În unele împrejurări se arăta naivă, și nici prea inteligentă nu era. Era ordinar din partea ei ca acum să călătorească la Roma împreună cu Zupfner. Sigur că o să obțină o audiență, iar bietul papă, care i se va adresa ei cu „fata Mea" iar lui Zupfner cu „bunul Meu fiu", nu va bănui că în fața lui stă în genunchi o pereche imorală și care a distrus o căsătorie. Se prea poate să fi plecat cu Zupfner la Roma și pentru că acolo nu-i amintea nimic de mine. Fusesem la Neapole, Veneția și Florența, la Paris și la Londra, și în multe orașe germane. La Roma era scutită de amintiri și, cu siguranță, avea „aer catolic" berechet. Mi-am propus să-i mai chem, totuși, odată pe Sommerwild și să-i spun că găseam foarte scârbos din partea lui să-și bată joc de înclinația mea spre monogamie. Dar aproape toți catolicii culți au o trăsătură comună: se ascund în spatele zidului protector format din dogme și împroașcă în jurul lor cu principii formate din ele, dar dacă-i confrunți în mod serios cu acele „adevăruri de nezdruncinat încep să zâmbească, o întorc și încep să-i dea cu „natura umană". La

nevoie, afișează un surâs batjocoritor, de parcă tocmai ar fi fost la papă, și el le-ar fi dăruit o bucățică de infailibilitate. În orice caz, dacă începi să iei în serios adevărurile pe care le propagă cu atâta sânge rece, ești sau „protestant", sau n-ai umor. Dacă discuți serios cu ei despre căsătorie, îți amintesc de Henric al VIII-lea – un tun cu care îi tot trag de trei secole – și prin asta vor să arate cât de neînduplecată e biserica, dar când au chef să arate că biserica poate fi înțelegătoare, și că are o inimă mare, recurg la anecdota cu Besewitz sau la istorioare despre episcopi, dar asta numai între cei „inițiați", prin care înțeleg – indiferent dacă sunt de stânga sau de dreapta, n-are importanță – pe oamenii „culți și inteligenți". Când i-am spus odată lui Sommerwild să povestească istorioara cu Besewitz de la amvon, s-a înfuriat. De la amvon trag întotdeauna, când e vorba despre un bărbat și o femeie, cu tunul lor cel mai greu: Henric al VIII-lea. Un regat pentru o căsătorie! Dreptul! Legea! Dogma!

Mi se făcu rău. Fiziceşte, pentru că de la sărăcăciosul mic dejun din Bochum nu mai pusesem nimic în gură, în afară de coniac și țigări; sufletește, deoarece îmi imaginam cum se uită Zupfner la Marie, într-un hotel din Roma, în timp ce ea se îmbracă. Probabil că-i răscolea și prin rufe. Catolicii ăștia cu înfățișare corectă, inteligenți, drepți și culți au nevoie de femei miloase. Marie nu era o femeie potrivită pentru Zupfner. Unul ca el e îmbrăcat întotdeauna fără cusur, destul de modern pentru a nu părea demodat, și totuși nu atât de modern încât să pară un dandy; unul ca el se spală în zori conștiincios, cu apă rece pe tot corpul, își spală dinții dimineața cu o ardoare de parcă ar fi vorba să doboare un record. Pentru un asemenea om Marie nu e destul de inteligentă și, pe deasupra, mai e și o femeie care-și pierde prea multă vreme cu toaleta de dimineață. El e tipul care, înainte de a intra în audiență la papă, își mai șterge o dată, repede, pantofii cu batista. Îmi părea rău și de papă, în fața căruia vor îngenunchea amândoi. Va surâde cu bunătate bucurându-se de această pereche catolică germană, drăguță și simpatică, și va fi din nou înșelat. Nu va putea bănui că a dat binecuvântarea unei perechi păcătoase.

M-am reîntors în baie, m-am șters, m-am îmbrăcat și ducându-mă în bucătărie, am pus apă la fiert. Monika se gândise la toate. Chibriturile erau puse lângă sobă, într-o cutie ermetic închisă se găsea cafea

măcinată, lângă ea hârtie de filtru, iar în frigider se găsea șuncă, ouă și conserve de legume. Îmi place gospodăria doar atunci când îmi oferă singura șansă de a mă scuti de unele din pălăvrăgelile „oamenilor maturi". Când Sommerwild începe să vorbească despre „Eros", când Blothert îşi scuipă „ca… ca…" urile, sau când Fredebeul începe o cuvântare doctă despre Cocteau – atunci mi-e mult mai plăcut să mă refugiez la bucătărie, storc maioneză din tuburi, tai măsline în două și ung bucăți de pâine cu pateu de ficat. Când însă vreau să pregătesc ceva pentru mine, mă simt pierdut. Mâinile îmi devin stângace din cauza singurătății și simpla obligație de a deschide o conservă și de a sparge ouăle în tigaie mă aruncă într-o adâncă melancolie. N-am deloc aptitudini de celibatar. Când Marie era bolnavă sau mergea la lucru – a lucrat un timp la Köln într-un magazin de papetărie – nu mă indispunea prea tare să trebăluiesc prin bucătărie, iar când a avut primul avort, am spălat chiar și lenjeria de pat, înainte ca gazda noastră să se întoarcă acasă de la cinematograf.

Am izbutit să deschid o conservă de fasole fără să mă rănesc la mână, am turnat apă clocotită în aparatul de cafea filtru, în timp ce gândul îmi zbura la casa pe care și-o construise Zupfner. Acum doi ani fusesem o dată acolo.

14.

O vedeam venind pe întuneric acasă. Gazonul bine îngrijit pare aproape albastru în lumina lunii. Lângă garaj stau îngrămădite ramurile tăiate de grădinar. Între tufele de grozamă și cele de păducel cu flori roșii se zărește găleata cu gunoi, gata de golit. Vineri seara. Încă de aici își poate da seama că în bucătărie miroase a pește, și de pe acum știe ce bilețele va găsi; cel de la Zupfner, pe televizor: „A trebuit să plec urgent la F. Te sărut, Heribert", iar celălalt, de la servitoare, pe frigider: „Am plecat la cinema. Mă întorc la zece. Grete. (Luise, Brigit)".

Deschide ușa garajului, aprinde lumina, pe pereții vopsiți în alb se profilează umbra unei trotinete și a unei mașini de cusut demontate. Mercedesul lui Zupfner, care se află în garaj, arată că plecase pe jos.

— Trebuie să iei aer, să iei aer, aer!

Noroiul de pe cauciucuri și de pe aripile mașinii vorbește de excursiile în Eifel, de după-amiezile cu discursuri în fața Uniunii tinerilor („să ținem unul la altul, să stăm unul lângă altul, să suferim unul pentru altul”).

Aruncă o privire în sus; și în camera copiilor domnește întunericul. Casele vecinilor – despărțite prin straturi late de flori și prin alei duble. Lumina televizoarelor se revarsă bolnăvicioasă prin ferestre. În asemenea condiții, întoarcerea tatălui și soțului este resimțită ca un moment jenant, dar parcă întoarcerea fiului risipitor poate fi socotită altfel?; nu se va tăia niciun vițel, nu se va frige nici măcar un pui – ci va fi scos cu repeziciune la iveală un rest de pateu de ficat din frigider.

Sâmbătă după masă se mai întâmplă să faci cunoștință cu vecinii, atunci când mingea zboară peste gardurile vii, sau când pisicile ori câinii intră în curțile de-alături; arunci înapoi mingile, iar pisicile – „oh, cât e de dulce” – și câinii – „oh, cât e de dulce” – sunt predați stăpânilor la porțile grădinilor sau prin golurile gardului viu. Surescitarea din voci e stăpânită și nu devine niciodată personală; doar câteodată părăsește curba obișnuită și zgârie urme adânci în cerul de deasupra vecinilor, întotdeauna însă din cauze minore, niciodată din pricini care ar avea importanță: atunci când o farfurioară se sparge cu zgomot, când o minge cade rostogolindu-se peste flori, când o mână de copil lovește cu pietricele în lacul de pe automobile, când lucrurile proaspăt spălate și călcate sunt stropite întâmplător de furtunul cu care se udă grădina – atunci vocile devin ascuțite, aceleași voci care nu au voie să strige atunci când este vorba de înșelătorie, de stricarea căsătoriei sau despărțiri.

— Ah, ai pur și simplu urechi prea sensibile. Ar trebui să faci ceva în privința asta.

Nu face nimic niciodată, Marie.

Deschide ușa casei, înăuntru e liniște și cald. Mica Marie doarme sus. Totul merge atât de repede: căsătoria la Bonn, luna de miere la Roma, graviditatea și nașterea – bucle castanii pe perna albă ca zăpada a copilului. Îți mai aduci aminte cum ne-a arătat casa și cum a spus cu o voce plină de viață „Aici e loc pentru doisprezece copii!”

Iar acum, dimineața, la micul dejun, te măsoară cu privirile, cu un „na” nerostit pe buze, și prietenii lui, care au aceeași confesiune sau fac parte din același partid, spun după al treilea pahar de coniac

— De la unu până la doisprezece mai lipsesc, după Adam Riese, încă unsprezece!

Orașul începe să clevetească. Iar ai fost la cinematograf, în după-masa asta însorită și plină de strălucire, ai fost la cinematograf. Și ai fost din nou la cinematograf – și încă, și încă o dată.

Întreaga seară – singură în acel cerc, acasă la Blothert, fără să auzi nimic altceva decât: „ca, ca, ca”, iar de data asta completarea n-a fost „ncelarul”, ci „tolon”. Cuvântul ți se rostogolește în urechi ca un corp străin; cu un zgomot asurzitor, ca o rană. Blothert este posesorul numărătorului Geiger pentru catoloni.

— El are – el nu are – ea are – ea nu are!

E ca atunci când rupi petalele unei flori: mă iubește, nu mă iubește. Ea mă iubește. Aici cluburile de fotbal și prietenii din același partid, guvernul și opoziția sunt măsurate pe baza catolonului. E căutat ca un semn specific unei rase și nu e găsit, nas nordic, gură vestică. Unul însă îl are precis, din plin, pe mult doritul și atât de căutatul catolon. Blothert însuși. Ferește-te de ochii lui, Marie! Reacții întârziate, concepții de seminarist despre cea de a șasea poruncă, iar când vorbește despre anumite păcate, o face doar latinește. *În sexto, de sexto.* Bineînțeles, sună a sex. Și dragii de copii! Cei mai mari, Hubert – optsprezece ani, Margret – șaptesprezece, au voie să mai zăbovească puțin pentru a profita de discuția celor maturi. Despre catolon, statul cu stări sociale, pedeapsa cu moartea care aprinde în ochii doamnei Blothert o licărire atât de stranie și-i împinge vocea spre tonalități înalte, unde râsul se unește cu plânsul într-un mod ciudat. Ai încercat să găsești consolare în cinismul de stânga al lui Fredebeul; în zadar însă. În zadar ai încercat și să te simți revoltată de cinismul de dreapta a lui Blothert. Există un cuvânt minunat: nimic. Nu te gândi la nimic. Nu la cancelar și catolon; gândește-te doar la clovnul care plânge în cadă, și căruia papucii îi șiroiesc de cafea.

15.

Auzeam că sună, dar nu știam ce să fac. Auzisem adesea tot felul de sonerii, dar nu trebuia să-mi bat capul cu ele. Acasă la noi deschideau servitoarele când se suna la uşă; auzisem de asemenea adeseori clopoţelul de la prăvălia lui Derkum, însă nu mă deranjasem nici acolo să văd cine e. La Köln locuisem la o pensiune, iar la hoteluri există doar sunetul telefonului. Desluşeam cum sună, dar nu-mi venea să cred. Era ceva străin şi nu auzisem zgomotul acesta decât de două ori în locuinţa asta; o dată când un băiat ne adusese lapte, şi a doua oară când Zupfner îi trimisese Mariei trandafiri de India. Când sosiseră trandafirii eram în pat, Marie intră în cameră, mi-i arătă, apoi îşi îngropă faţa în buchet; ajunserăm la o scenă penibilă, deoarece eu credeam că florile îmi fuseseră trimise mie. Uneori primisem la hotel flori de la admiratoare. I-am spus Mariei

— Frumoşi trandafiri, păstrează-i te rog!

Ea s-a uitat la mine şi a replicat

— Dar mi-au fost trimişi mie.

M-am înroşit. Îmi era ruşine, şi mi-am dat seama că eu nu-i trimisesem niciodată flori Mariei. Desigur, îi ofeream toate florile care îmi erau trimise pe scenă, dar de cumpărat nu-i cumpărasem niciodată, iar de cele mai multe ori plăteam eu florile pe care le primeam la reprezentaţii.

— De la cine sunt florile? am întrebat eu.

— De la Zupfner, spuse ea.

— Al dracului să fie, ce înseamnă asta?

Mă gândeam la felul cum se ţinuseră de mână. Marie se înroşi şi spuse

— De ce nu mi-ar trimite flori?

— Întrebarea ar trebui să sune altfel, am ripostat, de ce ţi-ar trimite?

— Ne cunoaştem de mult, spuse ea, şi poate că ţine la mine.

— Bine, am spus eu, poate să ţină la tine, dar atâtea flori scumpe sunt prea bătătoare la ochi. Mi se pare lipsit de gust. Ea se simţi jignită şi ieşi din cameră.

Când a sunat băiatul cu laptele, ședeam în camera de zi, iar Marie merse la ușă, deschise, și-i dădu banii. Doar o dată primisem vizite în locuința noastră, când venise Leo înainte de a se converti, dar el nu sunase, ci venise sus împreună cu Marie.

Soneria se auzea într-un fel ciudat, timid oarecum și totuși încăpățânat. Înspăimântător ce frică mi-era că ar putea fi Monika, trimisă chiar de Sommerwild sub un pretext oarecare. Am fost cuprins pe loc de complexul Nibelungilor. Cu papucii mei care plescăiau alergai în coridor, dar n-am găsit butonul pe care trebuia să apăs. În timp ce-i căutam, mi-am adus aminte că Monika avea cheile de la locuință. Am găsit butonul, am apăsat și am auzit jos un zgomot, asemănător cu cel pe care-l face o albină care zboară în fața unei ferestre închise. Am ieșit în coridorul de afară și am așteptat lângă ascensor. Se aprinse becul roșu, pe urmă cel care indica etajul unu, pe urmă cel pentru doi; mă uitam nervos la cifre, până am observat dintr-odată că cineva stătea lângă mine. M-am speriat, pe urmă m-am întors; era o femeie drăguță, cu părul blond deschis, nu exagerat de zveltă, cu ochi foarte frumoși, cenușii. Pălăria ei era după gustul meu puțin prea roșie. Am zâmbit, a zâmbit și ea și spuse

— Sunteți, desigur, domnul Schnier, numele meu este Grebsel, sunt vecina dumneavoastră. Mă bucur să vă pot vedea în sfârșit, în carne și oase.

— Și eu mă bucur, i-am răspuns, și mă bucuram într-adevăr.

Doamna Grebsel era, în ciuda pălăriei roșii, o apariție plăcută. Am văzut sub brațul ei ziarul „Die Stimme Bonns”; ea a observat privirea mea, s-a înroșit și spuse

— Nu trebuie să vă sinchisiți din această cauză.

— Am să-i pocnesc pe câinele ăsta, am răspuns eu, nu vă puteți imagina ce tip mizerabil și fățarnic e – și m-a mai și înșelat cu o întreagă sticlă de rachiu.

Ea râse

— Soțul meu și cu mine, ne-am bucura dacă ne-am cunoaște mai bine. Rămâneți mai multă vreme?

— Da, am spus eu, am să vin o dată la dumneavoastră, dacă-mi permiteți – și la dumneavoastră e totul de culoare ruginie?

— Bineînțeles, spuse ea, ruginiul e caracteristica etajului cinci.

Ascensorul se oprise timp mai îndelungat la etajul trei, acum se aprinsese becul pentru etajul patru, apoi pentru cinci, am deschis ușa și m-am dat cu un pas înapoi din cauza mirării. Tatăl meu ieși din lift și-i ținu ușa doamnei Grebsel, care intră în el. Apoi se întoarse spre mine.

— Dumnezeule, spusei eu, tată!

Nu-i spusesem niciodată până acum tată, ci întotdeauna papa. El exclamă

— Hans!

Încercă stângaci să mă îmbrățișeze. Am intrat în locuință înaintea lui, i-am luat pălăria și paltonul, am deschis ușa de la camera de zi și i-am arătat divanul. Se așeză neajutorat.

Amândoi eram foarte derutați. Neajutorarea pare să fie singura posibilitate de înțelegere între părinți și copii. Probabil că strigătul meu „tată!" sunase foarte patetic și asta accentuă și mai mult stângăcia noastră, care orișicum era de neînlăturat. Tatăl meu se așeză într-un fotoliu de culoare ruginie și se uită clătinând din cap la mine; la papucii și șosetele mele ude, la halatul de baie mult prea lung, și care în plus mai era și roșu ca para focului. Tatăl meu nu e înalt, e delicat și arată atât de conștient îngrijit, încât cei de la televiziune se ceartă pentru el, când e vorba să fie discutate acolo unele chestiuni economice. Din el se revarsă bunătatea, rațiunea și a devenit între timp atât de renumit ca stea de televiziune, cum n-ar fi ajuns prin afacerile cu cărbune. Urăște până și cea mai mică nuanță de brutalitate. Văzându-l, te-ai aștepta să fumeze țigări de foi, nu din cele groase, ci subțiri și ușoare; însă faptul că fumează țigarete face dintr-un capitalist de aproape șaptezeci de ani un tip sportiv și progresist. Înțeleg de ce e trimis la toate întâlnirile în care se discută chestiuni bănești. Se observă nu numai că radiază bunătate, ci că e într-adevăr bun. I-am oferit o țigară, pe urmă foc, și când m-am aplecat spre el mi-a spus

— Nu știu prea multe despre clovni, doar câte ceva. Că fac însă baie în cafea, e ceva nou pentru mine.

Uneori poate fi foarte glumeț.

— Nu fac baie în cafea, tată, am spus eu, am vrut doar să-mi torn o ceașcă și am vărsat și pe mine.

Cel mai târziu la fraza asta ar fi trebuit să-i spun din nou „papa", dar acum era prea târziu.

— Vrei să bei ceva?

El zâmbi, se uită neîncrezător la mine şi întrebă

— Ce ai în casă?

M-am dus la bucătărie. În frigider era coniacul, mai erau şi câteva sticle de apă minerală, limonadă şi o sticlă de vin roşu. Am luat din fiecare fel câte o sticlă, le-am dus în cameră şi le-am înşirat pe masă în faţa tatălui meu. Şi-a scos ochelarii din buzunar şi a cercetat etichetele. Clătinând din cap a împins pentru bun început coniacul la o parte. Ştiam că-i place coniacul şi am spus jignit

— Se pare că e totuşi o marcă bună!

— Marca e renumită, replică el, dar şi cel mai bun coniac îşi pierde savoarea, dacă e rece ca gheaţa.

— Dumnezeule, am spus eu, nu e voie să pui coniacul la rece?

Se uită la mine pe deasupra ochelarilor, de parcă tocmai m-ar fi surprins în păcatul de sodomie. Într-un fel, e şi el un estet şi reuşeşte uneori să trimită dimineaţa de câte trei-patru ori pâinea prăjită înapoi, până când Anna izbuteşte să-i dea exact nuanţa potrivită. E o luptă surdă, care reîncepe în fiecare dimineaţă, pentru că Anna consideră oricum pâinea prăjită ca pe o „tâmpenie anglo-saxonă”.

— Coniac în frigider, spuse tatăl meu cu dispreţ – chiar n-ai ştiut, sau numai te prefaci? Cu tine nu poate şti omul niciodată!

— N-am ştiut, am răspuns eu.

S-a uitat cercetător la mine, a zâmbit şi a părut convins.

— Şi când te gândeşti ce de bani m-a costat educaţia ta, spuse el.

Asta ar fi trebuit să sune ironic, aşa cum ar vorbi un tată de şaptezeci de ani cu fiul său matur, dar ironia nu-i reuşi, şi îngheţă pe cuvântul „bani”. Refuză clătinând din cap şi limonada şi vinul roşu şi spuse

— În aceste condiţii, apa minerală mi se pare cea mai sigură băutură!

Am scos două pahare din dulap şi am deschis o sticlă de apă minerală. Se părea că măcar atâta eram în stare să fac cumsecade. Dădu din cap aprobator, în timp ce se uita la mine.

— Te deranjează, l-am întrebat, dacă nu-mi scot halatul?

— Da, spuse el, mă deranjează. Îmbracă-te, te rog, aşa cum se cuvine. Îmbrăcămintea ta şi-şi mirosul tău de cafea dau situaţiei un

comic care nu i se cuvine. Am de vorbit serios cu tine. Şi în afară de aceasta – scuză-mă că vorbesc atât de deschis – urăsc cât de mult ţii la toate aceste forme de dezordine.

— Nu e dezordine, făcui eu, ci doar o manifestare a relaxării.

— Nu ştiu, spuse el, de câte ori m-ai ascultat cu adevărat în viaţă, acum nu mai eşti obligat să mă asculţi. Te rog doar să-mi faci o plăcere.

Am rămas surprins. Tatăl meu era înainte timid, aproape tăcut. A învăţat să discute şi să argumenteze la televiziune, cu o mare dezinvoltură. Eram prea obosit ca să mă pot sustrage dezinvolturii ăştia.

M-am dus în baie, am scos şosetele ude de cafea, mi-am şters picioarele, am îmbrăcat o cămaşă, pantaloni şi o haină, am mers desculţ în bucătărie, am turnat fasolea care se încălzise într-o farfurie, am spart ouăle moi deasupra fasolei, am curăţat cu o linguriţă resturile de ou din coji. Am luat o bucată de pâine, o lingură şi am mers în cameră. Tatăl meu se uită la farfuria mea cu un amestec foarte studiat de mirare şi dispreţ.

— Scuză-mă, am spus eu, n-am mai mâncat însă nimic de azi dimineaţă de la nouă şi cred că nu ţi-ar plăcea să mă vezi prăbuşindu-mă leşinat la picioarele tale.

Râse chinuit, clătină din cap, suspină şi spuse

— Ei bine, dar ştii, nu e prea sănătos să mănânci *doar* albuşul.

— O să mănânc şi un măr după aceea, am spus eu.

Am amestecat fasolea cu ouăle, am muşcat din pâine şi am luat o lingură din terciul ăsta, care mie-mi place foarte mult.

— Ar trebui cel puţin să pui puţină pastă de roşii, spuse tatăl meu.

— Nu am niciun pic în casă.

Am mâncat prea repede şi zgomotul pe care-l făceam mâncând, păru să-i enerveze pe tatăl meu. Îşi ascundea scârba, dar nu în mod convingător; m-am sculat în cele din urmă, am mers în bucătărie şi mi-am golit farfuria stând în picioare în faţa frigiderului; în timp ce mâncam, mă priveam în oglinda care atârna deasupra frigiderului. Nu făcusem în ultimele săptămâni nici măcar cel mai important exerciţiu, acela de mimică. Un clovn, al cărui efect de bază este imobilitatea feţei, trebuie să aibă o faţă extrem de mobilă. Înainte, scoteam întotdeauna limba înainte de a începe antrenamentul, să mă simt încă odată cât mai

aproape de mine, înainte de a mă înstrăina de propria mea persoană. Mai târziu, am renunţat la asta şi mă uitam la mine cel din oglindă, zilnic câte o jumătate de ceas, până când la urmă am simţit că nici nu mai sunt acolo; pentru că nu am înclinaţii spre narcisism, uneori mi s-a întâmplat aproape să înnebunesc. Uitam pur şi simplu că eram eu cel a cărui faţă o vedeam la oglindă, întorceam oglinda îndată ce terminam cu antrenamentul şi mai târziu, în timpul zilei, când mă vedeam întâmplător într-o oglindă, mă speriam; mi se părea că în baia sau în toaleta mea se află un om străin, un om despre care nu ştiam dacă există aievea sau nu, o stafie palidă cu nasul lung. Fugeam cât puteam de repede la Marie, să mă uit la faţa ei. De când a plecat, nu mai pot face antrenamentul pentru faţă, pentru că mi-e frică să nu înnebunesc. Când terminam cu antrenamentul mă apropiam întotdeauna atât de tare de Marie, până ce mă vedeam în ochii ei; minuscul, puţin deformat şi totuşi clar. Ăsta eram eu, şi eram totuşi acelaşi de care mi-era frică dacă mă priveam în oglindă. Cum puteam oare să-i explic lui Zohnerer că nu mă puteam antrena în faţa oglinzii fără Marie? Faptul de a fi observat în timp ce mâncam îmi trezea doar tristeţea, nu spaima. Mă vedeam ţinând lingura în mână, recunoşteam boabele de fasole, urme de albuş şi gălbenuş, bucata de pâine care se făcea din ce în ce mai mică. Oglinda îmi arăta ceva atât de real – o farfurie golită, o bucată de pâine ce devenea tot mai mică, o gură puţin unsă pe care am şters-o cu mâneca de la haină. Nu mă antrenam. Şi nu era nimeni care ar fi putut să mă întoarcă din oglindă. M-am întors încet în cameră.

— Mănânci prea repede, spuse tatăl meu, mult prea grăbit. Aşază-te, în sfârşit! Nu bei nimic?

— Nu, am răspuns, am vrut să-mi fac o cafea, dar n-am reuşit.

— Să-ţi fac eu una?

— Ştii să faci?

— Se spune că fac o cafea foarte bună.

— Ah, lasă, am spus, o să beau puţină apă minerală, nu e atât de important.

— Dar o fac cu plăcere, spuse el.

— Nu, am zis, mulţumesc. Bucătăria arată îngrozitor. O băltoacă de cafea pe jos, cutii desfăcute de conserve, coji de ouă pe dale.

— Ei bine, spuse el, cum vrei tu. Într-un fel, se simţea jignit. Turnă apă minerală în paharul meu, îmi întinse tabachera lui, am luat o ţigară, oferi şi foc şi începurăm să fumăm. Îmi părea rău de el. Probabil că-l derutasem cu totul cu farfuria mea plină de fasole. Sigur că-şi închipuise că va găsi la mine ceea ce îşi imaginează prin boemă: o dezordine studiată şi tot felul de modernisme pe plafon şi pereţi; locuinţa însă era aranjată evident fără niciun stil, arăta aproape banal şi am observat că aceasta îl apăsa. Dulapul îl comandasem după un catalog, tablourile de pe pereţi erau numai gravuri de duzină, şi doar două reprezentau curentul picturii non-figurative. Frumoase erau numai două acuarele ale Monikăi Silvs, care atârnă deasupra scrinului, „Peisaj renan III" şi „Peisaj renan IV"; tonuri cenuşiu-închis cu vagi urme albe. Cele câteva lucruri drăguţe pe care le aveam, scaunele, câteva vase şi măsuţa pentru servit ceaiul din colţ, le cumpărase Marie. Tatăl meu este un om care are nevoie de atmosferă, iar atmosfera din camera noastră îl enerva şi-l făcea să nu poată scoate un cuvânt.

— Ţi-a spus mama că sunt aici? am întrebat în sfârşit, după ce aprinsesem a doua ţigară fără să fi schimbat o vorbă.

— Da, spuse el, de ce n-o poţi scuti de asemenea lucruri?

— Dacă nu s-ar fi prezentat cu vocea oficială a comitetului ei, totul ar fi decurs altfel.

— Nu despre aceasta am vrut să vorbesc cu tine!

Am tăcut. S-a uitat la mine şi reluă cu glas scăzut

— Voiam să vorbesc cu tine despre bani.

Tăceam în continuare.

— Presupun că eşti într-o oarecare jenă financiară. Spune ceva!

— Jenă e frumos spus. Probabil că nu voi mai putea da spectacole timp de un an. Uită-te aici.

Mi-am răsucit pantalonul în sus şi i-am arătat genunchiul umflat, l-am lăsat apoi jos şi i-am arătat cu degetul arătător al mâinii drepte partea din stânga a pieptului.

— Şi aici, i-am spus.

— Dumnezeule! exclamă el, inima?

— Da, am spus eu, inima.

— Am să-i chem la telefon pe Drohmerţ şi o să-i rog să te consulte. E cel mai bun cardiolog pe care-l avem.

— Te-nșeli, i-am replicat, nu-i nevoie să mă duc la Drohmerţ.

— Ai spus totuși că te doare inima.

— Ar fi trebuit să zic, poate, sufletul, spiritul, interiorul, – inima însă mi s-a părut mai potrivit.

— Aha, spuse el sec, povestea aceea.

Cu siguranță că Sommerwild îi istorisise „povestea aceea", pe când jucau skat la „Herren-union", după ce mâncaseră tocană de iepure, băuseră bere, și înainte de un *Herz Solo ohne drei*[10]. Se ridică și începu să se plimbe încolo și încoace, apoi se opri în spatele fotoliului, se răzimă de spateaza lui și se uită în jos la mine.

— Desigur că ar suna nelalocul lui, spuse el, dacă m-aș apuca acum să spun cuvinte mari, dar știi ce-ți lipsește ție? îți lipsește ceea ce face dintr-un bărbat un bărbat, adică să știi să suporți totul!

— Asta am mai auzit-o astăzi o dată.

— Atunci ascult-o pentru a treia oară: încearcă să suporți!

— Lasă-mă, i-am spus obosit.

— Cam ce crezi că am simțit când Leo a venit la mine și mi-a spus că vrea să devină catolic? A fost la fel de dureros pentru mine ca moartea Henriettei – nu m-ar fi durut atât de mult nici dacă mi-ar fi spus că vrea să devină comunist. Prin asta îmi pot imagina ceva, adică un tânăr care visează despre dreptate socială și așa mai departe. Dar catolic…

Se apucă strâns cu mâinile de spateaza fotoliului și scutură energic din cap

— Nu, așa ceva nu!

Se părea că e cât se poate de serios. Pălise și părea mult mai bătrân decât e în realitate.

— Așază-te, tată, i-am spus, și bea un coniac.

Se așeză și încuviință dând din cap. Am adus un pahar din dulap, l-am umplut, iar el îl luă și-l goli fără să-mi mulţumească sau să închine.

— Desigur că tu nu înțelegi toate astea, spuse el.

— Nu…

— Mi-e frică pentru orice om tânăr care crede în așa ceva, spuse el, de aceea am fost atât de șocați, dar am suportat totuși totul, da, am suportat. De ce te uiți astfel la mine?

— Iartă-mă, te rog, dar când te-am văzut la televizor am avut impresia că eşti un actor de mare clasă. Poate un pic de clovn.

Se uită bănuitor la mine, aproape jignit, iar eu i-am spus repede

— Într-adevăr, papa, ai fost minunat!

Eram fericit că puteam să-i spun din nou „papa”.

— Pur şi simplu mi-au impus acest rol.

— Îţi stă bine, i-am spus eu, şi ceea ce joci acolo, joci bine.

— Nu joc nimic, spuse el serios, chiar nimic, n-am nevoie să joc.

— Asta e destul de rău pentru adversarii tăi.

— N-am adversari, ripostă el revoltat.

— Ăsta-i şi mai rău pentru adversarii tăi!

Se uită din nou bănuitor la mine, râse apoi şi spuse

— Dar într-adevăr nu simt că mi-ar fi adversari!

— Totul e mult mai rău decât mi-am imaginat, am spus eu. Oare ăia cu care vorbeşti mereu despre bani nu ştiu că voi treceţi sub tăcere tocmai ce e mai important? Sau poate v-aţi înţeles, înainte de a apărea pe micul ecran?

Îşi turnă din nou coniac şi se uită întrebător la mine.

— Aş fi vrut să vorbesc cu tine despre viitorul tău.

— Un moment, te rog. Mă interesează pur şi simplu cum se fac lucrurile astea. Vorbiţi mereu despre procente, zece, douăzeci, cinci, cincizeci de procente – dar nu spuneţi niciodată câte procente din ce.

Arăta aproape idiot în timp ce-şi ridică paharul de coniac, bău şi se uită la mine.

— Cred că n-am învăţat prea multă matematică, dar ştiu că o sută de procente într-o jumătate de pfenig fac exact jumătate de pfenig, în timp ce cinci procente dintr-un miliard sunt cincizeci de milioane… înţelegi?

— Doamne, Dumnezeule, ai oare atâta timp pentru televizor?

— Da, am spus eu, de când cu povestea asta, cum îi spui tu, am vreme destulă – mă simt ca golit după reprezentaţie. Gol de tot, iar când îţi vezi tatăl doar o dată la trei ani, te bucuri să-i poţi vedea la televizor. Undeva, într-o cârciumă, în timp ce bei bere, în semiîntuneric. Uneori mă simt chiar mândru de tine şi te admir cât de îndemânatic ştii să-i faci pe cei cu care vorbeşti să nu te întrebe despre numărul procentelor.

— Te înşeli, spuse el, nu încerc să împiedic pe nimeni să întrebe ceva.

— Nu e foarte plictisitor să n-ai niciun fel de adversari?

Se ridică şi se uită supărat la mine. M-am ridicat şi eu. Ne-am retras fiecare în spatele fotoliilor, aşezându-ne braţele pe spetează. Am început să râd şi continuai

— Sunt clovn, mă interesează formele moderne ale pantomimei. Odată, când stăteam în camera din spatele unei cârciumi, am închis sonorul. A fost minunat. Pătrunderea curentului *l'art pour l'art*[11] în politica pe bani, în economie. Păcat că n-ai văzut niciodată numărul meu, „Şedinţa consiliului de supraveghere".

— Vreau să-ţi spun ceva, zise el, am vorbit cu Genneholm despre tine. L-am rugat să vadă unele dintre numerele tale şi să-mi prezinte un fel de… de recomandare.

Dintr-odată am simţit că trebuie să casc. Era nepoliticos, dar nu mă puteam stăpâni, deşi-mi dădeam singur seama cât de penibil trebuie să fie. Dormisem prost noaptea şi aveam în spatele meu o zi grea. Dar dacă se întâmplă să-ţi vezi tatăl după trei ani şi vorbeşti cu el probabil pentru prima dată în viaţă serios – căscatul nu e cel mai recomandabil lucru. Eram foarte nervos, dar în acelaşi timp şi mort de oboseală, şi-mi părea rău că tocmai acum trebuia să casc. Numele lui Genneholm avu asupra mea efectul unui somnifer. Oamenii ca tatăl meu trebuie să aibă întotdeauna ceea ce e cel mai bun: cel mai bun cardiolog din lume, Drohmerţ. Cel mai bun critic dramatic din Republica Federală Germania, Genneholm, cel mai bun croitor, cea mai bună şampanie, cel mai bun hotel, cel mai bun scriitor. E plictisitor. Căscatul îmi strâmbă faţa ca o grimasă, musculatura feţei mele se încordă. Faptul că Genneholm e pervers nu schimbă cu nimic adevărul că până şi numele lui îmi produce plictiseală. Perverşii pot fi foarte amuzanţi, dar tocmai aceşti oameni amuzanţi mă plictisesc, în special excentricii, iar Genneholm nu e doar pervers, ci şi excentric. Venea de obicei la petrecerile pe care le dădea maică-mea şi se apropia atât de tare de cel cu care vorbea, încât erai obligat să-i miroşi inutil respiraţia şi să ştii ce a mâncat. Când l-am întâlnit ultima dată, acum patru ani, mirosea a salată de cartofi; în prezenţa mirosului ăstuia vesta lui roşu-cardinal şi

mustața mefistofelică de culoarea mierii nu mi se mai părură extravagante. Era foarte glumeț și toți știau că e foarte glumeț, așa că trebuia mereu să fie astfel. O existență obositoare.

— Scuză-mă, i-am spus când am fost sigur că-mi înăbușisem căscatul. Ce spune Genneholm?

Tatăl meu era jignit. E întotdeauna astfel când vrei să-i păcălești, iar căscatul meu nu-l durea în mod subiectiv, ci obiectiv. Clătină din cap ca atunci când văzuse farfuria mea cu fasole.

— Genneholm urmărește dezvoltarea ta cu mare interes și e plin de bune intenții.

— Un pervers nu renunță niciodată să spere, am spus eu, sunt oameni care persevorează.

— Lasă asta, ripostă tatăl meu cu asprime, fii fericit că un om atât de influent și de competent vrea să se ocupe de tine.

— Sunt foarte fericit, am spus eu.

— Are însă foarte multe rezerve față de ceea ce ai făcut tu până acum. Crede că ar trebui să renunți la tot ceea ce aduce cu Pierrot, deoarece ai vocație de arlechin, dar ar fi păcat să-ți pierzi vremea cu așa ceva – iar ca și clovn spune că ești imposibil. Crede că șansa ta ar fi într-o abordare consecventă a pantomimei… mă asculți oare?

Vocea lui devenea din ce în ce mai aspră.

— Da, am spus, aud fiecare cuvânt, fiecare din aceste cuvinte înțelepte și la locul lor, nu lua în seamă faptul că mi-am închis ochii.

În timp ce-i cita pe Genneholm îmi închisesem ochii. Era atât de binefăcător și în felul ăsta nu mai eram – obligat să mă uit la scrinul maro închis, care stătea în spatele tatălui meu, la perete. O mobilă îngrozitoare, cu un aspect care aduce cu o mobilă de școală: culoarea maro închis, mânerele sertarelor negre, și dunga decorativă galben deschis de pe marginea de sus. Scrinul provenea din casa părintească a Mariei.

— Te rog, am spus eu încet, vorbește mai departe.

Eram mort de oboseală, aveam dureri de stomac și de cap și stăm atât de încordat în spatele fotoliului, încât genunchiul începu să mi se umfle și mai tare. În spatele pleoapelor închise îmi puteam vedea fața, așa cum o cunoșteam din oglinda miilor de ore de antrenament, cu desăvârșire imobilă, machiată cu o vopsea albă ca zăpada, nu mi se

mișcau nici măcar genele ori sprâncenele, ci doar ochii, pe care-i roteam încet încolo și-ncoace ca un iepure fricos, pentru a crea efectul ăla numit de critici ca Genneholm „acea formidabilă capacitate de a putea prezenta melancolia animalică". Eram mort și închis împreună cu fața mea pentru mii de ore – nu exista nicio posibilitate să mă salvez în ochii Mariei.

— Vorbește, te rog, i-am spus.

— M-a sfătuit să te trimit la unul dintre cei mai buni profesori. Pentru un an, pentru doi, pentru o jumătate de an. Genneholm crede că ar trebui să te concentrezi, să studiezi, să ajungi la atâta conștiință, încât să poți redeveni naiv. Și antrenament, antrenament, antrenament – și, mă mai asculți?

Vocea lui suna, slavă Domnului, mai blândă.

— Da, am spus eu.

— Și sunt gata să și suport cheltuielile.

Aveam impresia că genunchiul meu e tot atât de umflat ca un contor de gaz. Fără să deschid ochii am pipăit drumul în jurul fotoliului, m-am așezat, am pipăit masa ca un orb până ce am găsit țigările. Tatăl meu scoase un strigăt de spaimă. Știu să imit atât de bine un orb, încât poți crede că sunt orb. Și mie mi se părea că sunt orb și poate că puteam rămâne așa. Nu făceam pe orbul, ci pe cel care tocmai a orbit și când în sfârșit luai țigara în gură, am simțit flacăra de la bricheta tatălui meu și cât de tare tremura.

— Băiete, spuse el cu frică, ești bolnav?

— Da, confirmai încetișor și am tras din țigară adânc, sunt bolnav de moarte, dar nu sunt orb. Mă doare stomacul, capul, genunchiul, mă simt copleșit de o melancolie dezgustătoare – dar lucrul cel mai îngrozitor este că știu că Genneholm are dreptate, cam în proporție de nouăzeci și cinci la sută, și mai știu și ce a spus în continuare. A vorbit despre Kleist?

— Da, adeveri tatăl meu.

— A spus, oare, că mai târziu trebuie să-mi pierd sufletul, să fiu golit cu desăvârșire de el, abia după aceea să-mi creez altul? A spus asta?

— Da, spuse tatăl meu, de unde știi?

— Dumnezeule, exclamai, doar îi cunosc teoriile şi ştiu şi de unde le-a luat. Dar nu vreau să-mi pierd sufletul, ci mai curând să-i primesc înapoi.

— L-ai pierdut?

— Da.

— Unde e?

— La Roma, am spus eu, am deschis ochii şi am râs.

Tatăl meu păli se, într-adevăr îmbătrânit de teamă. Râsul lui trădă uşurarea de care se simţea cuprins şi totuşi suna supărat.

— Măi golanule, spuse el, oare totul a fost doar o înscenare?

— Din păcate, i-am spus, nu totul, şi nici n-am jucat prea bine. Genneholm ar spune că am fost prea naturalist – şi ar avea dreptate. Perverşii au de obicei dreptate; au o deosebită capacitate de a presimţi anumite lucruri – desigur, nu chiar întotdeauna. Dar de obicei.

— Golanule, spuse tatăl meu, m-ai păcălit cât se poate de bine.

— Nu, făcui eu, nu te-am păcălit mai bine decât ar fi făcut-o un orb adevărat. Crede-mă, nu toate gesturile alea de neajutorare şi pipăire sunt absolut necesare. Unii orbi joacă, deşi sunt cu adevărat orbi, rolul de orbi. Aş putea începe să şchiopătez până la uşă, chiar aici în faţa ta, într-aşa hal, încât să începi să urli de durere şi milă şi să chemi imediat un medic, poate pe Fretzer, cel mai bun chirurg din lume. Vrei?

Mă ridicasem deja în picioare.

— Lasă, spuse el chinuit, şi eu mă aşezai din nou.

— Te rog aşază-te şi tu, nu-mi place când te văd că stai în picioare.

S-a aşezat, şi-a turnat apă minerală, şi s-a uitat derutat la mine.

— Nu mă pot lămuri în privinţa ta, spuse el, dă-mi te rog un răspuns clar. Îţi plătesc studiile, indiferent unde vrei să mergi, Londra, Paris, Bruxelles. Poţi să alegi ce crezi că e mai bun.

— Nu, am spus eu obosit, n-ar fi bine. Nu-mi mai ajută niciun studiu, ci doar munca. Am studiat când aveam treisprezece, paisprezece, douăzeci şi unu de ani. Poate că voi n-aţi observat. Şi dacă Genneholm crede că studiul m-ar mai putea ajuta, e mai prost decât am crezut.

— E un specialist, cel mai bun pe care-l cunosc.

— E chiar cel mai bun care există aici, acceptai eu, dar e numai un specialist, ştie câte ceva despre teatru, tragedie, commedia dell’arte,

comedie, pantomimă. Dar privește-l cât de penibile sunt propriile lui încercări de a face comedie, atunci când apare cu cămăși violete și cravate de mătase neagră. Oricărui diletant i-ar fi rușine. Când criticii sunt critici cu alții nu e atât de rău ca atunci când sunt atât de necritici și lipsiți de umor cu ei înșiși. E de-a dreptul penibil. Sigur, Genneholm e-ntr-adevăr de meserie – dar dacă-și imaginează că după șase ani de scenă aș mai putea începe din nou să studiez, nu-i decât un prost!

— Atunci n-ai nevoie de bani? întrebă tatăl meu.

Nota clară de ușurare care se simțea în vocea lui m-a făcut bănuitor.

— Ba da, am spus, am nevoie de bani.

— Ce-ai de gând să faci? Vrei ca în starea asta să dai în continuare reprezentanții?

— Ce fel de stare?

— Ei, spuse el încurcat, știi doar ce spune presa despre tine.

— Despre mine? am întrebat eu. De trei luni nu apar decât în provincie.

— Am strâns ceea ce s-a scris acolo despre tine și am examinat totul împreună cu Genneholm.

— Ei drăcie, cât i-ai plătit pentru toate astea?

S-a înroșit.

— Lasă asta, spuse el, spune-mi mai bine ce planuri ai?

— Să mă antrenez, să muncesc. O jumătate de an, un an întreg, încă nu știu.

— Unde?

— Aici, unde altundeva?

Abia dacă a reușit să-și ascundă spaima care-l cuprinse.

— N-o să vă inoportunez și n-o să vă compromit, n-o să vin la voi nici măcar la *jour fixe*[12], am spus eu.

Se înroși din nou. Mă dusesem de câteva ori acasă, când părinții mei aveau *jour fixe,* așa cum s-ar fi dus oricare altul, fără să arăt c-aș face parte din familie. Băusem coctailuri și mâncasem măsline, luasem un ceai, iar la plecare îmi îndesasem țigări în buzunare atât de fățiș, încât servitorii observaseră și-și întoarseră jenați privirile.

— Ah! atât mai exclamă tatăl meu.

Se răsuci în fotoliul lui. S-ar fi ridicat, ar fi mers la fereastră, dar îşi coborî privirea şi spuse

— Mi-ar plăcea mai mult dacă ai alege drumul sigur sugerat de Genneholm. Nu-mi place să investesc bani în lucruri nesigure. N-ai niciun fel de economii? Cred că ai câştigat binişor în anii aceştia.

— N-am pus la o parte niciun pfenig, am spus eu, posed doar o marcă, una singură.

Am scos marca din buzunar şi i-am arătat-o. Se aplecă într-adevăr asupra ei şi se uită la ea ca la o insectă ciudată.

— Îmi vine greu să te cred, spuse el, deoarece n-ai fost educat spre a deveni un risipitor. Cam cât crezi că ţi-ar trebui pe lună? La ce sumă te-ai gândit?

Inima îmi bătea puternic. Nu-mi imaginasem că va dori să mă ajute atât de direct. Am început să mă gândesc. Nu trebuia să spun nici prea puţin, nici prea mult, şi totuşi destul; dar n-aveam nici cea mai vagă idee de cât aş fi avut nevoie. Lumina electrică, telefonul, şi trebuia să mai şi trăiesc din ceva. Am transpirat din cauza agitaţiei.

— În primul rând am nevoie de o saltea groasă de cauciuc, mare cât camera, de şapte pe cinci. Cred că mi-ai putea face rost de ea mai ieftin de la fabricile voastre de prelucrare a cauciucului.

— Bine, spuse el zâmbind, ţi-o fac cadou chiar. Şapte pe cinci, dar Genneholm crede că n-ar trebui să-ţi pierzi vremea încercând să devii acrobat.

— N-am să mi-o pierd, papa, am spus eu; în afară de saltea, aş mai avea nevoie de o mie de mărci pe lună.

— O mie de mărci? strigă el.

Se ridică, spaima lui era sinceră, buzele îi tremurau.

— Ei bine, i-am spus, cam ce-ai crezut?

N-aveam habar câţi bani avea. Un an întreg câte o mie lunar făceau douăsprezece mii de mărci, atâta matematică mai ştiu şi eu – ori o asemenea sumă nu putea să fie prea mare pentru el. Era într-adevăr milionar; tatăl Mariei calculase o dată totul exact. Nu-mi mai aduceam aminte precis însă la cât se ridicase suma. Avea peste tot acţiuni şi primea din toate locurile procente. Chiar şi de la fabrica de săruri pentru baie.

Se plimba prin spatele fotoliului, liniştit, mişcând buzele, ca şi cum ar fi calculat. Poate c-o şi făcea, dar dură foarte mult.

Mi-am adus aminte cât de urât se purtaseră când plecasem cu Marie din Bonn. Tata îmi scrisese că nu mă poate ajuta în niciun fel, din motive morale, şi că aştepta să muncesc „cu mâinile mele" pentru mine şi pentru „biata şi nenorocita fată pe care ai sedus-o". Că l-a respectat, cică, întotdeauna, după cum ştiam şi eu, pe bătrânul Derkum, atât ca rival politic cât şi ca om, şi că ceea ce făcusem era scandalos.

Locuiam într-o pensiune în Köln-Ehrenfeld. Cele şapte sute de mărci pe care Marie le avea de la maică-sa se topiseră după o lună, deşi eu aveam impresia că fusesem cât se poate de economicos şi că-i folosisem în mod chibzuit.

Locuiam în apropierea gării Ehrenfeld, de la fereastra camerei noastre puteam vedea zidul de cărămizi roşii al gării. Vagoane pline cu cărbuni intrau în gară şi ieşeau de acolo goale. Era o privelişte care te consola, plină de zgomote care-ţi mergeau la inimă şi trebuia să-mi amintesc mereu de situaţia echilibrată a averii noastre de acasă. De la fereastra camerei de baie, privirea îţi cădea pe albiile de tablă pentru spălatul rufelor şi pe sforile pentru întins la uscat, iar uneori, în întuneric, auzeai zgomotul pe care îl făcea o cutie sau o pungă plină de resturi pe care cineva le arunca pe ascuns, de la o fereastră, în curte. Stăteam adesea în cadă, cântând melodii liturgice până când gazda mi-a interzis mai întâi să cânt – „lumea o să creadă că ţiu aici un răspopit" – pe urmă nu m-a mai lăsat să fac baie pe credit. După părerea ei făceam prea des baie, or lucrul acesta i se părea inutil. Răscolea uneori cu făcăleţul pachetele cu gunoaie aruncate în curte, să descopere după conţinutul lor pe cel care le aruncase; cojile de ceapă, zaţul de la cafea, oasele de la cotlet îi prilejuiau cele mai neaşteptate combinaţii, pe care le întregea după prealabile vizite la măcelării şi la prăvăliile de legume, şi cu cure n-avea totuşi niciodată succes. Gunoiul nu era niciodată caracteristic pentru un anumit individ. Ameninţările pe care le arunca spre cerul plin de sfori pentru rufe, erau astfel formulate, încât fiecare putea crede că e vorba despre el „Pe mine nu mă duce nimeni, las că ştiu eu ce am de făcut!"

Dimineaţa stăteam întotdeauna la fereastră şi-l pândeam pe poştaş, care ne aducea câteodată pachete; uneori de la prietenele

Mariei, alteori de la Leo sau Anna; la intervale foarte neregulate soseau și mandate de bani de la bunicul, dar de la părinții mei n-am primit decât îndemnuri, „să-mi iau soarta în mâini și să ies prin propriile-mi puteri din această situație".

Mai târziu, mama mi-a scris chiar că m-a „repudiat". Uneori poate fi lipsită de gust până la tâmpenie totală, ca atunci când citase expresia dintr-un roman al lui Schnitzler, care se cheamă *Inimă în dubiu.* În romanul ăsta o fată e „repudiată" de părinții ei pentru că nu vrea să aducă pe lume un copil pe care i-l făcuse un „artist nobil, dar slab", scriitor mi se pare. Mama citase cuvânt de cuvânt o propoziție din capitolul opt al romanului: „Conștiința mă obligă să te repudiez!"

În orice caz, m-a „repudiat". Sunt sigur că a făcut-o pentru că în felul ăsta atât conștiința, cât și contul ei de la bancă erau scutite de conflicte. Acasă lumea aștepta de la mine să încep o existență eroică; să mă duc la o fabrică sau pe un șantier ca să-mi întrețin iubita, și toți au fost decepționați atunci când n-am făcut-o. Leo și Anna și-au exprimat în mod deschis dezamăgirea. Mă și vedeau plecând în zori de zi cu câteva bucăți de pâine cu unt în geantă, trimițând o sărutare de jos spre camera Mariei; mă vedeau revenind seara „obosit, dar mulțumit", citind ziarul și uitându-mă la Marie, care croșeta. Dar n-am făcut nici cea mai mică încercare să transform închipuirea asta a lor în realitate. Am rămas lângă Marie, iar Marie era cu mult mai drăguță atunci când rămâneam lângă ea. Mă simțeam „artist" (cu mult mai mult decât mai târziu), și ne-am aranjat după imaginația noastră copilărească despre viața de boem, cu sticle de Chianti și bucăți de pânză de sac și țesături colorate din rafie de-a lungul pereților. Și astăzi mă simt profund mișcat când mă gândesc la anul acela. Când Marie se ducea la sfârșitul săptămânii la gazda noastră pentru a cere să ne mai păsuiască cu plata chiriei, gazda începea de fiecare dată să se certe, și o întrebă de ce nu merg să lucrez. Iar Marie îi răspundea cu patosul ei admirabil

— Soțul meu e artist, da, artist!

Am auzit-o odată strigând de pe treptele murdare spre camera în care se afla gazda

— Da, artist!

Iar gazda i-a răspuns cu vocea ei răgușită

— Ce? artist? Şi ziceţi că e soţul dumneavoastră? Cred că cei de la Oficiul stării civile nici n-ar fi putut face o afacere mai grozavă.

Dar cel mai mult o enerva faptul că rămâneam aproape întotdeauna până la zece sau unsprezece în pat. Nu avea destulă fantezie să calculeze că în felul ăsta economiseam o masă şi curent pentru reşou şi nu ştia nici că eu mergeam să mă antrenez de obicei abia pe la ora douăsprezece în sălița de la casa parohială pentru că dimineața era mai întotdeauna ocupată cu cursuri pentru tinerele mame, cursuri de catehism, de gospodărie sau cu întâlniri ale unei asociații catolice. Locuiam în apropierea bisericii la care era diacon Heinrich Behlen, şi el îmi făcuse rost de această săliță care avea şi o scenă, ca de altfel şi de camera de la pensiune. Femeia care conducea cursul de gospodărie ne dădea să mâncăm ceea ce rămânea, de obicei doar supă şi budincă, uneori însă şi carne, iar când Marie o ajuta să strângă, îi dădea câte un pachet de unt sau o pungă cu zahăr. Rămânea uneori în sală când începeam antrenamentul, se ţinea cu mâinile de burtă de râs şi făcea după masă cafea. Şi atunci când a aflat că nu eram căsătoriţi nu s-a schimbat faţă de noi. Am impresia că nici nu credea că artiştii s-ar putea „căsători de-a adevăratelea". În unele zile, când era frig, mergeam mai devreme acolo. Marie participa la cursul de gospodărie, iar eu stăteam la garderobă lângă un radiator electric şi citeam. Auzeam prin peretele subţire chicotelile din sală, după aceea lecţii serioase despre calorii, vitamine şi socoteli, şi totuşi aveam impresia că atmosfera de acolo era foarte veselă. Când se ţineau cursuri cu tinerele mame nu aveam voie să apărem mai înainte ca totul să se fi terminat. Tânăra doctoriţă care le ţinea era foarte corectă, pretenţioasă, dar reţinută, şi îi era îngrozitor de frică de praful pe care-l făceam sărind pe scenă. Susţinea chiar că aerul mai e plin de praf şi în ziua următoare, dăunând sugarilor, şi pretinse să nu mi se dea voie să întrebuinţez scena două zile înainte de lecţiile pe care le ţinea. Din cauza asta, Heinrich Behlen ajunse chiar la ceartă cu preotul, care habar n-avea că făceam acolo antrenament în fiecare zi, şi care-i ceru lui Heinrich să nu „împingă prea departe dragostea faţă de aproapele său". Uneori, mergeam la biserică împreună cu Marie. Era atât de cald acolo, pentru că mă aşezam întotdeauna lângă conducta de apă caldă; de asemenea era o linişte desăvârşită, zgomotele străzii păreau

neînchipuit de îndepărtate, iar biserica era binefăcător de goală, doar șapte sau opt oameni, iar uneori aveam sentimentul că aparţin şi eu adunării ăleia jalnice şi liniştite, oameni rămaşi de pe urma unui lucru care era minunat în neputinţa sa. În afară de Marie şi de mine mai erau doar câteva femei bătrâne. Iar felul cu totul lipsit de patetism în care celebra Heinrich Behlen se potrivea foarte bine cu biserica întunecoasă şi urâtă. Odată, când paraclisierul lipsea, l-am şi ajutat atunci când la sfârşitul slujbei cartea trebuia dusă din partea dreaptă în cea stângă. Am simţit dintr-odată că Heinrich devine nesigur, că ritmul nu e cel care ar fi trebuit să fie; m-am repezit spre altar, am luat cartea din partea dreaptă, am făcut o genuflexiune când am ajuns la mijlocul altarului, şi am dus-o în stânga. Mi s-ar fi părut că sunt nepoliticos dacă nu l-aş fi ajutat pe Heinrich să iasă din încurcătură. Marie se făcu roşie ca para focului, Heinrich zâmbi uşor. Ne cunoşteam demult; fusese la internat căpitanul echipei de fotbal şi era mai mare ca mine. De cele mai multe ori îl aşteptam pe Heinrich după slujbă afară, în faţa bisericii, iar el ne invita la micul dejun şi cumpăra într-un magazin cu de toate, ouă, şuncă, cafea şi ţigări pe credit, şi se bucura întotdeauna ca un copil când gazda lui era bolnavă.

Mă gândeam la toţi oamenii care ne ajutaseră, în timp ce ai mei stăteau acasă pe rahaturile lor de milioane şi-şi gustau izbânda morală după ce mă repudiaseră.

Tatăl meu mai păşea încă încolo şi încoace în spatele fotoliului, mişcându-şi buzele ca şi cum ar fi calculat. Eram gata-gata să-i spun că renunţ la banii lui, dar mi se părea că într-un fel oarecare am un drept să primesc ceva de la el; pe lângă asta, având o singură marcă în buzunar, nu-mi puteam permite niciun fel de eroism pe care să-i regret mai târziu. Aveam nevoie urgentă de bani şi el nu-mi mai dăduse niciun pfenig de când plecasem de acasă. Leo ne dăduse toţi banii lui de buzunar, Anna ne trimitea din când în când câte o pline făcută în casă, iar mai târziu ne trimisese şi bunicul uneori ceva bani, cecuri de cincisprezece sau douăzeci de mărci, iar într-un rând, dintr-un motiv pe care nu l-am putut afla niciodată, un cec de douăzeci şi două de mărci. De fiecare dată aveam multă bătaie de cap cu cecurile acestea; gazda noastră nu avea cont la bancă, nici Heinrich nu avea, şi se pricepea tot atât de puţin la cecuri ca şi noi. Depusese primul cec la banca de

caritate a parohiei sale, a scris într-un registru felul și scopul cecului, pe urmă s-a dus la preot și-l rugă să-i dea un cec de cincisprezece mărci care să poată fi transformat imediat în bani-gheață, dar preotul aproape că explodă de furie. Îi explică lui Behlen că nu poate să facă așa ceva, pentru că trebuia să explice motivul eliberării unui cec care putea fi imediat schimbat în bani-gheață, iar contul băncii de caritate era mereu controlat și dacă ar scrie „cec de bunăvoință pentru diaconul Behlen", ar începe scandalul, pentru că banca parohiei nu era un loc de schimb pentru cecuri de „proveniență dubioasă". Ar putea prelua cecul doar ca o donație pentru un anumit scop, ca un ajutor material de la Schnier pentru Schnier, și să-mi plătească contravaloarea lui ca pe o donație a băncii de caritate. Asta s-ar putea aranja, dar n-ar fi prea corect. A durat în total zece zile până ce am ajuns în sfârșit la cele cincisprezece mărci, pentru că Heinrich mai avea încă alte o mie de treburi și nu-i puteam cere să se dedice doar rezolvării problemei cecului nostru. Pe urmă, de fiecare dată mă cuprindea groaza când primeam cecuri de la bunicul. Era un lucru drăcesc, erau lani și totuși nu erau, și în orice caz nu erau ceea ce am fi avut neapărată nevoie, adică bani-gheață. În cele din urmă, Heinrich și-a deschis un cont la bancă doar ca să poată fi onorate cecurile noastre, dar era plecat adesea pentru trei-patru zile, iar atunci când sosi cecul cu douăzeci și două de mărci era plecat pentru trei săptămâni în concediu. L-am căutat pe Edgar Wieneken, singurul meu prieten din copilărie care locuia la Köln, ocupând un post oarecare – mi se pare că era referent cultural la SPD[13]. I-am găsit adresa în cartea de telefon, însă nu aveam cei douăzeci de pfenigi pentru a-i putea suna, așa că m-am dus pe jos de la Köln-Ehrenfeld, la Köln-Kalk, dar nu l-am găsit acasă și am așteptat până la ora șase în fața ușii, pentru că gazda refuzase să mă lase în camera lui. Locuia în apropierea unei biserici foarte mari și foarte întunecoase, pe strada Engels (nu știu nici până astăzi, dacă se simțea obligat să locuiască pe strada Engels pentru că era membru al SPD-ului). Eram cu desăvârșire distrus, mort de oboseală, îmi era foame și nu aveam nici măcar țigări; știam de asemenea că Marie mă așteaptă acasă și că îi era frică. Iar cartierul Köln-Kalk, strada Engels, fabrica de produse chimice din apropiere – nu constituie o privelițte prea îmbucurătoare pentru un melancolic. Am

intrat în cele din urmă într-o brutărie şi am rugat-o pe femeia din spatele tejghelei să-mi dăruiască o chiflă. Era tânără, dar arăta cât se poate de rău. Am aşteptat până ce prăvălia s-a golit pentru un moment, am intrat repede şi am spus fără să mai salut „Daţi-mi vă rog, o chiflă!" îmi era frică că ar fi putut intra cineva. Ea se uită la mine, gura ei aspră şi subţire se făcuse şi mai subţire, apoi se înmuie şi căpătă o expresie mai blândă. Vârî, fără să spună un cuvânt, trei chifle şi o bucată de cozonac într-o pungă şi mi-o întinse. Cred că nici măcar nu i-am mulţumit când am luat punga, ci am plecat repede. M-am aşezat pe pragul. Casei în care locuia Edgar, am mâncat chiflele şi cozonacul şi pipăiam din când în când cecul care se afla la mine în buzunar. Douăzeci şi doi era un număr ciudat şi mă tot gândeam cum s-o fi ajuns la suma asta, poate că era restul unui cont, poate că însemna o glumă sau era pur şi simplu o întâmplare, dar partea ciudată era că pe cec se găsea atât cifra 22, rât şi douăzeci şi doi scris cu litere şi probabil că bunicul se gândise totuşi la ceva atunci când completase cecul. N-am aflat însă niciodată la ce. Mai târziu, am descoperit că nu-l aşteptasem pe Edgar decât o jumătate de ceas, dar mie mi se păru o eternitate plină de amărăciune, din cauza faţadelor mohorâte ale caselor şi a aburilor de la fabrica de produse chimice. Edgar se bucură să mă revadă. Era vesel, mă bătu pe umăr şi mă duse la el în cameră, unde pe perete se găsea o poză mare de a lui Brecht, dedesubtul căreia se aflau o chitară şi o mulţime de cărţi aşezate într-un raft pe care şi-l făcuse singur. L-am auzit certându-se afară cu gazda lui din cauză că nu mă lăsase să-i aştept în cameră, pe urmă veni cu o sticlă de rachiu şi-mi povesti încântat că tocmai a câştigat o luptă în comitetul teatral împotriva „blestemaţilor de câini de la CDU" Pe urmă, m-a rugat să-i povestesc tot ce-am mai făcut de când nu ne mai văzusem. Pe când eram copii ne jucasem ani de-a rândul împreună. Tatăl lui fusese băieş, apoi devenise paznic la terenul de sport din apropierea casei noastre. L-am rugat să nu mă pună să-i povestesc nimic şi i-am expus în câteva cuvinte situaţia în care mă aflam, rugându-l să-mi dea el bani în schimbul cecului. A fost teribil de drăguţ, a înţeles numaidecât totul, mi-a dat imediat treizeci de mărci şi nici măcar n-a vrut să ia cecul, dar eu l-am implorat să-i ia totuşi. Cred că aproape am plâns atunci când l-am rugat să ia cecul. L-a luat, puţin jignit şi eu l-am invitat să ne viziteze odată şi să asiste la un

antrenament de al meu. M-a condus până la staţia de tramvai de lângă poşta din cartier, dar când am văzut că în piaţă se găsea un taxiu liber, m-am repezit înspre el, m-am aşezat şi am mai putut vedea faţa surprinsă, jignită, palidă şi mare a lui Edgar. Era pentru prima dată că-mi permiteam să iau un taxi şi dacă vreodată cineva a meritat unul, apoi eu eram acela, în seara aia. N-aş fi suportat să mă târăsc cu tramvaiul de-a lungul Kölnului şi să mai amân cu încă o oră revederea cu Marie. Taxiul a costat aproape opt mărci. I-am dat şoferului cincizeci de pfenigi bacşiş şi am urcat în fugă scările pensiunii noastre. Marie mi-a căzut de gât plângând, plângeam şi eu, amândoi îndurasem atâta spaimă, ni se părea că fusesem despărţiţi o întreagă veşnicie unul de celălalt; eram prea desperaţi să ne putem săruta, şi şopteam doar fără întrerupere că nu ne vom mai despărţi niciodată, niciodată, niciodată, până ce „moartea ne va despărţi", cum îmi şoptea Marie. Pe urmă Marie se aranjă, adică se fardă şi se rujă, şi am mers împreună la o mică braserie de pe Venloer Strasse, unde, mâncarăm două porţii de gulaş. Am luat cu noi o sticlă de vin roşu şi ne-am întors acasă.

Edgar nu m-a iertat niciodată cu totul pentru drumul acela cu taxiul. L-am mai văzut adesea după aia, ba ne-a mai dat încă o dată şi bani, atunci când Marie a avut primul avort. Nici el n-a amintit niciodată ceva în legătură cu taxiul, dar a rămas în el o neîncredere de care nu s-a putut debarasa nici până astăzi.

— Doamne, Dumnezeule, spuse tatăl meu cu voce tare şi pe un ton diferit de cel de înainte, care îmi era cu totul străin, vorbeşte tare şi răspicat şi deschide-ţi ochii. A doua oară nu mă mai poţi păcăli.

Am deschis ochii şi m-am uitat la el. Era supărat foc.

— Am spus ceva? I-am întrebat.

— Da, spuse el, mormăi ceva doar pentru tine, dar singurul cuvânt pe care l-am putut înţelege a fost „rahaturile de milioane".

— Asta e şi singurul lucru pe care poţi şi pe care trebuie să-i înţelegi.

— Am înţeles de asemenea şi ceva despre cecuri.

— Da, da, te rog, aşază-te acum din nou şi spune-mi ce sumă te-ai gândit să-mi dai lunar timp de un an.

M-am apropiat de el, l-am luat cu blândeţe de umeri şi l-am făcut să se aşeze în fotoliu. S-a ridicat imediat din nou şi acum stăteam faţă în

față, foarte aproape unul de celălalt.

— M-am gândit în fel și chip, spuse el cu vocea scăzută; dacă nu vrei să accepți condiția mea, aceea a unei munci solide și controlate, ci vrei să rămâi aici… atunci cred, ei bine… că două sute de mărci pe lună ți-ar ajunge.

Eram sigur că voise să spună două sute cincizeci sau trei sute, și abia în ultimul moment se hotărî să spună două sute. Mi se păru că expresia feței mele îl sperie, căci spuse mai repede decât se potrivea înfățișării sale îngrijite

— Genneholm spunea că asceza e baza pantomimei.

Nu spuneam nimic. Măi uitam la el cu „ochii goi", ca una dintre marionetele lui Kleist. Nu eram nici măcar furios, ci doar mirat într-un anume fel că puteam folosi în viață ce învățasem cu multă osteneală pentru scenă, adică să am ochi goi. Începu să se simtă prost și pe buza de sus îi apărură broboane de sudoare. Prima mea reacție nu era nici cea de mânie, întristare sau chiar ură; ochii mei goi se umplură încet de milă.

— Dragă papa, am spus eu încet, două sute de mărci nici nu sunt chiar atât de puțin cât crezi. E o sumă destul de frumoasă, nu vreau să mai discut cu tine despre ea, dar vreau să-ți spun că asceza, cel puțin în accepția pe care i-o dă Genneholm, e o distracție destul de scumpă. Căci e Vorba de regim, nu de asceză, adică multă carne macră și salată – desigur, cea mai ieftină formă a ascezei e foamea, dar un clovn flămând – ei bine, tot e mai bun decât unul beat.

M-am dat înapoi, îmi era penibil să stau atât de aproape de el și să observ că broboanele de sudoare de pe buza de sus se înmulțeau.

— Ascultă, i-am spus, hai să ne comportăm ca niște gentlemani și să nu mai vorbim despre bani, ci despre altceva.

— Dar vreau într-adevăr să te ajut, spuse el desperat, îți dau cu drag chiar trei sute.

— Nu vreau să mai aud nimic despre bani ci vreau să-ți spun care a fost cea mai surprinzătoare descoperire din copilăria mea.

— Care? întrebă el și se uită la mine de parcă ar fi așteptat o sentință de moarte. Credea că-i voi pomeni despre amanta sa, căreia îi clădise o vilă la Godesberg.

— Hai, liniștește-te, i-am spus, ai să te miri, dar cea mai surprinzătoare descoperire din copilărie a fost faptul că acasă nu primeam niciodată destulă mâncare.

Tresări când am spus asta, înghiți în sec și în cele din urmă râse.

— Vrei să spui să n-ați mâncat niciodată pe săturate?

— Exact asta vreau să spun, am zis eu liniștit, nu ne săturam niciodată, cel puțin nu acasă. Nu știu dacă lucrul ăsta se întâmpla datorită zgârceniei sau doar din principiu; mi-ar plăcea mai mult dacă s-ar fi întâmplat din zgârcenie, dar aș vrea să te întreb: știi ce simte un copil după ce o după-amiază întreagă merge cu bicicleta, joacă fotbal și înoată în Rin?

— Cred că poftă, spuse el cu răceală.

— Nu, am spus eu, foame. Al dracului să fie, știam și pe când eram copii că suntem bogați, foarte bogați – dar n-am avut nimic din toți banii ăștia – nici măcar n-am mâncat cumsecade.

— V-a lipsit ceva?

— Da, am spus eu, da, mâncarea – și în afară de asta și banii de buzunar. Știi ce aș fi mâncat mereu când eram copil?

— Dumnezeule, spuse el cu teamă, ce?

— Cartofi, am spus eu. Dar mama avea de pe atunci ideea curei de slăbire – știi doar că ea a anticipat întotdeauna curentele la modă – și la noi în casă puteai găsi mereu tot felul de flecari, fiecare având o altă teorie despre alimentație, din păcate însă în toate teoriile astea cartofii nu jucau de loc un rol pozitiv. Fetele care serveau la noi în casă își pregăteau câteodată cartofi, când voi nu erați acasă: cartofi fierți cu unt, sare și ceapă. Uneori ne trezeau și pe noi, ne îngăduiau să coborâm în pijama la bucătărie, și, sub promisiunea păstrării celui mai deplin secret, să ne săturăm de cartofi. De obicei, mergeam vinerea la familia Wieneken, acolo se găsea întotdeauna salată de cartofi, și doamna Wieneken ne umplea bine de tot farfuriile. La noi era totdeauna și prea puțină pâine în coșuleț, pâinea acea blestemată din grâu abia sfărâmat, sau câteva felii care „din motive de sănătate” erau uscate pe jumătate. Când mă duceam la familia Wieneken, mama lui Edgar ținea pâinea proaspăt cumpărată cu mâna stângă lângă piept, iar cu dreapta tăia felii mari, pe care ni le dădea și pe care le ungeam cu gem de mere.

Tatăl meu dădu din cap abia perceptibil, eu i-am întins ţigările, îşi luă una, iar eu îi oferii foc. Îmi era milă de el. Trebuie să fie un sentiment neplăcut pentru un tată să vorbească pentru prima dată serios cu fiul său abia când acesta are aproape douăzeci şi opt de ani.

— Ne-au mai lipsit şi mii de alte lucruri, ca de exemplu dulciuri şi baloane. Mama considera baloanele ca însemnând o cheltuială inutilă. E adevărat. Sunt inutile, dar oricum n-am fi putut cheltui toate rahaturile voastre de milioane pe baloane. Şi bomboanele alea ieftine, de a căror acţiune nocivă mama ţinea adevărate teorii, spunând că sunt cea mai curată otravă. Dar nu ne oferea bomboane mai bune, care să nu fie vătămătoare. La internat, am continuat încet, toţi se mirau că nu mă plâng de mâncare, că înghit totul şi că-mi şi place.

— Ei, vezi, spuse el, a existat deci şi o parte bună.

Nu suna prea. Convingător şi nici prea vesel ceea ce zicea acum.

— Oh, i-am spus, am înţeles pe deplin valoarea pedagogică teoretică a unei astfel de educaţii. Dar totul era teorie, pedagogie, psihologie, chimie – numai lucruri neplăcute. Ştiam că familia Wieneken primeşte bani vineri, de asemenea se putea observa şi la familiile Schniewind sau Hollerath că primesc salariul la întâi şi cincisprezece ale fiecărei luni. Întotdeauna se pregătea ceva special, o felie mai groasă de salam, sau o prăjitură, iar doamna Wieneken mergea întotdeauna vineri la coafor, pentru că seara devreme – ei, aşa cum ai spune tu, se aduceau sacrificii zeiţei Venus.

— Ce? strigă tatăl meu, doar nu vrei să spui…

Se înroşi, şi se uită la mine clătinând din cap.

— Ba da, asta vreau să spun. Vineri după masă copiii erau trimişi la cinematograf. Înainte mai puteau lua şi o îngheţată, aşa că lipseau de acasă cel puţin trei ore şi jumătate. Chiar în răstimpul ăsta mama lor se întorcea de la coafor şi sosea şi tatăl cu plicul de bani. Ştii doar că locuinţele muncitoreşti nu sunt chiar atât de mari.

— Vrei să spui că voi ştiaţi de ce sunt trimişi copiii la cinematograf?

— Desigur, nu precis, abia mai târziu mi-am dat seama şi mai târziu am înţeles de ce doamna Wieneken se înroşea atât de drăguţ atunci când veneam de la cinematograf şi ne dădea salata de cartofi. Mai târziu, când a fost numit paznic, situaţia s-a schimbat, pentru că

stătea mai mult acasă. Am observat pe când eram copil că ea parcă se jena puțin – și abia mai târziu am înțeles de ce. Dar într-o locuință formată dintr-o cameră mare și o bucătărie, cu trei copii – nu știu ce ar fi putut face altceva.

Tatăl meu era atât de zguduit, încât mi-a fost frică că va găsi lipsit de gust faptul de a vorbi din nou despre bani. Socotea că întâlnirea noastră era tragică, începea însă să guste acest tragism pe planul unei suferințe nobile, găsea chiar o plăcere în asta, și ar fi fost greu să-i aduc din nou cu gândul la cele trei sute de mărci pe care mi le oferise lunar. Cu banii era aceeași situație ca și cu „dorința carnală". Nimeni nu vorbea și nici nu se gândea în mod deschis la ele – erau fie „sublimate", așa cum îi spusese preotul Mariei despre dorința carnală, fie socotite ordinare; dar despre bani niciodată nu se vorbea ca reprezentând lucruri reale: mâncare sau un taxi, un pachet de țigări sau o cameră cu baie.

Tatăl meu suferea în mod manifest, și lucru ăsta era zguduitor. Se întoarse spre fereastră, își scoase o batistă și-și șterse câteva lacrimi. Nu mai văzusem așa ceva la el; să pl, lângă și să folosească într-adevăr batista. În fiecare dimineață i se puneau în cameră două batiste curate, pe care seara le arunca în coșul de rufe murdare din camera sa de baie, fără să fi fost vizibil folosite, ci doar puțin șifonate. Fuseseră vremuri în care mama, din economie, pentru că detergenții se găseau greu, avusese cu el nesfârșite discuții dacă n-ar fi putut folosi batistele două sau trei zile. „Oricum, nu le prea folosești, ci doar le porți la tine, cu adevărat murdare nu sunt niciodată – și avem obligația de a economisi". Făcea aluzie la sloganurile despre economie din vremea aceea. Dar tata a fost energic – pentru prima dată de când îmi aduc aminte – și a pretins să i se pregătească în continuare cele două batiste dimineața. N-am observat niciodată să-i curgă nasul, sau să strănute din cauza firelor de praf, în sfârșit ceva care să facă necesară folosirea batistei. Acum însă stătea la fereastră și-și ștergea nu numai lacrimile, ci și ceva atât de ordinar cum erau broboanele de sudoare de pe buza superioară. Am mers în bucătărie, pentru că plângea în continuare, și l-am auzit cum suspină. Există doar puțini oameni pe care ai dori să-i ai în jurul tău atunci când plângi, și cred că un fiu pe care abia îl cunoști e societatea cea mai puțin potrivită. Eu însumi cunoșteam doar un om în prezența căruia puteam plânge, Marie, și nu știam dacă iubita tatălui meu era

dintre acelea în fața cărora puteai plânge. N-o văzusem decât o dată, o găsisem drăguță, frumușică și prostuță, dar nu într-un mod supărător; auzisem însă multe despre ea. Rudele ne-o prezentaseră ca pe o persoană hapsână, dar în familia noastră oricine este considerat ca atare, dacă are neobrăzarea să vorbească despre un om care mai și mănâncă, bea sau își cumpără pantofi. Cineva care consideră țigările, băile cu apă caldă, florile și rachiul ca necesare vieții are toate șansele de a intra în cronica familiei ca „risipitor învederat". Îmi imaginez că o iubită este o persoană costisitoare: trebuie să-și cumpere ciorapi, rochii, trebuie să plătească chirie și să fie întotdeauna într-o dispoziție bună, ceea ce e posibil doar în cazul unei „situații financiare echilibrate", cum se exprimase tatăl meu. Când mergea la ea după ședințele lui ucigător de plictisitoare, ea trebuia să fie veselă, să miroase bine și să fi fost la coafor. Nu puteam să-mi imaginez că era dornică de bani. Probabil era doar mai pretențioasă, însă așa ceva în familia noastră avea cam același înțeles. Când grădinarul Henkefs, care-l ajuta uneori pe Fuhrmann, îi amintea în treacăt, plin de umilință, că tarifele pentru munca suplimentară erau deja de trei ani mai mari decât salariul pe care-l primea de la noi, mama ținea cu glas pițigăiat o prelegere de două ore despre „dorința de îmbogățire a anumitor persoane". Dăduse odată poștașului nostru douăzeci și cinci de pfenigi bacșiș de anul nou și fusese foarte revoltată când găsise a doua zi banii într-un plic în cutia de scrisori, cu un bilet pe care poștașul scrisese: „Stimată doamnă, nu-mi pot permite să vă jefuiesc!" Cunoștea, desigur, un secretar de stat la Ministerul poștelor, la care se plânsese imediat în scris despre „poștașul dornic de câștig și impertinent".

Am ocolit balta de cafea din bucătărie, m-am dus în coridor, de acolo în baie, am scos dopul de la cadă și mi-a venit în minte că pentru prima dată de ani întregi luasem o baie fără să cânt, fie măcar și doar *Litania Lauretană*[14]*.* Am intonat în surdină *Tantum ergo*[15]*,* în timp ce spălam cu dușul portativ resturile de spumă de pe pereții vanei care se golea. Am încercat să cânt *Litania Lauretană:* întotdeauna am iubit-o pe evreica aia tânără, Miriam, și uneori am și crezut în ea. Dar nici *Litania Lauretană* nu mi-a ajutat, pentru că era mult prea catolică, și acum eram furios pe catolici și pe catolicism. Mi-am propus să-i chem la

telefon pe Heinrich Behlen şi Karl Emondis. Nu mai vorbisem cu Karl Emonds de acum doi ani, când ne certaserăm îngrozitor, şi nici nu ne scrisesem niciodată. Fusese ordinar cu mine şi încă dintr-un motiv idiot. Îi dădusem fiului său cel mai mic, Gregor, care avea un an, să bea lapte în care bătusem un ou. Atunci când rămăsesem să-i îngrijesc, deoarece Karl mersese cu Sabine la film, iar Marie se afla la „cerc". Sabine îmi spusese să încălzesc laptele la ora zece, să-i torn în sticlă şi să i-l dau lui Gregor. Copilul mi se păruse atât de palid şi de pricăjit (nici măcar nu plângea, ci scotea un fel de orăcăit care-ţi rupea inima de milă), încât m-am gândit că un ou crud bătut în lapte i-ar putea face bine. Mă plimbam cu el încolo şi-ncoace prin bucătărie, în timp ce laptele se încălzea, spunându-i:

— Ei, ce primeşte să pape copilaşul nostru, ce-i dăm să pape? Un ouşor!

Am spart oul, l-am pus la bătut în mixer şi l-am pus în laptele lui Gregor. Ceilalţi fraţi ai lui Gregor dormeau adânc, nimeni nu mă deranja în bucătărie şi când i-am dat sticla, am avut impresia că oul din lapte îi face foarte bine. Zâmbea mereu, apoi a adormit imediat, fără să mai plângă. Când Karl a venit de la film, a văzut cojile de ou în bucătărie, a intrat în camera unde stăteam de vorbă cu Sabine şi mi-a spus

— Bine ai făcut că ai mâncat un ou.

I-am răspuns că nu eu mâncasem oul, ci că i-l dădusem lui Gregor, şi furtuna a izbucnit numaidecât. Sabine a devenit de-a dreptul histerică, m-a numit Ucigaş, iar Karl îmi strigă

— Mă, vagabondule! Mă, vânător de fuste!

Asta m-a enervat atât de mult, încât i-am zis

„Belfer nenorocit", mi-am luat paltonul şi am plecat înfuriat. El mi-a mai strigat din hol

— Mă, gunoi iresponsabil! iar eu i-am urlat

— Mă histeric nenorocit, mă prăpăditule de tocilar!

Îmi plac într-adevăr copiii şi ştiu să mă ocup de ei, în special de sugari, şi nu pot să cred că un ou ar putea să-i strice unui copil de un an, dar faptul că tocmai Karl îmi zisese „vânător de fuste" mă jignise mai mult decât acel „Ucigaşule"! al Sabinei. Unei mame scoase din minţi poţi să-i ierţi unele lucruri, dar Karl ştia precis că nu eram un vânător de fuste. Relaţiile dintre noi erau încordate într-un fel idiot pentru că el

socotea în străfundul inimii sale drept minunat „modul meu liber de viaţă”, iar eu îl invidiam în străfundul inimii mele pentru felul lui burghez de viaţă. N-am putut niciodată să-i fac să înţeleagă cât de ucigător de monotonă era viaţa mea, cât de pedant se scurgea cu călătoriile cu trenul, cu hotelurile, cu antrenamente, cu reprezentaţiile, cu „Nu te supăra, frate”, şi cu băutul unei beri – şi cât de mult mă atrăgea viaţa pe care o ducea el, tocmai pentru că era atât de puţin ieşită din comun. Sigur că şi el credea, ca toţi ceilalţi, că noi nu aveam copii pentru că nu-i doream, iar avorturile Mariei îi păruseră „suspecte”; nu ştia cât de mult am fi dorit să avem copii: în ciuda tuturor lucrurilor ăstora, îl rugasem printr-o telegramă să mă cheme la telefon, dar nu pentru a-i cere bani. Avea între timp patru copii şi se descurca foarte greu.

Am mai spălat încă o dată vana, apoi am trecut în coridor şi m-am uitat prin uşa deschisă a camerei. Tatăl meu stătea din nou cu faţa întoarsă spre masă şi nu mai plângea. Cu nasul roşu, cu obrajii uzi şi plini de cute arăta ca un om bătrân oarecare, zgribulit şi surprinzător de gol şi prost. I-am turnat puţin coniac şi i-am dus paharul. L-a luat şi l-a golit. Expresia surprinzător de prostească a feţei îi rămase, iar felul cum golise paharul şi mi-l întinse fără să scoată o vorbă, doar cu o implorare neajutorată în privire, avea ceva de-a dreptul tâmpit, ceva ce nu mai văzusem încă la el. Arăta ca un om pe care nu-l mai interesează nimic, dar chiar nimic, poate cu excepţia romanelor criminale, a unui anumit soi de vin şi a glumelor proaste. Batista şifonată şi udă o pusese pur şi simplu pe masă şi am considerat abaterea asta enormă de la stilul său ca expresia unei încăpăţânări – era asemeni unui copil neascultător, căruia i se spusese de mii de ori că batista nu se pune pe masă. I-am mai turnat puţin coniac, îl bău şi făcu o mişcare, prin care părea să spună

— Adă-mi te rog paltonul!

M-am făcut că n-o observ. Trebuia să-i aduc cumva înapoi la bani. Nu mi-a venit nimic mai bun în minte, decât să scot marca pe care o mai aveam, din buzunar şi să jonglez puţin cu ea; am lăsat-o să se rostogolească pe braţul pe care-l ridicasem, apoi coborând braţul am făcut-o să se rostogolească înapoi. Felul în care se amuza privindu-mă era chinuitor. Am aruncat banul în sus, aproape până în tavan,

pierzându-l pe urmă, dar el a repetat doar gestul de mai înainte, de parcă ar fi vrut să-mi spună să-i aduc paltonul. Am aruncat încă o dată marca în sus și am prins-o cu degetul mare de la picior, ridicându-l apoi până aproape sub nasul lui; dar el făcu o mișcare enervată și murmură

— Lasă lucrurile astea!

Am ridicat din umeri și m-am dus în hol, i-am luat paltonul și pălăria din cuier. Stătea deja lângă mine; i-am ajutat, am ridicat mănușile care căzuseră din pălărie și i le-am dat. Era din nou gata să plângă, făcu câteva mișcări comice cu nasul și cu buzele, apoi șopti

— Nu poți să-mi spui și ceva drăguț?

— Ba da, am răspuns eu încet, a fost drăguț din partea ta că mi-ai pus mâna pe umăr, atunci când tâmpiții aceia m-au judecat – și a fost foarte drăguț că i-ai salvat doamnei Wieneken viața, atunci când idiotul de maior a vrut s-o împuște.

— Ah, a spus el, aproape că am și uitat lucrurile astea.

— E foarte drăguț din partea ta că le-ai uitat – eu însă nu le pot uita.

Se uită la mine, implorându-mă parcă să nu rostesc numele Henriettei. Nu l-am rostit, deși îmi propusesem să-i întreb de ce nu fusese tot așa de drăguț și atunci când ar fi trebuit să-i interzică să se înscrie în organizația aia fascistă de tineret. Am dat din cap și el a înțeles că nu voi vorbi despre Henriette. Desigur, uneori, în timpul ședințelor consiliului de supraveghere, mâzgălea câte o hârtie, făcând câteodată și câte un H, pe urmă încă unul, și poate că uneori scria numele întreg: Henriette. Nu era de vină, ci doar prost, într-un fel care exclude tragismul, sau care era, poate, cauza lui. Nu-mi puteam da seama. Era atât de fin și de delicat, cu părul argintiu, arăta atâta de binevoitor, deși nu-mi trimisese niciun ban atunci când locuisem cu Marie la Köln. Ce făcea oare ca omul acesta atât de amabil, care era tatăl meu, să fie atât de neînduplecat și puternic, de ce oare vorbea la televizor despre obligații sociale, despre conștiință statală, despre Germania și chiar despre creștinătate, în care, după propria-i mărturie, nici măcar nu credea? De ce vorbea oare astfel, încât te simțeai obligat să-i crezi? Sigur că numai din cauza banilor, nu cei concreți cu care cumperi lapte și plătești taxiul, îți întreții amanta și cumperi bilete pentru film – ci doar cei abstracți. Îmi era frică de el, și lui îi era frică de

mine; știam amândoi că nu eram niște realiști; amândoi îi disprețuiam pe cei care vorbeau despre „politică realistă”. E vorba de mult mai mult decât pot să priceapă capetele astea seci. Am citit în ochii lui că nu poate da bani unui clovn pentru simplul motiv că acesta ar face un singur lucru cu ei: i-ar cheltui, adică exact contrariul a ceea ce trebuie făcut cu banii. Și eu știam, tot atât de bine că de mi-ar fi dat un milion, l-aș fi cheltuit iar a cheltui era pentru el același lucru cu a prăda.

În timp ce așteptasem în baie și în bucătărie să plângă în liniște, am sperat că va fi atât de zguduit, încât îmi va dărui o sumă miare fără condițiile pe care voise să mi le impună la început, dar acum citeam în ochii lui că nu putea face așa ceva. Nu era un „realist” și nu eram nici eu și știam amândoi că toți ceilalți în platitudinea lor erau realiști, proști ca niște păpuși, care se iau de o mie de ori de guler și nu descoperă totuși sfoara care le pune în mișcare.

Am dat încă o dată din cap, pentru a-i liniști cu totul. Nu voi vorbi despre bani și nici despre Henriette, deși mă gândeam acum la ea într-un fel care mi se părea nelalocul lui; îmi imaginam cum ar fi arătat acum, ar fi avut treizeci și trei de ani și probabil ar fi fost divorțată de un industriaș. Nu-mi puteam imagina că ar fi făcut și ea tot ce se făcea în general, acele flirturi și petreceri, acel „a ține la creștinism”, a face parte din comitete și a fi „deosebit de amabilă cu cei din SPD, căci altfel devin și mai complexați”. Mi-o puteam imagina doar descurajată, făcând ceva din ceea ce realiștii ar fi considerat că e snob, pentru că le lipsește fantezia. Eventual să toarne un coctail după gulerul unuia dintre mulții purtători ai titlului de președinte, sau să lovească cu mașina ei Mercedesul unui ipocrit profitor. Ce ar fi putut face, dacă n-ar fi pictat sau n-ar fi pregătit artistic untul pentru masa de seară? Ar fi simțit peste tot, la fel ca mine, că oriunde apare viața se ivește și acel zid nevăzut dincolo de care banii încetează să mai existe pentru a fi cheltuiți și există doar ca cifre în safeuri grele.

M-am dat la o parte din fața tatălui meu. Începu din nou să transpire și-mi părea rău de el. M-am dus repede în cameră, i-am adus batista murdară de pe masă și i-am vârât-o în buzunar. Maică-mea făcea un tărăboi cumplit dacă se întâmpla ca la controlul lunar al rufăriei să lipsească ceva. Le-ar fi putut învinovăți pe fete de hoție sau de neglijență.

— Să chem un taxi? I-am întrebat.

— Nu, spuse el, vreau să merg puţin pe jos. Fuhrmann mă aşteaptă în apropierea gării.

Trecu pe lângă mine, eu i-am deschis uşa, l-am însoţit până la ascensor şi am apăsat pe buton. Am mai scos o dată marca din buzunar, am aşezat-o pe mâna stângă întinsă şi m-am uitat la ea. Tata îşi întoarse scârbit privirea în altă parte şi clătină din cap. Credeam că ar fi putut să-şi scoată măcar portmoneul şi să-mi dea cincizeci – o sută de mărci, dar durerea, suferinţa şi conştiinţa situaţiei tragice în care se afla îl împinseră pe o atât de înaltă platformă a sublimului, încât gândul la – bani i se părea insuportabil, iar încercările mele de a-i face să se gândească la ei. Un sacrilegiu. I-am ţinut uşa ascensorului, el mă îmbrăţişă, începu deodată să tuşească uşor, chicoti şi spuse

— Miroşi într-adevăr a cafea – păcat că nu m-ai lăsat, ţi-aş fi făcut o cafea bună, mă pricep la asta!

Se desprinse din braţele mele, urcă în ascensor şi l-am mai putut vedea cum apăsa pe buton zâmbind viclean, mai înainte ca ascensorul să coboare. Am rămas acolo şi am urmărit numerele de pe butoane, care se aprindeau unul după altul: patru, trei, doi, unu – pe urmă se stinse şi becul roşu.

16.

Când am intrat înapoi în locuinţă şi am închis uşa, am ştiut că fusesem un prost. Ar fi trebuit să accept propunerea lui de a-mi face cafea şi ar fi trebuit să-i mai reţin. În momentul hotărâtor. În care ar fi servit cafeaua, mândru de reuşita lui, ar fi trebuit să-i iau din scurt „Dă-mi banii! Scoate-i la iveală!" în momentele hotărâtoare, se acţionează de obicei primitiv. Atunci se spune „Voi primiţi jumătate de aici, noi jumătate de dincolo – şi, vă rog, doriţi din partea aia două treimi sau numai jumătate? Primiţi patru posturi de ministru, iar noi primim concernul cutare, ori cutare".

Fusesem un idiot, lăsându-mă copleşit de dispoziţia mea, de a lui, şi neînşfăcându-i pur şi simplu portmoneul. Ar fi trebuit să aduc vorba despre bani, să vorbesc cu el despre ei, despre banii fără viaţă, abstracţi, care însemnau pentru atâţia oameni viaţă sau moarte. „Veşnic doar

bani", ăsta era strigătul înspăimântat al mamei, chiar și atunci când o rugam să-mi dea treizeci de pfenigi pentru un caiet.

Mereu doar bani, și mereu dragostea veșnică.

M-am dus în bucătărie, mi-am tăiat pâine, am uns-o cu unt, m-am întors pe urmă în cameră și am format numărul Belei Brosen. Speram că tatăl meu, în starea în care se afla, tremurând de zguduit ce era, nu va merge acasă, ei la amanta sa. Ea era o persoană despre care știam că-l va băga în pat, îi va pune un termofor sub plapumă și-i va da lapte cald cu miere. Mama are un fel al dracului de neplăcut de a vorbi despre rezistență și voință atunci când te simți rău, și de un timp încoace consideră apa rece ca pe „unicul medicament".

— Casa Brosen, spuse ea și-mi făcu plăcerea să constat că nu emana niciun fel de miros. Avea o voce plăcută de soprană, caldă și dulce.

— Schnier, am spus, Hans, vă mai amintiți?

— Desigur, și încă cum! Să știți că sunt alături de dumneavoastră, spuse ea.

Nu știam la ce făcea aluzie; am înțeles abia când a continuat

— Gândiți-vă că toți criticii sunt proști, vanitoși și egoiști.

Am suspinat.

— Dacă aș putea crede asta, m-aș simți mai bine.

— Ar trebui s-o credeți, spuse ea, credeți-o pur și simplu. Nici nu vă puteți imagina cât de multe poți crede, dacă ai o voință de fier.

— Dar dacă s-ar întâmpla ca unul să mă laude, ce mă fac atunci?

— Oh, râse cu o voce cristalină, credeți atunci că respectivul a fost cuprins dintr-odată de un acces de sinceritate și și-a uitat egoismul.

Am râs. Nu știam dacă trebuia să-i spun Bela sau doamna Brosen. Nu ne cunoșteam de loc, și nu există încă niciun manual pe care să-i consulți pentru a ști cum să te adresezi iubitei tatălui tău. I-am spus în cele din urmă „Doamnă Beta", deși numele acesta artistic mi se părea prostesc într-un mod deosebit de acut.

— Doamnă Bela, sunt într-o situație neplăcută. Tata a fost la mine și am vorbit despre câte-n lună și-n stele și m-am mai ajuns să vorbesc și despre bani.

Am simțit că se înroșește, mi-am dat seama că e foarte conștiincioasă și că relațiile ei cu tatăl meu aveau ceva din acea

„adevărată dragoste”, iar „chestiunile băneşti” îi erau penibile.

— Vă rog să mă ascultaţi, i-am spus, încercaţi să uitaţi acum tot ceea ce vă trece prin cap şi nu vă mai ruşinaţi. Vă rog doar ea, în cazul în care tata ar vorbi cu dumneavoastră despre mine, să încercaţi să-i faceţi să înţeleagă că am nevoie urgentă de bani. Bani gheaţă. Şi cât de curând, pentru că sunt cu totul pe geantă. Înţelegeţi?

— Da, spuse ea atât de încet, încât mi se făcu frică. Pe urmă am auzit-o că începe să se smiorcăie.

— Desigur, vă imaginaţi că sunt o femeie rea, Hans, spuse ea, şi acum plângea de-a binelea, că sunt o fiinţă care poate fi cumpărată, ca atâtea altele. Desigur *trebuie* să credeţi asta despre mine. O, Doamne!

— Nici pomeneală de aşa ceva, n-am crezut niciodată aşa ceva despre dumneavoastră – zău că nu.

Îmi era frică să nu înceapă să vorbească despre sufletul ei şi despre cel al tatălui meu, pentru că judecând după suspinele ei, era o fire sentimentală, şi n-ar fi fost exclus să vorbească chiar şi despre Marie.

— Într-adevăr, i-am spus nu foarte convins, deoarece faptul că vorbise atât de disprețuitor de ființele care puteau fi cumpărate cu bani mi se păruse suspect, într-adevăr am fost întotdeauna convins de noblețea dumneavoastră și n-am gândit niciodată ceva rău în legătură cu persoana dumneavoastră.

De fapt, ăsta şi era adevărul.

— Şi în afară de acest lucru – i-aş fi spus pe nume, dar n-am putut scoate din gură îngrozitorul nume Bela – am aproape treizeci de ani. Mă auziţi?

— Da, suspină ea şi se smiorcăi din nou, de parcă acolo, în Godesberg, s-ar fi aflat în strana de spovedanie.

— Încercaţi doar să-i faceţi să înţeleagă că am nevoie de bani.

— Cred, spuse ea încet, că ar fi o greşeală să vorbesc direct despre asta cu el. Tot ceea ce se referă la familia sa – înţelegeţi, sper, este tabu – dar există o altă cale.

Tăceam. Suspinele ei se îmblânziră din nou, devenind abia perceptibile.

— Îmi dă din când în când bani pentru colegii mei care o duc greu, îmi dă mână liberă să fac ce vreau cu ei şi – nu credeţi că ar fi bine dacă

v-aș considera pe dumneavoastră în momentul de față un coleg mai strâmtorat și v-aș da această mică sumă?

— Sunt într-adevăr un coleg care se află în jenă financiară, și nu doar pentru moment, ci cel puțin pentru o jumătate de an. Dar spuneți-mi, vă rog, ce înțelegeți printr-o mică sumă?

Tuși ușor, mai exclamă o dată „oh!", dar fără niciun fel de nuanță de data asta, apoi suspină.

— E vorba de anumite sume pentru cazuri concrete, dacă moare cineva, dacă se îmbolnăvește, dacă naște soția cuiva. Nu e vorba de sume fixe și permanente, ci de așa numite suplimente în bani.

— La cât se ridică?

N-a răspuns imediat; am încercat să-mi imaginez cum arată. O văzusem o dată acum cinci ani, când Marie izbutise să mă ducă la operă. Doamna Brosen cânta în rolul unei fete de țăran seduse de un conte și eu nu mă putusem minuna destul de gustul tatălui meu. Era o femeie potrivit de înaltă, solidă, probabil blondă și cu pieptul mare ca toate cântărețele; la început stătea lângă o căsuță țărănească, pe urmă sprijinită de un car, și la urmă rezemându-se de o furcă pentru fin, exprimând cu o voce frumoasă, puternică, sentimente simple și firești.

— Alo, am strigat, alo?

— Oh, făcu, și din nou se auzi puțin clinchetul din vocea ei. Întrebarea dumneavoastră e atât de directă!

— Corespunde situației în care mă aflu, am spus eu.

Începuse să mi se facă frică. Cu cât tăcea mai mult, cu atât mai mică va fi suma.

— Ei, spuse ea în cele din urmă, sumele variază între zece și treizeci de mărci.

— Dar dacă ați găsi un coleg care a ajuns într-o situație cu totul deosebită? Să zicem că a suferit un accident grav și are nevoie pentru câteva luni cam de o sută de mărci.

— Dragul meu, spuse încet, poate așteptați de la mine să încerc să-i escrochez?

— Nu, dar am suferit într-adevăr un accident – și pe urmă, nu suntem oare colegi? Artiști.

— Am să încerc, dar nu știu dacă o să meargă.

— Ce? am strigat eu.

— Nu știu dacă o să izbutesc să-i prezint în așa fel situația încât să-i conving. N-am prea multă fantezie.

Asta n-ar fi trebuit s-o spună, căci deja începusem s-o consider ca fiind cea mai proastă femeiușcă cu care avusesem vreodată de a face.

— Ce ar fi dacă ați încerca să-mi faceți rost de un angajament la teatru? Desigur, roluri secundare, șarjez cât se poate de bine.

— Nu, nu, dragul meu Hans, nu m-aș putea descurca în țesătura asta de intrigi.

— Bine, am zis, vreau să vă mai spun doar că și sumele mici sunt binevenite. La revedere și vă mulțumesc.

Am închis înainte ca ea să mai fi putut spune ceva. Aveam sentimentul sumbru că din izvorul ăsta nu va curge niciodată nimic. Era prea proastă. Tonul cu care spusese că nu știa dacă va izbuti îmi dăduse de gândit. Nu era imposibil ca acest „ajutor pentru colegii care aveau greutăți" să ajungă în buzunarele ei. Îmi părea rău de tata; aș fi dorit să aibă o iubită drăguță și inteligentă. Îmi mai părea rău și acum că nu-i dădusem șansa de a-mi face o cafea. Sigur că tâmpita asta ar zâmbi, clătinând din cap ca o învățătoare refulată, dacă el ar intra la ea în bucătărie să facă o cafea, apoi s-ar preface că e încântată și l-ar lăuda, așa cum lauzi un câine care-ți aduce la picioare piatra pe care ai aruncat-o. Eram furios când m-am îndreptat de la telefon spre fereastră; am deschis-o și m-am uitat jos în stradă. Mă temeam că într-o bună zi va trebui să recurg la oferta lui Sommerwild. Am scos brusc marca din buzunar, am aruncat-o în stradă, și în același moment mi-a și părut rău; m-am uitat după ea, n-am mai zărit-o, dar mi s-a părut că am auzit-o căzând pe acoperișul tramvaiului care tocmai trecea. Am luat pâinea cu unt de pe masă și începui să mănânc, pe când mă uitam în stradă. Era aproape opt, mă aflam de aproape două ore la Bonn, chemasem la telefon deja șase așa-zișI prieteni, vorbisem cu mama, cu tata și nu mai aveam nici măcar o marcă, nici măcar pe cea pe care o avusesem la sosire. M-aș fi dus jos să caut marca, dar nu peste mult era opt și jumătate și Leo putea telefona sau veni în orice moment.

Mariei îi era bine, se afla la Roma, la sânul bisericii ei, și se gândea probabil ce să îmbrace când se va duce în audiență la papa. Zupfner îi va face rost. De o fotografie de-a Jacquelinei Kennedy, îi va cumpăra un șal spaniol și un văl, pentru că, dacă te gândeai mai bine Marie era acum

aproape „first lady”[16] a catolicismului german. Mi-am propus să plec și eu la Roma și să-i rog pe papă să-mi acorde o audiență. Avea și el câte ceva dintr-un clovn bătrân și înțelept, și, în definitiv, doar la Bergamo apăruse figura arlechinului; am să-i întreb pe Genneholrn, care le știe pe toate, dacă e într-adevăr așa. Am să-i explic papei că nu reușisem să mă căsătoresc cu Marie la ofițerul stării civile, și am să-i rog să vadă în mine un fel de antipod al lui Henric al VIII-lea; acela fusese poligam și credincios, eu eram monogam și necredincios. O să-i povestesc cât de încrezuți și ordinari sunt conducătorii catolici germani, și că n-ar trebui să se lase înșelat, îi voi prezenta și un mic program, câteva lucruri drăguțe și ușoare ca *Drumul spre școală* și *întoarcerea de la școală,* dar nu *Cardinalul;* așa ceva l-ar jigni, pentru că-și el a fost cândva cardinal, or, papa este ultimul om căruia aș dori să-i fac vreun rău.

Tot mereu cad pradă propriei mele fantezii; îmi imaginez cât se poate de exact audiența mea la papă, mă văd îngenunchind și cerându-i binecuvântarea, deși sunt necredincios, văd soldații din garda elvețiană în fața ușii, și-l văd de asemenea și pe un monsenior oarecare, binevoitor și zâmbind puțin scârbit. Văd totul atât de clar, încât aproape cred că deja am fost la papă. Eram tentat să-i povestesc lui Leo că am fost la papa și că primisem o audiență. Fusesem într-adevăr în minutele astea V papă, văzusem zâmbetul său și-i auzisem frumosul glas de țăran, îi povestisem cum nebunul din Bergamo devenise pe urmă arlechin. Leo e însă foarte sever în privința asta, și-mi spune mereu că simt un mincinos. Se înfurie întotdeauna când îl întâlnesc dacă îl întreb.

— Îți mai aduci aminte, cum am tăiat împreună lemnul?

Strigă întotdeauna

— N-am tăiat niciodată împreună vreun lemn!

Are dreptate, însă într-un fel prostesc și neimportant. Leo avea șase sau șapte ani, eu opt sau nouă, când el găsi în grajd o bucată de scândură, o bucată rămasă dintr-un gard; mai găsise și un ferăstrău ruginit, și mă rugase să tăiem împreună restul ăla de scândură. L-am întrebat de ce vrea să taie bucata aia tâmpită de lemn; n-a putut să-mi spună de ce, voia pur și simplu s-o taie. Mi s-a părut că e un lucru absolut ilogic, și Leo a plâns o jumătate de oră după aceea. Abia mult mai târziu, după zece ani, pe când părintele Wunibald ne vorbea în ora

de germană despre Lessing, am înțeles ce voise Leo deși asta nu avea niciun fel de legătură cu lecția: voia pur și simplu să taie lemnul, avea chef ca în momentul acela să-i taie împreună cu mine. Am înțeles dintr-odată, după zece ani, și am trăit atât de intens bucuria, încordarea și agitația lui, tot ceea ce voise el atunci, încât am început, în mijlocul orei, să fac mișcări ca și cum aș fi mânuit un ferestrău. Vedeam în fața mea chipul de copil vesel și îmbujorat al lui Leo, împingeam ferestrăul ruginit încolo, el îl împingea încoace – până ce părintele Wunibald m-a înșfăcat dintr-odată de păr și m-a „readus în simțiri". De atunci cred într-adevăr că am tăiat lemnul împreună cu Leo – dar el nu poate înțelege asta. El e un realist. Astăzi nu mai înțelege că trebuie să faci imediat un lucru care-ți vine, chiar dacă ți se pare prostesc. Până și mama are uneori dorințe de moment: să joace cărți în fața focului din cămin, sau să fiarbă cu propria-i mină ceai din flori de măr în bucătărie. Bineînțeles că uneori simțea dintr-odată dorul să se așeze la frumoasa masă de mahon cu luciu mat, să jucăm cărți, să ne vadă în chip de familie fericită. Dar decât ori avea chef de așa ceva, nu aveam noi, de aici scene, ea mima pe mama neînțeleasă, pe urmă insista asupra faptului că suntem obligați să-i dăm ascultare, ne amintea de porunca a patra; observa după aceea că nu-i nicio plăcere de fapt să joci cărți cu niște copii care o fac numai pentru că sunt obligați să fie ascultători, și pleca plângând în camera ei. Uneori încerca să ne atragă, promițându-ne ceva „deosebit de bun" de băut sau de mâncat – dar totul se sfârșea din nou cu o seară plină de lacrimi, una dintre nenumăratele pe care ni le-a făcut mama. Nu știa că nu voiam să jucăm pentru că nu se îndura să scoată din joc șaptele de roșu și la fiecare joc ne aduceam aminte de Henriette. Dar niciunul nu îndrăznea să i-o spună, iar mai târziu, când m-am gândit la zadarnicele ei încercări de a strânge o familie fericită în jurul căminului, jucam în gând cărți cu ea, deși jocurile care pot fi jucate și în doi sunt plictisitoare. Jucam *într-adevăr* cu ea, „Șaizeci și șase" sau „Război", beam ceai de flori de măr, încă și cu miere în el, mama cu degetul ridicat pentru a mă amenința în glumă, îmi dădea o țigară, iar undeva în fundal, Leo cânta la pian studii, în timp ce toți, chiar și servitoarele, știau că tata era la „femeia aceea". Marie aflase probabil despre „minciunile" astea, pentru că se uita întotdeauna neîncrezătoare la mine când îi povesteam câte ceva; pe băiatul de la Osnabrück îl

văzusem însă într-adevăr. Uneori mi se întâmplă şi mie invers, adică să mi se pară neadevărat şi nereal ceva *într-adevăr* trăit. Ca de exemplu faptul că mă dusesem atunci de la Köln la Bonn, să vorbesc cu fetele din cercul Mariei despre Fecioara Maria. Ceea ce unii numesc *nonfiction*[17] mie mi se pare foarte fictiv.

17.

M-am întors de la fereastră, luându-mi orice speranţă de la marca pierdută; m-am dus în bucătărie să-mi mai ung cu unt o felie de pâine. Nu mai aveam prea multă mâncare: doar o conservă de fasole, una cu compot de prune (nu-mi plac prunele, dar Monika n-avea de unde să ştie), o jumătate de pâine, o jumătate de sticlă cu lapte, cam două sute cincizeci de grame de cafea, cinci ouă, trei felii de slănină şi un tub de muştar. În cutia de pe masa din cameră se mai găseau patru ţigări. Mă simţeam atât de nenorocit, încât am renunţat la ideea că aş mai putea să mă antrenez vreodată. Genunchiul mi se umflase atât de tare, încât pantalonul începea să-mi fie strâmt în locul acela, durerile de cap erau atât de ucigătoare, încât începeam să simt că plutesc; o durere permanentă şi ascuţită, iar în sufletul meu se lăsase mai mult întuneric decât oricând, mă simţeam chinuit de „dorinţa carnală" şi de faptul că Marie era la Roma. Aveam nevoie de ea, să-i simt pielea şi mâinile aşezate pe pieptul meu. Am, după cum spusese odată Sommerwild, „un simţ viu şi permanent pentru frumuseţea trupească", şi-mi place să am femei frumoase în jurul meu, ca vecina mea, doamna Grebsel, însă nu simt niciun fel de „dorinţă carnală" pentru aceste femei, iar cele mai multe dintre ele se simt jignite din cauza asta, deşi dacă m-ar ispiti dorinţa şi aş încerca să mi-o potolesc ar striga, desigur, după ajutor. Dorinţa asta carnală este o poveste complicată şi fioroasă; pentru bărbaţii care nu sunt monogami, e probabil o veşnică tortură, pentru cei monogami ca mine – o permanentă constrângere la a fi aproape mereu nepoliticos, pentru că majoritatea femeilor se consideră jignite dacă nu simt la tine ceea ce ele numesc *eros.* Chiar şi doamna Blothert, atât de modestă şi de credincioasă, se simţea întotdeauna puţin jignită din cauza asta. Uneori îi înţeleg chiar şi pe monştrii despre care se scrie atât de adesea în ziare, iar când mă gândesc că există acel ceva numit

curent „obligaţie conjugală”, mi se face frică. Căsătoriile în care femeia face tot ceea ce face pentru că e obligată printr-un contract încheiat la primărie şi la biserică trebuie să fie monstruoase, deoarece mila nu poate fi impusă de nimeni. Voiam să vorbesc cu papa şi despre lucrul ăsta. Sunt sigur că e fals informat. Mi-am mai uns cu unt o felie de pâine, după care m-am dus în hol să scot din buzunarul paltonului ziarul pe care-l cumpărasem în tren, la Köln. Uneori ziarele mă ajută, pentru că fac să mă simt tot aşa de gol cum mă face şi televizorul. Am început să-i răsfoiesc, am trecut peste articolele de fond, până ce am descoperit o ştire care mă făcu să râd. Dr. Herbert Kalick primise Crucea de merit a Republicii Federale. Kalick era băiatul care mă denunţase odinioară pentru defetism şi care în timpul „procesului” ceruse intransigenţă, maximă intransigenţă. El avusese atunci ideea genială să mobilizeze copiii de la orfelinat pentru bătălia finală.

Ştiam că devenise între timp o bidiganie mare. În ziar seria că primise Crucea pentru „meritele sale deosebite în răspândirea ideilor democratice în rândurile tineretului”.

Mă invitase la el acum doi ani, să se împace cu mine. Trebuia oare să-i iert că pricinuise moartea orfanului Georg în timpul exerciţiilor de mânuire a rachetelor anticar, ori că mă denunţase pe mine, un băiat de zece ani, acuzându-mă de defetism şi că ceruse să fiu judecat cu maximă intransigenţă? Marie credea însă că nu poţi refuza o întâlnire de împăcare, aşa că am cumpărat flori şi am plecat într-acolo. Avea o vilă frumoasă, aproape de munţii Eifel, o soţie drăguţă şi un copil pe care-l socoteau atât de deosebit, încât nu puteau să-i găsească pereche. Soţia lui are o drăgălăşenie de felul ăla când nu poţi şti dacă e într-adevăr vioaie sau e doar bine educată. Tot timpul cât am şezut lângă ea am fost tentat să o apuc de braţe sau de umeri, sau să-i ating un picior, să mă conving că într-adevăr nu e o păpuşă. Tot ceea ce putea spune în cadrul unei conversaţii, se limita la două expresii: „Ah, ce drăguţ!” „Ah, ce îngrozitor!”

La început am socotit-o plicticoasă, pe urmă însă a început să mă fascineze şi i-am povestit o groază de lucruri; mă simţeam de parcă fusesem pus în priză, şi făceam toate astea doar ca să văd cum reacţionează. Când i-am spus că bunica mea murise de curând, şi nu e

adevărat pentru că bunică-mea murise acum doisprezece ani, făcu „Oh, ce îngrozitor!”

Cred că atunci când moare cineva, se pot spune și lucruri mult mai tâmpite decât „oh, ce îngrozitor!” Pe urmă i-am povestit că un anume Humeloh (care nici nu există, dar îl născocisem pentru a povesti și lucruri mai plăcute) primise un doctorat *honoris causa* și ea exclamă „Oh, ce drăguț!”

Când i-am spus că fratele meu Leo se convertise, șovăi un moment, și șovăiala asta mi s-a părut aproape ca un semn de viață; se uită la mine cu ochii ei mari și goi, de păpușă, să-și dea seama în ce categorie intră pentru mine evenimentul ăsta, pe urmă spuse „îngrozitor, nu?”

Reușisem, totuși, să-i smulg o variantă celor două expresii pe care le folosea. I-am propus să renunțe la cei doi „oh” și să spună doar „drăguț” și „îngrozitori Chicoti, îmi mai puse sparanghel în farfurie și făcu „Oh, ce drăguț!”

În sfârșit, am făcut cunoștință în seara aceea și cu copilul lor, un puști de cinci ani care era atât de reușit, încât ar fi putut apărea în reclamele de la televiziune. Mirosea a pastă de dinți, spuse „Noapte bună, tati, noapte bună, mami”, făcu o plecăciune în fața Mariei și una în fața mea. Mă miram că televiziunea nu-l descoperise încă. Mai târziu, pe când beam cafea și coniac în fața căminului, Herbert a început să vorbească despre măreția timpurilor în care trăim. Aduse pe urmă șampanie și deveni patetic. Mă rugă să-i iert, se puse chiar în genunchi în fața mea ca să-mi ceară, după cum spunea el, „o iertare secularizată a păcatelor” sale; eu eram tentat să-i trag un picior, dar am luat de pe masă un cuțit pentru brânză, și l-am lovit pe umăr, declarându-l democrat. Soția lui strigă – „Ah, ce drăguț!” Am ținut, după ce Herbert se așeză emoționat, un discurs despre yankeii evrei. Am spus că un timp s-a crezut că numele de Schnier nu este german, pe urmă însă s-a dovedit contrariul, am spus că nu sunt nici evreu și nici yankeu, și că totuși… Și dintr-odată l-am cârpit pe Herbert, deoarece mi-am adus aminte că-l silise pe unul dintre colegii noștri de școală, Gotz Buchel, să aducă certificatul de atestare a originii ariene, iar Gotz întâmpinase greutăți pentru că mama lui era din sudul Italiei, și pentru că e*ra* absolut imposibil să capete dovada cum că părinții ei ar fi fost arieni, deoarece satul în care se născuse mama lui Gotz era ocupat acum de

evreii yankei. Au fost săptămâni îngrozitoare, periculoase pentru doamna Buchel şi pentru Gotz, până ce învăţătorul lui Gotz a avut ideea să solicite o adeverinţă de origine ariană de la un specialist în ale raselor de la universitatea din Bonn. Acesta constată că Gotz era „curat, dar în sensul celor din vest”. Pe urmă Kalick începuse cu tâmpenia că toţi italienii erau trădători, şi Gotz n-a mai avut nicio clipă de linişte până la sfârşitul războiului. Mi-am adus aminte de lucrurile astea în timp ce încercam să-mi ţin discursul despre yankeii evrei, şi pur şi simplu l-am izbit pe Kalick în faţă, am vărsat şampania din pahar în focul din cămin, tot acolo am aruncat şi cuţitul pentru brânză, am luat-o pe Marie de mână, trăgând-o după mine afară. N-am putut găsi niciun taxi, aşa că a trebuit să mergem pe jos o bună bucată de vreme, până am ajuns la staţia de autobuz. Marie a plâns tot timpul şi-mi reproşă că fusese necreştinesc şi inuman ceea ce făcusem, dar eu i-am spus că nu eram Cristos şi că nu-mi deschisesem încă o stranã de spovedanie şi absolvire de păcate. Mă întrebă de asemenea dacă mă îndoiesc de trecerea lui Herbert la democraţie, iar eu am spus – „Nu, nu, nu mă îndoiesc de loc, dimpotrivă, dar pur şi simplu nu-mi place de el şi nici n-o să-mi placă vreodată”.

Am deschis cartea de telefoane şi am căutat numărul lui Kalick. Eram exact în dispoziţia sufletească potrivită pentru o convorbire cu el. Mi-am adus aminte că îl mai văzusem şi pe urmă la unul dintre acele *jour fixe* de la noi de acasă; mă implorase din priviri, clătinându-şi capul, în timp ce discuta cu un rabin despre „spiritualitatea evreiască”, îmi părea rău de rabin. Era un om foarte bătrân, cu o barbă albă. Părea foarte cumsecade şi într-un fel cumva lipsit de haz, fapt care mă neliniştea. Bineînţeles că Herbert povestea tuturor celor cu care făcea cunoştinţă că fusese nazist şi antisemit, şi că „istoria îi deschisese ochii”. Cu toate astea, abia cu o zi înainte ca americanii să intre în Bonn mai făcuse exerciţii cu băieţii şi le spunea – „Când vedeţi primul porc de evreu, trageţi asupra lui”.

Ceea ce mă enerva la acel *jour fixe* al mamei era totala apatie a foştilor emigranţi. Erau atât de impresionaţi de părerile de rău pe care le auzeau, de trecerea cu surle şi tobe la o atitudine democratică, încât nu puteai auzi vorbindu-se despre altceva decât despre înfrăţire, şi tot mereu aveau loc îmbrăţişări. Nu înţelegeau că secretul groazei constă în

detalii. Să-ţi pară rău pentru lucrurile mari e copilăros de uşor; greşeli politice, stricarea căsătoriilor, asasinate, antisemitism – dar cine-l poate ierta pe un altul dacă înţelege detaliile? Felul în care Brühl şi Herbert Kalick se uitaseră la tatăl meu atunci când îmi pusese mâna pe umăr, şi cum Herbert Kalick, scos din minţi de furie, izbise cu pumnul în masă, se uitase la mine zbierând „Intransigenţă, deosebită intransigenţă".

Sau felul în care-l luase pe Gotz Buchel de guler, îl adusese în faţa clasei, deşi învăţătorul protestase, strigând „Uitaţi-vă la el – dacă nici ăsta nu-i evreu, atunci nu ştiu care mai e!"

Îmi veneau prea multe lucruri în minte, prea multe detalii, amănunte, iar ochii lui Herbert nu se schimbaseră. Mi se făcuse frică când îl văzusem lângă bătrânul rabin care avea în el atâta dorinţă de împăcare, care acceptă băutura adusă de Herbert şi trăncăni cu el despre spiritualitatea ebraică. Nici emigranţilor nu le trecea prin minte că doar puţini nazişti fuseseră pe front şi că, de murit, muriseră aproape numai dintre cei care nu fuseseră nazişti, ca Hubert Knieps, care locuia în casa de lângă cea a familiei Wieneken, ca Günter Cremer, fiul brutarului; fuseseră trimişi pe front, deşi aveau posturi de conducere în Hitlerjugend, pentru că „nu aveau simţ politic" pentru tot ceea ce se întâmpla. Kalick nu fusese trimis pe front, ştiuse şi atunci de unde bate vântul, precum ştia şi acum. El este născut pentru aşa ceva. Lucrurile stăteau cu totul altfel decât credeau emigranţii. Dar, natural, ei pot gândi doar prin anumite categorii ca vinovat-nevinovat, nazist-nenazist.

Kreisleiter-ul[18] Kierenhahn, venea uneori în prăvălia tatălui Mariei, îşi lua câte un pachet de ţigări fără să pună bani în casă, îşi aprindea o ţigară, se rezema de tejghea şi spunea

— Ei, Martin, cum ar fi dacă te-am trimite într-un mic, drăguţ şi nu chiar atât de îngrozitor lagăr de concentrare?

Tatăl Mariei replica

— Porcul rămâne porc, iar tu ai fost întotdeauna un porc!

Cei doi se cunoşteau de pe vremea când amândoi aveau şase ani. Kierenhahn se înfuria şi răspundea

— Nu împinge lucrurile prea departe, Martin, nu exagera!

Iar tatăl Mariei spunea

— Le împing și mai departe, așa că-ți spun să te care de aici.

La care Kierenhahn urla:

— O să am grijă să nu nimerești într-un KZ[19] drăguț, ci într-unul de-a dreptul îngrozitor.

Asemenea discuții aveau loc doar din când în când, iar tatăl Mariei ar fi fost ridicat până la urmă dacă Gauleiter-ul[20] nu și-ar fi pus „mina protectoare „asupra lui, dintr-un motiv pe care nu l-am putut niciodată pricepe. Natural că nu-i proteja pe toți, ca de exemplu pe marochinerul Marx sau pe comunistul Krupe. Aceștia au fost uciși. Iar Gauleiter-ului îi merge bine la ora actuală, e antreprenor de construcții. Când Marie l-a întâlnit într-o zi, el îi zise că „nu se putea plânge". Tatăl Mariei îmi spunea mereu „Poți să-ți dai seama ce îngrozitoare a fost toată istoria asta cu naziștii numai dacă-ți imaginezi că-mi datorez viața într-adevăr unui asemenea porc de câine cum e Gauleiter-ul. Și a mai trebuit să dau și în scris că lui i-o datorez!"

Găsisem între timp numărul lui Kalick, dar șovăiam să-i formez. Mi-am adus aminte că mama avea mâine *jour fixe.* Aș fi putut merge și eu și să-mi umplu buzunarele cu țigări și migdale sărate, să iau o pungă de măsline, una de saleuri, apoi să fac cu pălăria în mână cheta pentru „un membru nenorocit al familiei". Făcusem odată așa ceva, pe când aveam cincisprezece ani, și strânsesem „pentru un anumit scop" aproape o sută de mărci. N-am avut nici urmă de remușcări atunci când am întrebuințat pentru mine banii, iar dacă mâine aș strânge bani pentru „un membru nenorocit al familiei", nici n-aș minți măcar, pentru că într-adevăr eram. Mai târziu m-aș fi putut duce în bucătărie, aș fi plâns la pieptul Annei și aș fi putut să iau ceva resturi de salam cu mine. Toți idioții care se strâng în salonul maică-mii ar crede că e vorba de o glumă bună, și chiar și maică-mea ar trebui să-i facă să creadă, deși cu un surâs acru, că așa stau lucrurile. Dar niciunul nu și-ar da seama cât de serios ar fi totul. Oameni ca ei nu înțeleg nimic. Toți știu că un clovn trebuie să fie melancolic, dar că ia foarte în serios melancolia îi depășește. La *jour*-ul *fixe* al mamei i-aș întâlni pe toți, pe Sommerwild și pe Kalick, liberali și social-democrați, șase feluri diferite de președinți, chiar și luptători împotriva războiului atomic (și mama încercase timp de trei zile așa ceva, dar când un președinte al unei oarecari societăți îi

explicase, că o politică antiatomică consecventă duce la o scădere substanţială a cursului acţiunilor, se repezise la telefon într-o clipă, dar literalmente într-o clipă, chemase comitetul respectiv şi se „distanţase" de el). Abia la sfârşit, după ce voi fi făcut cheta, îl voi pălmui oficial pe Kalick, o să-i spun lui Sommerwild că e un fariseu papistaş, şi-i voi acuza pe reprezentanţii Societăţii laicilor catolici de imoralitate.

Mi-am retras degetul de pe disc şi nu l-am mai sunat pe Kalick. Aş fi vrut doar să-i întreb dacă a izbutit să-şi „înfrângă trecutul", dacă relaţiile sale cu forurile conducătoare sunt în ordine şi dacă mi-ar putea spune câte ceva despre spiritualitatea ebraică. Kalick ţinuse odată, în faţa tinerilor de la Hitlerjugend, o conferinţă care avea titlul *Machiavelli sau încercarea de a-ţi crea relaţii cu cei care deţin puterea.* N-am înţeles prea multe din ea, ci doar „tendinţa manifestă" a lui, a lui Kalick „de a ajunge la putere", dar după mutrele celorlalţi conducători ai Hitlerjugend-ului am înţeles că şi lor treaba li se părea exagerată. Desigur, Kalick nu vorbise despre Machiavelli, ci despre Kalick, iar mutrele celor de faţă arătau deschis că ei consideră lucrul ăsta ca o nesimţire. Există impudici din ăia despre care se vorbeşte atât de adesea în ziare. Kalick nu e nimic altceva decât un impudic politic, şi acolo unde apare se comportă ca atare.

Mă bucuram deja la gândul că mâine voi merge la *jour fixe.* În sfârşit, voi profita şi eu puţin de banii părinţilor mei: măsline, şi migdale sărate, ţigări de foi – îmi voi umple buzunarele cu ele şi le voi vinde sub preţ. Îi voi smulge lui Kalick medalia de pe piept şi-l voi plesni. În comparaţie cu el, până şi maică-mea mi se părea umană. Când l-am întâlnit ultima dată, în hol la părinţii mei, s-a uitat cu tristeţe la mine şi a spus „Există pentru fiecare om o şansă, pe care creştinii o numesc îndurare".

Nu i-am răspuns nimic. Nu eram totuşi un Crist. Mi-am adus aminte că atunci, în timpul conferinţei, vorbise şi despre „crosul groazei" şi despre machiavellismul sexualităţii. Dacă mă gândeam la aşa ceva, începea să-mi fie milă de târfele la care mergea probabil, precum îmi era milă şi de soţiile căsătorite oficial cu nişte monştri cărora trebuiau să le fie fidele. Mă gândeam la nenumăratele fete drăguţe care trebuiau să se culce cu tipi cum e Kalick, fie pentru bani, fie fără plată, pentru simplul motiv că le sunt soţi.

18.

În loc să formez numărul lui Kalick, l-am format pe cel al institutului în care locuia Leo. Speram că terminaseră cu mâncatul și că-și înghițiseră salata care nu excita simțurile. M-am bucurat să aud că se prezintă același glas de mai înainte. Acum fuma un trabuc și mirosul de varză era mai estompat.

— Schnier, am spus, vă mai aduceți aminte!

— Bineînțeles, râse el, sper că nu mi-ați luat cuvintele în serios și că nu l-ați aruncat într-adevăr în foc pe Augustinus.

— Ba da, răspunsei, am făcut-o. L-am sfârtecat și l-am aruncat în sobă, o foaie după cealaltă.

Tăcu un moment, apoi spuse răgușit

— Glumiți, nu?

— Nu, în asemenea lucruri sunt consecvent.

— Pentru numele lui Dumnezeu, oare nu v-a fost clară dialectica celor spuse de mine?

— Nu, deoarece am o fire dreaptă, cinstită și necomplicată. Ce-i cu fratele meu? Când vor avea oare domnii bunăvoința să termine cu masa?

— Desertul tocmai a început să fie servit, spuse el, nu mai poate dura mult.

— Ce se dă?

— Ca desert?

— Da.

— De fapt nu am voie să spun, dar dumneavoastră vă pot spune. Compot de prune cu puțină frișcă deasupra. Arată cât se poate de bine. Vă plac prunele?

— Nu, am răspuns, am față de prune o repulsie pe cât de inexplicabilă, pe atâta de neînvins.

— Ar trebui să citiți tratatul lui Hoberer despre idiosincrazie. Totul depinde de experiențele foarte, foarte timpurii avute, de obicei, dinainte de naștere. E teribil de interesant. Hoberer a studiat opt sute de cazuri. Sunteți un melancolic?

— De unde știți?

— O aud din vocea dumneavoastră. Ar trebui să vă spuneți rugăciunile și să faceți o baie.

— Baie am făcut deja, dar nu mă pot ruga.

— Îmi pare rău, spuse el, o să vă fac rost de un nou Augustinus sau Kierkegaard.

— Pe ăsta îl mai am încă. Dar spuneți-mi, vă rog, ați putea transmite încă ceva fratelui meu?

— Cu plăcere.

— Spuneți-i, vă rog, să-mi aducă bani. Cât de mulți are.

Murmură ceva de neînțeles, pe urmă continuă cu voce tare.

— Am notat. Să aducă atâția bani câți are. Ar trebui într-adevăr să-i citiți pe Bonaventura. E extraordinar. Și vă rog să nu-mi disprețuiți atât de tare secolul nouăsprezece. Vocea dumneavoastră sună de parcă ați disprețui secolul nouăsprezece.

— E adevărat, am spus, îl urăsc.

— Rău faceți. E o prostie. Nici chiar arhitectura n-a fost chiar așa de rea cum e prezentată astăzi. Așteptați până la sfârșitul secolului douăzeci, spuse el râzând, mai înainte de a-i urî pe al nouăsprezecelea. Vă deranjează dacă între timp îmi mănânc desertul?

— Prune? I-am întrebat.

— Nu, spuse el râzând ușor. Am căzut în dizgrație și nu mai primesc meniul domnilor, ci pe cel al personalului; astăzi avem ca desert o budincă de zahăr ars. De altfel – probabil își vârâse deja o lingură de budincă în gură pentru că înghiți și abia pe urmă continuă, chicotind – de altfel, mă răzbun. Vorbesc ore în șir la telefon cu un confrate care e acum la München și care a fost și el elev de al lui Scheler. Uneori chem Hamburgul, Oficiul de informare asupra filmelor care rulează, sau Oficiul meteorologic din Berlin. Cu sistemul acesta automat de telefon, nimeni nu bagă de seamă.

Continuă să mănânce, chicoti din nou, pe urmă șopti

— Biserica e bogată, putred de bogată. Miroase într-adevăr a bani, ca și cadavrul unui om bogat. Oamenii săraci au un miros bun – ați știut asta?

— Nu.

Simțeam că durerea de cap cedează și am făcut un cerc roșu în jurul numărului de la institut.

— Sunteţi necredincios, nu-i aşa? Nu-mi spuneţi că nu; se aude pe vocea dumneavoastră. E adevărat?

— Da.

— Nu face nimic, nu face nimic. Există un loc la Isaia, care e citat de Sf. Paul în *Epistola către romani.* Ascultaţi cu atenţie: „Aflat voi fi de cei ce nu mă căutau, vedea-mă-vor cei ce nu întrebau de mine”.[21] Chicoti din nou, apoi continuă

— Aţi înţeles?

— Da, am şoptit eu.

Spuse cu voce tare

— Bună seara, domnule director, bună seara.

Vocea îi sunase la urmă răutăcios, dar într-un fel umil.

M-am dus la fereastră şi m-am uitat la ceasul din colţ. Era aproape opt şi jumătate. Găseam că-şi pierdeau prea multă vreme cu cina. Aş fi vrut să vorbesc cu Leo, dar acum mă interesau aproape numai banii pe care mi i-ar fi putut da. Încetul cu încetul începusem să-mi dau seama de seriozitatea situaţiei mele. Uneori nu mai ştiu dacă a fost aievea ceea ce îmi imaginez că am trăit, sau ceea ce am trăit cu adevărat. Încurc mai întotdeauna lucrurile. N-aş fi putut jura că-l văzusem pe băiatul de la Osnabrück, dar aş fi jurat că tăiasem lemnul împreună cu Leo. N-aş fi putut jura nici că mă dusesem la Edgar Wieneken, la Kalk pe jos, pentru a primi bani în schimbul ceculuі de douăzeci şi două de mărci trimise de bunic. Faptul că-mi amintesc atât de bine detaliile nu-i. O garanţie: bluza verde pe care o purta brutăreasa, care-mi dăruise chiflele, sau gaura din ciorapul unui tânăr muncitor, care trecuse pe lângă mine în timp ce eu şedeam pe prag şi-l aşteptam pe Edgar. Eram cu desăvârşire convins că văzusem broboane de sudoare pe buza de sus a lui Leo, în timp ce tăiasem lemnul, îmi aduceam aminte şi de toate amănuntele din noaptea în care Marie avusese la Köln primul avort. Heinrich Behlen îmi făcuse rost de câteva mici spectacole pentru tineret, cu douăzeci de mărci pe seară. Marie venea de obicei cu mine; în seara aceea rămăsese însă acasă, pentru că se simţea rău, iar noaptea târziu, când am sosit cu cele nouăsprezece mărci câştig pur, am găsit camera goală, am văzut în patul răscolit cearşaful plin de sânge, iar pe scrin se găsea un bileţel: „Nu te speria. Heinrich Behlen ştie despre ce e vorba”. Am plecat

imediat în fugă la Heinrich şi am întrebat-o pe gazda lui cea fioroasă la care spital e Marie, am fugit acolo, dar n-am fost lăsat înăuntru. A trebuit mai înainte să-i caut pe Heinrich, dând telefoane, abia după aia călugărița mi-a dat drumul. Se făcuse unsprezece şi jumătate, şi când am ajuns în sfârşit în camera Mariei, totul se terminase deja. Stătea în pat, foarte palidă, plângând, iar lângă ea ședea o călugăriță care se ruga cu rozariul în mână. Călugărița își continuă liniștită rugăciunile, în timp ce eu o țineam pe Marie de mână, iar Heinrich încerca să-i explice în șoaptă ce se întâmplase cu sufletul ființei pe care n-o putuse aduce pe lume. Marie era convinsă că el, copilul – așa îl numea – nu putea ajunge în cer, pentru că nu fusese botezat. Spunea mereu că va rămânea în purgatoriu, și în noaptea aia am aflat pentru prima dată ce lucruri îngrozitoare învață catolicii în orele de religie. Heinrich era cu totul neajutorat în a-i risipi Mariei frica, şi tocmai faptul că era astfel l-am găsit ca o mângâiere. Vorbi despre îndurarea lui Dumnezeu, care „e mult mai mare decât gândirea juridică a teologilor". Tot timpul călugărița continuă să înșire mătăniile; Marie, care poate fi foarte încăpățânată în problemele teologice, întreba mereu unde se află granița dintre lege și îndurare. Îmi aduc preeb aminte că întrebase despre granița asta. În cele din urmă, am ieșit din cameră. Mă simțeam ca un excomunicat și aveam sentimentul inutilității mele. M-am rezemat de o fereastră a coridorului, mi-am aprins o țigară şi mă uitam peste zid, unde se afla cimitirul de mașini. Pe zid erau lipite afișe de propagandă electorală. Ai încredere în SPD! Alegeți CDU! Probabil că doreau să-i deprime cu înfiorătoarea lor stupiditate pe bolnavii care ar fi privit pe geam. Ai încredere în SPD! era de-a dreptul genial concepută, pe lângă posomorâtul ALEGEȚI CDU! Se făcuse aproape ora două, iar după aceea adeseori am discutat în contradictoriu cu Marie, dacă ceea ce văzusem în continuare se întâmplase într-adevăr sau nu. Din stânga venise un câine vagabond, mirosi felinarul, pe urmă afișul SPD-ului, iar după aceea pe cel al CDU-ului. În cele din urmă își ridică piciorul lângă afișul CDU-ului, după care plecă mai departe spre dreapta, unde strada se pierdea în întuneric. Când am vorbit mai târziu despre noaptea aia, Marie nu voia să creadă că văzusem câinele și nici că-și ridicase piciorul lângă afișul CDU-ului. Spunea că aș fi atât de influențat de concepțiile tatălui ei, încât fără să fiu conștient că mințeam sau denaturam

adevărul, afirmam că văzusem câinele făcând acea „porcărie” pe afișul CDU-ului, chiar dacă în realitate ar fi fost vorba de cel al SPD-ului. Dar dacă tot am ajuns până aici atunci pot spune că tatăl ei disprețuia mult mai mult SPD-ul decât CDU-ul, iar ce văzusem, văzusem și pace.

Era aproape cinci când l-am condus pe Heinrich acasă, prin Ehrenfeld, iar el, arătând spre uși spunea „Toate sunt oițele mele, toate sunt oiţele mele”.

Pe urmă apăru gazda lui cea morocănoasă, cu pielea de pe picioare galbenă și cu reproșul care urmă… Ce-nseamnă asta?”

M-am dus acasă și am spălat pe ascuns cearșaful plin de sânge.

Ehrenfeld, trenuri care transportau cărbune, sfori pentru atârnat rufe la uscat, interdicţia de a face baie, și noaptea, câteodată, pachetele pline de resturi care cădeau prin fața ferestrei noastre, ca niște orbi, ale căror amenințări erau prelungite cel mult Printr-o coajă de ou care se rostogolea mai departe.

Heinrich avu din nou scandal cu preotul din cauza noastră, pentru că voise să ia bani pentru noi din casa bisericii. Pe urmă m-am mai dus o dată la Edgar Wieneken, iar Leo ne trimisese ceasul lui de buzunar să-i amanetăm; Edgar reuși să scoată pentru noi ceva bani de la o casă muncitorească de ajutor, și astfel am putut plăti medicamentele, taxiul și jumătate din onorariul medicului.

Mă gândeam la Marie, la călugărița care se rugase înșirând mătăniile, la granița dintre îndurarea lui Dumnezeu și lege, la câine, la afișele de propagandă electorală și la cimitirul de mașini. De asemenea la mâinile mele reci după ce spălasem cearșaful și totuși nu puteam jura că toate acestea se întâmplaseră aievea. N-aș fi putut jura nici că omul de la institutul unde se afla Leo îmi spusese că telefona, pentru a păgubi biserica, chemând Oficiul meteorologic din Berlin, și totuși auzisem asta la fel de bine ca și plescăielile și sorbiturile lui, în timp ce-și mânca budinca de zahăr ars.

19.

Fără să mă gândesc prea mult, și fără să știu ce vreau să-i spun, am format numărul Monikăi Silvs. Nici măcar nu încetase primul apel, la ea și ridică receptorul și spuse

— Alo?

Deja vocea ei îmi făcu bine. E inteligentă şi puternică. Am spus

— Aici e Hans, voiam…

Dar ea mă întrerupse

— Ah, dumneavoastră!

Nu suna jignitor sau neplăcut, dar îţi puteai da seama că nu telefonul meu îl aşteptase, ci pe al altcuiva. Poate aştepta să fie chemată de o prietenă, de mama ei – şi parcă totuşi m-am simţit jignit.

— Am vrut doar să vă mulţumesc. Aţi fost atât de drăguţă. Îi simţeam mirosul parfumului", Taigasa; u cum se numeşte, mult prea amărui pentru ea.

— Îmi pare rău pentru toate cele întâmplate, cred că sunteţi afectat de ceea ce s-a petrecut.

Nu ştiu la ce se referea, la critica lui Kostert, pe care probabil o citise deja întreg Bonnul, la nunta Mariei, sau la amândouă.

— Pot face ceva pentru dumneavoastră? întrebă ea încet.

— Da, am spus eu. Aţi putea veni încoace şi să vă arătaţi mila pentru sufletul meu, de asemenea pentru genunchiul meu care s-a umflat destul de tare.

Tăcu. Aşteptasem să zică imediat da, deşi nu mă simţeam tocmai bine la gândul că ar veni. Dar ea făcu doar

— Astăzi nu, aştept o vizită.

Ar fi trebuit să adauge pe cine aşteaptă, sau să spună măcar că e o prietenă sau un prieten. Cuvântul vizită îmi făcu rău. Am spus

— Ei, poate mâine, cred că trebuie să stau în pat cel puţin o săptămână.

— Nu pot face altceva pentru dumneavoastră, adică ceva ce s-ar putea aranja telefonic?

Spusese aceasta cu o voce care mă lăsă să sper că vizita pe care urma s-o primească era a unei prietene.

— Ba da, confirmai. Aţi putea să-mi cântaţi mazurca în si bemol major, opus 7 a lui Chopin.

Râse şi spuse

— Vă vin nişte idei năstruşnice!

La sunetul vocii ei am simţit pentru prima dată că monogamia mea se clatină.

— Nu prea-mi place Chopin şi-l cânt prost.

— Ah, Doamne, n-are nicio importanţă. Aveţi notele?

— Trebuie să fie pe undeva. Un moment, vă rog.

Puse receptorul pe masă şi auzii cum străbate camera. Dură câteva minute până ce se înapoie, şi între timp mi-am adus aminte că Marie îmi spusese că până şi unele sfinte avuseseră prietene. Desigur, spirituale, dar totuşi avuseseră. Se bucuraseră măcar de prietenia spirituală a cuiva. Eu nu aveam nici măcar atât.

Monika ridică din nou receptorul.

— Da, spuse ea suspinând, am găsit mazurcile.

— Vă rog să cântaţi mazurca în si bemol major opus 7, numărul 1.

— N-am mai cântat de ani de zile Chopin, ar trebui să exersez puţin.

— Vă deranjează, oare, dacă persoana care vine în vizită aude că-l cântaţi pe Chopin?

— Oh, spuse ea zâmbind, poate să audă.

— Sommerwjid? am întrebat eu cu vocea scăzută, iar când i-am auzit strigătul de surpriză, am continuat

— Dacă e într-adevăr el, atunci vă rog să-i pocniţi în cap cu capacul de la pian.

— N-ar merita aşa ceva, ţine foarte mult la dumneavoastră.

— Ştiu asta, ba chiar o şi cred, dar mi-ar plăcea mai mult dacă aş avea curajul să-i ucid.

— Exersez puţin, pe urmă vă cânt mazurca, spuse ea repede. O să vă sun mai târziu.

— Bine, am spus, dar niciunul dintre noi nu închise. I-am putut auzi respiraţia timp destul de îndelungat, pe urmă închise telefonul. Aş mai fi ţinut multă vreme receptorul în mână, doar pentru a-i putea auzi respiraţia. Pentru numele lui Dumnezeu, măcar respiraţia unei femei!

Deşi fasolea pe care o mâncasem îmi căzuse greu şi-mi mărea melancolia, m-am dus totuşi în bucătărie şi am deschis şi cealaltă conservă, i-am turnat conţinutul în oala în care-mi pregătisem prima porţie şi am dat drumul la gaz. Am aruncat hârtia de filtru cu resturile de zaţ în găleata pentru gunoi, luai o hârtie nouă de filtru, am pus în ea patru linguri de cafea, am turnat apă şi încercai să fac puţină ordine în bucătărie. Am aruncat o cârpă peste balta de cafea, iar cutiile de

conserve și cojile de ouă le-am pus în găleata pentru gunoi. Urăsc încăperile nedereticate, dar nu sunt în stare să deretic. M-am întors în cameră, am luat paharele murdare și le-am pus în chiuveta din bucătărie. Nu mai era nimic dezordonat în locuință și totuși nu arăta prea ordonată. Marie are un fel foarte rapid și îndemânatic de a face o cameră să arate cum trebuie, deși nu face nimic vizibil sau controlabil. Probabil că depinde de mâinile ei. Gândul la mâinile Mariei, gândul doar că și-ar fi putut pune mâinile pe umerii lui Zupfner, făcu ca melancolia mea să ia proporția disperării. O femeie poate spune atâtea lucruri prin mâinile ei, încât mâinile bărbaților mi se par întotdeauna ca niște labe de lemn anchilozate. Mâinile bărbaților sunt făcute să strângă mâini, să se bată, desigur și pentru a trage cu arma și a semna. A da mâna, a bate, a trage și a semna cecuri – asta-i tot ce sunt în stare mâinile bărbătești să facă și, de asemenea, să lucreze. Mâinile de femeie, însă, aproape că nu mai sunt mâini, fie că ung felii de pâine cu unt, sau îți dau la o parte părul de pe frunte. Nici unui teolog nu i-a venit în minte să predice despre mâinile femeilor din evanghelii: Veronica, Magdalena, Maria și Marta – atâtea mâini de femeie în evanghelii, care au fost gingașe cu Iisus. În loc de asta predică despre legi, principii ale ordinii, artă, stat. Dacă pot să mă exprim astfel, Cristos a avut de a face doar cu femei. Bineînțeles că a avut nevoie de bărbați, pentru că până și ăia cum e Kalick aveau relații cu cei de la putere, aveau simțul organizării și altele asemănătoare. Avea nevoie de bărbați, așa ca atunci când te muți și ai nevoie de hamali care să transporte mobila, să facă deci munca brută. Sf. Petru și Sf. Ioan au fost atât de uluitor de fini încât aproape că nici nu mai erau bărbați, în timp ce Sf. Paul a fost tot atât de viril pe cât se cădea unui adevărat roman. Acasă ni se citea din biblie mai cu toate ocaziile, pentru că aveam mulți pastori în familie, însă niciunul nu vorbise despre femeile din evanghelie sau despre ceva atât de fără noimă cum e dobândirea pe nedrept a bogăților. Dincoace, în „cercul” catolicilor, nu voia nimeni să vorbească despre Mamon[22]; Kinkel și Sommerwild zâmbeau doar jenați dacă aduceai vorba despre asta – ca și cum ar fi surprins la Cristos un lapsus penibil – iar Fredebeul vorbea de tocirea sensului cuvântului ăstuia de Mamon de-a lungul istoriei. Îl deranja „iraționalul” cuprins în el, după cum însuși spunea. Ca și cum

banii ar fi ceva raţional. În mâinile Mariei până şi banii îşi pierdeau caracterul dubios, pentru că ea avea un fel minunat de a şti să umble cu ei, cu deferenţă şi în acelaşi timp indiferent. Cum refuzam din principiu cecurile sau alte „mijloace de plată", îmi primeam întotdeauna onorariul în bani-gheaţă şi din cauza asta nu trebuia să împărţim banii pe mai mult de două-trei zile. Dădea bani oricui îi cerea, uneori chiar şi celor care nu-i cereau, dar afla în urma unei discuţii că aveau nevoie de ei. Unui chelner din Göttingen îi dăduse odată bani să cumpere un palton de iarnă pentru copilul său, şi mereu plătea pentru cei care erau neajutoraţi – bunicuţe care mergeau la înmormântări şi nimereau din greşeală în tren în compartimente de clasa întâia – suplimente de accelerat şi de loc. Sunt nenumărate bunicuţele care călătoresc cu trenul la înmormântări ale copiilor, nepoţilor, nurorilor sau ginerilor şi care apar în compartimentele de clasa întâia cu pachete şi geamantane grele, pline de cârnaţi, slănină şi prăjitură – desigur mizând uneori pe neajutorarea femeilor în vârstă. Marie mă silea să pun geamantanele şi pachetele grele în plasa de bagaje, deşi oricine îşi putea da seama că bunicuţa avea în buzunar doar un bilet de clasa a doua. Pe urmă mergea pe culoar şi „rezolva" problema cu controlorul, mai înainte ca femeia să afle că se înşelase. Marie întreba întotdeauna înainte până unde călătoreşte şi cine îi murise – pentru a putea plăti diferenţa în întregime. Comentariile bunicilor se rezumau de obicei la cuvintele „Tineretul nici nu e chiar atât de rău, cum se obişnuieşte să se spună", pe urmă ne dăruiau sandvişuri cu şuncă.

În special între Hannover şi Dortmund – aşa mi se părea – găseai zi de zi bunici care merg la înmormântări. Mariei îi era mereu ruşine că mergeam cu clasa întâia şi nu putea suporta să vadă cum cineva era nevoit să părăsească compartimentul în care ne aflam doar pentru că avea bilet de clasa a doua. Avea o răbdare nemaipomenită să asculte relatarea unor grade de înrudire foarte întortocheate şi zg se uite la pozele unor oameni cu totul necunoscuţi. Odată am şezut două ore lângă o bătrână ţărancă din Biickenburg, care avea douăzeci şi trei de nepoţi. Avea câte o poză de a fiecăruia, am ascultat douăzeci şi trei de biografii şi ne-am uitat la douăzeci şi trei de poze ale unor bărbaţi şi femei care reuşiseră să facă fiecare ceva în viaţă, fie că era inspector la Minister, căsătorită cu un funcţionar de la căile ferate, şeful unei fabrici

de cherestea, ori „conducător în partidul ăsta, pe care mereu îl alegem – ştiţi dumneavoastră". Sau altul, care era în armată, şi căruia „îi plăcuseră întotdeauna lucrurile sigure". Marie trăia totdeauna istorisirile astea, le găsea extrem de interesante şi vorbea despre „adevărata viaţă": pe mine însă mă oboseau, pentru că toate conţineau cam aceleaşi elemente, repetate la nesfârşit, între Dortmund şi Hannover puteai găsi o mulţime de bunicuţe ai căror nepoţi erau funcţionari la căile ferate şi ale căror nurori muriseră înainte de vreme, pentru că „nu mai voiseră să aducă toţi copiii pe lume; aşa sunt femeile de astăzi". Marie putea fi foarte amabilă şi drăguţă cu oamenii bătrâni care aveau nevoie de sprijin; îi ajuta totdeauna, până şi atunci când voiau să telefoneze. I-am şi spus odată că ar trebui să se angajeze la misiunea gării, iar ea mi-a răspuns puţin înţepată „De ce nu?" N-o spusesem însă cu niciun fel de intenţie rea. Asta deşi avea într-adevăr ceva din comportarea ălora de la misiune. Cred că Zupfner s-a căsătorit cu ea pentru a o „salva", ea cu el pentru a-i „salva", dar nu eram sigur că Zupfner îi va permite să plătească din banii lui diferenţa de clasă sau de accelerat pentru bunicuţe. Cu siguranţă că nu era zgârcit, dar era, ca şi Leo, nepretenţios într-un fel enervant. Nu avea acea lipsă de pretenţii a lui Francisc de Assisi, care-şi putea imagina că ceilalţi oameni au totuşi dorinţe, deşi el însuşi n-avea niciuna. Gândul că Marie avea acum în buzunar bani de la Zupfner îmi era tot atât de nesuferit e, a expresia „lună de miere" ori ca ideea că trebuie să lupt pentru a o recuceri pe Marie. A lupta are un sens prea fizic. Chiar cu puţinul antrenament pe care-l aveam ca şi clovn, le eram superior din punctul ăsta de vedere atât lui Zupfner, cât şi lui Sommerwild. Încă înainte ca ei să se fi putut pregăti, eu aş fi şi făcut trei tumbe, m-aş fi repezit de la distanţă la ei, i-aş fi pus la pământ, strângându-i până i-ar fi trecut năduşelile. Sau poate că se gândeau la bătăile care aveau un anumit regulament? Puteai să te aştepţi de la ei să creadă în asemenea variante perverse ale legendei nibelungice. Ori poate că înţelegeau o luptă sufletească? Nu-mi era frică de ei, dar de ce oare nu avusese voie Marie să-mi răspundă la scrisori, care constituiau un fel de început al unei lupte spirituale? Vorbeau despre călătoria de nuntă, despre luna de miere şi tot pe mine mă numeau obscen câinii ăştia? Ar trebui să asculte odată ce povestesc chelnerii şi cameristele în legătură cu călătoriile de nuntă şi lunile de miere! Orice prostănac

strigă după ei în tren, în hotel, sau oriunde s-ar fi aflat, că sunt în luna de miere, și orice copil știe că în acest răstimp nu se gândesc decât la un anumit lucru. Cine scoate hainele de pat și le spală? Dacă-și pune mâinile pe umerii lui Zupfner, trebuie să se gândească cum își încălzea mâinile reci ca gheața în subțiorile mele.

Mâinile ei, cu care deschide ușa de la intrare, o acoperă din nou pe mica Marie, pun pâine la prăjit, apă la fiert și scot o țigară din pachet. De data asta, nu găsește biletul de la servitoare pe masa din bucătărie, ci pe frigider. „Am plecat la film. La ora zece sunt acasă". În salon, pe televizor se află biletul lui Zupfner „A trebuit să plec urgent la F. Sărutări, Heribert". Frigiderul în locul mesei din bucătărie, sărutări în loc de te sărut. În bucătărie, în timp ce ungi bucățile de pâine prăjită cu prea mult unt, cu prea mult pateu de ficat și pui trei în loc de două linguriţe de ciocolată praf în ceașcă, îți aduci aminte pentru prima dată cu groază de necesitatea curei de slăbire. Îți aduci aminte de strigătul doamnei Blothert, atunci când ai luat a doua bucată de prăjitură: „Asta face împreună cinci sute de calorii, vă puteți permite așa ceva?" Apoi privirea măcelarului, îndreptată spre talia ta, și care are în ea constatarea nerostită: „Nu, nu vă puteți permite!"

Oh, Dumnezeule, atotputernic, acel veșnic ca-ca-ca-ncelar și – tolon. „Da, da, ai început să te cam îngrași!" Se șoptește în oraș, în orașul ăsta clevetitor. De ce oare neliniștea asta, dorința asta de a sta singură, pe întuneric, în cinematografe și în biserici, sau în saloane întunecate, având înainte o ceașcă de ciocolată și pâine prăjită? Ce i-ai fi răspuns ștrengarului de la ceaiul dansant, când ar fi explodat întrebarea

— Spuneți-mi repede, stimată doamnă, ce iubiți mai mult?

Sigur, i-ai fi spus adevărul

— Copiii, stranele de spovedanie, cinematografele, corurile gregoriene și clovnii.

— Dar bărbații, stimată doamnă, nu?

— Ba da, pe unul, i-ai fi răspuns, dar nu bărbații ca atare, pentru că sunt proști.

— Îmi dați voie să public asta?

— Nu, nu, pentru numele Domnului, nu!

Dacă a spus că iubește doar un bărbat, de ce n-a spus că-și iubește soțul? Dacă iubești un bărbat, atunci nu poate fi decât soțul, cel oficial.

Aşa cum ai răspuns însă, pot să cred că e vorba de mine.

Servitoarea vine acasă. Cheia în broască, uşa se deschide, se închide, din nou cheia în broască. Aprinsul luminii în hol, stinsul ei, lumină în bucătărie, deschiderea uşii de la frigider, închisul ei, bucătăria din nou în întuneric. Bătăi uşoare la uşă, dinspre coridor

— Noapte bună, doamnă director!

— Noapte bună. Marie a fost cuminte?

— Da, foarte cuminte.

Lumina din hol se stinge, se aud paşi care urcă scările („Ea şedea deci singură în camera întunecată şi asculta muzică bisericească").

Mâinile tale ating totul, mâinile care spălaseră aşternuturile de pat şi pe care le încălzeam în subţiorile mele: picup-ul, plăcile, braţul picup-ului, butonul, ceaşca, pâinea, părul copiilor, plapuma copiilor, racheta de tenis. „De ce nu te mai duci să joci tenis?"

Dai din umeri. N-ai chef, pur şi simplu nu mai ai chef. Tenisul e atât de bun pentru nevestele politicienilor şi ale conducătorilor catolici! Nu, nu, chiar atât de identice nu sunt încă noţiunile. Te face zvelt, elastic şi atractiv. „Iar F. Joacă cu atâta plăcere tenis cu tine. Nu-ţi place de el?". Ba da, ba da. Are ceva atât de drăguţ în el. Da, da, se spune că a ajuns ministru „dând din coate şi din gură". E socotit un mizerabil şi un intrigant şi totuşi ţine într-adevăr la Heribert. Oamenilor corupţi şi brutali le plac adeseori cei conştiincioşi şi fără pată. Cât de impresionant de corect a decurs până şi construcţia casei lui Heribert: n-a primit credite speciale şi nici „ajutoare" din partea prietenilor care făceau parte din acelaşi partid sau aveau aceeaşi confesiune. Însă, pentru că a dorit o „poziţie suspendată" pentru casă, a trebuit să plătească suprapreţ, pe care, „în sine", el l-a considerat corupt. Dar tocmai poziţia asta s-a dovedit până la urmă neplăcută.

Cine clădeşte pe un teren în pantă poate alege o grădină înclinată, în urcare sau în coborâre. Heribert a ales panta în coborâre, şi asta se va dovedi dezavantajos când mica Marie o să înceapă să se joace cu mingea. Mereu se vor rostogoli mingile până la gardul viu care împrejmuieşte grădina, uneori va trece prin el în alte grădini, rupând crengi şi flori, zdrobind muşchiul decorativ atât de scump, şi vor fi necesare penibilele scene cu cerutul scuzelor. „Cum am putea să fim supăraţi pe o fetiţă atât de nemaipomenit de scumpă?"

Sigur că nu e posibil. Indulgența va fi mimată cu multă voioșie de voci cristaline, de guri chinuite de permanentă cură de slăbire, de gâturi strâmbe și cu mușchii încordați, atunci când, de fapt, un scandal monstru cu schimburi de cuvinte tari ar fi cel mai firesc lucru. Totul înghițit în sine, acoperit cu o bunătate ca între vecini, falsă, până când, într-o seară liniștită de vară, în dosul ușilor închise și a jaluzelelor lăsate, începi să arunci cu veselă scumpă după stafii încă embrionare: „Eu am vrut altfel, dar tu, tu ai vrut doar așa!" Vasele scumpe nu sună nobil când sunt trântite de pereții bucătăriei. Sirenele mașinilor de salvare se aud urcând dealul. Brândușele sunt strivite, mușchiul distrus, mâini de copil aruncă mingea în curțile vecinilor, sirenele anunță urlând un război care n-a fost declarat. Oh, dacă am fi ales o grădină cu pantă în urcare!

Sunetul telefonului m-a făcut să tresar. Am ridicat receptorul și m-am înroșit, pentru că uitasem de Monika Silvs.

— Alo, Hans?

— Da.

Încă nu știam de ce mă cheamă. Abia când spuse

— O să fiți dezamăgit! mi-am adus aminte de mazurcă.

Acum nu mai puteam da înapoi, nu mai puteam spune „renunț", trebuia să trecem împreună prin mazurca asta îngrozitoare. Am mai auzit cum Monika pune receptorul pe pian. Pe urmă începe să cânte. Cânta excepțional, tonul era minunat, dar pe când ea cânta am început să plâng, atât de nenorocit mă simțeam. Nu mi-ar fi fost îngăduit să încerc repetarea momentului în care, întorcându-mă acasă de la Marie, îl auzisem pe Leo cântând mazurca. Anumite momente nu pot fi repetate, cum nu pot fi nici povestite. Ca, de pildă, seara de toamnă în care Edgar Wieneken a alergat la noi în parc o sută de metri în 10, 1 secunde. Eu l-am cronometrat, așa cum tot eu măsurasem și distanța, iar el realiză în seara aceea 10, 1 secunde. Era în cea mai bună formă și în cea mai prielnică dispoziție – dar bineînțeles că nu ne-a crezut nimeni. A fost greșeala noastră că am vorbit despre asta și că am încercat, astfel, să dăm durată momentului. Trebuia mai bine să ne bucurăm doar noi că a realizat 10, 1 secunde. Bineînțeles că mai târziu alergă aceeași distanță doar în 10, 9 și 11, 0, așa că nimeni nu ne-a crezut și au mai și râs de noi. Însuși faptul că vorbești despre asemenea

momente e o greșeală, dar dacă vrei să le repeți e sinucidere curată. A fost un fel de sinucidere să o ascult pe Monika la telefon cum cânta mazurca. Există unele momente rituale care includ în ele repetarea; de exemplu, felul în care doamna Wieneken tăia pâinea. Am vrut să repet și momentul acela, rugând-o odată pe Marie să taie pâinea așa cum făcea, doamna Wieneken. Bucătăria unei familii muncitorești însă nu e camera unui hotel, iar Marie nu era doamna Wieneken. Cuțitul îi alunecă și se tăie la brațul stâng, iar lucrul ăsta ne îmbolnăvi pentru trei săptămâni. Atât de prost se poate termina sentimentalismul. Ar trebui să nu încercăm niciodată să repetăm ceea ce s-a întâmplat cândva.

Nu mai puteam nici plânge măcar, de nenorocit ce mă simțeam, atunci când Monika termină de cântat mazurca. Probabil că simțise și ea asta. Când veni la telefon, spuse încet numai atât

— Vedeți?

— A fost greșeala mea, nu a dumneavoastră. Vă rog să mă iertați.

Mă simțeam de parcă aș fi zăcut într-un șanț, beat și mirosind urât, mânjit de ceea ce vomasem, blestemând cât mă ținea gura, și ca și cum în situația asta cineva m-ar fi fotografiat, trimițând apoi fotografia Monikăi. Am întrebat-o încet

— Îmi dați voie să vă mai sun? Peste câteva zile poate. Am doar o singură explicație pentru comportarea mea lamentabilă, aceea că mă simt atât de rău, că nici nu vă pot spune.

Câteva momente n-am auzit nimic altceva decât respirația ei, pe urmă spuse

— Trebuie să plec din Bonn pentru paisprezece zile.

— Unde?

— La niște exerciții spirituale. Poate mai și pictez puțin.

— Când treceți pe la mine să-mi faceți o omletă cu ciuperci și una din faimoasele dumneavoastră salate?

— Nu pot veni, nu acum.

— Mai târziu, poate?

— Voi veni.

Am auzit-o că plânge, pe urmă închise telefonul.

20.

Am crezut că va trebui să mai fac o baie, atât de murdar mă simțeam, și aveam impresia că miros așa cum mirosise Lazăr – eram totuși cu desăvârșire curat și nu miroseam. M-am târât în bucătărie, am închis gazul de la soba pe care fierbea fasolea și apa, m-am întors în cameră și am dus sticla de coniac la gură. Nu mi-a ajutat însă. Nici măcar sunetul telefonului nu izbuti să mă trezească din amorțeală. Am ridicat receptorul.

— Da?

Sabine Emonds spuse

— Hans, ce faci omule?

Tăceam, iar ea insistă

— Ai trimis o telegramă. Și asta-i atât de dramatic! E chiar atât de rău cu tine?

— Rău destul, am spus eu obosit

— Am fost la plimbare cu copiii. Karl e plecat pe o săptămână cu elevii într-o călătorie. A trebuit să chem pe cineva să stea cu copiii, înainte de a putea veni să telefonez.

Vocea îi suna aspru, poate puțin chiar iritat, așa cum îi sună întotdeauna. N-am putut să o rog să-mi dea bani. De când e căsătorit, Karl trebuie să facă mereu calcule de cât are nevoie pentru a putea trăi. Avea trei copii când m-am certat cu el; cel de al patrulea era pe drum, dar nu aveam curaj s-o întreb pe Sabine dacă se născuse sau nu. La ei domnea întotdeauna o enervare stăpânită, peste tot zăceau blestematele lui de carnete în care făcea socoteli cum să poată ieși la capăt cu salariul, iar când eram singur cu el, Karl devenea groaznic de „deschis” și începea discuțiile „ca între bărbați” despre conceperea copiilor. Pe urmă, ajungea să facă în variabil reproșuri bisericii catolice (deci, probabil și mie!) și întotdeauna intervenea un moment în care se uita la mine ca un câine care urla. De obicei tocmai atunci intra Sabine care îl privea cu amărăciune, pentru că era din nou gravidă. Pentru mine, nu există nimic mai penibil decât o femeie care se uită cu amărăciune la soțul ei din cauză că e din nou gravidă. În cele din urmă se așezau unul lângă celălalt și începeau să plângă, pentru că se iubesc într-adevăr. În camerele din spate se auzea gălăgia făcută de copii,

olițele de noapte erau răsturnate, cârpe ude pentru spălatul vaselor erau aruncate pe tapetele noi, în timp ce Karl vorbește mereu despre „disciplină, disciplină” și despre „ascultarea absolută și oarbă”. Nu-mi rămânea altceva de făcut decât să mă duc în camera copiilor și să-i liniștesc dându-le o mică reprezentație. Dar nu-i puteam liniști niciodată, urlau de plăcere, voiau să mă imite, iar la capăt stăteam din nou toți trei împreună, fiecare cu câte un copil în poală, iar copiii aveau voie să-și înmoaie buzele în paharele noastre cu vin. Karl și Sabine începeau să vorbească despre cărțile și calendarele din care poți afla când nu e pericol ca o femeie să rămână gravidă. Și totuși li se năștеau mereu copii și nu-și dădeau seama că asemenea lucruri ne chinuiesc, pe Marie și pe mine, pentru că noi nu-i puteam avea. Când Karl se îmbăta, începea să blesteme Roma, pe cardinali și pe papă, și grotesc era că tocmai eu începeam să-i apăr pe papă. Marie se pricepea mult mai bine în lucruri de felul ăsta, și le explica lui Karl și Sabinei cum cei de la Roma nu aveau, pur și simplu, ce să facă în această privință. În cele din urmă începeau să se uite cu șiretenie unul la altul, ca și cum ar fi vrut să spună „Aa, probabil că voi recurgeți la ceva foarte rafinat, de vreme ce nu aveți asemenea probleme!” Până la urmă, totul se termina la fel: unul din copiii supraobosiți îi smulgea Mariei, mie, lui Karl sau Sabinei paharul cu vin din mână și-l turna peste caietele de teze, veșnic deschise pe masa de scris a lui Karl. Fără îndoială, era penibil pentru Karl, care le predica elevilor la nesfârșit despre disciplină și ordine, să le restituie caietele pătate de vin. Urmau bătăi, plânsete, iar Sabine, aruncându-ne o privire de parcă ar fi vrut să spună „Ah, voi bărbații!”, pleca cu Marie în bucătărie să prepare cafelele. Desigur că în bucătărie vorbeau „ca între femei”, lucru la fel de penibil pentru Marie, ca pentru mine discuțiile „ca între bărbați”. Și de câte ori rămâneam singur cu Karl, începea să vorbească despre bani pe un ton încărcat de reproș, ca și cum ar fi vrut să spună: Vorbesc cu tine deoarece ești un băiat simpatic, dar tu nu *poți înțelege a*semenea lucruri.

Am suspinat și am spus

— Sabine, sunt cu desăvârșire ruinat – profesional, spiritual, trupește, financiar… sunt…

— Dacă într-adevăr ți-e foame, știi, sper, unde se găsește și pentru tine întotdeauna o farfurie cu supă!

Am tăcut, pentru că eram impresionat. Totul suna cinstit şi sec.

— Mă auzi? întrebă ea.

— Da, o să vin cel mai târziu mâine la prânz să-mi mănânc supa. Iar dacă aveţi vreodată nevoie de cineva care să aibă grijă de copii, atunci eu… eu…

Începui să mă bâlbâi. Nu se cădea din partea mea să fac acum pentru ei pe bani un lucru pe care înainte îl făcusem totdeauna fără, şi-mi venise în minte şi povestea idioată cu oul pe care i-l dădusem lui Gregor. Sabine râse şi mă îndemnă

— Ei, ce vrei să spui? Spune odată!

— Dacă aţi putea să mă recomandaţi unor cunoştinţe, am telefon şi cer la fel de puţini bani ca oricare altul.

Tăcu, şi am putut observa că era zguduită.

— Uite ce-i, nu mai pot vorbi multă vreme, dar spune-mi, ce s-a întâmplat?

Probabil că era singura persoană din Bonn care nu citise critica lui Kostert, şi-mi trecu prin minte că se putea să nu ştie ce s-a întâmplat între Marie şi mine. Nu cunoştea doar pe nimeni din „cerc”.

— Sabine, Marie a plecat de la mine şi s-a măritat cu un anume Zupfner.

— Dumnezeule, aşa ceva nu-i cu putinţă!

— Ba da.

Tăcu şi am auzit cum cineva bătea în uşa cabinei. Desigur vreun idiot care voia să-i spună prietenului cu care juca skat că ar fi putut, totuşi, să câştige partida.

— Trebuia să te însori cu ea, zise Sabine încet, adică… Ah, ştii ce vreau să spun!

— Ştiu, şi am vrut s-o fac, dar atunci am aflat că trebuie să facem lucrul ăsta şi la ofiţerul stării civile, şi aş fi fost obligat să iscălesc, mă înţelegi, să iscălesc că sunt de acord ca viitorii copii să primească o educaţie catolică.

— Doar nu din cauza asta s-au întâmplat toate, nu-i aşa?

Bătăile de la uşa cabinei telefonice se înteţiră.

— Nu ştiu, am spus. Probabil că ăsta a fost punctul culminant dar s-au mai întâmplat încă multe altele pe care nu le pot înţelege. Închide

acum, Sabine, altfel cetățeanul ăsta german enervat de la ușă te mai și omoară. Mișună de monștri în țara asta!

— Trebuie să-mi promiți că vii. Adu-ți aminte de supa care te așteaptă oricând vei veni.

Am auzit că vocea i se înmoaie. Am mai deslușit-o șoptind

— Groaznic, ce groaznic!

Probabil însă că în dezorientarea de care se simțise cuprinsă uitase să atârne receptorul, și-l pusese doar pe măsuța pe care stă cartea de telefon. L-am auzit pe om spunând

— În sfârșit!

Se părea însă că Sabine plecase. Am strigat cât am putut de tare în receptor, cu glas ascuțit

— Ajutor, ajutor!

Omul căzu în cursă, ridică receptorul și spuse

— Pot face ceva pentru dumneavoastră?

Vocea îi era serioasă, stăpânită, foarte virilă și am simțit că mâncase ceva acru, scrumbii murate sau ceva asemănător.

— Alo, alo, spuse el.

— Sunteți german? I-am întrebat. Pentru că nu vorbesc din principiu decât cu germani.

— E un principiu bun, spuse el. Ce s-a întâmplat?

— Mă îngrijorează soarta CDU-ului. Sper că alegeți întotdeauna CDU-ul, nu-i așa?

— Asta se înțelege de la sine, răspunse el jignit.

— Atunci m-am liniștit, am spus eu și am închis telefonul.

21.

Ar fi trebuit să-l jignesc pe cel de la telefon, să-l întreb dacă apucase să-și maltrateze nevasta, dacă a câștigat la skat făcând un *Grand mit zweien*[23] *și* dacă avusese deja cu colegii săi convorbirea obligatorie de două ore despre război. Avea vocea unui adevărat șef de familie și acel „în sfârșit” al său, sunase ca un „Ochiți!” de la armată. Vocea Sabinei Emonds mă mai consolase oarecum, sunase puțin iritată, dar știam că într-adevăr găsea îngrozitoare comportarea Mariei și mai știam că la ea în casă se va găsi totdeauna și pentru mine o farfurie cu

supă. Era o bucătăreasă minunată și când nu era însărcinată, când nu arunca privirea aia care parcă spunea: „Ah, bărbații!” avea o fire veselă și era catolică într-un fel mult mai simpatic decât Karl, care-și păstrase concepția sa ciudată, de seminarist, despre sex. Privirile pline de reproș ale Sabinei se adresau, e drept, întregului clan al bărbaților. Când însă se uita la Karl, responsabil de starea în care se afla, primeau o nuanță deosebit de întunecată, furtunoasă chiar. Încercam de cele mai multe ori s-o abat pe Sabine de la gândurile astea, îi jucam unul din numerele mele și ea râdea, îndelung și din toată inima, până când ajungea să râdă cu lacrimi. Pe urmă rămânea doar la lacrimi, fără urmă de râs… Iar Marie trebuia să iasă cu ea afară și s-o mângâie, în timp ce Karl stătea lângă mine cu o mutră posomorâtă și vinovată, iar în cele din urmă, din cauza disperării, se apuca să corecteze caietele. Uneori îl ajutam, subliniind greșelile cu un creion roșu, dar n-avea încredere în mine și recitea încă o dată totul, înfuriindu-se când observa că nu trecusem nicio greșeală cu vederea și că sublimasem tot ceea ce trebuia subliniat. Nu-și putea imagina că eram în stare să fac o asemenea muncă tot atât de corect cum ar fi făcut-o și el. Problema lui Karl e doar o problemă de principiu. Dacă Emonds ar avea o locuință cu șapte camere, enervarea ar putea fi ocolită. M-am certat odată cu Kinkel în legătură cu noțiunea lui de „minim necesar existenței”. Kinkel era considerat un specialist genial în problema asta, și cred că el a fost cel care a stabilit minimum necesar existenței pentru o persoană, într-un oraș mare, excluzând chiria, la optzeci și patru, mai târziu la optzeci și șase de mărci, în argumentele pe care le-am folosit împotriva lui nici măcar n-am amintit anecdota aia scârboasă pe care chiar el ne-o povestise, tocmai el care spunea că minimul necesar existenței *lui* era de treizeci și cinci de ori mai mare. Un asemenea argument ar fi fost socotit prea personal și lipsit de gust, deși lipsit de gust e faptul că își permite să socotească altuia de cât are nevoie pentru a trăi. În cele optzeci și șase de mărci era inclusă chiar și o sumă pentru nevoi culturale, probabil un film sau ziare, și când l-am întrebat pe Kinkel dacă se așteaptă ca respectivul să vadă un film bun pentru banii ăștia, unul cu acțiune educativă de exemplu, s-a înfuriat, iar când l-am chestionat cum trebuie înțeles capitolul „împrospătarea îmbrăcămintei”, dacă trimit poate special de la minister un bătrân amabil care să alerge prin tot Bonnul și să le spună

după aia în cât timp i s-au uzat izmenele, nevasta lui mi-a spus că sunt primejdios de subiectiv. Iar eu i-am răspuns că aș mai înțelege dacă vreunul s-ar apuca să facă asemenea planificări, cu meniuri model, cu timpul necesar uzării unei batiste și alte bazaconii, pentru că în cele din urmă unii nu au alibiul fățarnic al supranaturalului, dar că creștini ca soțul ei se lasă antrenați în asemenea tâmpenii, mi se pare de necrezut. Ea îmi spuse că aș fi un materialist total, și că n-am niciun fel de înțelegere pentru sacrificiul, suferința, destinul și măreția sărăciei. La Karl Emonds n-am avut însă niciodată impresia sacrificiului, suferinței, destinului și măreției sărăciei. Câștiga binișor, și tot ce puteai surprinde la ei din destinul și din măreția sărăciei era iritarea aceea permanentă cauzată de faptul că nu-și putea permite să plătească o altă locuință care să fie mai potrivită pentru nevoile lui. Când mi-am dat seama că tocmai Karl era acela pe care aș fi putut să-i rog să-mi dea bani, am înțeles pe deplin situația în care mă găseam. Într-adevăr, nu mai aveam niciun pfenig.

22.

Știam de asemenea că nu voi face o mulțime de lucruri: n-o să mă duc la Roma să vorbesc cu papa, n-o să merg mâine după-masă la *jour*-ul *fixe* al mamei ca să fur țigări, trabucuri și arahide. Nu mai aveam nici măcar puterea să cred că voi face lucrurile astea, așa cum izbutisem să mă conving că tăiasem lemnul împreună cu Leo. Toate eforturile de a reînnoda sforile rupte ale marionetei și de a încerca să mă mișc cu ajutorul lor ar da greș. Probabil că voi ajunge până acolo încât să cer bani de la Kinkel, de la Sommerwild și chiar de la sadicul de Fredebeul, care cu siguranță că-mi va pune sub nas o monedă de cinci mărci și mă va sili să țopăi ca să mi-o dea. Voi fi bucuros dacă Monika Silvs mă va invita la cafea, nu pentru că ar fi fost vorba de Monika Silvs, ci pentru că aș fi primit cafeaua pe gratis. Voi chema-o probabil pe tâmpita de Bela Brosen încă o dată la telefon, o voi linguși și-i voi spune că nu mă mai interesează cât de mare e suma, ci că orice sumă, absolut oricare, îmi prinde bine. Pe urmă, într-o bună zi mă voi duce la Sommerwild, și-i voi spune „cu convingere” că sunt plin de căință, că am devenit mai înțelept și că sunt gata să mă convertesc. Pe urmă va veni și lucrul cel mai

îngrozitor dintre toate, adică împăcarea cu Marie şi Zupfner pe care o va înscena Sommerwild. Dar dacă mă voi converti, cu siguranţă că tatăl meu nu va mai vrea să facă într-adevăr nimic pentru mine. Probabil că aşa ceva însemna pentru el cel mai cumplit lucru. Trebuia să mă gândesc bine ce să fac. Nu trebuia să aleg între *rouge et noir*[24], ci între brun şi negru, adică între cărbuni şi biserică. Am să devin ceea ce se aşteaptă de atât de multă vreme de la mine: bărbat matur, nu subiectiv ci obiectiv, şi gata să-i trântesc la *Herren-union* o partidă zdravănă de skat. Mai aveam câteva şanse: Leo, Heinrich Behlen, bunicul, Zohnerer, care ar face din mine un nenorocit de chitarist. Parcă mă şi vedeam cântând „Când vântul se joacă în părul tău, ştiu că eşti a mea". Îi cântasem melodia Mariei, dar ea îşi astupase urechile şi spusese că i se pare îngrozitoare.

Crezusem că împăcarea cu Marie şi cu Zupfner ar fi ultimul lucru pe care l-aş face, dar ştiam că a mă preda în mâinile cuiva prezentându-i „Cardinalul" ar fi într-adevăr cel de pe urmă. Şi-i mai aveam totuşi pe Leo, pe Heinrich Behlen, pe Monika Silvs, pe Zohnerer şi pe bunicul, iar farfuria cu supă mă aştepta acasă la Sabine Emonds. Aş mai fi putut câştiga ceva bani îngrijind copii. M-aş putea chiar obliga în scris să nu dau copiilor ouă. Probabil că aşa ceva era de nesuportat pentru o mamă germană. Ceea ce unii numesc importanţa obiectivă a artei pe mine nu mă interesează, dar să-mi bat joc de consiliile de supraveghere acolo unde nu există consilii de supraveghere, mi s-ar părea penibil.

Studiasem odată un număr destul de lung, „Generalul", şi când l-am prezentat, am avut ceea ce în cercurile noastre se cheamă succes; adică cei care trebuiau să râdă au râs, iar ceilalţi s-au supărat.

Când după spectacol m-am îndreptat cu pieptul bombat de mândrie spre garderobă, am observat că mă aşteaptă o femeie bătrână şi foarte măruntă. După spectacole sunt întotdeauna supraexcitat şi n-o suport decât pe Marie lângă mine, dar Marie fusese cea care-i dăduse drumul bătrânei în cabină. Încă înainte de a putea închide uşa, ea a început să vorbească spunându-mi că şi bărbatul ei fusese general, că a căzut în război şi că înainte de a muri îi scrisese o scrisoare în care o ruga să nu accepte să primească pensie. „Sunteţi încă foarte tânăr, aprecie ea, dar totuşi destul de bătrân ca să înţelegeţi".

Spunând acestea plecă imediat. De atunci n-am mai putut niciodată prezenta „Generalul. Presa care se considera de stânga a scris că probabil m-am lăsat intimidat de reacţiune, cea de dreapta a scris că mi-am dat seama că fac jocul celor de la Răsărit, iar presa care se considera independentă a spus că probabil vreau să mă ţin departe de orice radicalism şi angajament. Tot ce s-a scris e o tâmpenie. Nu mai puteam prezenta numărul, pentru că m-aş fi gândit mereu la bătrânica măruntă care, batjocorită de toţi probabil că se descurca cu greu. Când un lucru nu-mi mai face plăcere, nu încerc să-i continui – dar să explici aşa ceva unui ziarist e probabil mult prea complicat. Trebuie să aibă întotdeauna ceva „de adulmecat" şi mai există şi tipul foarte răspândit al jurnalistului perfid, care nu poate înţelege niciodată că nu e artist şi că nu are nici măcar vocaţie de a fi un om cu înclinaţii artistice. În asemenea cazuri, până şi adulmecatul e lăsat la o parte, şi respectivul nu face altceva decât să trăncănească, pe cât cu putinţă în prezenţa unor drăguţe de fete tinere, încă destul de naive să ridice în slăvile cerului pe orice neisprăvit doar pentru simplul motiv că îşi are „forum"-ul la un ziar, şi ele cred că dispune de „influenţă". Există unele forme ciudate şi oficial nerecunoscute de prostituţie cu care, comparată, adevărata prostituţie pare o afacere cinstită şi curată, cel puţin pentru că îţi oferă ceva pentru banii plătiţi.

Chiar şi drumul ăsta, al mântuirii printr-o dragoste cumpărată, îmi era închis, pentru că nu mai aveam niciun ban. Între timp, Marie îşi încerca în hotelul ei din Roma şalul spaniol, ca să facă onorabil faţă situaţiei ei de „first lady" a catolicismului german. Când se va întoarce la Bonn va bea la toate ocaziile ceai, va zâmbi, va face parte din comitete, va deschide expoziţii de „artă religioasă" şi-şi va căuta o „croitoreasă corespunzătoare". Toate femeile care se căsătoresc la Bonn cu persoane oficiale „îşi caută o croitoreasă corespunzătoare".

Marie, ca „first lady" a catolicismului german, cu ceaşca de ceai sau paharul de coctail în mână: „L-aţi văzut pe micul şi dragul de cardinal care face slujba de dimineaţă în faţa Madonei lui Krogen? Ah, probabil că în Italia până şi cardinalii sunt cavaleri. Pur şi simplu – dulce!"

Nu mai puteam nici măcar să şchiopătez, ci doar să mă târăsc. M-am târât pe balcon să mai inspir din aerul natal, dar nu mi-a ajutat.

Eram deja de prea multă vreme la Bonn, de aproape două ore, iar după un asemenea răstimp, aerul din Bonn nu mai e o binecuvântare.

Mi-a venit în minte că datorită mie Marie a rămas catolică. Avusese nişte crize teribile de credinţă din cauza decepţiilor încercate în legătură cu Kinkel, chiar şi cu Sommerwild, iar un tip ca Blothert ar fi făcut până şi din Sfântul Francisc un ateu. Într-o anumită perioadă, nici măcar nu mai mergea la biserică şi nici nu se mai gândea să se cunune religios cu mine; fusese cuprinsă de un fel de încăpăţânare şi, deşi cei de acolo o invitau mereu, abia după trei ani de la plecarea noastră din Bonn trecuse iarăşi pe la cerc. Îi spuneam pe atunci că decepţiile nu sunt un motiv. Dacă ea crede în catolicism ca atare, atunci nicio mie de Fredebeuli nu pot să-i distrugă, şi în sfârşit – aşa i-am spus – mai există Zupfner, pe care eu îl găsesc puţin cam ţeapăn şi nu constituie de loc tipul meu ideal, dar care e un adevărat catolic. I-am spus că există, desigur, încă destui alţi adevăraţi catolici şi i-am enumerat o serie de pastori ale căror predici le ascultasem, i-am amintit de papă, Gary Cooper, Alee Guiness – iar ea se regăsi din nou în credinţă cu ajutorul papei Ioan şi a lui Zupfner. Ciudat, dar pe vremea aceea începu să nu-l mai suporte pe Heinrich Behlen; îl găsea jegos, şi era întotdeauna derutată când încercam să vorbesc despre el, aşa că am început să bănuiesc că el încercase să se „apropie” de ea. N-am întrebat-o niciodată, dar bănuiala mea persistă, iar când mă gândeam la gazda lui Heinrich, îmi puteam imagina că încerca să „se apropie” de fete. Gândul ăsta îmi repugna, dar puteam să-i înţeleg, aşa cum putusem înţelege şi în internat anumite lucruri care-mi repugnau.

Mi-am adus aminte că tocmai eu fusesem acela care îi oferise pe Papa Ioan şi pe Zupfner drept exemple întăritoare în timpul crizei ei de credinţă. Mă comportasem cât se poate de *fair*[25] cu catolicii, şi tocmai lucru ăsta fusese fals, dar pentru mine Marie era catolică într-un fel atât de firesc, de natural, încât dorisem să-şi păstreze această natură. Dacă adormea cumva o trezeam să poată ajunge la timp la biserică. Destul de adesea i-am dat bani de taxi pentru a nu întârzia şi, atunci când ne aflam în regiuni evanghelice, telefonam pentru a-i găsi o biserică catolică, iar ea spusese totdeauna că asta e

„Deosebit de drăguț din partea mea; mai târziu, ar fi trebuit însă să iscălesc hârtia aia îngrozitoare, să-i dau *în scris* că viitorii noștri copii vor primi o educație catolică. Vorbisem adeseori despre copiii noștri. Mă bucurasem foarte mult la gândul lor, pe atunci stăteam parcă de vorbă cu copiii mei, îi ținusem parcă deja în brațe, le bătusem câte un ou crud în lapte, și mă neliniștea doar faptul că vom locui în hoteluri, iar în hoteluri doar copiii milionarilor și ai regilor sunt tratați de obicei bine. Copiilor care nu sunt de milionari sau de regi, în special băieților, li se strigă de la început „Aici nu ești acasă!"

Ăsta-i o triplă jignire, pentru că presupune că acasă te porți ca un porc, că te simți bine numai atunci când te porți ca un porc, și, în sfârșit, că n-ai voie cu niciun preț să te simți bine dacă ești copil. Fetițele au șansa de a fi considerate „dulci" și ca urmare să fie bine tratate, dar la băieți se răstește toată lumea dacă părinții nu sunt de față. Pentru germani, orice băiat e un copil necrescut, iar adjectivul „necrescut" s-a contopit pur și simplu cu substantivul. De i-ar veni cuiva ideea să cerceteze limbajul folosit de cei mai mulți părinți în conversațiile cu copiii lor, ar ajunge la concluzia că acela al revistelor ilustrate, dacă le-ai compara, e aproape la fel de bogat ca Dicționarul fraților Grimm. Nu va dura mult și părinții germani vor vorbi cu copiii lor doar în limbaj Kalick: oh, ce drăguț, oh, ce îngrozitor; din când în când, de dragul nuanțării, vor mai include și „Gura!" sau „Asta încă n-o poți înțelege!" Vorbisem cu Marie chiar și despre îmbrăcămintea copiilor, ea era pentru „pelerine de ploaie cu un croi plăcut și în culori deschise", iar eu pentru hanorace, pentru că mă gândeam că un copil îmbrăcat într-o pelerină cum o descria Marie nu s-ar fi putut juca într-o băltoacă, în timp ce hanoracul se pretează la jocul în apă. Ea – mă gândeam întotdeauna mai întâi la o fetiță – ar fi fost călduros îmbrăcată, dar ar fi avut picioarele libere, așa ca atunci când va arunca pietre în baltă stropii să nu atingă paltonul, ci doar picioarele, iar când se va juca cu o cutie de tablă în băltoacă, lăsând apoi să se scurgă apa murdară din ea, să nu fie absolut obligatoriu să-și murdărească hainele, și în orice caz, șansa de a-și murdări doar picioarele să fie mai mare. Marie era de părere că o pelerină deschisă la culoare o va face tocmai să fie mai atentă, iar problema dacă copilul nostru va avea voie sau nu să se joace

prin băltoace n-a fost elucidată niciodată pe deplin. Marie zâmbea întotdeauna și spunea „Să așteptăm mai bine!”

Dacă va avea copii cu Zupfner, nu-i va putea îmbrăca nici în hanorac și nici într-o pelerină de ploaie deschisă la culoare, ci va trebui să-i lase să umble neîmbrăcați, pentru că discutasem despre toate felurile posibile de paltoane. Vorbisem și despre chiloții scurți sau lungi, despre rufăria de corp, șosete, ghete. Trebuia să-și lase copiii să umble goi prin Bonn, dacă nu voia să aibă senzația că e o târfă sau o trădătoare. Nu știam nici ce le va da de mâncare copiilor, întrucât vorbisem despre toate felurile și metodele de hrănire și convenisem că nu voiam să avem copii ghiftuiți, copii în care înfunzi sau torni în permanență cir ori lapte. Nu voiam să-i silesc pe copii să mănânce, deoarece mă scârbise văzând-o pe Sabine Emonds cum își îndopa primii doi copii, în special pe cel mai mare pe care Karl îl botezase, în mod inexplicabil, Edeltrud. Din cauza discutabilei probleme a oului mă certasem chiar și cu Marie; ea era împotriva ouălor, iar când am vorbit despre asta, susținu că așa ceva e o hrană pentru oamenii bogați, pe urmă se înroși, și eu a trebuit s-o împac. Eram obișnuit să fiu tratat altfel decât ceilalți doar pentru că proveneam din familia Schnier, cei cu cărbunii, iar Marie amintise doar de două ori ceva prostesc în legătură cu asta. Întâia oară în acea primă zi când coborâsem după ea în bucătărie, și atunci când discutasem despre ouă. E îngrozitor să ai părinți bogați, și e infinit mai îngrozitor când nu te-ai bucurat de niciun avantaj de pe urma acestei bogății. La noi acasă se serviseră foarte rar ouă pentru că mama le considera ca „absolut dăunătoare”. Pentru Edgar Wieneken era la fel de penibil, dar în sens invers; era prezentat peste tot ca fiu de muncitor, fuseseră chiar preoți, care atunci când le fusese prezentat exclamaseră „Un autentic copil de muncitor!”

Suna de parcă ar fi spus: ia uitați-vă, nu are coarne, și pare și destul de inteligent. Și asta constituie o problemă rasială pe care Comitetul central al mamei ar trebui s-o ia odată în discuție. Singurii oameni care nu luau în considerare de unde proveneam erau familia Wieneken și tatăl Mariei. Nici nu mă înfierau că proveneam din familia Schnier, dar nici nu-mi ridicau osanale pentru asta.

23.

M-am trezit că încă tot mai stăteam pe balcon, uitându-mă la oraș. M-am apucat de balustradă, genunchiul mă durea îngrozitor, dar marca pe care o aruncase mimă neliniștea. Aș fi dorit să o recapăt, dar nu puteam ieși acum în stradă, pentru că Leo trebuia să sosească din clipă în clipă. Odată și odată trebuiau totuși să termine și ei cu prunele, frișca și rugăciunea de mulțumire pentru masă. Nu puteam descoperi marca jos, în stradă; era destul de departe până acolo, și doar în povești banii lucesc atât de tare, încât îi poți descoperi imediat. Era pentru prima dată că-mi părea. Rău de ceva în legătură cu banii. Îmi părea rău de marca asta care însemna douăsprezece țigări, două bilete de tramvai, un cârnăcior cu pâine. Fără căință, dar cu o oarecare părere de rău mă gândeam la suplimentele de tren și de clasă pe care le plătisem pentru bunicuțele din Saxonia de jos, cu părerea de rău cu care te gândești la sărutările date unei fete, căsătorite pe urmă cu altul. Nu-mi făceam prea mari iluzii în legătură cu Leo, pentru că el are păreri foarte ciudate despre bani, asemănătoare cu opiniile unei călugărițe despre „dragostea conjugală".

În stradă nu se vedea strălucind nicio monedă, deși totul era luminat feeric, ci doar mașini, tramvaie, autobuze și cetățeni ai Bonnului. Speram ca marca să fi căzut pe acoperișul unui tramvai și că va fi găsită cândva, undeva într-un depou.

Desigur că aș fi putut să mă arunc și la sânul bisericii evanghelice. Dar când mă gândeam la „sân", mă treceau fiorii. M-aș fi putut arunca la pieptul lui Luther, dar nu la „sânul bisericii evanghelice". Dacă deja mă prefăceam, atunci voiam s-o fac cu succes și să am cât mai multă plăcere în aista. Mi-ar face plăcere să mă prefac că sunt catolic, m-aș „ține la o parte" o jumătate de an, pe urmă aș începe să mă duc la predicile de seară ale lui Sommerwild, până ce aș începe să colcăi de catoloni ca o rană infectată de bacili. Dar în felul ăsta voi pierde și ultima șansă de a ajunge în grațiile tatii și de a semna cecuri într-un birou al societăților carbonifere. Poate că mama m-ar prezenta Comitetului central și mi-ar oferi posibilitatea să-mi prezint acolo teoriile mele despre rase. Voi pleca în America și voi ține, în chip de exemplu viu, în fața cluburilor pentru femei, conferințe despre căința tineretului german. Numai că nu

aveam de ce să fiu plin de căinţă şi ar fi trebuit să mă prefac că sunt plin de căinţă. Aş fi putut să le povestesc cum îi aruncasem lui Herbert Kalick cenuşă de pe terenul de tenis în ochi, cum mă încinseseră în baraca pentru ţinte şi cum pe urmă fusesem judecat de către Kalick, Brühl şi Lovenich. Dar dacă aş fi povestit lucrurile astea, deja ar fi însemnat să mă prefac. Nu puteam descrie momentele acelea şi să mi le agăţ ca pe nişte medalii de gât. Toţi poartă medaliile primite, pentru momentele lor eroice, la gât sau pe piept. Faptul de a te agăța de trecut e prefăcătorie, pentru că nimeni nu poate înţelege momentele acelea, ca de exemplu felul în care Henriette, cu pălăriuţa ei albastră, şezuse în tramvai şi pe urmă plecase să apere sfântul pământ german de lângă Leverkusen împotriva yankeilor evrei.

Nu, cea mai sigură prefăcătorie, şi care totodată mi-ar face cea mai mare plăcere, ar fi să „mizez pe cartea catolică". Aici toate numerele sunt câştigătoare.

Am mai aruncat o privire pe deasupra acoperişurilor universităţii, spre pomii din Hofgarten. Aici, pe dealurile dintre Bonn şi Godesberg va locui Marie. Bun. Era mai bine să mă aflu în apropierea ei. Ar fi prea uşor pentru ea dacă ar şti că sunt mereu plecat din Bonn. Trebuie să se gândească tot timpul că m-ar putea întâlni şi să roşească de fiecare dată de ruşine când se va gândi cât de necurată îi e existenţa, iar dacă mă voi întâlni odată cu ea şi cu Copiii ei, iar aceştia vor purta hanorace, pelerine sau lodene, să i se pară dintr-odată că sunt goi.

Se vorbeşte în oraş, scumpă doamnă, că vă lăsaţi copiii să umble goi pe stradă. Cred că mergeţi prea departe. Şi aţi uitat atunci, când cu interviul, să faceţi acea mică precizare, stimată doamnă, chiar într-un loc atât de esenţial, când spuneaţi că iubiţi doar un singur bărbat; ar fi trebuit să spuneţi că e vorba de soţul dumneavoastră. Se vorbeşte, de asemenea, că râdeţi de ura surdă pe care fiecare de aici o nutreşte pentru cel pe care-l numesc Bătrânul. Găsiţi că toţi îi seamănă într-un mod înspăimântător. În sfârşit, găsiţi că toţi se consideră la fel de neînlocuit ca şi el, şi că toţi citesc romane criminale. Desigur, coperţile romanelor criminale nu se potrivesc cu locuinţele aranjate cu atâta gust. Danezii au uitat să extindă stilul lor şi asupra coperţilor de romane criminale. Finlandezii vor fi atât de şmecheri încât să caute ca ele să se potrivească cu scaunele, fotoliile, paharele şi cratiţele lor. Chiar

și la Blothert acasă se găsesc romane criminale, în orice caz nu fuseseră destul de bine ascunse în seara aceea când le-a fost vizitată locuința.

Mereu în întuneric, stimată doamnă, în cinematografe și biserici, în camere întunecoase, ascultând muzică bisericească, ferindu-vă de terenurile însorite de tenis. Se aud o mulțime de șoapte. Câte treizeci, patruzeci de minute de spovedanie la catedrală. Mânia abia stăpânită în ochii celor ce așteaptă. Dumnezeule, ce are asta de-i trebuie atâta timp pentru spovedanie? Doar are cel mai drăguț, amabil și cinstit bărbat. Într-adevăr cumsecade. O fetiță mică și dulce și două mașini.

Nerăbdarea nervoasă din spatele stranei de spovedanie, nesfârșită trăncăneală în șoaptă despre Iubire, căsnicie, datorie, dragoste și în sfârșit întrebarea „Nici măcar nu vă îndoiți de credință? Dar ce vă lipsește atunci, fiica mea?”

Nu poți să spui, nici măcar să gândești, ceea ce eu știu. Îți lipsește un clovn, denumirea oficială a profesiunii: comic – și care nu e enoriașul nici unei parohii.

M-am târât de pe balcon în baie pentru a mă machia. Fusese o greșeală să stau și să rămân în fața tatălui meu nemachiat, dar nu putusem bănui că va veni în vizită. Leo fusese întotdeauna atât de dornic să cunoască adevărata mea părere, adevărata mea față, adevăratul meu eu. Îi era totdeauna frică de „măștile” mele, de jocul meu, de ceea ce el numea „neserios” chiar și atunci când nu eram machiat. Geamantanul în care se găseau fardurile era încă pe drum între Bochum și Bonn. Când am deschis dulăpiorul alb din peretele băii, era prea târziu. Trebuia să mă fi gândit înainte cât sentimentalism ucigător pot cuprinde unele lucruri. Nu se mai găseau în el nici tuburile și cutiuțele, nici sticluțele și fardurile Mariei, iar faptul că nu se mai găsea *nimic* era tot atât de rău ca și dacă aș mai fi găsit un tub sau o cutiuță de ale ei. Totul dus. Poate că Monika Silvs fusese atât de milostivă să le împacheteze și să le ducă de acolo. M-am uitat în oglindă; ochii mei erau cu desăvârșire goi și era pentru prima dată că nu aveam nevoie ca mai întâi să mă pregătesc pentru a-i simți goi, ca să joc pe urmă o jumătate de oră gimnastica feței. Era fața unui sinucigaș și când am început să mă fardez, fața mi se prefăcu în masca unui mort. Mi-am uns-o cu vaselină și am rupt un tub pe jumătate uscat de fard alb, am stors ce se mai găsea în el și m-am fardat pe toată fața cu alb. N-am

făcut nici măcar o linie neagră, niciun punct roşu; totul era alb chiar şi peste sprâncene mă unsesem cu fardul cel alb, părul îmi arăta ca o perucă, gura nefardată era de culoare închisă, aproape vânătă, ochii albaştri deschis, ca un cer împietrit, şi tot atât de goi că ai unui cardinal care nu vrea şi nu poate recunoaşte că şi-a pierdut de mult credinţa. Nici măcar nu-mi era frică de mine. Cu o asemenea faţă puteam face carieră, puteam chiar să încep să mă prefac a crede în acel lucru care dintre toate prostiile şi nedumeririle lor îmi erau relativ cele mai simpatice: acel lucru în care credea Edgar Wieneken. Lucrul ăsta cel puţin n-o să aibă un gust plăcut, în lipsa lui de gust era cel mai cinstit între toate lucrurile astea necinstite, cel mai mic dintre păcatele cele mici. Există deci între negru, cafeniu şi albastru încă o alternativă, pe care dacă ai numi-o *roşu* n-ar fi nici prea eufemistic, nici prea optimist; era cenuşiul cu luciri blânde din roşeaţa aurorei. O culoare tristă pentru un lucru trist, în care totuşi poate era loc pentru un clovn care se făcuse vinovat de cel mai mare păcat al unui clovn, adică să trezească mila. Neplăcut era însă faptul că pe Edgar nu l-aş fi putut îmbrobodi, faţă de el nu mă puteam preface. Eu eram singurul lui martor că făcuse într-adevăr o sută de metri doar în 10, 1 secunde, iar el era unul dintre puţinii care mă luaseră întotdeauna aşa cum eram, cărora le apărusem întotdeauna astfel cum eram. Şi el nici nu avea alt crez decât acela în anumiţi oameni. Alţii credeau în mai mult decât în oameni, de exemplu în Dumnezeu, în bani abstracţi, în stat şi în Germania. Edgar nu. Îl făcusem să se simtă destul de prost atunci când luasem taxiul. Acum îmi părea rău şi-mi dădeam seama că ar fi trebuit să-i explic de ce o făcusem. Era singurul căruia îi datoram vreo explicaţie. M-am îndepărtat de oglindă. Îmi plăcea; nu mă gândeam niciun moment că eu eram cel pe care-l văzusem. Nu mai era un clovn, ci un mort care juca rolul unui mort.

Am şchiopătat până în dormitor, în care încă nu intrasem temându-mă de rochiile Mariei. Cele mai multe i le cumpărasem chiar eu şi tot eu fusesem acela care discutase modificările necesare cu croitoreasa. Marie poate purta aproape toate culorile în afară de roşu şi negru, poate purta chiar şi cenuşiu. Fără să dea impresia de monotonie. Rozul îi stă foarte bine, la fel verdele. Aş fi putut câştiga probabil bani în branşa modei feminine, dar pentru cineva care e monogam şi nu e

pervers asta ar fi o tortură prea cumplită. Cei mai mulţi bărbaţi dau pur şi simplu banii soţiilor lor şi le recomandă să se conducă după „capriciile modei”. Dacă e la modă culoarea violet, atunci toate femeile astea doldora de cecuri poartă violet, iar dacă la o petrecere mai multe femei care „dau ceva pe ele” apar în violet, fotul arată ca o adunare generală de episcopi feminini, trezită cu greu la viaţă. Există doar puţine femei cărora le stă bine violetul. Mariei i se potriveşte însă. Pe când mai eram încă acasă a apărut dintr-odată moda rochiilor-sac, şi toate bietele curci cărora bărbaţii lor le porunciseră să se îmbrace „reprezentativ” ţopăiau în rochii-sac la *jour-ul* al mamei. De câteva femei îmi părea cu deosebire rău, mai ales de soţia înaltă şi masivă a unuia dintre mulţii preşedinţi; îmi venea să mă duc la ea şi s-o înfăşor în ceva – o faţă de masă sau o perdea – ca într-o mantie a îndurării. Soţul ei, câinele ăla stupid, nu observa nimic, nu vedea nimic, nu auzea nimic, iar dacă te miri cine ar fi decretat cămăşile de noapte roz ca ultimul strigăt al modei, n-ar fi şovăit să-şi trimită nevasta astfel gătită la piaţă. În ziua următoare, ţinu în faţa a o sută de pastori evanghelici o conferinţă despre cuvântul „a recunoaşte” în căsnicie. Probabil că nici măcar nu ştia că nevastă-sa are genunchi mult prea ascuţiţi pentru a purta rochii scurte.

Am deschis repede uşa şifonierului, ca să evit să mă văd în oglindă. Nu mai rămăsese nimic de la Marie în dulap, nimic, nici măcar un şan pentru pantofi sau un cordon, aşa cum le lasă uneori femeile. Nici măcar mirosul parfumului ei. Ar fi trebuit să se milostivească şi să ia şi hainele mele, să le dăruiască sau să le ardă, dar ele mai atârnau încă acolo: un pantalon verde din stofă de Manchester, pe care nu-l purtasem niciodată, o jachetă neagră de tweed, câteva cravate, iar pe poliţa de jos trei perechi de pantofi. În sertarul cel mic aş fi găsit de asemenea totul: buton îi de manşetă şi balenele pentru guler, şosete şi batiste. Trebuia să-mi fi imaginat asta, pentru că atunci când e vorba de avere, creştinii sunt neînduplecaţi şi drepţi. Nu era nevoie să deschid sertarul, că precis se afla acolo tot ce era al meu, iar ce era al ei dispăruse. Cât de bine ar fi fost să fi luat şi boarfele mele, dar totul era în dulapul nostru în ordine, corect într-un fel de-a dreptul ucigător. Desigur că şi Mariei îi fusese milă când luase tot ce-mi putea aminti de ea şi desigur că plânsese, lacrimi din acelea ale femeilor din filmele

despre divorţuri, când spun „Timpul care l-am petrecut cu tine nu-l voi uita niciodată”.

Dulapul dereticat şi curat (cineva îl ştersese chiar şi de praf) însemna pentru mine cel mai rău lucru pe care-l putuse lăsa. Era ordonat, imparţial, iar lucrurile mele separate de ale ei. Dulapul dădea impresia unei operaţii reuşite. Nu se mai găsea nimic de-al ei, nici măcar un nasture rupt de pe o bluză. Am lăsat uşa deschisă, ca să evit să mă văd în oglindă, m-am târât înapoi în bucătărie, îmi vârâi sticla de coniac în buzunarul vestonului, m-am întors în cameră, m-am culcat pe divan şi mi-am tras în sus cracul pantalonului. Genunchiul era umflat tare, dar durerea începuse să mă mai lase de îndată ce m-am culcat. În cutie mai erau patru ţigări, mi-am aprins una din ele.

Am început să reflectez ce ar fi fost mai rău: dacă Marie şi-ar fi lăsat hainele aici, sau dacă era mai rău aşa cum procedase, curăţind şi dereticând totul, nelăsând nici măcar un bilet cu „Timpul pe care l-am petrecut cu tine nu-l voi uita niciodată”.

Probabil aşa era mai bine, şi totuşi ar fi trebuit să lase măcar un nasture rupt sau un cordon sau să ia întregul dulap şi să-i dea foc.

Când sosise vestea despre moartea Henriettei, la noi acasă tocmai se punea masa. Anna lăsase pe bufet, în inelul lui galben, şervetul Henriettei, care încă nu trebuia dat la spălat. Cu toţii ne-am uitat la el, se mai observa puţină marmeladă şi o mică pată cafenie, probabil de supă sau de sos. Pentru prima dată am simţit ce îngrozitoare sunt obiectele pe care ţi le lasă cineva care pleacă sau moare. Mama încerca, într-adevăr, să mănânce; cu siguranţă, asta trebuia să însemne că viaţa merge mai departe sau ceva asemănător. Dar eu ştiam că nu e adevărat, nu viaţa merge mai departe, ci moartea. I-am smuls lingura de supă din mână, am fugit în grădină, pe urmă am revenit în casă, unde gemetele şi strigătele erau în toi. Maică-mea îşi opărise faţa cu supa fierbinte. Am urcat în fugă în camera Henriettei, am deschis geamul şi am aruncat tot ce mi-a căzut în mână în grădină: cutiuţe şi haine, păpuşi, pălării, pantofi, caschete, iar când am deschis sertarele am găsit lenjeria ei de corp, şi printre rufe lucruşoare ciudate care-i fuseseră cu siguranţă dragi: spice uscate, pietre, flori, petece de hârtie şi pachete întregi de scrisori, legate cu panglici roz. Pantofii de tenis, rachetele, trofeele câştigate şi tot pe ce am mai putut pune mâna le-am aruncat în grădină.

Leo mi-a spus după aceea că arătam ca un „apucat” şi că totul se întâmplase foarte repede, nespus de repede, aşa că nimeni n-a putut interveni. Am răsturnat sertare întregi, de-a dreptul în grădină, pe urmă am alergat în garaj şi am adus bidonul greu cu benzina de rezervă, i-am răsturnat conţinutul peste lucrurile Henriettei şi le-am dat foc; am adunat cu piciorul tot ceea ce încă nu fusese cuprins în flăcări, am căutat toate petecele şi bucăţelele de hârtie, florile uscate, spicele şi pachetele de scrisori şi le-am împins în foc. Am fugit în sufragerie, am luat şervetul cu inelul lui, de pe bufet, şi l-am aruncat şi pe el în foc! Leo mi-a spus mai târziu că totul n-a durat nici măcar cinci minute, şi înainte ca cineva să poată bănui ce se întâmplă, focul se şi înălţase în sus iar eu aruncasem totul în el. Apăru chiar şi un ofiţer american, care-şi imagina că ardeam material secret şi acte ale Marelui stat major german. Când sosi însă, totul fusese deja pârjolit, totul arăta negru, groaznic şi mirosea urât; când se aplecă şi vru să apuce un pachet de scrisori l-am lovit peste mână şi am turnat restul de benzină care se mai afla în bidon peste flăcări. Mai târziu apărură chiar şi pompierii cu furtunurile lor caraghios de groase, iar în fundai cineva urlă cu o voce caraghios de înaltă, cea mai caraghioasă comandă pe care am auzit-o: „Apă, marş!”; nu se jenară să împroaşte cu furtunurile lor biata grămadă de lucruri carbonizate, şi pentru că rama unei ferestre fusese atinsă puţin de flacără, unul îşi îndreptă furtunul spre geam; înăuntru totul plutea, iar mai târziu parchetul prinse să se desprindă, iar mama începu să urle din pricina parchetului stricat şi telefonă diverselor societăţi de asigurare să afle dacă stricăciunile trebuiau considerate ca fiind produse de apă sau de foc, sau dacă chestiunea intra în competenţa celor de la asigurările de bunuri materiale.

Am tras o duşcă din sticlă, am pus-o înapoi în buzunarul hainei şi mi-am pipăit genunchiul. Dacă stăteam culcat, mă durea mai puţin. Dacă voi fi rezonabil şi mă voi concentra puţin, durerea o să cedeze. Puteam să-mi fac rost de o ladă goală de portocale, şi aşezându-mă în faţa gării, să cânt *Litania Lauretană* acompaniindu-mă la chitara. O să-mi aşez – ca din întâmplare – pălăria sau şapca lângă mine pe o scară, iar dacă îi va veni cuiva ideea să arunce ceva în ea, vor prinde inimă şi alţii şi-l vor urma. Aveam nevoie de bani, pentru că nici măcar ţigări nu prea mai aveam. Cel mai bine ar fi să aşez o monedă de zece pfenigi şi

câteva de cinci în pălărie. Sigur că Leo îmi va aduce măcar atât. Mă și vedeam șezând acolo, cu fața plină de fard alb profilându-se pe fațada întunecată a gării, cu un tricou albastru, cu jacheta mea neagră și cu pantalonii verzi din stofă de Manchester și încercând să întrec cu vocea mea zgomotul străzii: *Rosa mystica – ora pro nobis – turris Davidica – ora pro nobis – virgo fidelis – ora* pro – voi fi acolo și când va veni trenul de la Roma, aducând-o pe a mea *coniux infidelis*[26] împreună cu soțul ei cel catolic. Ceremonia căsătoriei prilejuise, desigur, o mulțime de probleme penibile, pentru că Marie nu era nici văduvă, și nici divorțată, și lucrul ăsta îl știam din întâmplare foarte bine – nu era nici fecioară. Sommerwild își smulsese probabil părul, pentru că o cununie fără văl îi dădea peste cap principiile estetice. Sau aveau poate prescripții liturgice speciale pentru fetele căzute în păcat și pentru fostele concubine ale clovnilor? Ce și-o fi imaginat episcopul care i-a cununat? Căci. De bună seamă îi cununase măcar un episcop. Marie mă târâse odată la o biserică în care servea un episcop și fusesem impresionat de acea scoatere și punere a mitrei pe cap, legarea cordonului alb, scoaterea lui, punerea toiagului episcopal într-o parte și în alta, legarea cordonului roșu și scoaterea celui alb. Ca natură sensibilă de artist am simț pentru această estetică a repetării.

Mă gândeam și la pantomima mea despre cheie. Puteam să-mi fac rost de plastilină, să presez în ea o cheie, să torn pe urmă apă în adâncitura formată, să o pun în frigider și să-mi pregătesc în felul ăsta câteva – chei; se putea de asemenea, cu siguranță să fac rost – și de un mic frigider transportabil în care să-mi pregătesc cheile pentru numărul din fiecare seară, chei care trebuiau pe urmă să se topească în timpul spectacolului în mâna mea. Probabil ar fi ieșit ceva din asta, dar pentru moment nu-mi convenea; era prea complicat și mă făcea să depinde de recuzită și de tehnică, iar dacă unul dintre mașiniști va fi fost înșelat în război de cineva din ținutul Rinului, putea să lase deschisă ușa frigiderului, făcându-mi imposibilă reprezentația. Cealaltă variantă era mult mai bună: cu fața vopsită în alb și șezi n-a pe treptele gării din Bonn, cântând *Litania Lauretană* și făcând câteva acorduri la chitară. Lângă mine – pălăria pe care o purtasem înainte, la imitațiile după Chaplin; îmi lipseau doar monedele de momeală; o monedă de

zece pfenigi ar fi bună, una de zece şi una de cinci încă mai – bine, dar cel mai – bine ar fi cu trei monede: una de zece, una de cinci şi una de doi pfenigi. Oamenii trebuiau să-şi dea seama că nu eram un fanatic religios care să dispreţuiască o ofrandă modestă şi trebuiau să priceapă că orice ban, chiar şi o monedă de cupru, era binevenit. Mai târziu aş fi poos în pălărie şi o monedă de argint, să arăt că sumele – mari sunt şi ele nu numai de dorit, dar chiar că unii le dăruiesc. Voi poone chiar şi o ţigară în pălărie, pentru că mulţi scot mai uşor pachetul de ţigări decât punga cu bani. Desigur, cândva trebuia să apară şi cineva care să pună în aplicare principiile ordinii şi-mi va cere autorizaţia de a cânta pe stradă, sau va apărea cineva din comitetul central al organizaţiilor pentru combaterea blasfemiei, care se va lega de partea religioasă a ceea ce ofeream eu. Pentru cazul că voi fi întrebat de autorizaţie, îmi voi lua cu mine un cărbune cu inscripţia „încălziţi-vă cu Schnier", pe care o cunoştea orice copil. Voi sublinia cu cretă roşie „Schnier" şi voi pune poate şi un H în faţa lui. Asta ar fi o carte de vizită cam nepractică, dar care mi-ar aduce folos: Iertaţi-mă, dar sunt un Schnier. Tatăl meu ar putea face într-adevăr ceva pentru mine şi n-ar trebui să dea nici măcar un ban din buzunar. Mi-ar putea face rost de o autorizaţie de cântăreţ ambulant. Trebuia doar să-i cheme la telefon pe primarul şef, sau să-i vorbească despre asta pe când ar juca skat la „Herren-union". Atât trebuia să facă pentru mine. Atunci aş putea şedea pe treptele gării aşteptând trenul de la Roma. Dacă Marie trecea pe lângă mine fără să mă îmbrăţişeze, îmi mai rămânea totuşi sinuciderea. Mai târziu. Şovăiam să mă gândesc la sinucidere dintr-un motiv pentru care alţii m-ar putea bănui îngâmfat: voiam să mă păstrez pentru Marie. S-ar fi putut despărţi de Zupfner şi atunci am fi fost în situaţia ideală a lui Besewitz, pentru că ea putea rămâne concubina mea, fiindu-i cu neputinţă să se despartă de Zupfner din cauza nerecunoaşterii divorţului de către catolici. Atunci aş fi putut din nou să mă las descoperit de către televiziune, să-mi câştig o nouă glorie, iar biserica va închide ochii. Pe mine nu mă interesa în mod deosebit să mă căsătoresc şi religios cu Marie, aşa că nu va fi nevoie să folosească nici măcar artileria grea a exemplului lui Henric al VIII-lea.

Mă simţeam mai bine. Genunchiul începuse să se dezumfle, durerea de cap şi melancolia mai persistau, dar ele îmi sunt tot atât de

familiare ca și gândul morții. Un artist are mereu moartea lângă sine, așa cum un bun preot își are breviarul. Știu chiar precis ce se va întâmpla după moartea mea. Nu voi fi scutit de înmormântarea în cripta familiei Schnier. Mama va plânge și va susține că ea a fost singura care m-a înțeles vreodată. După moartea mea va povesti tuturor „cum fusese într-adevăr Haas al nostru". Până în ziua de azi, și probabil în vecii vecilor, e ferm convinsă că sunt „senzual" și „avid de bani". Va spune „Da, Hans al nostru a fost foarte talentat, dar din păcate era senzual și avid de bani, și din păcate și foarte nedisciplinat. Dar era atât de talentat, atât de talentat!"

Sommerwild va spune „Bunul nostru Schnier, minunat, formidabil – din păcate avea însă față de clerici resentimente care nu puteau fi combătute și n-avea nici simț pentru metafizică".

Lui Blothert îi va părea rău că n-a luptat pentru introducerea mai devreme a pedepsei cu moartea, să mă poată executa în public. Pentru Fredebeul voi fi un „tip care nu poate fi înlocuit", dar fără niciun fel de consecințe sociologice. Kinkel va plânge, sincer și fierbinte, va fi cu desăvârșire zguduit, dar prea târziu. Monika Silvs va suspina ca și cum ar fi văduva mea, și-i va părea rău că n-a venit, când am rugat-o, imediat la mine să-mi pregătească omleta. Marie nu va crede pur și simplu că am murit, îl va părăsi pe Zupfner și va rătăci din hotel în hotel întrebând de mine. În zadar însă.

Tatăl meu va putea gusta din plin tragismul și se va căi că nu mi-a lăsat pe ascuns câteva bancnote pe șifonier atunci când plecase. Karl și Sabine vor plânge fără jenă, într-un fel care celorlalți participanți la înmonmântare li se va părea inestetic. Sabine își va vârî pe ascuns imâna în buzunarul lui Karl, pentru că din nou își va fi uitat batista. Edgar se va simți obligat să-și stăpânească lacrimile; va merge probabil după înmormântare în parcul nostru și va străbate încă odată distanța aia de o sută de metri; se va reîntoarce pe urmă la cimitir și va pune un buchet mare de trandafiri lângă lespedea cu numele Henriettei. În afară de mine nu știe nimeni că era îndrăgostit de ea, după cum nimeni nu știe că toate scrisorile ei pe care le arsesem purtau în spate, ca destinatar, inițialele E.W. Voi mai lua cu mine în mormânt și un alt secret, și anume că am văzut-o o dată pe mama mergând pe ascuns în cămara de alimente din pivniță, tăindu-și o bucată groasă de șuncă și

mâncând-o acolo jos, în picioare, cu degetele, în pripă. Nu mă îngrozise lucrul ăsta, ci mă simţisem mai degrabă surprins, fiind mai curând înduioșat decât scârbit. Mersesem în pivniță să caut prin geamantane mingi de tenis vechi, deşi n-aveam voie, iar când am auzit paşi am stins lumina şi am văzut-o luând de pe raft un borcan cu gem de mere, punându-l pe urmă la loc, am văzut doar cotul care i se mişca pe când tăia, pe urmă şi-a înfundat în gură bucata rulată de şuncă. N-am pomenit şi nici nu voi pomeni vreodată despre asta. Secretul meu se va odihni sub o placă de marmoră din cavoul familiei Schnier. Inexplicabil de ciudat, îi iubesc pe cei din specia căreia îi aparţin şi eu, adică pe oameni.

Când moare cineva din specia mea, mă simt trist. Aş plânge până şi la mormântul mamei mele. La cel al bătrânului Derkum nu mă putusem stăpâni şi începusem să arunc tot mai mult pământ peste lemnul sicriului. Am auzit şoptindu-se în spate că aşa ceva nu se cade – dar am azvârlit mai departe pământul. Până când Marie îmi luă lopata din mână. Nu mai dorisem să revăd prăvălia sau casa şi nu voisem nici să am vreo amintire de la el. Nimic.

Marie era însă raţională, vându prăvălia şi puse bani deoparte „pentru copiii noştri”.

Arh putut merge fără să şchiopătez în hol şi să-mi iau chitara. I-am scos husa, am împins două fotolii unul în faţa celuilalt, am tras telefonul lângă mine, m-am aşezat din nou şi am acordat chitara. Cele câteva sunete îl mi făcură bine. Când am început să cânt, m-am simţit aproape bine. *Mater lis – mater admirabilis,* – iar *ora pro nobis*[27] îl intonam doar la chitară. Îmi plăcea. Cu chitara în mână, cu pălăria lângă mine şi cu adevărata mea faţă voi aştepta trenul de la Roma. *Mater boni consilii*[28]*.* Marie îmi spusese, când mă întorsesem cu banii de la Edgar Wieneken, că nu ne vom mai despărţi niciodată, niciodată. „Până când moartea ne va despărţi!”

Nu murisem încă. Doamna Wieneken spunea „Cel ce există, trăieşte încă”, şi „Cui încă îi mai e poftă de ceva, nu e pierdut”. Cântam şi-mi era foame. Un lucru pe care nu mi-l puteam imagina deloc era că Marie devenise sedentară. Mersesem împreună dintr-un oraş într-altul, dintr-un hotel într-altul, iar dacă rămâneam undeva câteva zile, spunea

„Geamantanele deschise se uită la mine ca niște guri care vor să fie umplute”. Umpleam gurile geamantanelor, iar dacă eu trebuia să rămân undeva câteva săptămâni, ea rătăcea prin orașele acelea de parcă ar fi fost orașe dezgropate. Cinematografe, biserici, ziare neserioase, „Nu te supăra, frate”. Voia să ia într-adevăr parte la ridicarea în rangul de cavaler de Malta a soțului ei, la Marele oficiu superior, sărbătorește ornat, printre cancelari și președinți? Voia să scoată cu propriile-i mâini, cu ajutorul fierului de călcat, petele de ceară de pe costumul lui de cavaler al Ordinului? E o chestiune de gust, Marie, dar nu e gustul tău. E mai bine să ai încredere într-un clovn necredincios, care te scoală îndeajuns de devreme, să ajungi la timp la slujba de dimineață, și care, în caz de nevoie, îți plătește taxiul până la biserică. Iar tricoul meu albastru nu trebuie să-i speli niciodată.

24.

Când sună telefonul mă simții câteva momente derutat. Îmi încordasem atenția ca nu cumva să nu aud soneria de la ușă, să-i pot deschide lui Leo. Am pus jos chitara, m-am uitat la aparatul care suna, am ridicat receptorul și am spus

— Alo?

— Hans? întrebă Leo.

— Da, i-am răspuns. Bine că vii.

Tăcu. Tuși ușor în mână. Nu-i recunoscusem imediat vocea.

— Am banii pentru tine.

Banii suna ciudat. Leo are concepții foarte bizare despre bani. Nu are aproape niciun fel de necesitate personală, nu fumează, nu bea, nu citește edițiile de seară ale ziarelor și nu merge la film decât dacă cel puțin cinci persoane în care el are încredere îi recomandă filmul. Asta se întâmplă cam la doi-trei ani o dată. Merge mai cu plăcere pe jos decât cu tramvaiul. Când spuse *banii,* entuziasmul meu scăzu imediat. Dacă ar fi spus *ceva* bani. Aș fi știut că e vorba de două-trei mărci. Mi-am înghițit frica și am întrebat răgușit

— Cât?

— Oh, șase mărci și șaptezeci de pfenigi.

Asta reprezenta pentru el o sumă mare, iar pentru ceea ce în mod obișnuit se numește necesități personale cred că-i ajungea pentru doi ani: din când în când un bilet de peron, un pachețel cu bomboane mentolate, o monedă de zece pfenigi pentru un cerșetor. Nu avea nevoie nici măcar de chibrituri, iar când cumpăra câteodată o cutie să o aibă la îndemână dacă voia să ofere foc „superiorilor" săi, îi ajungea câte un an, și chiar purtând-o câte un an la el, izbutea s-o păstreze ca nouă. Desigur, mergea când și când la frizer, dar pentru asta lua bani din „contul de studiu" pe care i-l deschisese tata. Înainte vreme mai dădea câte un ban pentru bilete la concert, dar de cele mai multe ori primea invitațiile sosite pentru mama. Oamenii bogați primesc gratis mult mai multe lucruri decât cei săraci, iar ce cumpără primesc de obicei mai ieftin; mama avea un întreg catalog cu angrosiști și cred că izbutea să primească până și timbrele cu preț redus. Șase mărci și optzeci de pfenigi erau pentru Leo o sumă respectabilă. Iar pentru moment, și pentru mine – el nu știa însă probabil că eram în clipa de față, după cum spuneau acasă, „fără venituri".

— Bine, Leo, îți mulțumesc – adu-mi, te rog, un pachet de țigări când vii.

L-am auzit tușind din nou ușor, dar nu mi-a răspuns, așa că l-am întrebat

— Mă auzi? Ei?

Probabil că era jignit că-l rugasem imediat să-mi aducă țigări din banii lui.

— Da, da, spuse el, doar că…

Se încurca, se bâlbâia.

— Îmi vine greu să ți-o spun, dar nu pot veni.

— Ce? am strigat eu, nu poți veni?

— S-a făcut nouă fără un sfert, iar la ora nouă trebuie să fiu în institut.

— Dacă întârzii, riști să fii excomunicat?

— Ah, lasă asta, răspunse el jignit.

— Nu poți să ceri o învoire, sau așa ceva?

— Nu la ora asta, ar fi trebuit s-o fac la amiază.

— Dar dacă vii pur și simplu târziu?

— Atunci voi primi o adhortațiune, voi fi mustrat, spuse el încet.

— Sună a grădină, dacă-mi mai aduc ceva aminte din latina învăţată.

— Mai curând a foarfece de tuns grădina, spuse el râzând încet. E destul de penibil.

— Ei bine, nu vreau să te oblig să ai neplăceri din pricina mea, Leo. Dar prezenţa unui om mi-ar face bine.

— Lucrurile sunt mai complicate, înţelege-mă, te rog. Aş suporta o adhortaţiune, dar dacă aş mai primi-o o dată în săptămâna aceasta, îmi va intra şi în acte şi va trebui să dau socoteală la scrutinium.

— Unde? Vorbeşte te rog mai rar.

Suspină, mormăi puţin, pe urmă spuse rar de tot

— „Scrutinium".

— Pentru numele lui Dumnezeu, Leo, sună de parcă ar fi vorba de o adunătură de insecte. Iar acel „în acte" sună ca I.R.9 al Annei. Şi acolo totul intra în acte, de parcă ar fi fost vorba de condamnaţi.

— Dumnezeule, Hans, vrei oare să ne certăm în cele câteva minute, pe tema sistemului după care am fost educaţi?

— Dacă asta îţi este neplăcut, atunci mai bine nu. Dar există desigur drumuri – vreau să spun drumuri ocolite, căţărarea peste ziduri, sau ceva asemănător. Ca la I.R.9. Vreau să spun că există totuşi breşe, chiar şi într-un sistem atât de sever.

— Da, există, ca şi la armată, dar eu le disprețuiesc. Vreau să merg întotdeauna pe drumul drept.

— N-ai putea, de dragul meu, să-ţi învingi disprețul şi să sari peste zid?

Suspină şi-mi puteam imagina cum scutură din cap.

— Nu poţi aştepta până mâine? Aş trage chiulul de la prelegerea de mâine şi aş fi la ora nouă la tine. E chiar atât de urgent? Sau pleci din nou?

— Nu, rămân un timp la Bonn. Dă-mi cel puţin adresa lui Heinrich Behlen, o să-i chem la telefon şi poate c-o să vină la mine, de la Köln sau de unde se află. Sunt rănit la genunchi, fără bani, fără niciun angajament – şi fără Marie. Dar în orice caz încă şi mâine voi fi rănit, fără bani, fără angajament şi fără Marie – nu e deci atât de urgent. Însă poate că Heinrich a devenit între timp preot şi are o motoretă sau alt mijloc de locomoţie. Auzi?

— Da, spuse el cu voce stinsă.

— Te rog dă-mi adresa şi numărul lui de telefon.

Tăcu. Ofta asemeni cuiva care ar fi stat o sută de ani la spovedanie, suspinând la gândul păcatelor şi prostiilor omenirii.

— Ei bine, spuse el în sfârşit, făcând un efort parcă, n-ai aflat nimic?

— Ce să aflu? Pentru Dumnezeu, Leo, vorbeşte lămurit.

— Heinrich nu mai e preot, zise el în şoaptă.

— Cred că rămâi preot atâta timp cât respiri.

— Desigur, vreau să spun însă că nu mai are o parohie. A plecat. A dispărut de câteva luni fără urmă.

Stoarse cu greu mărturisirea asta din el.

— Ei, o să apară din nou.

Mi-am adus aminte de ceva, aşa că am întrebat

— A plecat singur?

— Nu, răspunse Leo cu vocea severă, împreună cu o fată.

Suna de parcă ar fi spus „S-a molipsit de ciumă!"

Îmi părea rău de fată. Era cu siguranţă catolică şi trebuia să fie penibil pentru ea să locuiască acum în aceeaşi cameră cu un fost. Preot şi să suporte detaliile „dorinţei carnale", haine împrăştiate peste tot, chiloţi, bretele, farfurioare cu mucuri de ţigară, bilete de cinema rupte şi începuturile unei jene financiare. Iar când fata cobora scările să aducă pâine, ţigări sau o sticlă de vin, o gazdă cârcotaşă va deschide uşa, iar ea nu va putea striga nici măcar „Soţul meu e un artist. Da, un artist!" îmi părea rău de amândoi, dar mai mult de fată decât de Heinrich. Autorităţile bisericeşti sunt cu siguranţă severe într-un caz dintr-ăsta când e vorba de un paracliser cu o oarecare greutate. Dacă ar fi fost vorba de o persoană ea Sommerwild, ar fi închis probabil ochii. Nu avea o menajeră cu pielea de pe picioare galbenă, ci o fată drăguţă şi înfloritoare, căreia îi spunea Maddalena, şi care era o bucătăreasă excelentă, foarte arătoasă şi veselă.

— Ei bine, probabil că va trebui să renunţ la el.

— Dumnezeule, zise Leo, dar ştiu că ai un fel foarte rece de a lua lucrurile astea.

— Nu sunt nici episcopul lui Heinrich, şi nici nu mă prea interesează povestea. Dar detaliile îmi fac griji. Ai cel puţin adresa sau

numărul de telefon al lui Edgar?

— Wieneken?

— Da. Îţi mai aduci aminte de Edgar? V-aţi întâlnit la noi, la Köln, iar când eram mici ne jucam la ei acasă şi mâneam salată de cartofi.

— Da, desigur. Bineînţeles cănim aduc aminte, dar Wieneken nu e în ţară, după câte ştiu. Cineva mi-a spus că face o călătorie de studii, cu o comisie. În India sau în Thailanda, nu mai ştiu precis.

— Eşti sigur?

— Aproape. Da, acum îmi aduc aminte. Heribert mi-a povestit despre asta.

— Cine? am strigat. Cine ţi-a povestit?

A tăcut şi l-am auzit din nou suspinând, iar acum ştiam de ce nu vrea să vină la mine.

— Cine? am strigat încă o dată, dar el nu-mi răspunse.

Se obişnuise să tuşească uşor, ca la spovedanie, tusea pe care o auzisem de atâtea ori pe când o aşteptam pe Marie în biserică.

— E mai bine, am spus eu încet, dacă nu vii nici mâine. Ar fi păcat să pierzi prelegerea. Spune-mi doar că ai văzut-o şi pe Marie.

Probabil însă că nu învăţase nimic altceva în afara suspinelor şi a tusei uşoare. Suspină din nou, adânc, nefericit, îndelung.

— Nu e nevoie să-mi răspunzi. Salută-l, te rog, pe simpaticul am de acolo de la voi, cu care am vorbit astăzi de două ori la telefon.

— Struder? întrebă el încet.

— Nu ştiu cum îl cheamă, dar avea o voce foarte plăcută la telefon.

— Dar nu-l ia nimeni în serios, spuse el. Ca să zic aşa, trăieşte aici din milă.

Leo izbuti să stoarcă din el chiar un fel de râs şi continuă

— Se târăşte uneori la telefon şi vorbeşte prostii.

M-am ridicat şi am privit prin deschizătura dintre perdele la ceasul din piaţă. Era nouă fără trei minute.

— Trebuie să pleci acum, i-am spus, altfel o să ţi se scrie în acte c-ai întârziat. Şi nu renunţa mâine de dragul meu la prelegere.

— Te rog să mă înţelegi, imploră el.

— Al dracului să fiu, am zis, te înţeleg. Încă şi prea bine.

— Ce fel de om eşti tu? întrebă el.

— Sunt un clovn şi fac colecţie de anumite momente. Pa!

Am închis telefonul.

25.

Uitasem să-i întreb de experienţele lui de la militărie, dar probabil că se va ivi cândva un prilej şi pentru asta. Cu siguranţă că va lăuda mâncarea, doar aşa bine nu mâncase el niciodată acasă, va considera instrucţia „deosebit de importantă din punct de vedere educativ", iar despre contactul cu oamenii din popor va spune că a fost „deosebit de plin de învăţăminte". Puteam să nici nu-l mai întreb. N-o să închidă în noaptea asta ochii în patul lui de la institut, o să-i chinuie mustrările de – conştiinţă, şi o să se întrebe dacă a fost corect din partea lui să nu vină la mine. Ar fi trebuit să-i spun totuşi că ar fi mult mai bine pentru el să studieze teologia în America de sud sau la Moscova, oriunde în lume, numai la Bonn nu. Trebuia să înţeleagă că la Bonn nu era loc, între Sommerwild şi Blothert, pentru ceea ce el numea credinţa sa, iar un Schnier convertit, care mai devenea şi preot, nu făcea altceva decât să consolideze cursul acţiunilor la bursă. Trebuia să vorbesc odată cu el despre toate astea, cel mai bine acasă, la un *jour fixe.* Noi, amândoi fii renegaţi, ne vom aşeza la Anna în bucătărie, vom bea – cafea şi vom evoca vremurile trecute, timpurile glorioase în care în parc se mai făceau exerciţii cu rachete anticar, şi maşini ale Wehrmachtului se opriseră în faţa casei când trebuise să încartiruim soldaţi. Un ofiţer, un maior – sau aşa ceva – înconjurat de feldwebeli şi soldaţi, o maşină cu stindarde, şi la toţi le stătea capul doar la ouă prăjite şi coniac, la ţigări şi la glumele cu servitoarele din bucătărie. Uneori deveneau oficiali, adică făceau pe grozavii. Atunci se proţăpeau în faţa casei, ofiţerul îşi bomba pieptul, îşi vâra o mână în deschizătura vestonului, ca un actor prost care joacă rolul unei persoane importante, şi striga ceva despre „victoria finală". Penibil, caraghios, lipsit de sens. Când a ieşit pe urmă la iveală faptul că doamna Wieneken, împreună cu alte femei, mersese prin pădure trecând peste liniile germane şi cele americane, ca să aducă pâine de la un frate de al ei care era brutar, grozăvenia lor începu să fie periculoasă. Ofiţerul vru să le împuşte pe doamna Wieneken şi pe alte două femei, învinuindu-le de spionaj şi sabotaj. (Doamna Wieneken recunoscuse la interogator că vorbise acolo cu un (soldat american.)

Dar tatăl meu fusese – pentru a doua oară în viața lui, după câte-mi aduc aminte – energic. Le scoase pe femei din închisoarea lor provizorie, care era călcătoria noastră, și le ascunse în cabana pentru bărci, jos, pe malul Rinului. Deveni cu adevărat viteaz și începu să strige la ofițer, care la rândul lui striga la el. Lucrul cel mai caraghios la ofițer erau decorațiile lui – îi tremurau pe piept din cauza enervării – în timp – ce mama spunea cu vocea ei blândă

— Domnii mei, domnii mei, totul are totuși o limită.

Ceea ce ei i se părea penibil era faptul că doi „domni" urlau unul la altul. Tatăl meu spuse:

— Mai înainte ca acestor femei să li se întâmple ceva, trebuie să mă împușcați pe mine.

Își desfăcu într-adevăr vestonul, dezgolindu-și pieptul în fața ofițerului, dar soldații renunțară să tragă, deoarece americanii erau deja pe dealurile renane și femeile ar fi putut fugi din cabană. Lucrul cel mai penibil la maiorul ăsta, sau ce-o fi fost, erau medaliile. Fără decorații, ar mai fi avut poate posibilitatea să-și păstreze o oarecare demnitate. Când îi văd pe caraghioșii ăștia venind la *jour* cu decorațiile lor, îmi vine întotdeauna în minte ofițerul și până și decorațiile lui Sommerwild[29] mi se par suportabile: *Pro ecclesia* și încă una. Sommerwild face întotdeauna pentru biserica sa doar lucruri durabile, își ține „artiștii" din scurt și are încă destul gust ca să considere decorațiile „în sine" ca penibile. Le poartă doar la procesiuni, la servicii divine oficiale și la discuțiile de la televiziune. Televiziunea îl face și pe el să-și piardă restul de rușine pe care de altfel trebuie să recunosc că-l are. Dacă epoca noastră merită o denumire, atunci ar trebui s-o primească pe cea de epocă a prostituției. Oamenii s-au obișnuit cu limbajul târfelor. L-am întâlnit pe Sommerwild după o asemenea discuție („Poate, oare, arta modernă să fie religioasă?") și m-a întrebat

— Am fost bine? Găsiți că am fost bine?

Sunt chiar cuvintele lui, deși le folosesc numai târfele față de cavalerii lor. Lipsea doar să mai adauge

— Recomandați-mă, vă rog, și mai departe!

I-am spus

— Nu vă găsesc *în general* bine, așa că nu v-am putut găsi nici ieri.

Se posomorî cu totul, deşi îmi exprimasem părerea în termeni cât se poate de blânzi. Fusese îngrozitor; de dragul câtorva poante care să-i dovedească erudiţia, îl „măcelărise", „împuşcase" şi-l „făcuse de râs" pe partenerul său, un socialist neajutorat. Îl întrebase cu viclenie

— Credeţi, deci, că Preasso a fost în tinereţe un abstracţionist?

Bietul om, care avea părul cărunt, a murmurat ceva despre angajament, iar Sommerwild l-a dat gata în faţa a zece milioane de telespectatori, spunându-i

— Ah, vă referiţi la arta socialistă?

Când l-am întâlnit în dimineaţa următoare pe stradă şi i-am spus că nu-l găsisem de loc bine, arătă de parcă l-aş fi distrus. Faptul că din cele zece milioane nu-l găsise bine, îi atingea rău de tot amorul propriu, dar a fost din greu despăgubit de „adevăratul val al laudei" din toate ziarele catolice. Au scris că Obţinuse o victorie pentru cauza cea dreaptă".

Mi-am aprins antepenultima ţigară, am ridicat chitara şi i-am ciupit corzile. Mă gândeam ce să-i spun şi ce să-i întreb pe Leo. De câte ori doream să vorbesc serios cu el, avea ori examenul de maturitate, ori îi era frică de scrutinium. Am început să reflectez dacă era bine să cânt *Litania* mai bine nu, pentru că unuia i-ar putea trece prin minte să mă considere catolic. M-ar declara unul „dintre ai noştri" şi ar putea să-şi facă propagandă, deoarece folosesc absolut orice în folosul lor. Totul ar fi rău înţeles şi derutant, pentru că nu sunt catolic, ci-mi place pur şi simplu litania asta şi simt simpatie pentru tânăra evreică pentru care a fost compusă. Dar nici asta n-o vor înţelege şi vor folosi cine ştie ce tertipuri să descopere la mine câteva milioane de catoloni; mă vor târî la televiziune şi cursul acţiunilor va urca şi mai mult. Va trebui să-i găsesc alt text; era păcat, căci mi-ar fi plăcut foarte mult *Litania Lauretană,* dar dacă o voi face pe scările gării din Bonn, voi fi desigur rău înţeles. Păcat. Exersasem cu plăcere, şi *ora pro nobis* suna foarte drăguţ la chitară.

M-am ridicat să-mi desăvârşesc pregătirile pentru spectacol. Desigur că până şi agentul meu, Zohnerer, m-ar „lăsa baltă" dacă aş începe să cânt pe stradă la chitară. Dacă aş cânta într-adevăr litanii, *Tantum ergo* şi alte texte care-mi plăceau şi pe care le cântasem ani în şir, în cadă, s-ar mai fi „ocupat" poate de mine, ar fi fost poate o afacere

bună, ceva asemănător cu pictarea de icoane, îl cred chiar când spune că ţine la mine – fiii acestei lumi sunt mai drăgălaşi decât cei ai altor astre – dar din punct de vedere „al afacerilor” eram pentru el un om sfârşit, dacă mă aşezam pe treptele gării din Bonn.

Puteam să mă mişc din nou uşor, fără să şchiopătez vizibil. Nu mai aveam nevoie de lada goală de portocale. Trebuia să iau doar o pernă de divan sub braţul stâng, chitara sub cel drept, şi puteam pleca la lucru. Mai aveam încă două ţigări; pe una o voi fuma, iar pe cealaltă o voi pune în pălăria neagră drept momeală. Ar fi fost bine să pot pune măcar şi o singură monedă lângă ea. Am căutat în buzunarele pantalonilor, le-am întors pe dos, dar n-am găsit decât ei te va bilete de cinema, un pion roşu de la „Nu te supăra, frate”, o batistă de hârtie murdară. Bani însă, nu. Am deschis sertarul de la cuierul din antreu; se găsea în el o perie de haine, o chitanţă pentru un ziar bisericesc din Bonn, un bon pentru o sticlă de bere, dar bani, nu. Am răscolit mai multe sertare din bucătărie, am alergat în dormitor, căutând printre butoni, balene, nasturi, printre şosete şi batiste, în buzunarele pantalonilor verzi, dar n-am găsit nimic. Mi-am dat jos pantalonii negri, lăsându-i pe duşumea ca pe o piele lepădată, am aruncat cămaşa albă lângă ei şi mi-am tras peste cap tricoul albastru deschis. Verde ca iarba şi albastru deschis; am închis uşa şifonierului, să mă pot vedea în oglindă. Era excelent, nu arătasem niciodată atât de bine. Îmi întinsesem prea gros fardul, grăsimea din el dispăruse de atâta vreme de când zăcea acolo, şi am observat în oglindă că în unele locuri fardul sărise şi apăruseră fisuri ca pe faţa unei statui dezgropate. Părul întunecat părea că e o perucă. Am început să fredonez un text, care tocmai îmi venise în minte: „Papa Ioan sărmanul, de CDU nu ştie; nu vrea nici mutu’ morii, dar nici morar să fie”. Asta ar putea merge pentru început, iar comitetul central al organizaţiilor pentru combaterea blasfemiei n-ar avea de ce să se lege de mine. Voi mai compune încă alte multe strofe, şi voi da întregului cântec un ton baladesc. Îmi venea să plâng, dar fardul mă împiedica. Stătea atât de bine, cu crăpăturile şi cu locurile în care începuse să se cojească, iar lacrimile ar fi stricat totul. Puteam plânge mai târziu, când voi fi terminat cu munca, dacă voi mai avea chef. Habitusul profesional e cea mai bună protecţie, să te zbaţi pe viaţă şi pe moarte se potriveşte numai sfinţilor şi amatorilor. M-am dat înapoi din faţa oglinzii, aducându-mă

în mine şi în acelaşi timp îndepărtându-mă. Dacă Marie o să mă vadă astfel şi va continua totuşi să încerce să scoate petele de ceară de pe uniforma lui de cavaler de Malta, atunci era moartă, iar noi – despărţiţi pentru totdeauna. Puteam începe atunci să jelesc la mormântul ei. Speram că toţi vor avea la ei destui bani mărunţi când vor trece pe lângă mine: Leo, ceva mai mult decât zece pfenigi, Edgar Wieneken, când va veni din Thailanda, îmi va da poate o veche monedă de aur, iar bunicul când se va întoarce de la Ischia îmi va iscăli cel puţin un cec. Între timp învăţasem cum să-i schimb în bani-gheaţă. Mama va considera probabil că o sumă între doi şi cinci pfenigi e tocmai potrivită, Monika Silvs se va apleca poate spre mine şi mă va săruta, în timp ce Sommerwild, Kinkel şi Fredebeul vor fi revoltaţi de lipsa mea de gust şi numi vor arunca nici măcar o ţigară în pălărie, în răstimpul în care nu va veni niciun tren din sud o să dau o fugă până la Sabine Emonds şi-mi voi mânea blidul de supă. Poate că Sommerwild o să-i cheme pe Zupfner la telefon la Roma şi o să-i sfătuiască să coboare de pe la Godelsbarg. Atunci o să mă duc în fugă şi o să mă aşez în faţa vilei lor cu grădina în pantă şi o să-mi zic acolo cântecelul. Ea trebuie doar să vină, să se uite la mine şi să se hotărască dacă rămâne în viaţă sau moare. Singurul de care-mi părea rău, era tata. A fost foarte drăguţ din partea lui să le salveze atunci pe femei de la împuşcare, drăguţ şi cărnii pusese atunci mâna pe umăr – iar acum îmi dădeam seama că, aşa machiat cum eram, nu numai că-i semănăm, dar că asemănarea era izbitoare, şi am înţeles de ce se împotrivise atât de energic la convertirea lui Leo. De Leo nu-mi era milă; el îşi avea credinţa lui.

Nu era încă nouă şi jumătate când am coborât cu ascensorul. Îmi veni în minte creştinul domn Kostert, care-mi datora încă sticla de rachiu şi banii promişi pentru diferenţa de clasă. Îi voi trimite o carte poştală nefrancată şi-l voi atinge la sentiment. Trebuia oricum să-mi trimită chitanţele pentru bagaje. Era bine că nu mă întâlnisem cu vecina mea cea drăguţă, doamna Grebsel. Ar fi trebuit să-i explic totul. Dacă mă va vedea şezând pe treptele gării, nu mai era nevoie de explicaţii. Îmi lipsea doar bucata de cărbune, cartea mea de vizită.

Afară era răcoare, o seară de martie. Mi-am ridicat gulerul de la haină, mi-am pus pălăria şi am pipăit ultima ţigară pe care o mai aveam în buzunar. Mi-a venit în minte sticla de coniac; ar fi avut un efect foarte

decorativ, dar ar fi stânjenit mila trecătorilor să se reverse, pentru că era o marcă scumpă; se putea cunoaște și doar după dop. Cu perna sub brațul stâng, cu chitara sub cel drept, m-am îndreptat spre gară. Abia pe drum am observat că era vremea care în mod obișnuit se numește „a nebunilor”. Un băiat tânăr, îmbrăcat ca Fidel Castro, încercă să mă oprească, dar l-am ocolit. Pe scările gării se găsea un grup de matadori și de *donne,* care aștepta un taxi. Uitasem că era carnaval. Cu atât mai bine. Nicăieri nu e mai bine ascuns un profesionist ca printre amatori. Am pus perna pe a treia treaptă de jos, m-am așezat, mi-am scos pălăria. Am așezat în ea țigara nici chiar la mijloc, nici prea în margine, ci așa ca și cum ar fi fost aruncată „de sus”, și am început să cânt „Sărmanul papă Ioan”. Nimeni nu-mi dădu nicio atenție și nici asta nu era bine; dar după una, două sau trei ore vor începe totuși să mă observe. Mi-am întrerupt cântecul când am auzit în clădirea gării vocea crainicului în megafon. Anunța un tren de la Hamburg. Pe urmă mi-am continuat cântecul. Am tresărit de spaimă când prima monedă căzu în pălărie; era una de zece pfenigi. Atinsese țigara și o împinse prea spre margine. Am pus-o din nou așa cum trebuia și am cântat mai departe.

Observaţii

[←1]
Plăsmuire mitologică, întruchipînd vitejia intransigentă pînă la cruzime; totodată, membru al asociaţiei naţionalist-şovine cu acelaşi nume, întemeiată în Germania anului 1923.

[←2]
Conducătorul organizaţiei naziste locale (în Germania fascistă).

[←3]

Domnul conte se află într-o formă perfectă (în franc., în original).

[←4]
Camera scriitorilor, în timpul celui de al treilea Reich.

[←5]

Organizații hitleriste, întîia pentru tineret în general, iar a doua pentru fete.

[←6]

Deoarece în această propoziţie în limba latină cuvîntul „leonis" este scris cu literă mică, înţelesul este „Sunt fratele leului", nu „Sunt fratele lui L.eo“.

[←7]

Prescurtare de la ***Christisch Demokratische Union*** — Partidul Democrat Creştin din Republica Federală Germania.

[←8]
Vocea Bonului (germ.)

[←9]
Prescurtare curentă pentru doctor ***honoris causa.***

[←10]

Figură la jocul de cărți „skat”.

[←11]

Artă pentru artă (În franc., în original).

[←12]

Zi de primire (în franc., în original).

[←13]

Prescurtare de la Sozialdemokratische Partei Deutschlands = Partidul social democrat german.

[←14]

Imnuri religioase, specifice ritului catolic.

[←15]
Imnuri religioase, specifice ritului catolic.

[←16]
Prima doamnă (în engl., în original).

[←17]

Nefictiv, real, adevărat (în engl., în original).

[←18]
Conducător administrativ de raion, de plasă (în Germania fascistă).

[←19]

Prescurtare de la *Konzentrationslager* - lagăr de concentrare.

[←20]
Conducător al unei regiuni (în Germania fascistă).

[←21]

Autorul face din citarea inexactă, din memorie, la care recurge bătrînul un subtil mijloc artistic de caracterizare a acestuia. Lucru cu atît mai important cu cît simbolic citarea spuselor sale constituie şi conţinutul motoului cărţii. Or, în textul biblic, toate verbele apar la timpul

[←22]

Mamon (în arameică: avere, cîştig, bogăţie) - zeul aurului, devenit apoi personificare a bogăţiilor strînse pe nedrept, a avariţiei.

[←23]

Figură specifică jocului de skat.

[←24]

Roşu şi negru (în franc., în original).

[←25]

Corect, drept, cinstit (în engl., în original; folosit mai ales în expresia *fair play* definind în sport un joc de o deosebită corectitudine).

[←26]
În latină, în original: aici: soţie necredincioasă.

[←27]
În latină, în original: Maică bună, Maică minunată ... roagă-te pentru noi.

[←28]

Maica poveţelor bune

[←29]